

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וילך - יום כיפור

כי ביום הזה יכפר עליכם

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 347

פנינים לפרשת וילך - יום כיפור

היה דבר אחד שבו היה הרבי תקיף במיוחד: הנושא של דיבור בתפילה ובקריאת התורה. הוא לא יכול היה לסבול שיש אנשים שמדברים בתפילה. עוד בצעירותו הוא היה זה שיזם את השלטים המפורסמים, שעד היום ניתן לראותם כמעט בכל בית כנסת: 'אסור לדבר בשעת התפילה ובקריאת התורה'

מיוחד לרגל יום ההילולא ה-12 של אוהבן של ישראל ועמוד צלותהון, כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב זיע"א. שיחה מיוחדת עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

יעקב א. לוסטיגמן

Roni Schutzer/Flash90

נשתברו קולמוסים רבים בדברי הספד וזיכרון על רבינו זיע"א, עדיין אין בהם אפילו כטיפה מן הים כדי לתאר את מה שראינו ושמענו בחיי חיותו, ובעיקר את מה שהרגשנו בעצמותינו, כשעמדנו וצפינו בעבודת הקודש שלו.

לקראת יום הזיכרון ה-12, שוחחנו עם הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א, רב בבית המדרש של בנו, כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א

12 שנה חלפו מאז אותו יום כיפורים גורלי בחצה"ק לעלוב. בערב יום כיפור עוד התברכנו מפיו של אוהבן של ישראל ועמוד צלותהון, כ"ק מרן אדמו"ר רבי שמעון נתן נטע מלעלוב זיע"א. עברנו לפניו בסך, קיבלנו מידי 'לעקאך' כנהוג, הגשנו בפניו 'קוויטלאך', עם שמותינו ושמות היקירים לנו לברכה וישועה.

בעת התקדש החג, ניגש הרבי לפני העמוד לתפילת 'כל נדרי' כדרכו בקודש. הפעם, כמעט ולא שמעו אותו. קולו היה צרוד מאוד בגלל צינן כבד בו נדבק בימים האחרונים.

עמדתי שם, קרוב מאוד, מרחק של מטר, אולי מטר וחצי מהרבי. פניו היו להבים, דמותו היתה כדמות מלאך ה' צבקות.

בסיום אמירת 'כל נדרי', זעק הרבי בכוחות עצומים ובקול לא לו את ברכת 'שהחינו, וקיימנו והגיענו לזמן הזה'. על אף שקולו היה צרוד, את הברכה הזאת שמע הקהל כולו. הרבי שאג אותה בכוחות אדירים.

אחרי תפילת ערבית, בעוד הקהל אומר את 'שיר הייחוד' נכנס הרבי למיטתו, ביקש שיסדרו את רגליו בצורה ישרה, והשיב נשמתו ליוצרה בטהרה גמורה, מתוך דביקות נפלאה בבורא כל עולמים.

12 שנה חלפו מאז, אבל בליבנו, החסידים והתלמידים, זכרו של הרבי עדיין חי וקיים. ומדי שנה, בהתקרב יום הכיפורים, אנו שבים ונזכרים בכל העובדות הנפלאות שזכינו לראות ולחוות בצל הקודש, ואף שכבר

כשאינ מקום להסתתר

"האמת שאת עיקר גדלותו הסתיר הרבי מאוד מפני הכל. את הלימוד הוא היה עושה בחדרי חדרים, כשלא רואים, אבל להתפלל צריך במניין..."

"היה דבר פלא. הרבי היה עומד על מקומו, או יושב בכסא שלו, בלי לזוז ובלי לנוע. כמעט לא ראו אותו מתנדנד בתפילה. הוא לא הרים את הידיים, לא מחא כפיים. כמעט לא ראו אותו זז בתפילה.

"פניו היו אל הקיר, והציבור יכול היה לחשוב שהוא מתפלל בצורה יבשה, בלי שום התלהבות והשתפכות הלב.

"מתי כן יכולנו לראות מה היא התפילה שלו? כשהוא היה נמצא במקום שבו התנאים לא אפשרו לו להסתיר את פניו מהציבור בזמן התפילה. או אז התגלה הסוד, ויכולנו לראות איך נראית תפילתו של הרבי.

"אחת ההזדמנויות לעשות זאת, היתה כשהוא היה מתפלל בבית המדרש 'בית דוד' ברח' בהר"ן בירושלים. זהו בית המדרש הוותיק של חסידי לעלוב, שבנוי בצורה כזאת שאין בו 'מזרח'. הכניסה לבית הכנסת הקטן היא מקיר המזרח, ליד ארון הקודש, והשולחנות הארוכים מסודרים לאורך בית המדרש, כך שאין שם בכלל אפשרות לשבת עם הפנים לכיוון קיר המזרח.

"מדי שנה, בצום גדליה הוא היה מתפלל שם שחרית, כי בראש השנה היה הרבי בירושלים כמנהג אבותיו שעשו זאת על פי הכתוב 'כל הכתוב לחיים בירושלים', ובצום גדליה חל יום ההילולא של הסבא שלו, רבי שמעון נתן טעם הראשון מלעלוב, אבי אביו, כך שאת הלילה של מוצאי ראש השנה הוא היה עושה בירושלים, ובבוקר היו משכימים לסליחות, כשמיד אחרי תפילת שחרית נסעו להר הזיתים לציונו של הרבי הרשנן".

"בכל אופן בצום גדליה, יכולנו לראות את הרבי מתפלל כך בדביקות נוראה. פניו היו אדומות ובווערות, גופו כמעט לא זז ולא נע, אבל ראו שהוא שקוע בתפילה בצורה שאי אפשר לתאר.

"בכל תפילת שמונת עשרה, ראו אותו עומד בהכנעה ושיברון לב. את הפנים לא ראינו, אבל את הצורה שבה עמד, זה היה דבר שלא יישכח. לפני התפילה היה מנקה את כיחו וניעו כמו שכתוב בשו"ע, תמיד היה מסדר ומהדק לראשו את הכובע לפני שהתחיל תפילת שמונה עשרה, מניח את ידיו כנגד לבו, ימין על שמאל כמו שכותבים הפוסקים, ומתפלל בכזה שברון לב, שהיה חודר לנו לעצמות".

בבית שמש, ומחבר ספר 'ילקוט הליכות ועניינים הנוגעים למעשה'. משחר ילדותו הסתופף הרב גרין בצלו של כ"ק מרן רבינו זיע"א, ואת הסיפורים שאנחנו שומעים ממנו עכשיו, הוא העלה על הכתב סמוך מאוד להסתלקות, לפני 12 שנה, וכעת הוא מוסיף עליהם עוד מזכרונותיו. מפאת קוצר היריעה, לא יכולנו להביא את כל המוני העובדות והסיפורים ששמענו מהרב גרין, ואי"ה הם יפורסמו כל אחד במקומו, ועוד חזון למועד

"שמעתי מהרבי שליט"א מלעלוב, שסיפר שהוא זוכר בימי נעוריו ובימי ילדותו, כשעוד התגוררו בירושלים, שהיה בבית דוחק גדול של פרנסה, והם חיו בתנאים של עניות ממשית. ובכל זאת, אביו, הרבי זצ"ל, היה שקוע בתלמודו ועל פניו שפוכה נהרה, והיה נראה כמו מי שלא חסר לו ימיו דבר.

"הוסיף הרבי ואמר, שתמיד כשהיה מתעורר בלילה וקם ממיטתו לשתות כוס מים וכדו', היה רואה את אביו הרבי זצ"ל, כשהוא שקוע בגמרא ולומד מתוך חיות ושמחה. כזה היה המראה הקבוע שלו, כשהוא יושב על יד הגמרא ולומד בחשק רב.

"למעשה היה משקיע רבות בלימוד העיון, ואף היה מעיין בספרי הראשונים והאחרונים, וגם בספרי אחרוני האחרונים היה מעיין כסדר. בנסיעות ארוכות, כשנסע מבני ברק לצפת ובכיוון ההפוך, הוא היה מבקש מהנהג להכניס לטייפ של הרכב את הקלטת שהיה מביא עמו, בדרך כלל היו אלו קלטות עם שיעורים מוקלטים של הגאון הגדול רבי אשר אריאלי יבלחט"א, שהרבי מאוד אהב לשמוע אותם בדרכים. אבל לצד הלימוד בעיון, היו לו לא מעט סדרי לימוד בבקיאות. היו תקופות שעקבו אחריו וראו שהוא לומד שבע דפי גמרא ביום.

"גאב"ד מאקווא שליט"א היה מגיע פעמים רבות לסעודות מלווה מלכה אצל הרבי, וגם בהזדמנויות רבות אחרות. באחת הפעמים הוא שאל את הרבי שאלה ישירה: האם הרבי סיים כבר את כל הש"ס??? "הרבי התחמק מלענות תשובה. הוא היה מומחה גדול בהתחמקות, והיה ממש ערום בדעת, להתחמק מכל דבר שיש בו חשש של לשון הרע חלילה וכדו', וגם הפעם התחמק מלענות על השאלה הזאת, בענוותנותו הרבה.

"אבל האדמו"ר ממאקווא לא ויתר. הוא שאל את הרבי שוב, אם הוא סיים את הש"ס..."

"ענה לו הרבי בטון מהוסס, כביכול הוא לא בטוח בדבריו: 'אני חושב שפעם אחת סיימתי את הש"ס'..."

המשך בעמוד 28

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכיה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעני"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
גלב"ע ר"ח אב תשע"ו

שמעתי על הרה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, שהיה אומר, שבימים אלו צריך לשכוח לגמרי מהעבר, ולחשוב כאילו כולנו תינוקות שנולדו, ולקבל על עצמינו כעת לעבוד את השי"ת כראוי עכ"פ לזמן קצר, ועל ידי זה זוכים ללב טהור ולהתחדש לגמרי

ראב"ד העדה החרדית, פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א,
על דרכי התשובה וההנהגות בימים קדושים אלה

עושר טמון בימים אלו אם מתנהגים בהם כראוי, ולכן נשא לבבנו לאבינו שבשמים, שיזכנו לשוב בתשובה שלמה לפניו, ונרבה בימים אלו בתשובה ובתורה ובתפילה, ונתפייס פני מלכו של עולם, ונשוב אל ה' וירחמנו וניחתם לשנה טובה ומתוקה ולשנת גאולה וישועה אכי"ר.

תשובה מתוך שמחה

הנה יש טועים לחשוב, שבעל תשובה צריך להיות בעצבות וביגון ואנחה תמיד על חטאיו, אבל זוהי טעות גדולה, שבדרך זו עלול לירד מטה מטה, עד שייצא מדעתו ומעולמו רח"ל, והמתבונן יראה שמה שכתבו הקדמונים, שהבעל תשובה צריך להיות במרירות לב על חטאיו, אין בזה שום סתירה לשמחה, אלא אדרבה, היגון על העבר צריך להיות מעורב בשמחה, שעכשיו הגיע לאמת וזכה לחיי נצח. ויש לבאר העניין על פי משל, לאחד שמרד במלך ונתחייב מיתה, אבל המלך ראה שמתחרט על מעשיו ולכן חנן אותו, וממילא הוא מעכשיו מסור יותר מכל אחד למלך, ולכן גם המלך אוהבו יותר מאדם אחר, וכך גם הבעל תשובה - חי תמיד בשמחה, שעכשיו זוכה להכיר האמת ולשוב לאלוקינו ית"ש, ומרוב אהבתו לקב"ה הרי הוא מתאונן על גודל הפגם שפגם בשעתו, אך היגון אינו מביאו לייאוש אלא להשתוקקות לקדוש ברוך הוא, ועי"ז הוא מוסיף עוד ועוד במצוות ובמעשים טובים מתוך שמחה, שהלא גם הבעל תשובה

שמעתי ממו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל, שכאשר היה הקדוש ה' חפץ חיים' זצ"ל מדבר על עומק הדין לעתיד לבוא, היה רגיל לסיים ולומר: "אבל אנחנו עדיין חיים בעולם הזה, ושערי תשובה ורחמים פתוחים לפנינו, ויכולים אנו לנצל הזמן לשוב בתשובה". והיה מוסיף עוד ואומר, שעצם הדבר שאנו יודעים שיש לנו פתח מילוט לשוב בתשובה, זה לכשעצמו מחייב אותנו לשוב בתשובה, וכמו שכתב רבינו יונה בתחילת שערי תשובה, שאם האדם מתאחר ואינו שב בתשובה כשהדרך פתוחה לפניו לשוב לה', זה עצמו תביעה גדולה עליו.

היאך יוכלו בתקופה קצרה כזאת לקבל על עצמו להשתנות לגמרי? והנה רבים שואלים היאך יוכלו בתקופה קצרה כזאת לקבל על עצמם להשתנות לגמרי, ולשפר את כל המעשים כולם, והלא "לב יודע מרת נפשו" כמה צריך לשנות מעשיו בכל תחום משטחי החיים, ועבודת התשובה הרי צריכה להיות באמת ובתמים, דדובר שקרים לא יכון לנגד עיניו.

ונראה שתשובת הדבר מפורש בלשון הפסוק דכתיב (ישעיה נה, ו-ז): "דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל ה' וירחמהו" וגו', והנה מדוקדק היטב בלשון הפסוק, שעיקר העבודה הוא לעזוב את 'דרך הרשע' וכדכתיב "יעזוב רשע דרכו".

והרי מבואר, דאע"פ שאינו יכול לתקן מיד את כל מעשיו, מ"מ כיון שעוזב את "דרכו", וסולל לעצמו דרך חדשה בדרך הטוב והישר, מתוך קבלת עול מלכות שמים, בזה גופא נחשב כחוזר בתשובה על כל מעשיו, כיון שהתחרט על מעשיו הרעים, וסלל דרך חדשה שבאמצעותה יוכל לתקן את כל מעשיו במשך השנה.

וזהו לימוד לדרך עבודת התשובה בעשי"ת, דעיקר התשובה איננה רק על מעשה מסוים, אלא התשובה צריכה להיות על עצם ה'דרך', וכפי מה שמוסיף להתחזק בימים אלו בעקירת דרכו, ולהתייצב על דרך טוב, כן זוכה לסייעתא דשמיא בכל ימות השנה, ויתן ה' שנזכה להשכיל לנצל היטב את סגולת הימים הללו, להתייצב על דרך טובה. ואמנם דווקא מפני שסגולת הימים הללו מרובה, מסובב היצה"ר הרבה מניעות וטרדות בימים אלו, אבל נתבונן ונראה כמה

ו) "אין ועתה אלא תשובה, שנאמר (דברים י) ועתה ישראל מה ה' אלקיך וגו'", ע"כ, ופירשו בעלי המוסר שעיקר התשובה תלויה בהרגשת "ועתה", והיינו שצריך הבעל תשובה להחזיק עצמו כאילו עכשיו נברא, ואין לו שום שייכות עם העבר, שהימים הראשונים כלא היו, והרי הוא מתחיל התחלה חדשה לגמרי, ומעכשיו יש לו לדון רק על ההווה, שבכל יום ויום דורש ממנו הקב"ה מחדש "כי אם ליראה".

חובת הזהירות בימים אלו בכל נדנוד חטא

כתב השו"ע (או"ח סי' תר"ג, ויסודו מהירושלמי שהובא בטור שם) "אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזהר".

וכבר תמהו המפרשים מה טעם יש בזה, להפסיק מאכילת פת עכו"ם לעשרה ימים בלבד, והלא כיון שאין בדעתו להפסיק לעולם א"כ לא חשיב בגדר תשובה, ומה תועלת ועניין יש בזה?

אכן ביאור הדבר דא"ז מצד תשובה, אלא זהו עניין אחר, שכאשר המלך מגיע לובשים בגדים מיוחדים לכבודו ונוהגים בהתרוממות, ולכן בעשייתו, כשמלך מלכי המלכים הקב"ה מגיע אלינו ומשרה שכינתו בעולם וכדכתיב (ישעיהו נה, ו) "דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב", צריך להתרומם ולהזהר במשפטיו מתוך דקדוק הלכה, ואם אינו נוהג כן, הרי זה זלזול במלך שאינו מכבד את הופעתו. ויש להתבונן מזה מהו גודל החיוב להזהר בעשיית מכל סרך חטא, שהרי פת עכו"ם אינו אסור מדינא אלא רק חומרא (עי' שו"ע יו"ד סי' קיב ס"ב ובש"ך שם סק"ט), ואעפ"כ צריך להזהר מזה בעשייתו, וא"כ כ"ש שכל התנהגות האדם בימים אלו, צריכה להיות בזהירות גדולה שלא לבטל רגע אחד, ולהזהר בכל הליכותיו שיהיו עפ"י דקדוק הלכה ובלא שום סרך עוון או חטא.

ורבינו יונה בשערי תשובה (שער השני אות יד) כתב, שבעשרת ימי תשובה ראוי לנהוג כחוקי"מ שאין מתעסקים בשום עסק זולת דבר האבד, ותמה שם איך בני אדם מסוגלים להתעסק במסחר ובשאר ענייניהם הגשמיים, בשעה שהם עומדים לפני משפט, והוסיף וז"ל: "וראוי לכל ירא אלקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים להתבודד בחדריו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורות, תחנה, והעת עת רצון והתפילה נשמעת בה, כענין שנאמר (ישעיה מט, ח): 'בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך'", ע"כ.

חיזוק במעשים בעשיית

וראוי לדעת שהנהגת האדם בעשרת ימי תשובה היא כעין 'מבחן', אם הקבלות שקיבל על עצמו בראש השנה היו רק מהשפה ולחון, או עם החלטה מעשית לשנות דרכיו, שכן אם עומד בקבלותיו והחלטתו, ומשפר דרכו במעשה ולא רק בהבטחות, הרי הוא מוכיח בזה שקיבל כן על עצמו באמת ובתמים, אבל אם גם בעשיית אינו משתנה לטובה, הרי מראה לקב"ה שאינו עומד להשתנות למעשה, והוא מוכיח בזה רעה על צורת התנהגותו שבכל השנה הבאה, ה"י.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'ביאורים והנהגות' על המועדים)

הנה יש טועים לחשוב, שבעל תשובה צריך להיות בעצבות וביגון ואנחה תמיד על חטאיו, אבל זוהי טעות גדולה, שבדרך זו עלול לירד מטה מטה, עד שייצא מדעתו ומעולמו רח"ל

חייב לקיים המצוות בשמחה ככל איש מישראל, ודבר זה הוא יסוד ועיקר גדול בתשובה.

וביום כיפור גופא מצאנו שאע"פ שאומרים בו עשרה וידוים, מ"מ אין לך יום של שמחה כמותו, שהרי בו ניתנו לוחות שניות, ובגמ' איתא דלא היו ימים טובים לישראל יותר מיום כיפור וחמשה עשר באב, וע"כ שמצוות התשובה קאי יחד עם מצוות שמחה, דאדרבה, דוקא מתוך השמחה על קבלת התורה, הוא משתוקק לקיים רצונו ית"ש ולהוסיף עוד בעבודת ה', ומתוך כך הוא מתמלא ביון על העבר.

וב'תפארת ישראל' (יכין מסכת תענית פרק ד) כתב לפרש הטעם שנהגו ישראל לשיר את ה'אשמנו' ביום כיפור, כדי לרמז שראוי לשורר ולשמוח בעת הוידוי, מתוך ביטחון בקב"ה שבוודאי יהפוך את העוונות לזכויות. וזהו לימוד לכל אחד בשעת הוידוי, שלא ירגיש ח"ו שום עצבות, אלא ישבר את ליבו על מה שלא זכה עד עכשיו להתקרב להשי"ת, ומתוך כך יתמלא בהשתוקקות להתקרב לאבינו שבשמים, וכל אמירת הוידוי צריך להיות מתוך דביקות והשתוקקות על שעומדים אנו לפני אבינו שבשמים, המבקש ומצפה איך נוכל לשוב אליו ולזכות במשפט, ובטוחים אנו שבאמת נזכה להתקרב אליו.

לשכוח מהעבר

שמעתי על הרה"ק בעל חידושי הרי"ם ז"ע, שבדברי התעוררות שהיה מדבר באלול ועשיית, היה אומר, שבימים אלו צריך לשכוח לגמרי מהעבר, ולחשוב כאילו כולנו תינוקות שנולדו, ולקבל על עצמינו כעת לעבוד את השי"ת כראוי עכ"פ לזמן קצר, ועל ידי זה זוכים ללב טהור ולהתחדש לגמרי וכדאיתא במדרש (ויקרא ל, ג): "מכאן שהקב"ה מקבל השבים, ועם נברא יהלל י-ה, שהקב"ה בורא אותן בריה חדשה".

וכעין זה פירשו בעלי המוסר מה שאמרו חז"ל (מד"ר בראשית כא,

הלכתי לגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, וספרתי לו דברים כהווייתם: יש באזור ציבור שלם של אנשים החרדים לדבר ה', שטוענים בלהט, שאין זה מתאים שמאות רבות של נשים תסתובבנה ברחובות בשעה כזאת, ואף איימו במלחמה נגד התופעה הזאת. האם לסגור את עזרת הנשים בשעת אמירת הסליחות?

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על דרכי התשובה

באמירת סליחות, הנאמרת בשעת לילה מאוחרת, היו שהתנגדו לבואן של נשים ונערות שהגיעו בהמוניהן לאמירתן, ואמרו לי שעלי לסגור את עזרת הנשים בזמן הזה.

הלכתי לגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, וסיפרתי לו דברים כהווייתם: יש באזור ציבור שלם של אנשים החרדים לדבר ה', שטוענים בלהט, שאין זה מתאים שמאות רבות של נשים תסתובבנה ברחובות בשעה כזאת, ואף איימו במלחמה נגד התופעה הזאת.

האם לסגור את עזרת הנשים בשעת אמירת הסליחות?

אני מצדי נטייתי להיענות לבקשתם. אינני אוהב מלחמות, חס ושלום, ובפרט בדברים הנוגעים ליראת שמים. אני אוהב שהכל יהיה נקי, רגוע ושקט. אולם הרב אלישיב היה נחרץ בדבריו: "חס ושלום! בשום פנים ואופן אל תסגרו את עזרת הנשים! זהו בית ה', ואי אפשר למנוע מנשים להגיע אל בית ה'!"

אלף וחמש מאות נשים, ואפילו אלפיים, באות כל לילה, ורבות מהן התחזקו וחזרו בתשובה! הן ספרו לרבנית שהרהור התשובה הראשון שנצנץ בהן, היה בעת אמירת הסליחות!

מדובר על נשים חילוניות, או חילוניות למחצה לשליש ולרביע, שהוציאו את ילדיהן מבתי ספר חילוניים והעבירו לחנוך תורני. כל זה מאמירת הסליחות באווירה המיוחדת, שזעזעו את לבן והרימו אותן אל על.

באמת חבל היה לאבד את כל הנשמות הללו.

ידוע שתשובה אינה מועילה, כל עוד האדם עדיין אחוז בחטא, כפי שאמר הכתוב: "יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישוב אל ה' וירחמיהו ואל אלוקיניו כי ירבה לסלוח" (ישעיהו נה, ז) - קודם כל יש לעזוב את החטא, ורק לאחר מכן נתן לשוב אל ה' יתברך בתשובה שלמה.

אדם המבקש לחזור בתשובה בטרם עזב את חטאיו, דומה למי שאומר: 'כן, כן, אני באמת רוצה להגיע לירושלים!' אך בפועל ממשיך לנסוע לכיוון תל אביב... הוא לעולם לא יגיע לירושלים, כל עוד ייסע בכיוון ההפוך. אי אפשר לחזור בתשובה כל עוד דבוקים בחטא.

אולם, גם עזיבת החטא אינה מספיקה, ולאחר שאדם עזב את החטא - עליו להתחרט על מה שעשה, ולקבל על עצמו שלא לעשות זאת בעתיד.

כללו של דבר, כדי לעשות תשובה יש צורך לעמוד בשלושה תנאים: א. עזיבת החטא, כפי שנאמר: "יעזוב רשע דרכו", להבין שאין זו הדרך הנכונה. ב. חרטה, שיתחרט החוטא בכל לבו, ויצטער ויבכה על שהלך בדרך רעה. ג. קבלה לעתיד, שיקבל על עצמו שלא יחטא עוד (רמב"ם פ"ב ה"ב).

מבין שלושת התנאים, התנאי הקשה ביותר ליישום הוא הקבלה לעתיד, כלומר שיקבל על עצמו בלב שלם שלא יחטא עוד, עד שהקב"ה בעצמו יעיד עליו שלא ישוב לחטא לעולם.

לפעמים אדם אומר בלבבו: 'כן כן, גמרתי, אני יותר לא נכשל בעברות, מכאן ואילך אשמור שבת כהלכתה'. אבל תוך כדי כך הוא חושב: 'רק שפלוגי לא יבוא אלי, כי אז אהיה חייב ללכת עמו'... ואם כן אין זו קבלה אמיתית.

אמנם קבלה זו אינה קלה, אבל אם אדם מקבל על עצמו באמת ובתמים שלא לחטא עוד - הקב"ה מסייע בידו לשוב בתשובה שלמה.

הפסיד את הזדמנות חייו!

בחודש אלול, כמה ימים לפני ראש השנה, דפק ה'חפץ חיים' זצ"ל על הבימה, ושאל את תלמידי הישיבה: "מי מוכן לקבל עליו שלא לדבר עד ראש השנה ובמהלך עשרת ימי תשובה, שום מילה של לשון הרע?". המעשה לא ארע בישיבה מן השורה, אלא בישיבת ראדין, ישיבתו

היה יכול לזכות בזכויות עצומות, הן בעולם הזה והן בעולם הבא, אם רק היה מקבל עליו להיזהר מאיסור לשון הרע. אבל הוא לא הסכים, ואיבד ברגע דבר עצום!"

הרב אפרים הכהן זצ"ל, שהיה תלמיד חכם גדול וחסיד קדוש, עלה לירושלים מעיראק. הוא היה מראשי המקובלים בשיבת פורת יוסף, ונודע כדרשן מופלג.

המונים היו באים לשמוע את דרשתו בשבת שובה, שבה היה מעורר להתחזקות בקיום מצוות התורה. במוצאי שבת שובה, היה ליד ביתו תור ארוך של אנשים, שרצו שהרב ילמדם דרך תיקון.

אחד העוונות שצריך להיזהר בהם במיוחד בימים אלו, הוא עוון לשון הרע.

נאמר בפסוק (תהלים לד, ג): "נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה". באדם ורוצה לספר לך לשון הרע? אמור לו: "אינני רוצה לשמוע!"

מסופר על ה'נודע ביהודה' זצ"ל, שאם היה אדם בא לדבר עמו בזמן שישיב ועסק בתורה, היה אומר לאותו אדם: "בא ונאכל יחד".

תמה אותו אדם: "לאכול? עכשיו? והרי לא לאכול באתי אלא לדבר עם הרב..."

הראה לו הרב את דברי הגמרא (חגיגה יב ע"ב): "כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, מאכילין לו גחלי רתמים". "אם אפסיק

עתה מהלימוד כדי לשוחח", אמר לו הרב, "נאכל שנינו גחלים..."

מחמת כך, אם לא היה צורך אמיתי ודחוף לשוחח עם הרב, היו פוחדים להפסיקו מלימודו, קל וחומר בעניין דיבורים אסורים.

תשובה על שגגות

יש חטא ויש עוון.

חטא פירושו: עבירה בשוגג ובלא כוונה. אדם קם באמצע הלילה, שכח ששבת היום, ובטעות הדליק את האור.

כשהיה בית המקדש קיים, במקרה כזה שחטא בחטא של כרת בשוגג, היה מחויב להביא קורבן ולהתוודות עליו: אוי לי, מה עשיתי!...

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל היה רגיל לשאול: למה צריך אדם כזה כפרה? מה כבר עשה המסכן? הרי הוא לא התכוון כלל!

אלא, הטעים: מעולם לא ראינו אדם לוקח סכין, וחותר את עצמו בשוגג ובלא מתכוון... כי אלו החיים שלו, ואיך יעלה על הדעת לשכוח ולחתוך את עצמו?...

מי שהמצוות הן החיים שלו - "כי הם חיינו ואורך ימינו" - לעולם לא יוכל לשכוח אותן! ומי ששכח מהן - חייב לעשות תשובה ולהביא קורבן לכפרה.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'משכני')

**אדם המבקש לחזור בתשובה
בטרם עזב את חטאיו, דומה למי
שאומר: 'כן, כן, אני באמת רוצה
להגיע לירושלים!' אך בפועל
ממשיך לנסוע לכוון תל אביב...
הוא לעולם לא יגיע לירושלים,
כל עוד ייסע בכוון ההפוך**

הנודעת של ה'חפץ חיים'. למרות זאת, אף בחור לא הצביע כדי לקבל על עצמו את הקבלה.

בסופו של דבר התעורר בחור צעיר ואמר ל'חפץ חיים': "רבי, מוכן אני לקבל עלי שלא לדבר לשון הרע, אבל אבק לשון הרע זה קשה, וכולם באבק לשון הרע, אינני יכול להתחייב התחייבות קשה כזאת!"

אמר לו ה'חפץ חיים': "וכי אבק אינו מעוור את העיניים? הרי אם ישימו לאדם אבק בעיניו הוא יתעוור!"

בהזדמנות אחרת אירע בראדן מעשה נורא: היה זה בפורים. אחד מתלמידי ה'חפץ חיים' פנה אל רבו, והביע את רצונו: "מבקש אני מרבינו שיבטיח לי, שאזכה להיות במחיצתו בעולם הבא!"

מדובר בבקשה עצומה. להיות בקרבתו של ה'חפץ חיים'. אין זה אדם פשוט שעשה דבר-מה וחלף מן העולם. פועלו של ה'חפץ חיים' מהדהד בכל תבל ומלואה. הוא הנחיל לנו את הזהירות בענייני לשון

הרע, הוא חיבר את ה'משנה ברורה'. אין לתאר את גודל השפעתו על כלל ישראל לדורי דורות, וכל זאת בענווה, בישרות ובפשטות... והנה בא בחור ישיבה צעיר, ומבקש להיות במחיצתו בגן עדן!...

אמר לו ה'חפץ חיים': "אם תבטיח שלא תדבר מילה אחת של לשון הרע או אבק לשון הרע כל ימי חייך, מבטיח אני לך שתהיה לידי בעולם העליון!"

כאשר ראה ה'חפץ חיים' כי הבחור אינו מסוגל להגיע לידי החלטה, אמר לו: "אינך חייב להשיב לי מיד, חשוב על כך במשך כמה דקות, ולאחר מכן תאמר לי האם אתה מוכן להתחייב על כך".

הבחור הרהר בעניין, ולאחר מכן אמר: "זו קבלה קשה מדי, נראה לי שלא אעמוד בה!"

לאחר מכן התבטא ה'חפץ חיים' ואמר: "כמה סכל בחור זה! הלא

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? **שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il**

העיתונאי תחב את המקרופון לפיו של אחד מבעלי התשובה: "אמור לי, למי יש יותר עולם הבא. לך, ששינית כל ארחות חיך, או לאברך מבני ברק שגדל בחממת הדת?" אם היה שואל אותי, הייתי עונה: ודאי שלבעל התשובה! להפתעתי, ענה: "ודאי שלאברך מבני ברק"! ראיתי שגם המראיין הופתע. "מדוע", שאל

הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, על התשובה ועל שעת רחמים ועת רצון

"כָּל תְּשֵׁא עוֹן וְקַח טוֹב" (הפסרת שבת שובה)

ה'נודע ביהודה' כתב (צל"ח ברכות ד ע"ב) שהכתוב מעורר כאן את השבים בתשובה מיראה, שיתאזרו וישבו בתשובה מאהבה. וזהו: "שובה ישראל עד ה' אלקיך" בתשובה מאהבה שתגיע עד כסא הכבוד (יומא פו ע"א). "כי כשלתך בעוונך", שהרי שבת בתשובה מיראה, שבה הזדונות נעשו כשגגות, והעוונות ככשלונות גרידא (יומא פו ע"ב). ועתה, "קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אלי: כל תשא עוון וקח טוב". כלומר, בתחילה נעשו הזדונות כשגגות, אך עתה בתשובה מאהבה יעשו הזדונות כזכויות, ואז "תשא עון", ובמקומו "קח טוב", תחשיבו לנו כטוב וזכות. וזה מזכיר לי:

וראיתיו. רעמת תלתלים וכיפה תלושה משייטת כספינה בלב סערה. אחז במקרופון ושאל האם יוכל לראיין. אמרתי: "אני אורח, כמוך. תשאל את המארגנים". התיישב ברכתיים, רגל על רגל, והאזין. דרשתי, והדברים התקבלו. בסוף אמרו קדיש, והלה נכנס לפעולה. תחב את המקרופון לפיו של אחד מבעלי התשובה: "אמור לי, למי יש יותר עולם הבא. לך, ששינית כל ארחות חיך, או לאברך מבני ברק שגדל בחממת הדת?" אם היה שואל אותי, הייתי עונה: ודאי שלבעל התשובה! במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד (ברכות לד ע"ב)! אני מוקיר אותם כל כך, יודע במה הם מתמודדים, אשריהם ואשרי חלקם! להפתעתי, ענה: "ודאי שלאברך מבני ברק"!... ראיתי שגם המראיין הופתע. "מדוע?", שאל. והלה ענה: "פשוט מאוד! הלא תבין: אני הייתי בחילוניות, וראיתי שאין שם כלום זולת שממה וסאוב, ריקנות נבוכה. לכן טבעי היה שאחפש את האמת ואת התוכן, את הקדושה והאור, ומצאתי. האם מגיע לי עבור זה שכר?! אבל האברך מבני ברק גדל בדת, וכמה שהוא מוקיר את התורה והמצוות, עלול הוא לחשוב שהוא מחמיץ משהו, שיש איזו ממשות בחילוניות. שיש איזו הקרבה בדתיות. ודאי מגיע לו עולם הבא רב יותר. אבל אנו - אני ואתה - יודעים שאין שם כלום!"...

הרב מפוניבז' סיפר לי, שפעם התרים בבית כנסת עבור הישיבה. זה נתן לו דולר וזה שניים, זה חמשה וזה עשרה. הגיע לגביר אחד, והלה העניק בנדיבות מאה דולרים. אמר: "ראה נא, עלי להחזיק ישיבה ובה מאות בחורים וכל הוצאות כלכלתם עלי, רואה אתה כמה מעט נותנים, ואין הקומוץ משביע. אנא, הוסף על התרומה!" תמה הגביר: "אחרים נתנו לך דולר ושניים, ולא בקשתם מהם יותר. ואני הענקתי מאה, תרומה מכובדת לכל הדעות, ודוקא כאן אינכם מרוצים!?" נענה הרב מפוניבז' ואמר: "הלא תבין, הם נתנו דולר ושניים. ואם הייתי מתבזה ומתחנן, היו נעתרים ומכפילים, ונותנים עוד דולר ושניים, עבור זה לא כדאי להתחנן. אבל אתה הענקת מאה, ואם אתחנן אולי תעתר ותכפיל ותוסיף עוד מאה - עבור זה כדאי לבקש"...

כמה נפלא. איזה חסד ה' הוא, שחטאנו ומרינו ובתשובתנו הפך לנו את הזדונות לשגגות. עומד הנביא ומעתיך בדבר ה': 'בואו והכפילו, ותהפכום לזכויות!'...

הזמנתי להרצות בישוב מרוחק. התארגנה שם קהילה של בעלי תשובה, וביקשו להתחזק. הדביקו מודעות ענק, וקראו לבוא ולשמוע. גם החילונים קראו את המודעות, ונציג התקשורת של השבועון המקומי נשלח להביא רשמים, "כתבת צבע". הגעתי,

"יש מקרים שאדם פעל ועשה נגד חברו עוולה גדולה, ולפעמים הדברים צועקים עד לשמים. והנה, בערב יום כיפור, הוא מגיע אליו ומבקש ממנו מחילה... והנפגע, אם הוא בעל-מידות-טובות, אומר לו 'מחלתי לך'... צריך לדעת, אמר מו"ח מרן זצ"ל, שסוג של מחילה כזה אינו יכול להיחשב כלל כמחילה!"

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על הנהגה אצילית וסליחת החטאים

"שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ד' אֱלֹקֶיךָ" (הפטרת שבת שובה)

בואו נשמע סיפור, שהתרחש ביום הבחירות של חודש אלול תשע"ט. את הפרטים שמענו ממקור ראשון, אברך ת"ח, שבנו היה יושב-ראש וועדת-קלפי באחת הקלפיות בבני ברק. "הבן שלי, שהוא אברך-משי", מספר הת"ח, "הבחין מיד עם פתיחת הקלפי, שאחד מחברי הוועדה הוא אדם מתנועה שמאלנית, שכולו נוטף שנאה לתורה ולמצוות. "האדם ההוא נכנס לקלפי ברוח-קרב, ומיד החל לצעוק ולחרף מערכות אלוקים חיים, ניסה ללבות אש, וכינה את שומרי המצוות ולומדי התורה בכינויי-גנאי שאין הדעת סובלתן. "האברך, שהיה יו"ר וועדת הקלפי, החליט לא להגיב ולו במילה אחת לכל ההתקפות המילוליות של השמאלן ההוא. אדרבה; הוא התייחס באדיבות ובחיון אצילי לכל משאלותיו, השיב בגינוני-כבוד לכל מה ששאל, ובדרך אגב השחיל גם דברי דרך-ארץ ונימוסין מהתורה ומחז"ל. כך במשך כל יום הבחירות". הלה המשיך כל העת לנסות ולהצית את האש, אבל לא הצליח. עכשיו כדאי לשמוע מה קרה.

המיאוס המקננת בקרבו נגד לומדי התורה, היתה מתעצמת והולכת! ואילו הנהגה האצילית של האברך משכה אותו ככבלי-קסם, ומשראה שההתנהגות הזו היא יציבה, ונמשכת לאורך כל השעות הארוכות של יום הבחירות, נדלק בו הניצוץ היהודי.

'שהבריות נהנים ממנו'

והנה, בתפילת הש"ץ בימים הנוראים, "הנני העני ממעש", נאמר: "וקבל תפילתי כתפילת זקן ורגיל, ופרקו נאה וזקנו מגודל, וקולו נעים, ומעורב בדעת עם הבריות". במחזור 'שיח שפתותינו' מובא בשם מרן הגר"ח קנייבסקי, המסביר ש'מעורב בדעת עם הבריות' פירושו הוא 'שהבריות נהנים ממנו, ונהנים לבוא אליו'. והם-הם הדברים שאמרנו לעיל.

הוא מושך את הלקוחות

הגה"צ רבי אביגדור מילר זצ"ל אמר על כך משל נאה. למה הדבר דומה, למפעל שנקלע לקשיים כלכליים וביקש לבצע התייעלות על ידי פיטוריהם של חלק מהעובדים. מנהל המפעל הורה לבדוק את דרך תפקודו של כל עובד, ולראות עד כמה הוא יעיל למפעל. והנה, כאשר הגיעו לדון בענייניו של אחד העובדים, הגיש צוות הבדיקה דו"ח שלילי, שקבע שהוא אינו תועלת למפעל. ולמרות

'לא האמנתי שכך נראים שומרי מצוות'

לאחר 15 שעות של עבודה משותפת, מ-7 בבוקר ועד 10 בלילה, נדהמים אנשי הקלפי לראות את האיש ההוא פורץ בבכי. "לא האמנתי שכך נראים שומרי מצוות", אמר; "דרך-ארץ כזו לא רואים באף מקום! במיוחד כשאני באתי והתחלתי לצעוק ולחרף אתכם, ואתם במקום לענות לי כאיוולתי, שתקתם, והתנהגתם בנימוס"...

הוא קם ממקומו ונפל על צווארי האברך, יו"ר הקלפי, ונשקו נשיקות רבות, ובעיניים דומעות. הסיפור עדיין לא תם. האברך החליט לנצל את שעת-הכושר, והזמינו להתארח בשבת-קודש בביתו שבבני ברק. והאיש הסכים... לקראת יום כיפור תש"פ הוא היה כבר בתהליכי התקרבות... פשוט וברור הוא, שאם היו דוחים את האדם הזה, ומחזירים לו בצעקות ובדברי גידופין, הוא לא היה מגיע לְאֵן שהגיע, והרגשת-

ומענין לענין, אם דיברנו על יום הכיפורים, ראינו לנכון לציין את הערתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בענין המחילה שבין אדם-לחבירו, הנהוגה בערב יום הדין.

יש מקרים שאדם פעל ועשה נגד חברו עוולה גדולה, ולפעמים הדברים צועקים עד לשמים. והנה, בערב יום כיפור, הוא מגיע אליו ומבקש ממנו מחילה... והנפגע, אם הוא בעל-מידות-טובות, אומר לו 'מחלתי לך'...

"צריך לדעת", אמר מו"ח מרן זצ"ל, "שסוג של מחילה כזה אינו יכול להיחשב כלל כמחילה. אין שום הגיון שאדם יעשה לחברו עוולה כה חמורה, וכשהנפגע יאמר לו 'מחלתי', הכל יסתדר ויבוא על הצד הטוב. אין דבר כזה!", אמר הרב אלישיב.

...ומן-הסתם אדם שנפגע בצורה חמורה מחברו, ואומר לו 'מחלתי', המחילה אינה אמיתית, וממילא היא גם לא חלה. כי סביר מאוד להניח שהנפגע אומר 'מחלתי' כי לא נעים לו לא למחול, והוא עושה זאת גם כדי לא לבייש את עצמו, ושלא יסתכלו עליו כאדם שאינו בעל-מידות, שלא מסוגל לוותר...

וידוע הסיפור על מרן המשגיח הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, שכאשר מאן-דהו הגיע לבקש את מחילתו על פגיעתו החמורה במשגיח, אמר רבי אליהו שהוא אינו מסוגל עתה למחול, וביקש מהפוגע שיבוא אליו שנית בעוד חודש, ועד אז הוא מקווה לעבוד על עצמו כדי שיהא בכוחו למחול.

דהיינו, שהמחילה צריכה להיות פנימית, ומתוך הלב, ואם למרות שלא מסוגלים למחול אומרים 'מחלתי', המחילה אינה פועלת כלל. ובמצב כזה, הנפגע מכניס את הפוגע ליום הכיפורים ללא מחילה, וגורם לו שיום הכיפורים לא יכפר בעדו!

וכל זה בדברים שעוד אפשר לדבר בהם על מחילה, אלא שבגלל חומר-הפגיעה לא מסוגל הנפגע למחול ברגע זה, אבל יוכל לעשות זאת לאחר זמן.

ברם, יש דברים שכאמור לעיל אי-אפשר למחול עליהם כלל, ומי שאומר 'מחלתי', מכשיל את הפוגע.

כל זה שמענו ממרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'שבת בשמחה' בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

זאת, הופתעו הכל לראות את המנהל קובע בצורה חד-משמעית, שאת העובד הזה אינני מפטר בשום אופן שבעולם.

והסביר: "למרות שתפוקת העבודה של האיש עצמו איננה מניבה את התוצאות המבוקשות, אבל הוא מושך אלינו לקוחות רבים...". המנהל ביאר את דבריו ואמר, שעובד זה הוא נעים-הליכות, מחייך לכל אחד, מאיר פנים לכל מי שנפגש איתו, וזה מה שהלקוחות מחפשים... הם רוצים להיתקל באדם כזה, שיאיר להם פנים...

"אני רואה בעיניי שאנשים רבים נכנסים למפעל רק בגללו, ואם כן בוודאי שלא אפטר אותו!"

והנמשל ברור. אם אנחנו, שומרי המצוות, נתנהג בצורה שכזו לכל באי-עולם, הרי שגם אותנו לא יפטר מן העולם. השם יתברך ירצה בנו ויחשוק בעבודתנו.

ב'חשוקי חמד' (יומא, ס"ו ב') הבאנו דבר נוסף, ומדהים, שכותב היעב"ץ בקשר לציבור (הדברים אינם כתובים בכל הש"סים, ומצאנום בש"ס 'וגשל', עם קובץ המפרשים).

בגמרא שם מובאת שאלה, באשר למקרה שדחפו את השעיר לעזאזל מהצוק, אבל התברר שהשעיר נשאר עדיין חי. השאלה היא, 'דחפו ולא מת, מהו שירד אחריו וימיתנו?'

דהיינו, שהאיש שהוביל את השעיר אל הצוק, יירד אל השעיר בעיצומו של יום הכיפורים, ויהרוג את השעיר, ויחלל בכך את קדושת היום, ויעבור על איסורי כרת.

שואל היעב"ץ, איך יעלה על הדעת לדחות איסור כרת כדי להמית את השעיר? והשיב, "דשמא הוא כעין פיקוח נפש, כי בראות ישראל את השעיר חוזר לאחור, ושב אליהם, יפול לבם בקרבם. ויתכן לומר, בדרך הלצה הבא להרגך השכם להורגו", עכ"ל.

והיינו, שכאשר מדובר בציבור שלם, הרואה את השעיר עולה בחזרה מהמקום שאליו הושלך, הם עלולים להיבהל, עד כדי כך שיש במצב זה כעין פיקוח נפש.

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

פעם הלכתי ברחובה של עיר, בדרכי הבחנתי ביהודי מבוגר שישב על ספסל, כשעברתי לידו פניתי אליו: "ר' ראובן, וואס הערצאך? מה שלומך?" וכדרך הבריות שאינן ממתנינות לתשובה - המשכתי ללכת. האיש היה נבון וחכם. לא הספקתי לפסוע יותר מכמה פסיעות והוא קורא מאחורי: "רבי, רק רגע! הרי שאלת מה שלומי, יש לי הרבה מה לספר לך"...

רב העיר כרמיאל, הגאון רבי אברהם מרגלית שליט"א: כיצד נראית תשובה אמיתית

אומרים את המילה בחיפזון, וסוברים שכך התיק נסגר, תוך חצי דקה. לא זו הדרך הנכונה והראויה. צריך להעמיק ולהתבונן היטב מהי סליחה ומה טמון בחובה, וכך לגשת את המלאכה הקשה. על כל פנים, נצא מתוך נקודת הנחה שבעניינים שבין אדם לחברו, בין איש לרעהו, קל לדעת האם הפרשה נסגרה, או שעדיין נותרה פתוחה ומדממת.

אבל, בעניינים שבין אדם למקום, כיצד נדע ש'סגרנו את התיק'? אנו משקיעים כל כך הרבה אנרגיה, מרץ ומאמצים כדי לתקן את מעשינו, לפתוח דף חדש ולצעוד קדימה. זו אינה סתם שאלה סקרנית. יש לה השלכות! פיסת המידע הקטנה הזו, הנה בעלת חשיבות עצומה מבחינתו של האדם. יכולה היא לשנות את כל מהות חייו מקצה לקצה!

השמחה שלאחר מעשה התשובה, הינה אינדיקציה נוספת לשאלה האם התשובה התקבלה לרצון לפני אדון כל

המשגיח, רבי דב יפה זצ"ל, אמר אמרה נפלאה בשם אחד הגדולים: אדם אמר רעיון תורני, הוא משתוקק לדעת האם המהלך שבנה, ההגיג שהגה, הרעיון שהעלה, נכון הוא, או שמא מדובר בדברי חלומות בעלמא שאין להם על מה לסמוך.

אמר אותו גדול: ישנה אמת מידה לבחון את הדבר: אם אחרי אמירת הדברים אתה חש שליבך מלא שמחה ואושר, הרי שהרעיון היה נכון.

כיצד יוכל בעל התשובה לדעת שהנה כי כן, תשובתו נתקבלה? כאשר אדם פוגע חלילה בחברו, קל לו מאוד לדעת שנסלח לו. הוא ניגש לחבר ומבקש סליחתו. אם הלה אכן סלח לו, יכול הוא להיאנח אנחת רווחה. אותה שורה פלילית - נמחקה.

כמובן שמדובר בבקשת סליחה אמיתית, לא מהפה ולחוז, כפי שמצוי אצל ילדים ונערים, ולעיתים אף אצל מבוגרים. ניגשים לכל אחד מהנוכחים, סולח? הלה עונה: סולח. לא בהכרח שמדובר בסליחה אמיתית, שכן בדרך כלל לא המבקש ולא המתבקש מתכוונים למה שהם אומרים.

ודאי שזה טוב מכלום, אבל סליחה אמיתית הנה כאשר המבקש עושה זאת מכל לבו, מתוך נימי נפשו, מתוך חרטה כנה וקבלה לעתיד, והעונה אכן חש בכך, וסולח ברצון ובשמחה, מכל הלב.

פעמים הרבה אנו אומרים דברים ואיננו מתכוונים אליהם. פעם הלכתי ברחובה של עיר, בדרכי הבחנתי ביהודי מבוגר שישב על ספסל. אחד מני רבים שרק ממתנינים שהיום כבר יעבור. כשעברתי לידו פניתי אליו: "ר' ראובן, וואס הערצאך? מה שלומך?" וכדרך הבריות שאינן ממתנינות לתשובה, ואף לא התכוונו לקבל תשובה - המשכתי ללכת.

האיש היה נבון וחכם. לא הספקתי לפסוע יותר מכמה פסיעות והוא קורא מאחורי: "רבי, רק רגע! הרי שאלת מה שלומי, יש לי הרבה מה לספר לך"...

אינני זוכר כמה זמן נמשך הדבר, עשר דקות או רבע שעה. אבל דקות ארוכות הרצה הלה לפני את סיפורי, קשייו ומצוקותיו. אליבא דאמת לא היתה לי כל טענה כלפיו. לא יכולתי לומר לו להפסיק, שהרי אני הוא זה שביקש שיספר לי מה שלומו. אני יזמת את השיחה. שאלתי והוא 'הבין' היטב את השאלה. הוא מכבד את הרב ורוצה להתייחס לשאלתו ביסודיות, במתנינות וביעילות, כיאה וכיאות, בדרך ארץ, כפי שמגיע לרב בישראל...

אותו יהודי האיר את עיני. נתתי דעת לראות עד כמה אנו משתמשים בקלישאות לשוניות, ולא מנסים לחשוב מה אנו אומרים. אתה שואל "מה נשמע?", מדוע אתה ממשיך ללכת ואינך ממתין לשמוע מה באמת נשמע?

כך גם בבקשת סליחה. לא די באמירת המילה "סליחה". ניגשים,

ואם לאו, הרי שאלו דברים בעלמא.
ומהיכן למדים אמת מידה זו?

מהפסוק המפורסם בתהלים: "פקודי ה' ישרים משמחי לב" [תהלים יט ט]. כאשר הדברים שאמרת הנם ישרים, אזי הם משמחי לב. אך כאשר אינם ישרים, אין הם גוררים אחריהם שמחה. אמנם, בדרך כלל כאשר אדם אומר וורט, הברקה, הוא שמח. יש לו רעיון משלו. 'אייגינע'. 'אדם רוצה בקב שלו - מתשעה קבין של חברו' [בבא מציעא לח א]. אבל, אם מדובר ברעיון שאין לו בסיס, רעיון העומד על כרעי תרנגולת, לטווח ארוך השמחה מתמוססת. לעומת זאת, אם השמחה מתמשכת ואינה מתפוגגת, עומדת לעד, נצחית, הרי שמדובר ברעיון שמבוסס על אדני האמת וההיגיון. ובכן, השמחה שלאחר מעשה התשובה, הינה אינדיקציה נוספת לשאלה האם התשובה התקבלה לרצון לפני אדון כל. פרק נ"א בתהלים מכונה על ידי רבינו יונה בכינוי: 'פרק התשובה'. מהפסוקים שבפרק אנו למדים יסודות רבים בעשיית התשובה. לקראת חתימה אומר דוד לקב"ה: רבוננו של עולם, מבקש אני אות שהנה כי כן - תשובתי התקבלה, כדי שעצמותי הכואבות והדואבות תוכלנה לצאת במחול, בששון ובשמחה. "תשמיעני ששון ושמחה תגלנה עצמות דכית" [תהלים נא י]. מילים פשוטות ועוצמתיות. "תשמיעני ששון ושמחה", רוצה אני לחוש את גלי השמחה והששון ברמ"ח איברי ושס"ה גידי, "תגלנה עצמות דכית", אדיר חפצי שכל גופי יהפוך לשיר של שמחה.

כל מה שרצית להבין על י"ג המידות

נקרא קטע קטן מדברי הגמרא במסכת ראש השנה [ז ב]: "ויעבור ה' על פניו ויקרא. אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב - אי אפשר לאמרו. מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר התפילה. אמר לו, כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם".

עד כאן מאמרו הנפלא של רבי יוחנן.

אם כן, כאשר אנו מצוידים באמרתו של רבי יוחנן, ברצוננו לצאת לרחובה של עיר, לחיי היום יום, וליישם את הדברים.

נבחן את המציאות, האם באמת זה מה שקורה? רבי יוחנן אמר: "כל זמן שישראל חוטאין, יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". האם מי שלוקה בהתקף לב ומובהל לבית החולים, אומר י"ג מידות ומיד שב לאיתנו, מתרפא באופן פלאי, עוד לפני הגיעו לשער חדר המיון? הקב"ה מחל, ושוב אין הוא צריך לסבול, אלא אם כן מדובר ביסורים של אהבה...

ודאי שלא זו המציאות.

את השאלה מחדד בעל 'ראשית חכמה' [פרק הענוה שער יד], ומביא תשובה מתוקה מדבש בשם הגאונים.

שיטת הגאונים, את י"ג המדות צריך ליישם, הלכה למעשה

אומרים הגאונים, מה שאמר רבי יוחנן: "כל זמן שישראל חוטאין -

יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם", אין הכוונה שעל ידי אמירה גרידא הקב"ה מוחל, מעביר חטא ופשע.

ובאמת הדבר נראה מוקצן ובלתי סביר. יהודי יעשה את כל העבירות שבעולם, או כמעט את כולן, כפי שראינו ברבינו בחיי שיש עבירות שעליהן לא מועילה האמירה. על כל פנים, אדם שהנו חוטא ופושע, יקדיש חמש-עשר שניות, ואפילו כמה דקות, יאמר בכוונה י"ג מדות, עם הבנת עיקרן ועם פרוש המלות, והכל נסלח ונמחל, לא משאיר רושם? לא מתקבל על הדעת!

אלא, אין הכוונה לאמירת י"ג המדות, אלא הכוונה להדבקות בהן. כפי שאומרים חז"ל [ירושלמי פאה א א ובעוד מקומות]: "מה הוא רחום וחנן - אף אתה רחום וחנן".

כאשר אומרים י"ג מדות, אין אנו באים להזכיר לקב"ה את מדותיו. אין הוא זקוק לתזכורת שלנו. אלא, זו תזכורת עבורנו שאלו מדותיו של הבורא יתברך, ועל כן עלינו מצווים לאמץ אותן. אם ננהג כך, מה הוא רחום - אף אנו נהיה רחומים, מה הוא חנן - אף אנו חנונים, מה הוא ארך אפים - אף אנו כך, מה הוא רב חסד - אף אנו כך, אם נאמץ את המדות הלכה למעשה, אזי יכפר לנו הקב"ה על עוונותינו.

הדברים מדויקים היטב בלשונו של רבי יוחנן: "כל זמן שישראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם". לא כתוב "יאמרו לפני כסדר הזה", אלא "יעשו". דהיינו, יגשימו את י"ג המדות בחיי חיותם. אם אדם נוהג על פי י"ג מדות בחייו האישיים, הרי שגם הקב"ה ינהג עמו כך, מידה כנגד מידה. "במידה שאדם מודד - בה מודדין לו" [סוטה ח ב].

בסליחות אנו אומרים: "מדת הרחמים עלינו התגלגלי". מבקשים אנו שיגלגל עלינו הקב"ה את אותה מידת הרחמים שאנו יצרנו. ואגב, לפי אחת הדעות זהו פרוש המידה "נוצר חסד". דהיינו, הקב"ה שומר עבורנו באוצרותיו את החסדים שאנו גמלנו, ובאמצעותם יגמול הוא עמנו חסד בבוא העת, מידה כנגד מידה.

לשיטת הגאונים, י"ג המידות משפיעות לטובה על האדם, כאשר הוא יוצר את הגרעין. את החסד, את החנינה וכו'. הוי אומר, לא האמירה לבדה מביאה את התשועה ואת מחילת העוונות, כפי שאומרת הגמרא "ואני מוחל להם", אלא, הפנמת חשיבות המידות ואימוצן, הלכה למעשה.

ואף משל נאה מצאנו במשליו של החפץ חיים, המבהיר היטב רעיון זה.

פעם היה גביר גדול, בעל בתי חרושת, חנויות, מחסנים, עסקים אדירים. לעשיר זה היה קרוב משפחה שמזלו לא שפר. עני ואביון. האיש ניסה מזלו פעם בפרנסה זו ופעם באחרת, אך לא עלה בידו. לא ראה ברכה בעמלו.

עברו שנים. משראה העני שכל מאמציו עלו בתוהו, החליט לפנות לקרובו העשיר. אולי הלה יהיה מוכן לעזור לו, להוציאו מהמצוקה בה הוא שרוי. נכנס אליו, תינה בפניו את מצבו הקשה ואת מר גורלו, אמר שניסה הכל ולא הצליח. לבסוף ביקש: "אולי תוכל אתה לסייע בידי בדרך כלשהי".

העשיר האיר פניו לקרובו העני. אמר לו: "אדרבה, 'ומבשרך לא

כל המשפחה מחרפת רעב, העלית אותנו על דרך המלך... ועוד כהנה וכהנה.

נפרדו האנשים. כל אחד הלך לדרכו.

אחרי חודש מגיע העני אל קרובו העשיר, כדי לדווח על הנעשה ולקבל סוף סוף את משכורתו. בבית כבר מתכננים מה לעשות עם הכסף הרב, שיפול עד מהרה בחלקם. אולי להחליף רהיטים? אולי לקנות בגדים חדשים? ובודאי, בשר וכל מטעמים לשבת!

התכניות מרקיעות שחקים. עוד מעט קט, והם יוכלו להתרווח מעט. להיגאל משנות העוני והדלות.

קבלו העשיר בשמחה ובסבר פנים יפות. נו, איך היתה העבודה, מה אתה מדווח?

אומר העני, לא הפלתי דבר מכל אשר דברת. כל יום קראתי בדקדוק רב את הרשימה, מתחילתה ועד סופה, לא החסרתי מילה ואפילו לא אות...

זעק העשיר: "שוטה שכמוך! וכי לקרוא רשימות שכרתיך? מה תועלת יש בכך? הרשימה נועדה כדי להזכיר לך את סדר יומך, כדי שתדע מה לעשות כל יום, ערב בוקר וצהריים.

"מה סברת, שעל קריאת כמה שורות תקבל שכר כה גבוה? מה הנאה ומה תועלת יש לי מכך שאתה יודע את סדר היום הנצרך, אם לא בצעת דבר בפועל? לא מגיעה לך אפילו פרוטה שחוקה!"

נדמה שאין צורך להסביר את הנמשל. הקב"ה לימד אותנו את י"ג המדות, אבל לא רק כדי שנדקלם אותן. האמירה נועדה כדי שנדע ונזכור למה אנו מחויבים. אם נסתפק בידיעה בלבד ולא נגיע לכלל מעשה, אין לכך ערך.

אולי לא נקצין ונאמר שאין כל ערך, אבל ודאי לא הערך של "ואני מוחל להם". הקב"ה מוחל וסולח למי שלא רק אומר, אלא גם, ובעיקר, מיישם בפועל.

יש שאין מסכימים עם דעת הגאונים

אלא שחייבים אנו להיות הוגנים ולומר, שדעת הגאונים אינה מוסכמת על הכל. יש מרבתינו שסוברים שאכן האמירה לכשעצמה מביאה למחילת עוונות. כמובן, אין מדובר באמירה כמעשה קוף בעלמא, אלא אך ורק כאשר היא נעשית מתוך הבנה של המילים והרעיון. כך ראינו בדברי רבינו בחיי וכך משמע מדברי רש"י. התורה אומרת: "ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם" [שמות לג ט].

נביא את דבריו המרטיטים של רש"י: "הגיעה שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות, לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפילה. שכשנצרכת לבקש רחמים על ישראל, הזכרת לי זכות אבות, כסבור אתה, שאם תמה זכות אבות אין עוד תקוה?"

"אני אעביר כל מידת טובי לפניך על הצור, ואתה צפון במערה. וקראתי בשם ה' לפניך - ללמדך סדר בקשת רחמים אף אם תכלה זכות אבות."

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'מפיק מרגליות' - ימים נוראים)

כמובן שמדובר בבקשת סליחה
אמיתית, לא מהפה ולחוז, כפי
שמצוי אצל ילדים ונערים,
ולעיתים אף אצל מבוגרים. ניגשים
לכל אחד מהנוכחים, סולח? הלה
עונה: סולח. לא בהכרח שמדובר
בסליחה אמיתית, שכן בדרך
כלל לא המבקש ולא המתבקש
מתכוונים למה שהם אומרים

תתעלם' [ישעיהו נח ז]. אני בדיוק מחפש אדם ישר-דרך שאוכל לסמוך עליו. והנה בתזמון מדויק הגעת אלי. אתה קרוב משפחתי, ודאי רק תרצה בטובתי, שהיא בעצם גם טובתך.

"ובכן, כידוע לך, יש לי עסקים המתפרסים על פני כל המדינה ואף חוצה לה. זקוק אני למפקח אשר ישגיח על הנעשה במפעלים, במשרדים, בחנויות וכו'. איש שידאג לאינטרסים שלי. יבדוק אם הכל מתנהל ביושר, אם העובדים מגיעים בזמן, אם לא גונבים ולא עושקים".

העני לא ידע את נפשו. לכזו הצלחה לא ציפה. עבודה מכובדת, בודאי מתן שכרה בצידה ביד נדיבה.

ביקש מהעשיר, "אולי תוכל לפרט לי מה תפקידי, מה עלי לעשות?" הוציא העשיר גליון ניר והתחיל לכתוב. ביום ראשון בבוקר מבקרים במפעל פלוני. בודקים האם הפועלים באים בזמן והולכים בזמן, האם הם עושים מלאכתם נאמנה. בצהרים הולכים לבקר בחנויות שבעיר. בודקים אם העובדים נותנים שירות ראוי ללקוחות, שלא לאבד קליינטורה חלילה. ביום שני נוסעים למשרדים שבעיר פלונית, מוודאים שהפקידים עובדים כשורה וכו' וכו'.

סיים הגביר לרשום את המשימות של כל יום מימות השבוע, הגיש את הרשימה לקרובו העני ואמר: "הנה לך. קרא כל יום את הרשימה, בסוף החודש תבוא אלי. אם תבצע משימותיך ראוי, תקבל משכורת של עשרים אלף שקל. טבין ותקלין".

העני לא האמין לשמע אוזניו. עיניו אורו. הוא סבר שאולי יצא מהפגישה עם תמיכה קטנה, אולי עם משכורת של פועל יצור. והנה קיבל משרה נכבדה שכזו הנושאת עמה משכורת כה גבוהה. הרעיף האיש תודות ושבחים על קרובו: "זו ממש הצלת נפשות, הצלת את

ר' נחום ועלוול נקרא אל הקודש, הסבא סיפר לו את דבר החלום ופנה אליו: "אמור נא לי בני רחימאי, מהי לדעתך הזכות הגדולה שלך שגוברת על זכויותי וזכויות אבותי, מהו הדבר שבגללו זכיתי להיכנס בשערי התשובה?" ר' נחום ועלוול חכך בדעתו מספר רגעים ואחר פנה אל אביו הצדיק וכה סיפר לו

הסיפור המפעים שהמשגיח דליקווד הגאון הצדיק
רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל היה נוהג לספר בכל שנה

מאת: הרב ישראל היימן

אחת העצות המרכזיות המובאות בחז"ל לזכות בדין היא העצה של עשיית חסד, "בחסד ואמת יכופר עוון".

עשיית חסד עם בניו של המלך מביאה את המלך לנהוג במידה כנגד מידה ולהטות את הכף לטובה ולזכות את העושה בדין.

במסכת בבא בתרא מובא משלו של רבי עקיבא שאמר למלך הרומאי, מלך שחבש את בנו בבית האסורים וציווה את הסוהרים לבלתי יזונו אותו במאכל ומשתה, בא אדם אחד וברחמיו על בן המלך שלח לו אוכל ושתייה להחיות את נפשו, הלא וודאי הוא שהמלך על אף רצונו להעניש את בנו ישמח וייתן מתנות לאדם שחייה את נפש בנו. בזה מסביר רבי עקיבא את הנהגת מלכו של עולם שברא עניים ונתן מקום לעשירים לפרנס אותם.

נסורה נא ונעמוד על נקודה זו שיכולה לתת פתח לכל אחד ואחד לעבור בקלות את הדין ולזכות אותנו בשנה הבאה עלינו לטובה בשנת הצלחה וברכה.

המשגיח דליקווד הגאון הצדיק רבי נתן ווכטפויגל זצ"ל היה נוהג בכל שנה בימי האלול לספר את הסיפור המפעים הבא:

הסבא מקלם בשיחה באחד מימי האלול סיפר על חלום נורא אותו הוא חלם כמה לילות קודם לכן.

המשפט הזה לכשעצמו מעורר סקרנות גדולה לדעת מה היו הגיוני ליבו הטהור של הסבא מקלם ובפרט בימי האלול שהרי אין אדם חולם בלילה אלא מהרהורי ליבו ביום, ניתן לעמוד כאן על הצצה למה שהעסיק את הסבא בימים קדושים אלו...

בחלומו רואה הסבא את עצמו מסתובב ברחובות העיירה קלם בעיצומם של ימי האלול והכרוז עובר ומכריז לכל בני העיירה להתאסף בבית המדרש לשמוע את דרשתו של האורח הדגול שהוא לא אחר מאשר רבנו יונה גירונדי בעל השערי תשובה שבא לשאת מאמרו לקראת ימי הרחמים והסליחות. תוך דקות ספורות התמלאו רחובותיה של העיירה בכל מי שרק היה יכול שאצו רצו לנצל את ההזדמנות הנדירה לבוא ולשמוע עוד פרק שכנראה לא נכתב בשערי תשובה...

זיהיתי כמה מהממוהרים, מספר הסבא בהתרגשות, וכיוונתי אף אני את רגלי לבית המדרש לתפוס גם אני זיקוקין דינור מפיו הקדוש של

אחד מגדולי הראשונים ש'צנח' לדור אחרון לאלפינו דעת ומוסר. ככל שמתקרב אני להיכל בית המדרש גברה הצפיפות בדרכים המובילות אליו וכסוסף סוף הגעתי אל פתח ההיכל נכונה לי אכזבה מרה, עמד שם שומר גדול ממדים וחסם את דרכי מלהיכנס פנימה... עמדתי שם כמה להיות שם בפנים ולהאזין והתחלתי לחלות את פניו של השומר שייתן לי להיכנס, הזכרתי לו את זכויותי הגדולות בהעמדת התלמוד תורה המפורסם ובהרבצת התורה אך הוא לא התרגש מכך והמשיך לחסום את דרכי, המשכתי להעלות ולהזכיר את זכות אבותי הקדושים ואת מעשיהם הטובים וגם זה לא עזר, עמדתי שם כשאני מנסה לטכס עצה איך לגרום לשומר להניח לי להיכנס ולשמוע...

לפתע עלה רעיון במוחי, פניתי אל השומר ואמרתי לו: "הלא אביו של ר' נחום ועלוול הנני וכאביו בוודאי מגיעה לי הזכות להיכנס אל הקודש".

כאילו רק אל המילים האלו חיכה השומר, הוא פינה בזריזות את המקום ונתן לי להיכנס אל בית המדרש.

בשלב זה הקצתי והנה חלום!!

אולי אם החלום היה ממשיך היום היו לנו עוד כמה פרקים בשערי תשובה אבל כיון שהוא נגמר בזה נשאר לסבא רק לברר אצל בנו מהי הזכות העצומה שגברה על זכויותיו של הסבא עצמו ועל זכות אבותיו, מהו הדבר בו מחזיק ר' נחום ועלוול שבוקע כל מחסום.

"אמרתי לו: 'לך תגמור עם העריקות כבר'... ענה לי החייל תשובה שהעלתה לי דמעות בעיניים: 'אם אני הולך עכשיו לכלא, זה אומר שאין לי חודש אלול בישיבה! אין לי ראש השנה בישיבה! אני מפסיד יום כיפור בישיבה! אני לא אוכל לשבת בסוכה בחג הסוכות. את זה אני לא יכול לסבול!'"

הרב ישראל דחבש, מוותיקי הפעילים בארגון 'אחינו',
מדבר על חזרה בתשובה ומסירות נפש | מיוחד ליום הכיפורים

אליעזר (לייזר) רוט

לקראת יום הכיפורים, היום בו כל עם ישראל מתאחד בתפילה ובתשובה לבורא עולם, ביקשנו לשוחח עם הרב ישראל דחבש, מוותיקי הפעילים ב'אחינו', ומי שזוכה דרך קבע להשיב לב בנים על אבותם בפעילותו הנמרצת והבלתי נלאית, בקרב בני הנוער בכל רחבי הארץ.

"בימים אלו, עשרת ימי תשובה, אנחנו צריכים להבין מה זה בכלל חזרה בתשובה, ומה היא הכפרה שמתכפרים לנו העוונות ביום הכיפורים", הוא אומר.

"התשובה היא עזיבת החטא. אדם מתוודה, מקבל על עצמו שלא לחטוא עוד, ומתחנן לפני הקב"ה שישלח לו.

"אומר לו הקב"ה כביכול, אני אכן סולח ומוחל לך. אל תדאג, אני לא אעניש אותך על החטאים שחטאת. למה? כי חזרת בתשובה.

"אבל מה, כשחטאת, אתה שיחקת בבוץ. התלכלכת, טינפת את עצמך ואת הבגדים שלך בכלוך נורא ואיום.

"בסדר, עכשיו אתה כבר לא משחק בבוץ, אבל אתה עדיין מלוכלך ומטונף. זה לא נעים לי שאתה פה לידי, תתרחק ממני בבקשה...

"אומר רבינו יונה, שזה עיקר התשובה. להתנקות ולהיטהר מהלכלוך של החטא. כי העונש הכי גדול שיכול להיות לאדם, זה שהוא מגרש את הקב"ה מפניו.

"הרי כל השפע שיש לאדם, כל הטוב שמגיע אלינו, מגיע מהקשר שלנו עם הקב"ה. ככל שאדם יותר קרוב אל הקב"ה, כך הוא מקבל השפעות גדולות וטהורות יותר. אבל מי שנמצא בריחוק מקום, כביכול, מקבל את כל האור כשהוא מעומעם והשפע מצומצם.

"זאת המהות של יום הכיפורים: 'כי ביום הזה יכפר עליכם!' כפרה מלשון של ניקיון. ביום הזה, הקב"ה מנקה אותנו, מסיר מאתנו את הלכלוך והטינוף. ואז, כשהטינוף יורד, אנחנו יכולים להיות קרובים אל הקב"ה ולזכות לכל הטוב שבעולם."

כוחו של רצון

הרב דחבש מסביר, שהכל תלוי עד כמה גדול כוחו של הרצון: "לא פעם אדם אומר לעצמו וליצר הטוב שלו: איך אני יכול לחזור בתשובה? יש לי עבודה, חברים, משפחה, אני נמצא במקום מסוים,

יש לי את המשבצת שלי. פתאום עכשיו אני אתחיל לזעזע את כל החיים שלי?

"אני לא מדבר רק על מי שחלילה אינו שומר תורה ומצוות, וכדי לחזור בתשובה הוא צריך ממש להפוך את כל החיים. אני מדבר אפילו על אנשים חרדים, שנולדו חרדים וגדלו חרדים, כמוני וכמוך, אנשים ששבויים במצב קיים, וקשה להם לצאת ממנו.

"אני סתם זורק דוגמה, אדם שרגיל מגיל צעיר לטלטל בשבת במקום שיש עירוב. הוא לומד את הלכות שבת, הלכות עירובין, ועוברת בו מחשבה של התחזקות, אולי אני אחמיר על עצמי בעניין הזה...

"מיד בא היצר הרע וקופץ עם התירוצים הללו: תגיד, השתגעתי? נהיית 'חזונושיניק'? איך תתחיל עכשיו להיזהר מטלטול? זה בלתי אפשרי!..."

"ואם הוא רוצה להקפיד על כשרות מהודרת יותר ממה שהיה רגיל עד כה? ואם הוא רוצה להתחיל להקפיד דווקא על ציצית צמר, או להחמיר בנושא של חשמל בשבת, ועוד הרבה מאוד הנהגות טובות שאדם רוצה לקבל על עצמו - מגיע היצר הרע ומשבית את הרצון הזה, עוקר אותו מהשורש. זה בלתי אפשרי! איך אפשר לשנות הרגלים? הציבור מסביב לא יבין את זה! מה יאמרו אנשים! איך זה ישפיע על השידוכים של הילדים ועוד כהנה וכהנה הסברים ותירוצים..."

"אבל אדם שרוצה ומעוניין, יכול לעשות שינויים עצומים בחיים שלו! הכל תלוי בכח הרצון! האמינו לי, אני ראיתי אנשים שעושים מהפכים כאלו, שהלוואי עלי שאני אגיע לקצה של הקצה של כוחות הנפש שיש להם.

"אני אספר לכם על מקרה אחד כזה, ומאחר ומדובר בעניינים שהפרסום לא כל כך יפה להם, אני אשנה פרטים רלוונטיים..."

לשלם את המחיר

"יום אחד הטלפון שלי מצלצל. על הקו בחור כבן 20, שמספר לי שהוא משרת ביחידה מאוד מאוד יוקרתית בצה"ל. זאת יחידה קרבית שכל בני הנוער החילוניים שואפים להגיע אליה..."

"שאלתי מה הוא רוצה, והוא עונה לי שהוא חוזר בתשובה. יופי, אמרתי לו, אני שמח בשבילך שזכית. איך אני יכול לעזור לך???"

"הבחור התחיל לבכות. 'קשה לי', הוא אמר, 'אני לא יכול להישאר ביחידה הזאת. האווירה פה מאוד מאוד חילונית. בלתי אפשרי לשמור פה על העיניים, בלתי אפשרי להישאר פה יהודי כשר. אני רוצה לצאת מכאן!...'".

"הוא סיפר לי שהוא פנה למפקד הבסיס וביקש להשתחרר. לא נתנו לו. הוא הלך לקב"נ (קצין בריאות נפש) וטען שהוא לא בריא בנפשו ושהוא צריך אשפוז, אמרו לו שיפסיק לבלבל בשכל, ויחזור לבצע את התפקיד שלו."

"אפילו ביקשתי מהמפקד שיכניס אותי לכלא, לפחות שם לא יהיו ניסיונות כאלו קשים", הוא מספר, "אבל המפקד לא הסכים. הוא אמר לי שהתפקיד שלי מדי חשוב, והוא לא יכול לוותר עלי..."

"הקשבת לי לחייל הבוכה ואמרתי לו דבר אחד: אם אתה באמת רציני ורוצה לצאת, תבוא אלי. נשב ונדבר ונראה איך אפשר לעשות את זה, אולי נגייס עורך דין אולי בדרכים אחרות, בוא נראה."

"למחרת הוא בא אלי, ואמר 'הנה, אני כאן, אני רוצה שתעזור לי...'".

"ידעתי שאני נכנס ל'תיק' רציני מאוד. זה מקרה מאוד מסובך, לשחרר חייל באמצע השירות, יש לו עוד יותר משנה עד שיסיים צבא. זה לא פשוט בכלל."

"החלטתי שאני בודק אותו, כמה הוא רציני. אמרתי לו: 'בוא נלך להתפלל מנחה'... לקחתי אותו לאיצקוביץ, בכוונה חיפשתי בית כנסת מעניין, שמי שלא מכיר קשה לו להתרכז שם בתפילה, כי הוא נדהם מהכמויות של האנשים שיוצאים ובאים וכל האווירה מסביב."

"התפללנו מנחה והבחור לא מוציא את העיניים מהסידור. איזו כוונה! איזה ריכוז! מדהים..."

"יצאנו החוצה אחרי התפילה, לקחתי אותו שם ממול לאכול פיתה פלאפל. ראיתי איך הוא נוטל ידיים, ראיתי איך הוא מברך לפני האוכל, איך הוא מברך ברכת המזון. כל הזמן עקבתי אחריו, והגעתי למסקנה שהוא באמת בחור רציני מאוד. יש לו יראת שמים, יש לו רצון חזק להיות חוזר בתשובה אמיתי. חייבים לעזור לו..."

"ניסיתי לעזור מפה ומשם, אבל זה כמו ברזל! אין עם מי לדבר, בצבא לא מוכנים לשחרר אותו. האמת שהייתי במבוכה ולא ידעתי מה עושים. ואז זה קרה. אני מסתכל עליו, הוא מרים את ראשו ואומר לי: 'ישראל, עשית את שלך ולא הצלחנו, אבל אני החלטתי שזהו, אני לא חוזר לשם ויהי מה...' אני נוסע עכשיו הביתה ואהיה איתך בקשר..."

"הוא חזר אלי למחרת, ואמר לי שהוא קיבל בינתיים חופשה מהצבא, והוא חייב בימי החופשה להיכנס ללמוד בישיבה ולהתחזק. אני

סידרתי לו ישיבה לכמה ימים כדבריו..."

"בהמשך הבנתי שהוא לא קיבל חופשה, הוא פשוט החליט לערוק... "אני יצאתי מהתמונה, ומה מתברר? שהבחור יושב ולומד, משהו מדהים! נכנס לאחת הישיבות הכי חזקות לבעלי תשובה, הוא כל היום לומד בהתלהבות ועושה חיל בלימודיו..."

"אני עצמי לא הצלחתי ליצור איתו קשר תקופה ארוכה, כי הוא פשוט ירד למחתרת. אפילו להורים שלו הוא לא גילה איפה הוא נמצא, כדי שהצבא לא יוכל ללחוץ עליהם ולאחר אותו."

"בתקופה האחרונה פגשתי אותו, ואמרתי לו שהגיע הזמן לסגור את הפינה הזאת. 'אתה לא יכול להיות במנוסה כל החיים. תחזור לצבא, ישימו אותך בכלא וישחררו אותך אחרי תקופה כליאה'."

"השיב לי הצדיק הזה, שהוא אכן מתכוון לעשות זאת. הוא כבר השלים עם זה, שהוא עומד לשבת כמה חודשים בכלא באשמת עריקות, וברור לו שאחרי זה לא יחזירו אותו לשירות פעיל, כי אף מפקד לא רוצה חיילים שעורקים ונעלמים..."

"אמרתי לו, 'נו, למה אתה מחכה? לך תגמור עם זה כבר!'... ענה לי החייל תשובה שהעלתה לי דמעות בעיניים... 'אם אני הולך עכשיו לכלא, זה אומר שאין לי חודש אלול בישיבה! אין לי ראש השנה בישיבה! אני מפסיד יום כיפור בישיבה! אני לא אוכל לשבת בסוכה בחג הסוכות! את זה אני לא יכול לסבול!'..."

"אחרי החגים, יום אחרי שמחת תורה, אני אתייצב שם בחזרה, ואשב בכלא כמה שצריך. העיקר שעד פסח אני כבר אהיה בחוץ..."

להחזיר בילדים

"הסיפור הזה ממחיש לנו, עד כמה אנשים שנראים לנו פשוטים מאוד, מסוגלים להגיע לדרגות גבוהות של מסירות נפש. הוא מנותק מהמשפחה שלו כבר הרבה זמן, כי הוא חושש שיעצרו אותו, הוא אמר לי שהוא מאוד מתגעגע להורים, מדי פעם הוא מתקשר, כל פעם מטלפון אחר ומעיר אחרת, משוחח איתם קצת ושוב יורד למחתרת. הוא יודע שהוא עומד לשבת בכלא, והוא שלם עם זה. אין לו שום כעס או ניסיון להתמרד נגד הגזרה שעתידי להיגזר עליו."

"ואת כל זה הוא עושה למה? כי בבסיס שבו הוא היה אי אפשר לשמור על העיניים, ובגלל שנפשו חשקה בתורה."

"השאלה היא, איך אנחנו מחזירים את זה בילדים שלנו וגם בעצמנו. הרי אנחנו נולדנו ב"ה לבתים של תורה ויראת שמים, אנחנו לא צריכים להגיע לכזאת מסירות נפש, כדי לשמור מצוות ולעשות תשובה."

"אני חושב שהעיקר זה לדבר עם הילדים על אמונה ועל עבודת ה'. זה לא 'צריך ליטול ידיים לפני שאוכלים', אלא 'הקדוש ברוך הוא רוצה שניטול ידיים לפני שאנחנו אוכלים, ואנחנו שמחים לעשות את רצונו'."

"צריכים לומר את זה לילדים, ובעיקר לשדר להם את זה. זאת צריכה להיות ההרגשה שלנו. לא להתעסק רק עם הטכניקה של שמירת המצוות, אלא עם המהות! עם התוכן! עם העובדה שהמצוות הללו הן מצוות של ה' יתברך, שאנחנו מקיימים אותן כי אנחנו אוהבים אותן, ורוצים לעשות את רצונו!"

רשכבה"ג מרן זצ"ל
מעתיר על תורמי קופת
העיר כעת תפילת "כל
נדרי" כשספר תורה כידו
ליל יוה"כ תשפ"ב

מכתב רשכבה"ג מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל משנים שעברו

הרב ש.י. חיים קניבסקי
שיכון חוון איש, בני ברק

דס"ר ציר נאש האנע גמאכאמ שנה שקליז אקופס הא-ר
יפנו אלנה יאמק של אנע טורב אמאקב, כי סבצקב אקופס
הא-ר מיו הצדקה פאגלוצרת בואב אקרוצ דב אמ. מוצ
הא-ר ייב והאזעג באא דיצאו יצדלו אגנו מוצ
גא-ר ייב ויפא צאאי דען חיי קניבסקי

**התורמים סך שנ"ה שקלים לקופת העיר,
יזכו לשנ"ה ימים של שנה טובה ומתוקה**

כי הצדקה לקופת העיר היא הצדקה המהודרת ביותר
לקרוע בה את רוע הגזירה, והעושה זאת

**בודאי יעבירו ממנו רוע
הגזירה ויצא זכאי בדין"**

חיים קניבסקי

חיי קניבסקי

רשכבה"ג מרן שר התורה
רבנו הגר"ח קניבסקי זצ"ל:

"בּוֹדְאֵי יֵצֵא זְכַאֵי בְּדֵינָן"

גזירת בית דין של גדולי תלמידינו לשנת תשפ"ג

גדולים צדיקים במיתתם יותר מחייהם וזכות מרן זללה"ה
בודאי תשפיע מלמעלה שמכתבו וגזירתו לצאת זכאי בדין
יתקיימו בתודמי קופת העיד גם בשנת תשפ"ג

שמעון גלאי

שרגא שטיינמן

יצחק זילברשטיין

1800-39-47-47

את הסיפור השני שמעתי מאבי מורי שיחי'. הוא סיפר לי שאחד האחים שלי, יום אחרי החתונה התקשר לומר תודה רבה. "אני רוצה להודות לכם", הוא אמר, "כל כך הרבה טרחתם למעני, קניתם לי, גידלתם והצמתם, השקעתם בי הון תועפות...". ואז הוסיף אחי משפט שממש הרחיב להם את הלב...

לקראת יום הכיפורים, מאמר מיוחד על התנהגות נאותה ובקשת 'סליחה'

הרב עמרם בינעט

לפני כמה שנים, הייתי צריך להתפלל בבית כנסת מסוים, לרגל שמחה משפחתית כלשהי. הגעתי לשם בשבת בבוקר, התפללתי יחד עם כולם. בספסל שלפני יושב אדם כבן 45, אולי חמישים. רבע שעה אחרי תחילת התפילה מגיע אברך צעיר, ומתיישב לידו, בצד השני של הספסל. ברגע הראשון לא חשבתי שיש בכלל קשר ביניהם. הוא התיישב, התחיל להתפלל, לא היתה ביניהם שום אינטראקציה, אפילו לא ניד ראש או סימן כלשהו.

ההפתעה הייתה בי באמצע קריאת התורה. נכנס לבית הכנסת ילד כבן ארבע, עם 'פעקלה' גדול ביד, שבו יש ממתקים לרוב. הילד מגיע ומתיישב על יד האברך הצעיר שמקבל אותו בחיבה גלויה, הבנתי שהוא אבא שלו. אבל רגע אחר כך הולך הילד לאדם היותר מבוגר שישב באותו הספסל, ו... מתיישב לו על הברכיים.

נפל לי האסימון... המבוגר והצעיר הם אבא ובן... לא הייתי מנחש לבד, אבל עכשיו אני רואה שיש קצת קווי דמיון. הילד הולך לאבא שלו, וממנו מדלג אל הסבא שממש זורח מאושר לראות את נכדו ולהושיב אותו על ברכיו.

כשהסתיימה התפילה, קמו השניים ממקומם, ועברו בתור להגיד לרב בית הכנסת 'גוט שבת'. הם לא הלכו יחד, הם אפילו לא הסתכלו זה על זה... הילד הלך עם הסבא, לאחר שעברו אצל הרב הוא חבר לאביו, ו... הם יצאו מבית הכנסת. עקבתי אחריהם כל הזמן, הם בקושי אמרו 'גוט שבת' זה לזה!

בדרך כלל אני לא מתעניין כל כך מה קורה אצל אנשים אחרים. אבל זה היה כל כך מופגן וכל כך קרוב אלי, שלא יכולתי שלא לשים לב... הסתכלתי על זה בהלם מוחלט! אבא ובן יושבים זה לצד זה, ואין ביניהם שום תקשורת. אפילו 'שבת שלום' הם בקושי אומרים זה לזה? איך זה ייתכן?

אולי הם מסוכסכים חלילה? לא! זה לא היה נראה כך. לא היתה שם מתיחות באוויר, לא היתה יריבות כלשהי. לא היה שם כלום, אפס תקשורת, לטוב או לרע. משהו מדהים!!!

הייתי צריך לאמץ את כל כוחות הנפש שלי, כדי לא לגשת לחבר המכיר את הנפשות הפועלות, ולשאול אותו אם הכל בסדר שם במשפחה הזאת, שאפילו את שמה איני יודע.

על מה אדבר עם הבת שלי?

זה תפס אותי כל כך חזק, שמאז התחלתי להתבונן קצת ביחסי הורים וילדים, ואני רוצה לומר שמה שגיליתי טלטל אותי ברמות גבוהות במיוחד!

המחקר הקטן והפרטי שעשיתי הראה, שהמקרה הזה אינו חריג בכלל. התחלתי לשאול חברים שיש להם ילדים נשואים, מה אתה עושה כשאתה רואה את הבן שלך בשבת? אתה לוחץ את ידו? אומר לו שבת שלום? מחבק אותו? מה אתה עושה?

הרבה מהם פשוט גמגמו וענו לי תשובה לא ברורה. חלק הודו בפה מלא שהם לא מתקשרים עם הילדים שלהם כמעט, ויש כמובן גם כאלו, שברוך ה', יש להם קשר בריא עם הילדים שלהם, אבל האחוז של אלו שדיווחו על חוסר קשר עם הילדים - היה גבוה מכדי שאוכל להכיל זאת.

ככל שהתעמקתי בנושא הזה, מצאתי שהתופעה לא שמורה רק לאבות ובניהם הנשואים. יש גם אבות ובניהם הבחורים, בני נוער, שאין להם קשר זה עם זה. יש אבות שלא מדברים עם הבנות הבחורות שלהם, בגילאי העשרה. אין להם שפה משותפת.

"על מה אני אדבר עם הבת שלי", שואל אותי חבר טוב, "על זה שהיא רוצה לעלות הקבצה באנגלית, או על מסיבת ההפתעה שהיא

עושה עם החברות למדריכה שלה ב'בתיה'??? זה לא התחום שלי וזה לא מעניין אותי..."

ומה לגבי הקשרים בין אחים? מה עם הקשרים בין בני דודים? אוי, כמה אנשים יכולים לפגוש בן דוד ברחוב ואין להם על מה לדבר אתו... יש עוד סוג של חוסר תקשורת: לא נעים לומר את זה בקול, לכן אני כותב את זה בלחש, ובטוח שאף אחד לא יקרא את זה... לצערנו יש גם לא מעט זוגות נשואים שאינם מתקשרים זה עם זה... וכאן נשאלת השאלה, אולי יותר נכון לומר נזעקת השאלה: למה?! למה זה קורה לנו??? למה אנשים לא יכולים להחליף מילה עם הבן שלהם או הבת שלהם? פשוט אין להם תקשורת עם האנשים שהם הכי אוהבים בעולם. למה???

קצר בתקשורת

אני רוצה לספר לכם כאן שני סיפורים ששמעתי ממש מכלי ראשון. יש פער של כמה שנים טובות בין שני הסיפורים אומנם, אבל הם משקפים שני הפכים גמורים.

את אחד הסיפורים שמעתי מאברך שסיפר לי, ששבועיים-שלושה אחרי החתונה, הוא ספג התקפה מאוד חריפה מההורים שלו. הם ניצלו איזה ביקור קצר שלו בבית שלהם בלי אשתו הטרייה, ופשוט נתנו לו 'שטיפה' רצינית.

ומה היתה הטענה של ההורים? הם אמרו לו ככה: "אנחנו גידלנו אותך, טיפלנו בך, התעוררנו בשבילך בלילות, בילינו איתך בבתי חולים כשהיה צורך, קילחנו אותך, האכלנו אותך, 'ביגדנו' אותך מכף רגל ועד ראש. בכל פעם שעשית שטויות, אנחנו חיפינו עליך ודאגנו לך... 'והנה גדלת ברוך ה', נהיית לנער, ואנחנו לא זנחנו אותך. השקענו והשקענו והשקענו, עד שברוך ה' מצאנו לך כלה מתאימה ממשפחה טובה, עם מקצוע מצוין ביד. שילמנו על הוצאות החתונה הון תועפות, קנינו לך כל מה שביקשת, הבאנו את התזמורת שאתה הכי אוהב. הכל הכל נתנו לך... 'הובלנו אותך אל החופה, ו... זהו! 'נעלמת לנו!"

"כל ערב פגשנו אותך בשבע הברכות, ואתה לא טרחת לומר לנו אם אתה מרוצה או לא! לא טרחת לספר לנו אם הדירה ששכרנו עבורך נוחה מספיק, אם המצעים שקנינו לך נוחים, אם האשה ששידכנו לך, האם היא אשה טובה?"

"אתה לא חושב שאתה אמור לשתף אותנו ולו במקצת ממה שעובר עליך? מה אתה חושב, ברגע שהתחתנת אתה כבר לא קשור אלינו? לא מגיע לנו לדעת אם כל ההשקעה האדירה הזאת החלה לשאת פירות???"... אמרתי לאותו אברך: "תסלח לי מאוד. באת אלי לקבל תמיכה? אני לא מתכוון לתמוך בך! ההורים שלך צודקים במאת האחוזים. איזה מן דבר זה, שאתה לא טורח לומר להם מה קורה איתך ומה עובר עליך???" "האברך קצת נעלב, אבל אני לא הנחתי לו. ביקשתי שיסביר לי, איפה הבעיה במה שההורים שלו אמרו ובמה שאני אמרתי. למה הוא חושב שהוא לא אמור לדווח להורים שלו מה המצב?"

**רבותי, זו לא עבירה לבטא רגשות!
אין שום פסול בלקחת את היד של
הילד שלך, ולומר לו 'אני אוהב
אותך בני יקירי!', גם אם הוא כבר
בן 17 וגם אם הוא בן 32, או אפילו
בן 60 - לאורך ימים ושנים. למה
אנחנו לא מסוגלים לעשות את זה?**

השיב לי אותו אברך תשובה שפתחה לי את העיניים... "חכייתי שישאלו אותי", הוא אמר. "ישבתי ליד אבא שלי כל לילה בשבע ברכות, שעתיים ואפילו שלוש שעות כל ערב. הלב שלי מלא וגדוש בשמחה. אני מאושר עד הגג. אני כל כך רציתי לומר לו את המילים: "אבא! תודה לך! אתה עשית אותי מאושר! טוב לי, אני מרגיש מצויין, ברוך ה' קיבלתי שידוך מצוין!!!"

"אבל תגיד לי אתה", הוא מרים עלי את עיניו. "זה נראה לך לעניין לבוא ולומר לאבא שלי: 'אבא, קיבלתי שידוך משהו-משהו... השווער שלי הוא האיש הכי טוב בעולם'?"

"מה זה? אני ילד קטן שרץ לספר לאמא שלו שהוא קיבל ממתק? אצל אנשים מבוגרים זה עובד קצת אחרת, אם מתעניינים בשלומך אתה משתף. אף אחד לא רץ ברחוב לספר לאנשים, ואפילו לא להורים שלו, כמה טוב וכמה הוא מאושר, אם הם לא שואלים אותו!"

הצד השני של המטבע

הסיפור השני קרה במשפחה שלנו. שמעתי אותו מאבי מורי שיחיה. הוא סיפר לי שאחד האחים שלי, יום אחרי החתונה, התקשר לומר תודה רבה.

"אני רוצה להודות לכם", הוא אמר לאבא ואמא, "כל כך הרבה טרחתם למעני, נתתם לי, קניתם לי, עשיתם את כל רצוני, חינכתם וטיפחתם, גידלתם והצמתם, ובמיוחד בתקופה האחרונה השקעתם בי הון תועפות..."

ואז הוסיף אחי משפט שממש הרחיב להם את הלב: "אני בטוח במיליון אחוז", כך הוא אמר להורים, "אם הייתם לוקחים את כל הכסף שהשקעתם בחתונה שלי, מכניסים אותו למעטפה ונותנים לי אותו ביד, שאני אשלם בעצמי את כל ההוצאות - הייתי יודע להעריך אתכם הרבה יותר. אני מבין לבד, שאני לא מודע

של כבוד עצמי וגאווה, זה הרבה יותר בסיסי, אנשים מתביישים לבקש סליחה...

אנחנו מתפללים בליל יום כיפור ומבקשים מהקב"ה 'אמור מילה למעני: סלחת'. אנחנו רוצים שתגיד לנו רק מילה אחת, 'סלחת'.

האם אנחנו גם מסוגלים להוציא את המילה הזאת מהפה שלנו, וגרוע מכך, האם אנחנו מסוגלים לבקש סליחה מהזולת בלי להסמיק?

מספרים על אחד שהתפלל שמונה עשרה, והאיש שעמד מאחוריו היה שקוע באמירת 'אלוקי נצור לשוני', ואמר "ונפשי כעפר לכל תהיה", ומרוב התלהבות והתעמקות באמירת המילים הללו, הוא חזר עליהן שוב ושוב, עד שכל המתפללים בבית המדרש שמו לב

כמה שהוא עובד עכשיו על התבטלות בפני כולם...

כשהאיש שעמד מלפניו סיים את תפילת העמידה, הוא פסע 'עושה שלום' לאחוריו, ובטעות דרך על הרגל של ההוא שהתפלל מעומק לבו...

קופץ האיש שעובד עכשיו על ההתבטלות כעפר לכל, ודוחף בגסות את מי שדרך עליו בטעות: "נו...!" הוא שואג, "או אה אהה. אוהוהונוונו!!!". כמובן שאת ההברות האלו שהוא אומר באמצע התפילה אי אפשר להבין, אבל תנועת הידיים שלו אמרו הכל: "תסתכל לאיפה את הולך! מה אתה דורך עלי ומפריע לי להתפלל!?"

אחרי התפילה ניגש אליו אחד האנשים ושואל אותו: "תגיד לי, אתה הרי בדיוק התלהבת ב'נפשי כעפר', נו... אם נפשך כעפר, אז מה קרה אם מישהו דרך עליך בטעות? לא קרה כלום! על עפר דורכים, ככה זה עובד... היית אמור להתעלם כאילו לא קרה דבר. זה הרי לא היה בכוונה, וזה שצעקת עליו לא עזר לך לחזור ולכוון בתפילה כמו מקודם. אם אתה כעפר, פשוט תמשיך הלאה כאילו לא קרה כלום..."

השיב לו אותו יהודי תשובה כזאת: "נכון, נפשי כעפר. אבל כלפי מי? כלפי הקב"ה נפשי כעפר. כלפי האיש הטיפש הזה, שלא יודע להסתכל אחורה ודורך לאנשים על הרגליים, נפשי תהיה כעפר???"

מה פתאום... מי הוא בכלל שאני אתבטל בפניו???"

גם אנחנו, לבקש סליחה מהקדוש ברוך הוא אנחנו יכולים. זאת לא בעיה. אבל מה עם בקשת סליחה מהשכן, מהחבר, מהאשה? מה עם לבקש סליחה מהילד שלך אם חלילה עשית טעות???

אני לא נכנס עכשיו לסוגיה החינוכית, של מתי ואיך צריכים לבקש סליחה מהילדים, אני מדבר על הרעיון. אם נאמר שכולם מסכימים, שלבקש סליחה מהילד זה אקט חינוכי ראשון במעלה - אתה מרגיש שאתה מסוגל להסתכל לו בעיניים ולבקש ממנו סליחה?

אנחנו צריכים להתגבר על החסימות הללו. רבותי, זה לא כואב לומר לילד שאתה אוהב אותו, זה לא כואב להתקשר לאבא שלך ולומר לו שאתה מעריך אותו, זאת לא בושה לנשק את הילד שלך, וזה לא מסוכן לבקש סליחה מהשכן או מנהג האוטובוס...

לעלויות הגבוהות והמלאות של כל מה ששילמתם, אני מודה לכם שטיפלתם בצד הטכני, ועשיתם כל מה שצריך, כדי שהחתונה תהיה מושלמת, אבל קצת חבל לי שאני לא יודע באמת באילו מאמצים מדובר, כי אז הייתי יודע להעריך אתכם הרבה יותר!"

סיפרו לי ההורים שלי שיחיו, שכשהם שמעו את המשפטים הללו, הם הרגישו אושר עצום, הם הרגישו שמעריכים אותם על ההשקעה! עכשיו תגידו, חסר חתנים שמעריכים את ההורים שלהם? חסרות כלות שבאמת יודעות להעריך? לא! אבל אני חושב, שמעטים הם המקרים שהילדים פשוט אומרים את זה להורים, בצורה כזאת פתוחה וכנה, בלי להתבלבל ובלי להתבייש: 'אני מעריך אתכם, נתתם לי כל כך הרבה, ואני לא יודע אפילו כמה השקעתם בי'...

עכשיו יש כאן שאלה מעניינת: מי צודק בסיפור הראשון על החתן, שההורים שלו כועסים עליו? הוא צודק, החתן? או ההורים? האם עליו מוטל לפתוח ולספר כמה טוב לו, או שעליהם מוטל התפקיד להתעניין ולשאול אותו?

ובכן, לשאלה הזאת אין תשובה. למה? כי זה בכלל לא עניין של מי צודק ומי לא צודק. השאלה היא מי מפסיד מהמצב הזה, והתשובה היא ששני הצדדים מפסידים. אם לא מדברים מספיק, כולם מפסידים. אם יש קצר בתקשורת, אף צד לא יינה מזה, כולם ישלמו את המחיר!

רבותי, זו לא עבירה לבטא רגשות! אין שום פסול בלקחת את היד של הילד שלך, ולומר לו 'אני אוהב אותך בני יקירי!', גם אם הוא כבר בן 17 וגם אם הוא בן 32, או אפילו בן 60 - לאורך ימים ושנים. למה אנחנו לא מסוגלים לעשות את זה? למה אנשים יכולים לחבק מכל הלב את הילד שלהם, עד שהוא מגיל לגיל חמש או שש? ברגע שהוא מגיע לגיל עשר זה כבר נהיה מוזר, וכשהוא בגיל 17 זה כבר בל יראה ובל ימצא... למה?

זה לא כואב...

ומכאן אני רוצה להגיע לסוג נוסף של קצר בתקשורת. הסוג של סיום מריבה או הפגת מתיחות:

יש אנשים שיכולים להיות זועפים זה על זה במשך שנים, בגלל איזו טעות קטנה של קטטה כלשהי שפרצה ביניהם.

כל מה שצריך כדי לסיים את המריבה הזאת, זה רק לומר 'סליחה, טעיתי'. אבל אנשים רבים לא מסוגלים להוציא את המילה הזאת מהפה שלהם.

אני אומר לאנשים האלו: תעמדו מול המראה, ותגידו את המילה 'סליחה'. שלושים פעמים. אתם מצליחים???

עכשיו גש לשכן ממול ותגיד לו 'סליחה' פעם אחת???

פתאום הפה שלך שוכח איך מוציאים את ההברות האלו מהפה...

זה סוג של בושה, לומר 'טעיתי' אני מבקש סליחה... זה לא רק עניין

 רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

"יאוש זה המתכון הבדוק לכישלון. גם אם זה קורה ובדרך כלל לעתים-תכופות", ממחר הוא להדגיש. "חודש או מבחן אחד שנכשלנו, הציון הוא לא בדיוק מה שחשבנו או ציפינו, וההרגשה היא מאכזבת ומתסכלת..."

סדרת שיחות עם אנשים מופלאים הנבחרים על כל הש"ס, והפעם עם הרה"ג ישראל זוסמן

הרה"ג ישראל זוסמן

דפי גמרא בחדא מחתא, ומרגיש שזה נהיה קניין שלך לנצח. שווה לטעום!"

• האם אתה מתכוונן למבחן המסכם? ואיך?

"בוודאי ובהחלט. אם כי, שלזה יש לי סדר חזרה מסוג אחר. היות שאני משקיע בסדרי חזרות למבחני 'קניין ש"ס' הגדולים, על כן למבחנים המסכמים אני מסדר לעצמי תכניות שינון בחוברות סיכומים או במערכת 'תלמודו בידו', המציע מבחר שאלות סיכום המהוות ריענון לחומר הלימוד."

• איך אתה אכן מתכוונן למבחנים הגדולים במסגרת 'קניין ש"ס' מבקשים אנו לשמוע.

"מיום מחרת המבחן במשך כל החצי-שנה, אני עושה לעצמי סדר חזרה מיוחד, שבכל יום אני מתקדם ב"ה בשינון המסכתות בסדר של לפחות 3 דף ליום, כשהקצב מוסיף והולך ב"ה לפי מספר הדפים במסגרת ההולכים ומתרבים. סיגלתי לעצמי ליישב עם חוברת סיכום בצמוד לגמרא, כשאחר הצצה בחוברת אני משנן מהר את הדף בכמה דקות ספורות, ומכניס את כל הדף לזיכרון לאורך זמן. בהמשך, בסמיכות למבחן אני מוסיף ומשנן בריענון הלימוד יותר מהר כנ"ל הרבה דפים ליום."

• לתועלת הלומדים והמצטרפים, נשמח לשמוע טיפים ורעיונות בדרך להצלחה?

"איני בטוח שכל עצה או רעיון מתאים לכל אחד", מקדים הוא בחן, "אך אציין נקודות שלדעתי מוסיפות הרבה להצלחה הגדולה. הראשון: בכל יום אני משלב גם מהלימוד החדש לצד המשך השינון והחזרות, כך שאין ימים או שבועות בהם אני רק חוזר וכדומה, אלא

הרה"ח אהרן כהן

התגובות הנלהבות והמדרבנות מאלפי קוראי הגיליון הייחודי, מראים ומוכיחים שוב ושוב, שכל אחד יש לו את התכונות הייחודיות שלו וסגנונו האישי, כשכל אחד מתחבר לראיון וכיוון אחר. רבים וטובים מציינים שהם התלהבו וראו תועלת מרעיון של פלוני, בסדר הלימוד ומהמהלך של השני בשינון וחזרות.

כך או כך, אין כמו ימים אלו לקראת הימים הגדולים של ראש השנה ויוה"כ, להתחדש כל אחד בדרכו להוסיף ולהתחזק בלימוד ושינון בדרך לידיעת התורה.

השבוע פנינו לשיחה עם הרה"ג ישראל זוסמן, מחשובי חסידי בעלזא ור"מ בת"ת 'חכמת שלמה' בירושלים, הזוכה גם הוא להיות חבר בלגיונו של מלך במסגרת 'קניין ש"ס', המתכוונן עתה במלוא הכח והמוח לקראת המבחן הגדול, שיתקיים בשלהי חודש תשרי על אלף ועשרים דפי גמרא, ברוב סייעתא דשמיא.

• מתי התחלת ולמה?

"ללימוד ה'דף היומי' כבר הצטרפתי לפני הרבה שנים, ואף זכיתי במחזורים קודמים למסור שיעור ב'דף היומי' על כל הש"ס, כך שאף שהרגשתי שיש לי ידיעות בש"ס וכדומה, שזכיתי לזה מהצורך להתכונן היטב להבין את הלימוד כראוי, למסירת השיעור בפני ציבור המקשיבים, אך בהחלט הציק לי חוסר הבהירות בזיכרון וההרגשה שאיני שולט באמת בכל הש"ס כראוי..."

"בתחילת המחזור הנוכחי עם כל המצב והקמפיין של התחלת הש"ס והעלאתם על נס את חברי מסגרת 'קניין ש"ס' הנערצים, ובמיוחד איזכור וציון העובדה הנחשקת שהם יודעים את כל הש"ס, קבלתי חשק ורצון לזכות גם אני להיות מיודעי הש"ס. כשהשאלה ששאלתי וזעקתי לעצמי הייתה למה נגרע?! למה הם זוכים לדעת את כל הש"ס ואני לומד ומשקיע ו...".

• איך אתה מתכוונן למבחנים החודשיים? מבקשים אנו לשמוע את סדרי השינון והחזרות.

"בראש, כמובן", מתחייך הרב זוסמן, "אני משקיע בלימוד הדף בהבנה עד שאני מרגיש שאכן הדף זה 'שלי'. אני מכיר אותו טוב-טוב. אז, אני יוצא לדרך..."

"בכל שבוע בליל-ששי אני מתיישב לכמה שעות, כשבמהלכן אני חוזר ומשנן את כל הלימוד השבועי כאחד, זה משהו אדיר". משתף הרב זוסמן בהתלהבות. "בסוף השבוע אחרי שקיבצתי בכל יום עוד דף ועוד דף, אתה יושב מול הגמרא האהובה, ואוסף לעצמך שבע

גזל שינה, פחי אשפה לילדים, אינסלסטור שהזמנו וביטלנו, תשלום שכוח לביביסיטר והקרטיב שלא נתנו לבסוף ל'פועל הקטן' • תזכורות קטנות לתשובה בין אדם לחבירו • וכיצד ניתן לשוב בתשובה בשיחת טלפון אחת?

"ושבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר" תזכורות לשנה של תשובה

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

ישנם נושאים שצריכים שיפור, שניתן לפתור אותם בפעולה אחת פשוטה. אין צורך להפוך את כל הלב שלנו ולהשתנות, במלחמה עיקשת ותמידית. אפשר לשנות עולם ומלואו ב... פעולה אחת קטנה, והקבלה לעתיד תהיה מושלמת.

קחו למשל את נושא ניתוק הטלפונים מקווים מפוקפקים, או קווים גרועים ביותר. בשיחה אחת ל'בזק', או במשלוח פקס אחד, ואנו חסומים, ללא כניסה לניסיון עתידי. כך גם בחסימה לאינטרנט במחשב או בחסימה לנגנים וכדומה. אין צורך להתחבט בכל פעם, לעמוד מול היצר הרע ולבדוק את יכולותינו הרוחניות. חסימה אחת קבועה וזהו, עלינו על דרך המלך.

סיפר לי בן משפחתי שיחי', שבעבר היו לו חודשים בהם הוא לא נתן 'מעשר כספים' על פי חשבון מדויק. לא תמיד הגיעו בקשות של מוסדות ועניים. לפעמים הוא התעצל מעט להתקשר ולתרום, או לחשב את סך ההכנסות המחייבים במעשר כספים. ואז הוא מצא פתרון פשוט וקל. הוא חישב את הממוצע של הכנסותיו החודשיות, וחתם הוראות קבע מסודרות למוסדות תורה וחסד. והנה כבר כמה שנים ומעשרות הכספים שלו מסודרים בקביעות, דרך הוראות קבע או תשלומים קבועים בכרטיס אשראי, למוסדות תורה וחסד שהוא רוצה לתרום להם, כאשר תמיד ניתן להוסיף עוד ולהגיע ל'חומש', וגם לתרום בנוסף לאלו שבאים לבקש תרומה בבית, בבית הכנסת או בכלל.

אי אפשר להישאר תמיד באותה המשבצת. עלינו להציב לעצמנו מספר יעדים ברורים ונחרצים, ולהתקדם בהם בבירור ובבהירות. נתחיל לקחת נושא אחד קטן הטעון שיפור בבית, נושא אחד קטן הטעון ליטוש בכלל או בעבודה, ועוד נושא אחד קטן הקשור לתפילה או לתורה, לברכות הנהנין או למידת הכעס או הגאווה, העקשנות או הויתור, ולהתקדם בהם, בעקביות. ניפגש בכל ראש חודש עם עצמנו ונחשוב האם התקדמנו מחודש שעבר. האם אנו טובים יותר בחודש חשוון מבחודש תשרי, ובחודש כסלו מחודש חשוון, וכך נתקדם ונתקדם.

מסכן הוא האדם שבראש השנה התשפ"ג, יבדוק את עצמו ויראה שהוא לא התקדם בכלום במהלך השנה. וכמה הוא מאושר האדם שיביט לעצמו במראה הפנימית ויראה שהנה, השנה כעסתי פחות, בירכתי יותר בכוונה ברכת "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" או "אלוקי נשמה", לא קראתי עיתון בשבת קודש, לא

דברתי לשון הרע בין שש לשבע, הוספתי חצי שעה של לימוד בכל ערב, ולמדתי חצי שעה ראשונה בסדר ג' ברציפות. מאושר יהיה האדם שבמהלך השנה הכין לעצמו יעד, יעד לא גדול אך יציב, ועמד בו. כך הוא ממשיך ומחזק את הקשר שלו עם ריבונו של עולם.

'רשימת תיקונים'

כידוע לכולנו, יום הכיפורים מכפר על עבירות שבין אדם למקום, אך לא על עבירות שבין אדם לחבירו. לשם כך צריך לבקש מכל הלב סליחה ממי שפגענו בו, לפייסו ולצפות לסליחתו. המשנה ברורה (תר"ו א') כותב ש"אם יש בידו מן הגזל וכל דבר הנוגע בממון, יראה לתקן, שזהו המקטרג הגדול על האדם, ובכל דבר שבממון אל יסמוך על הוראתו, כי היצר הרע יש לו התרים הרבה, ולכן יסדר לפני הרב ומורה הצדק את הענין בשלמות ובאמת, ללא שקר, ולשאול האיך להתנהג".

ישנם דברים רבים שקשורים לבין אדם לחבירו, וכדאי מאד לתת עליהם את הדעת, כי הרי עבירות שבין אדם לחבירו- אין יום הכיפורים מכפר. להלן רשימה קצרה של נקודות ותזכורות, שכדאי לשנן בינינו ובין חברינו. אין ללמוד מהדברים המובאים כאן הלכה למעשה כלל וכלל, אלו רק נקודות לתזכורות, שכאי לשים אליהם לב ולשאול רב לפני שאנו עושים אותם.

"בסוף הסתדרנו עם אינסטלטור אחר"- מזמינים בעל מקצוע, אינסטלטור, כולבויניק שיעשה תיקון כל שהוא, איש מזגנים או אפילו בייבי סיטר, ואז, מסיבה כלשהי, החלטנו לבטל את ההזמנה. הוראת ההיתר שלנו היא שהרי העובד עדיין לא הגיע, ולא עשה

עבורנו שום דבר. אך האמת היא שהגמרא הקדישה לנושא זה מספר דפים בפרק "השוכר את האומנין", ויש על כך פרטי דינים רבים ומסועפים בשולחן ערוך חושן משפט סימן של"ג.

אם העובד יכול היה להשיג עבודה אחרת בזמן זה, והוא לא הלך לעבוד בעבודה השנייה, משום שאנחנו הזמנו אותו, ובשעה שביטלנו את הזמנתו - כבר אין לו אפשרות למצוא עבודה אחרת, חייבים לשלם לו שכר כפועל בטל. בעלי חברות המוניות מתלוננים רבות על יהודים שמזמינים מונית, והסדרן אומר ללקוח שהמונית תגיע בתוך 6 דקות. הוא פונה לנהג לנוע לכיוון היעד המבוקש והנהג כעבור 3 דקות מגיע טלפון של 'ביטול', בשעה שנהג המונית נסע כבר לכיוון הלקוח, ולפעמים הפסיד נסיעה אחרת. אנו מזמינים שבוע לפני החג הסעה פרטית, כדי לנסוע לצפון הרחוק, ומסכמים מחיר ושעת יציאה. בערב החג אנו מבטלים את ההסעה, והנהג הנהג הפסיד בגללנו, משום שהרבה אנשים התקשרו אליו והתעניינו בהסעה, אך כעת, בערב חג, מי יזמין אותנו!?

ישנו בעל מספרה בעירנו אלעד, שקיבל לקוחות לפי תור שקבע מראש. היה זה הסדר נוח ומצוין, שחסך זמן רב מאנשים רבים. אך הספר ביטל את הזמנת התורים, משום שאנשים רבים הזמינו תורים ולבסוף לא הגיעו להסתפר, וכך נגרם לו נזק.

צריך ללמוד את ההלכות הללו בחו"מ סימן של"ג, כדי לדעת כיצד לנהוג, או לשאול רב מוסמך. דוגמה נוספת: הזמנו בעל מלאכה, אך הוא נאלץ להמתין לנו עד שנגיע הביתה ונפתח את הדלת. גזלנו את זמנו היקר לעבודתו!

לסכם מראש על המחיר: ראוי לסכם מראש על המחיר, כדי שלא נגיע לאחר מכן לויכוחים בין המזמין לפועל. לפעמים האינסטלטור דורש סכום מופקע, ולפעמים בעל הבית מתווכח עם הפועל על הסכום, שהוא בעצם סכום נורמלי ומקובל בשוק, וגורם לו להוריד את המחיר, למרות אי רצונו, רק בגלל שהמחיר לא סוכם מראש. לכן כדאי לסכם הכל מראש, כדי למנוע חששות של גזל ואונאת דברים.

חובות: נעצור ברגע זה, ונעביר בראשו למי אנו חייבים כסף. האם לווינו מחבר בכולל ולא החזרנו. לקחנו שקית חלב מהשכנים לפני חודש ושכחנו. לווינו סיגריה מהחברותא והבטחנו לו להחזירה, ושכחנו. וכעת, לדבר חמור יותר משכחת החזרי הלוואות קטנים, היא 'שכחת' או זילזול בתשלומי משכורות לאלו שעבדו בפועל בעבורנו, ולא שילמנו להם.

הזמנו במהלך החורף את הגוי של שבת, שמקבל על כל ביקור 30 ₪. הוא רוכב לכל מקום על אופניים, וזה לא קל בכלל. התחמקנו מלשלם לו ואנו צריכים לעשות זאת. בשבת הגענו למוקד הרפואי המקומי ונטלנו תרופות, כאשר התחייבנו לדוקטור הערבי שבדק אותנו, שנרכוש תרופות חדשות בקופת החולים ונשיב אותם למוקד במהירות. לקחנו תרופות/מקדחה/מוצץ/פטיש/מכשיר אדים מהגמ"ח, ועדיין לא החזרנו. לקחנו תרופה מגמ"ח התרופות ולא החזרנו. גזל גמור!

בחודש ניסן הבטחנו לילדי הרחוב, שאם הם ינקו את הרחוב, כולם

יקבלו קרטיב. לבסוף היו חסרים שני קרטיבים והבטחנו לאותם הילדים להביא להם אותם בקרוב. הילדים הללו בעצם פועלים שלנו, ששכרנו תמורת קרטיב. אם לא שילמנו להם, אנחנו חלילה גזלנים, ובפרט שקטנים אינם יכולים למחול על מה שהפסדנו להם, וגרמנו להם עגמת נפש. בן ישיבה אחד מקרובי משפחתי הוא כבר בחור גדול, אך עד היום הוא אינו שוכח שאחד השכנים בבנין שלו הודיע חגיגת לילדיהם, שנאבד לו משהו ומי שימצא אותו - יקבל ממנו עשרה שקלים. הילדים פנו לחפש את האבידה ואותו ילד מצא אותה והגישה בשמחה לשכן, מצפה לקבל את העשרה שקלים. השכן הבטיח לשלם לו, אך עד היום הוא לא שילם, והילד, שכבר גדל ולומד בישיבה, זוכר לו את זה לרעה, ואולי גם אינו מוחל לו על כך.

הזמנו בייביסיטר בחודש כסלו. הנערה ישיבה בביתנו במשך שעתיים וכששבנו, היה לנו רק שטר כסף גדול ולה לא היה עודף. הבטחנו שנשלם לה בהקדם, אך שכחנו. גזל מוחלט ועגמת נפש!

לי באופן אישי ישנה רשימה של גזלנים שכאלה, שכתבתי להם מאמרים או ערכתי להם חומרים שונים בעבור תשלום, אך התשלום בושש מלהגיע. ישנו יהודי שהזמין אצלי קונטרס בהלכות תפילין, בעודי בחור בישיבה, תמורת 500 ש"ח. את הקונטרס כתבתי, לכבוד בר המצוה של בנו, בעמל רב וביזע, ואת התשלום לא קיבלתי עד היום. את שמו ושם משפחתו כבר הספקתי לשכוח לחלוטין. זכור לי שהוא הציג את עצמו כראש ישיבה, לאיזה חסידות הוא משתייך ושהוא גר בירושלים, וזהו, היהודי נעלם, מתוך שגגה וחוסר שימת לב כמובן, אך הוא בעל חוב של חמש מאות שקלים, בשגגה...

אז הבה ונביט שוב לתוככי עצמנו, וננסה להיזכר האם שילמנו למנקה, לבייביסיטר, לגנת משנה שעברה, לשכנה שאספה כסף למתנת סוף-שנה למטפלת, ושילמה גם מכספה הפרטי על החלק שלנו במתנה. האם הבטחנו ספרים לבר מצוה לנערי בר מצוה, ולא קיימנו את ההבטחה (כאן זהו נושא אחר. לא נושא של גזל או עושק כמו במקרים הקודמים) ועוד כהנה וכהנה.

ספרים שאולים - כדאי שנעבור בספרייה התורנית שלנו, ובספריית ספרי הילדים שבחדר הילדים, ונגלה ספרים ששאלנו לפני מי-יודע-כמה-זמן, ולא החזרנו עדיין. בשבוע שעבר השאיר לי תלמיד חכם מופלג אחד, שידע את כל הש"ס, המתגורר בבני ברק, הודעה בתא הקולי בבית, לפיה הוא שאל ממני לפני 23-24 שנה, כששנינו גרנו בחיפה לאחר נישואינו, את הספר 'עלי אור' על מסכת מגילה ותענית, וכיצד לשלוח לי את הספר.

שמעתי את ההודעה והצטמררת. עשרות פעמים, ממש עשרות פעמים, חיפשתי את הספר הזה בספרייה שלי. נברתי בכל שורות הספרים האחוריות, והוצאתי ספרים מפה לשם ומשם לכאן, כדי למצוא את הספר, והנה הוא שכב כעשרים שנה כאבן שאין לה הופכין בביתו של האברך בחיפה, ומשם הוא הועבר לדירתו בבני ברק...

מחיר נמוך שסומן בטעות - החוק במדינת ישראל קובע, שהמחיר שסומן על המוצר העומד למכירה מחייב את המוכר, אפילו אם בקופה נרשם סכום אחר. לפעמים הוצג על המוצר בטעות מחיר נמוך, ולפעמים גם באופן משמעותי ממחירו האמיתי, ויש המנצלים

שיבנו, או דרישות שונות הנוגעות לבניה וכדו', ולאחר מכן מתחמק הבונה מקיום התנאים, או מנסה לגרום לשכן לוותר על תנאים אלו, אף בצורה לא ישרה. הוראת ההיתר של אנשים אלו היא, שדרישות השכן לא מוצדקות והוגנות. אולם צריך לזכור, שהשכן היה רשאי שלא להסכים לבניה, ואם התנה חתימתו בהתחייבות לתנאים כלשהם, הרי שתנאים אלו מחייבים.

זאת ועוד, על הבונה לדאוג שלא יגרמו נזקים לרכוש משותף או פרטי. ובמקרה שקרו עליו לדאוג לתיקונם. אין זה מן היושר להטיל על השכנים לרוץ אחרי הקבלן שיבצע תיקונים, כשעל הבונה להיות אחראי לכך.

עגלות של צרכניות - תופעה שכיחה וידועה, שדומה שכולם מכירים באיסורה, ואף על פי כן רבים נכשלים בה: לוקחים עגלה מהצרכניה בכוונה להחזירה לאחר מכן, ולבסוף שוכחים או מתמהמהים. לפעמים משאירים לזמן קצר ברחוב, ועד שחוזרים לא נמצאת עגלה, במקרה כזה אין ספק שחייבים לשלם את ערכה לבעלי הצרכניה. גם אם בסופו של דבר מחזירים את העגלה, אך עצם לקיחתה אל מחוץ לצרכניה היא בדרך כלל ללא הסכמת בעליה. בנוסף לזה נגרם נזק לאחרי המעוניינים לקנות בצרכניה, ומתקשים למצוא עגלה פנויה.

גזל שינה - העולם המערבי ישן הרבה יותר בצהרים מהדורות הקודמים. ישנם רבבות אנשים ששנת הצהרים מחזיקה את יומם, והם אינם יכולים לתפקד, פיזית ושכלית, ללא שעת שינה בצהרים. כאשר אנו בונים ומרחיבים דירה, דופקים מסמרים או קודחים בקיר, ומפריעים את מנוחת הצהרים של השכנים, גרמנו להם עגמת נפש. אינני קובע כאן כעת מסמרות שאסור לבנות בשעות הצהרים, או שאסור לקדוח. אך בכל מצב שאפשר להתחשב בשכנים, שומה עלינו לעשות זאת, להתחשב ככל האפשר, כאשר במקרים רבים, כאשר ניתן לעשות זאת בשעות נוחות יותר, נראה שהדבר גם אסור על פי ההלכה {שהרי ההיתר להרעיש בנוי על דברי החזו"א (ב"ב ס"ג) שאל לו לשכן למנוע דברים שהם 'עיקר דירה', ובנייה ושיפוץ נחשבת כ'עיקר דירה'. אך נראה שכל זה הוא דוקא אם השיפוצים נערכים בצורה מקובלת, כשלא ניתן לנתב את העבודות המרעישות לשעות הבוקר המאוחרות או שעות אחר הצהרים. אך אם ניתן, בצורה סבירה, לנתב את השיפוצים המרעישים דוקא לשעות הנוחות לשכנים, והמשפצים אינם עושים זאת ומרעישים דוקא בשעות המנוחה, בזה יכולים השכנים למחות מדינא ולמנוע את הרעש, ואכמ"ל}.

לפי ההלכה, ישנם מקרים שאפשר להפריע לשכן, כמו להסתיר לו את הנוף כולו, גם לעיתים אם מדובר בחריגת בנייה שאינה מקובלת באותו אזור (ולא ניכנס לכל פרטי ההלכה). אך הנה סיפור בענין זה, שסיפר לי בימים אלו הגר"ז הורביץ שליט"א, רב קהילות החסידים באלעד:

מסופר שיהודים רבים המתינו לרבי הקדוש רבי אהרן מבעלזא זצוק"ל במסדרון, במשך כמה שעות. אחד דחף את חברו, שהמתין זמן רב לרבי, ותפס את מקומו. כשהרבי יצא, דחף הראשון בחזרה את זה שדחף אותו וכשראה שהרבי מביט בו בתמהון, התנצל והסביר:

ודורשים מהמוכר לקנות את החפץ במחיר זה, ואף מאיימים לפנות ל"מועצה לצרכנות" וכדומה, אם המוכר מסרב למכור במחיר זה.

הגר"י קנר שליט"א, רב הגבעה הדרומית במודיעין-עילית, כתב על כך שהדבר אסור בתכלית ויש בזה איסור הונאת ממון וגניבה. לדבריו, החוק נוגד את דין התורה ואין לנהוג על פיו, גם אם המוכר אינו מסכים במפורש אלא מסכים מחמת הפחד שילשינו עליו, ובודאי כשבעל החנות עצמו אינו מסכים לכך, ורק העובד או הקופאיות מסכימים לכך.

הגר"י קנר שליט"א כתב שיש בידו מכתב מבעליה של רשת צרכניות גדולה במגזר החרדי, בו הוא כותב שאינו מסכים למכור במחיר שסומן על חפץ בטעות, אלא אם כן ההבדל הוא קטן מאוד. הגר"י קנר מציין עוול נוסף, לפיו אנשים מעמידים דירה למכירה, והם מסתירים בה פגמים, כמו נזילת מים מצינור או איטום לקוי, והדבר אסור! אם הלקוח שואל על מומים וחסרונות בדירה, והמוכר מסתיר ממנו ליקויים, יש בזה משום איסור גניבת דעת (כמובא בשולחן ערוך חו"מ סימן רכ"ח), ובפרט שלפעמים יש בכך גם הונאת ממון, שאם הקונה היה יודע על החסרונות בדירה, הוא היה דורש לשלם פחות על הדירה, או תובע ממוכר הדירה לתקן את הליקויים (ואף שאין אונאה לקרקעות, הדבר אסור).

להכריח את השכנים לתוספת בניה - הגר"י קנר שליט"א כותב, שבנין משותף מורכב משטחים שהם רכוש פרטי של כל דייר (היינו דירתו ושטחים נוספים שהוצמדו לה) ושטחים שהם רכוש משותף לכל הדיירים. הבונה תוספת בניה אינו רשאי לבנות על רכוש משותף ללא הסכמת השכנים, ואם הוא בונה בלא רשותם הרי הוא גוזל רכוש שאינו שלו.

כמה שכנים צריכים להסכים ובאיזה אופנים, הוא נושא ארוך שלא נדון בו במסגרת זו. אך יש לדעת שבוודאי ישנם שטחים שמספיק התנגדות של שכן אחד בשביל למנוע. לפעמים חוזה הקניה מהקבלן מגדיר באופן מפורש או עקיף את מספר השכנים הנדרש להסכמה. בכל מקרה, צריך ברור היטב מה נדרש לצורך היתר שימוש ובניה על שטח משותף.

יש המתירים לעצמם לבנות, בטענה כי השטח קיים זמן רב בלא שהשכנים ישתמשו בו, וזה נהנה וזה לא חסר. ברוב המקרים הטענה אינה מספיקה, מאחר ואם ירצו יוכלו להשתמש בשטח זה בעתיד, ואף אם לא, המקום הרי הוא בבעלותם, ולא ניתן לקחת בעלות זו מהשכנים (עי' סי' ש"ג ס"ו ברמ"א ובפת"ש בשם ב"א ונוב"י). בוודאי שאסור לבנות על סמך שהבונה אדם חזק, וזה שאינו מסכים הוא אדם חלש, או שהוא אדם שאינו מעוניין לריב ולהתרוצץ בבתי דין, ולמעשה ישתוק ולא יעשה בפועל דבר למניעת הבניה.

אם הרוצה לבנות מנסה לשכנע את השכנים, שיאפשרו לו לבנות על חלקים משותפים, הרי שכל עוד מדובר בניסיון סביר לשכנע, ראוי לעשות כן, אולם אם מפעיל לחצים על שכניו בצורה מוגזמת ולא סבירה, יש בזה חשש 'לא תחמוד' (כמבואר ברמב"ם פ"א מהל' גזילה). הגר"י קנר שליט"א מציין שלפעמים שכן מסכים לחתום על הסכמה לבניה, אך מתנה תנאים עם הבונה, כמו הגבלה בהשתמשות בחדרים

בצר לו, כשהחל להבין שאין מזור למחלתו, עלו בלבו מחשבות חרטה על דרכו הרעה שאחז בה, ונפשו חשקה לחזור בתשובה. היה זה ביום שבת, הוא קרא אליו את מנהיגי הקהילה והביע בפניהם חרטה עמוקה על מעשיו הרעים בכלל, ועל דברי הקנטור שלו בפרט...

"יותר ממה שפעל רבי יעקב כל ימי חייו, פעל ב'שבת שובה' האחרון בחייו"

הרב ישראל ליוש

"שְׁבוּהָ יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֶלְקֵינוּ... (הפסרת שבת שובה)

מצוות ה'תשובה' בה אנו עסוקים בימים אלו וה'שבת', קשורים האחד בשני, כך מתבאר מדברי המדרש רבה (בראשית כב יג). המדרש מספר שכאשר יצא קין מלפני ה', פגש אותו אדם הראשון ושאל אותו: "מה נעשה בדיןך?", אמר לו קין: "עשיתי תשובה ונתפשרתי", התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר: "כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע?!". מיד עמד אדם הראשון ואמר: "מזמור שיר ליום השבת". מהו הקשר - שואל הבית הלוי - בין 'תשובה' ל'שבת'? מה גרם לאדם הראשון לזמר ליום השבת, כשנוכח לדעת את כוחה של התשובה? והוא מפרש את המדרש עפ"י דברי המדרש בתחילת קהלת, ששבעת ההבלים שאמר שלמה, הם כנגד שבעת ימי בראשית. כי כאשר התבונן במה שנברא בכל יום, וראה שהוא דבר שכלה ונפסד, אמר כנגדו: "הבל".

בספר "שלושה עדרי צאן" מסופר: לעיר אושפיצין הגיע רופא, הוא היה מתפאר בכך שבמשך שמונה שנים רצופות היה תלמידו של הגאון מלייפניק, רבי ברוך פרנקל תאומים זצ"ל. ידען גדול בתורה היה אותו רופא, אך למרות זאת היה אפיקורס גדול לתאיבון, הוא היה חי חיי הפקר ולועג על דברי חז"ל.

כשהוזמן לשמחות י'דידו, דרש בדברי תורה והפגין את ידיעותיו. אמנם בדרשות אלו הוא לא פרסם את דעותיו הכפרניות, אך רבי בעריש מאושפיצין חשש שישאבו בקסמו, ולכן ציווה לשומעי לקחו לא לשמוע את דרשותיו.

יום אחד חלה הרופא, ולמרות שרשם לעצמו תרופות שונות, לא הצליח לרפא את עצמו, ומחלתו גברה מיום ליום, עד שנטה למות. בצר לו כשהחל להבין שאין מזור למחלתו, עלו בלבו מחשבות חרטה על דרכו הרעה שאחז בה, ונפשו חשקה לחזור בתשובה. היה זה ביום שבת, הוא קרא אליו את מנהיגי הקהילה, והביע בפניהם חרטה עמוקה על מעשיו הרעים בכלל, ועל דברי הקנטור שלו בפרט. וביקש מהם שילכו לרבי בעריש, וידיעו לו על חרטתו ועל רצונו לחזור בתשובה.

ראשי הקהילה חשבו שהרבי לא יאמין לרופא וידחה אותו בקש, ובכל זאת באו אל הרבי ואמרו לו את דברי הרופא. רבי בעריש הקשיב לדבריהם בקשב רב, שתק זמן מה והרהר. לאחר כמה רגעים פתח את פיו ואמר: "הט"ז בהקדמתו להלכות שבת שואל על מאמר

וכאשר ראה את השבת, ואת הפסוק שנאמר עליה "מחלליה מות יומת" אמר אף עליה "הבל", שהרי מחומר קדושת השבת והאזהרות שבה, אם יכשל בה אדם, ימות. אבל כיון שראה את כוחה של התשובה שמועילה לכפר על העבר, שוב ראה את השבת כטוב מושלם בלא חיסרון, וזימר מזמור ליום השבת.

אם כן, מבאר הבית הלוי, תשובה ומצוות שבת בחינה אחת להם, כי עניינה של השבת לדעת שהקב"ה מחדש את העולם בכל רגע, ואין מציאותו של רגע אחד, סיבה להימצאותו אף של הרגע שלאחריו, כי הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית. ואף ענין התשובה כן, משום שאף השב בתשובה שלמה ומשנה את מנהגיו הקודמים, הרי הוא כבריה חדשה, ומעשיו הרעים כלל אינם נזכרים לפניו ית'.

התעוררות זו - חידוש העולם ע"י הבורא, וחידוש האדם ע"י התשובה. היא זו שפרטה על נימי נפשו של אדם הראשון וגרמה לו לזמר ליום השבת.

מסיים ה'בית הלוי' שזהו גם מה שאמרו בגמרא (שבת ק"ח ב): "כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו". ועפ"י דבריו אפשר לבאר, שכיון ששומר שבת כהלכתה, הרי הוא מחזק בלבו את האמונה בחידוש העולם ע"י הבורא ית', א"כ במדה זו מודד לו הקב"ה ומקבל את תשובתו, ועי"ז הוא מחדש אף אותו והופך אותו לבריה חדשה, וכלל אינו זוכר לו את מעשיו הקודמים.

חלפו כמה דקות, ואל כיתה ו' נכנס המלמד, לפתוח את היום. הוא מביט על שולחנו, ומבחין בפתק חצוף במיוחד, שההיגיון מחייב שמי שכתב אותו הוא יוסי, התלמיד המצטיין שעזב את הכיתה הבוקר. הוא קרא את הפתק שוב ושוב, ולא האמין למראה עיניו: 'ברוך שפטרני מעונשו שלזה!'

מדוע נחרדה כיתה שלימה פעמיים ברבע שעה?

הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

וביום צום כיפור יחתמו!

עודנו תחת הרושם העילאי של ימי ראש השנה שחלפו עלינו מתוך התרוממות הרוח, קול השופר עודו מזהדה באוזנינו ונעימות 'מלכויות זכרונות ושופרות' עודן מזדמרות בפינו. מתוך ימי ראש השנה אנו ממשיכים לעשרת ימי תשובה, הימים הגדולים שבין כסה לעשור, וניצבים לפני יום הכיפורים - בו הכל עומד להיות מוכרע באופן סופי.

בראש השנה הדברים רק נכתבו, אבל עכשיו הם עומדים להיחתם בחותמו של המלך, להיקבע לשנה שלימה. כל בר דעת מבין שהוא ניצב בימים גורליים ביותר, בעת בה חייו מוכרעים לטוב או למוטב. והוא שואל את עצמו 'מה אני יכול לעשות כדי לשפר את מצבי, איך אני יכול לפעול להיטיב את גזר דיני, רגע לפני הכרעתו הסופית?'

כולנו מקווים, שנכתבנו לשנה טובה, שנה מתוקה ומוארת, שנה של שמחה, בריאות, נחת מהילדים ופרנסה ברווח. אולם מי יודע... כל כך הרבה אנשים חשבו כך בשנה שעברה, ולאורך השנה גילו כמה טעו, למרבה הצער והכאב. הרי כל מה שקרה להם - נחתם אז, ביום הכיפורים, והתקווה הגדולה לשנה מתוקה - התנפצה לה אל סלעי המציאות, כמה כואב!

אז מה עושים? מה יכול יהודי לעשות, כדי להבטיח לעצמו הגנה ברגעים הגורליים שלפניו? איזה עורך דין שאין עוצמתי ממנו, יכול להציל את המצב? איזה כלי ניתן לקחת שיבטיח שמישהו יסדר לנו את העניינים ברגע האמת השמימי, שהסניגורים שלנו יעמדו בהצלחה באתגר? איך אפשר לסתום למקטרגים את הפה, ולהבטיח לעצמנו שנה טובה?!

הנה גילוי מיוחד, אותו חשף הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ז"ע בספרו 'קדושת לוי' בפרשת שופטים, וכמה כדאי להקשיב לגילוי של סניגורן של ישראל. הרי מי כמוהו ידע להמליץ טוב על ישראל, והוא סולל לנו את הדרך להמליץ טוב על עצמנו, להבטיח לעצמנו שהסניגורים הטובים בשמים - עובדים בשבילנו. הידעתם איך?

ובכן, מגלה הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע, מסתבר שמי שמכריע את גזר דינו של אדם - הוא האדם בעצמו. מי שקובע אם הקטגור ישלוט בדיון או שהסניגורים ינצחו אותו - זה האדם הנידון בעצמו. מי שמכריע את כף המאזניים, וקובע את פסק הדין לשנה הבעל"ט - הוא היהודי בעצמו, זה שנידון בבית דין של מעלה - הוא קובע בעצמו איך ידונו אותו, ולא רק אותו - אלא גם את כל העולם כולו, את כל שוכני תבל!

זה גילוי מדהים. אם כן - אנחנו יכולים לקבוע את גזר דינו כמו פינו! בידינו הדבר! לא עוד חרדה, אין צורך במתח. פשוט אנחנו צריכים לגזור לעצמנו את גזר הדין! נו, הלא ברור מה היינו רוצים לגזור לעצמנו, ואיזו שנה אנו מפרגנים לעצמנו... אז איך נוכל לגזור אותה, לקבע אותה, להכריע שתהיה לנו שנה טובה ומתוקה, לנו באופן אישי ולכל יושבי תבל?!

ובכן זה תלוי בנו - בצורה בה אנו דנים את זולתנו. יש מצוה מן התורה 'בצדק תשפוט עמיתך', זו מצוה על אדם לדון את חברו לכף זכות, לראות בו את הנקודות החיוביות, להמליץ טוב על יהודי אחר. מי שדן את חברו לכף זכות - בכך הוא קובע שבשמים ידונו אותו לכף זכות, לשנה טובה ומתוקה. ומי שלא... - עדיף שלא להמשיך...

כלומר, ראית יהודי עושה מעשה שלילי? נראה לך שחברך נהג שלא כשורה? כדי להכריע את עצמך ואת העולם כולו לשנה טובה - הפוך בטובתו של חברך, החלט בלבך שבטח החמצת פרט חשוב, כי חברך לעולם לא היה עושה מעשה כה שלילי. וגם אם זה נראה הזוי, נשמע לא הגיוני, על מעשהו של זולתך תולה דגל שחור בוהק - עדיין, אם תתאמץ לראות את הטוב, אם תדון את זולתך לכף זכות, גם בשמים ידונו אותך לכף זכות, ואת כל העולם אחריך!

אז רגע לפני היום המכריע, טרם תעמוד בחמה בראש האילנות ואז נזעק 'פתח לנו שער בעת נעילת שער', הבה נחליט שאנחנו דנים את הזולת לכף זכות. מישהו תפס לך חניה? בטח הוא ממהר מאוד. פלוני לא סגר את החלון? כנראה האיש שכח. קבעתם שעה ולא הגיע בזמן? בוודאי היה פקק לא צפוי. ראית אותו צועק על מישהו? אולי יש לשני בעיה בשמייעה...

לדון לכף זכות זה אתגר מרתק, זה להפוך לסניגור תוך כדי תנועה, לראות בכל יהודי את הטוב, ורק את הטוב, וגם אם ראית משהו שנראה כמו מעשה לא טוב - להיות יצירתי ולהפוך אותו למשהו טוב. זה אולי לא קל, אבל מאוד משתלם: כי מי שדן את חבריו לכך זכות - דנים אותו בשמים לכף זכות. מי שמחליט שהוא מביט על זולתו במשקפיים חיוביות, מביטים עליו בשמים באותן משקפיים בדיוק. מי שמכריע לטובת זולתו - גם בשמים מכריעים את גורלו לטובתו!

בידינו הדבר לגזור לעצמנו שנה טובה, והעתידי של העולם כולו - נמצא גם הוא בידינו, זה תלוי רק בנו. הבה נדון כל אדם לכף זכות, ונקבל על עצמנו לנהוג כך גם לאורך כל השנה הבעל"ט. כך נזכה לגמר חתימה טובה, ולגזר דין מתוק במיוחד - שנה טובה ומתוקה!

4 מילים, מסר עוצמתי...

יוסי היה תלמיד כה מצטיין, בלי עין הרע, זרע ברח"ה. מוכשר מבני גילו, מבריק מבני כיתתו, עד שהמלמד שלו בכיתה ו' החליט שראוי ש'קפון' שנה, ויעבור לכיתה ז' בעיצומה של שנת הלימודים. המנהל החינוכי בדק את העניין לעומק, בכל זאת - זהו נוהל חריג 'להקפיץ' תלמיד תוך כדי שנת הלימודים, אולם משנוכח לדעת כי יוסי אכן ילד כה מצטיין, מבריק ומוכשר - הביץ שאין לו מה לעשות יותר בכיתה ו', ונקבע כי הוא עולה לכיתה ז'.

המעבר נקבע ליום ראשון שאחרי חנוכה, בתום חופשה קצרה, כדי שבכל זאת יהיה כאן קצת ניחוח של התחלה חדשה. בהתרגשות אין קץ שב יוסי לספסל הלימודים, ופנה לכיתה ו' ליטול ממנה את מיטלטליו. משם, קורן מאושר ומחויך מאוזן לאוזן, חש זכות כבירה לבוא בשעריה של כיתה ז', הוא כבר ילד גדול...

חלפו כמה דקות, ואל כיתה ו' נכנס המלמד, לפתוח את היום. הוא מביט על שולחנו, ומבחין בפתק חצוף במיוחד, שההיגיון מחייב שמי שכתב אותו הוא יוסי, התלמיד המצטיין שעזב את הכיתה הבוקר. הוא קרא את הפתק שוב ושוב, ולא האמין למראה עיניו:

'ברוך שפטרני מעונשו שלזה!'

כך היה כתוב בפתק, בכתב ילדותי, באותיות גדולות וברורות. המלמד התקשה להאמין: 'יוסי? דווקא הוא?!? הילד המצטיין שאני ולא אחר נלחמתי כדי לשדרג אותו לכיתה הבאה, וברגע האחרון הוא נועץ בי הרב כה דוקרנית?!? כדי לוודא, שאל את תלמידיו מי הניח כאן את הפתק הלזה, והם אישרו כי אכן כן, יוסי הניח את הפתק על שולחנו, פתק בו כתובה ברכה 'מפרגנת' במיוחד: 'ברוך שפטרני מעונשו שלזה!'

עיניו של המלמד האדימו בזעם, כעסו היה נורא. לא רק שמדובר בחוצפה איזמה, מדובר בבגידה כואבת. הרי כמה התמסר למען יוסי, כמה פעל למענו, כמה התאמץ כדי שימצא מקום בכיתה המוותאמת לכישוריו ויכולותיו. והנה יוסי פוגע בו באופן כה נורא, פשוט דוקר אותו בלב!

המלמד התקשה לחזור לשלוותו, נטל את הפתק ואץ רץ לכיתה ז'. הוא פתח את דלת הכיתה בתנועה חדה, נכנס פנימה בזעף, נעץ מבט ביוסי - תלמידו לשעבר, ושאל קצרות: 'יוסי, האומנם? האם אתה הנחת את הפתק הזה על שולחני?'

'כן, הנהן יוסי, ולנוכח אישורו פתח המלמד בצעקות, לעיני הכיתה כולה:

'האינך מתבייש? אני טורח למענך, עובד בשבילך, מתאמץ עבורך. כמה טרחתי כדי להעביר אותך לכיתה המתאימה לך, כמה מסרתי את נפשי כדי שתתפתח ותתחנך באופן המיטיב ביותר. זו ברכת הפרידה שלך? ככה אומרים תודה רבה?!'

המלמד התנשף קמעא, והמשיך: 'אז למרות שהודות למאמצי אני כבר לא המלמד שלך, אבל את סמכויות הענישה כלפיך טרם איבדתי. לך הביתה, שם תחשוב טוב טוב אם נאה או יאה לכתוב כך למלמד!' - חתם המלמד את צווחותיו, לנוכח עיניהם הנדהמות של התלמידים...

ויוסי? יוסי פשוט פרץ בבכי נסער. שתי עיניו כשני נחלי דמעות, הוא התנועע בהתרגשות ופניו סמוקות בביישנות. הוא השפיל את מבטו בחרדה, ואמר בשקט, תוך גמגום ביישני:

'אבל, אבל... אבל אני בכלל לא כתבתי את הפתק הזה... זה פתק שהילדים בכיתה כתבו לי, והנחתי אותו על שולחן המלמד - לטיפולו. אני לא כתבתי את הפתק למלמד, חבריי בכיתתי לשעבר - כתבו לי את הפתק, כנראה בגלל שקינאו בי...' - השיב הילד באימה...

'מה??? - המלמד היה המום...'

'כן', השיב יוסי בין פעיות בכיו, 'אני הנחתי את הפתק על שולחן המלמד, כדי להודיע שכך כתבו לי ילדים, שהם התנהגו כלפי באופן לא יפה, וכתבו זאת על פתק. זה פתק שכתבו לי, לא אני כתבתי אותו, בוודאי שלא למלמד!'

עתה, היה תורו של המלמד להיבהל כדבעי. באותו רגע קלט את עומק הטעות שעשה, כיצד בייש את תלמידו לעיני כל הכיתה על לא עוול בכפו. לא יוסי כתב את הפתק, הוא בכלל לא ניסה לפגוע. את הפתק כתבו ילדים ליוסי, ניסו לפגוע בו, והוא רק ביקש ליידע על כך!

לשבחו של המלמד ייאמר, שכאשר התבהרה התמונה, לא נמלט מאחריות למעשיו, אלא שב לכיתה החדשה של יוסי, התנצל בפניו מעומק הלב על שפגע בו באופן כה קשה, ואף העניק לו סכום כסף - כדי שיקנה בו ממתקים עבור ילדי הכיתה החדשה...

סיפור מדהים זה, אותו שמענו מפי המלמד - גיבור המעשה, מחדד עד כמה לעולם לא נוכל לפרש משהו כפי מה שהוא נראה לנו. תמיד נחשוש כי יש משהו שאיננו יודעים, יש פרטים שאינם בהירים. אולי כל מה שנראה לנו עינינו - הוא רק חלק קטן מהתמונה, וכשתתבהר כולה - נגלה עד כמה טעינו במבט הראשון שלנו...

הבה ניקח את המסר הזה לחיי היום יום שלנו. כל כך הרבה פעמים אנו רואים אנשים עושים מעשים שונים, וממהרים להכריע, לחרוץ, לקבוע. זה מעשה טוב וזה מעשה רע, פעולה פלונית מוכיחה שמבצעה הוא אישיות חיובית, ופעולה אחרת מצביעה על כך שמי שעשה אותה - הוא זד מרשיע...

והאמת, האמת לא ידועה לנו באמת, היא חבויה בפרטים הקטנים. ולכן, הבה נדון כל אדם לכף זכות, מתוך הבנה שאיננו יודעים את התמונה המלאה, אין בכוחנו לעמוד על טיבה. הרבה יותר נכון, כדאי ורצוי פשוט לדון לכף זכות, לשער שחסר לנו חלק מהפאזל, ולראות כל פעולה, של כל אדם, באור חיובי. וככל שננהג כך, ככל שנעשה כך, ככל שנהיה סניגורים על חברינו - כך נזכה להיות סניגורים על עצמנו, ולהרעיף עלינו שנה טובה ומתוקה!

בעיני ראיתי

דרכו היתה שהוא לא היה מעיר לאנשים, כמעט אף פעם לא דיבר קשות עם אנשים. הוא היה רך כקנה, נוח לבריות, היה מסתדר עם כל אחד, ותמיד דיבר על וותרנות ועל הכנעה.

אבל היה דבר אחד שבו היה הרבי תקיף במיוחד: הנושא של דיבור בתפילה ובקריאת התורה. הוא לא יכול היה לסבול שיש אנשים שמדברים בתפילה.

עוד בצעירותו הוא היה זה שיזם את השלטים המפורסמים, שעד היום ניתן לראותם כמעט בכל בית כנסת: 'אסור לדבר בשעת התפילה ובקריאת התורה'. הוא המציא את הרעיון הזה של תליית שלטים כאלו בתי הכנסת, והוא גם דאג לגייס מימון להדפיס ולהפיץ אותם בכל מקום אפשרי.

גם על ארון הקודש בבית מדרשו שבבני ברק, הוא הורה שיכתבו 'שתיקה יפה בשעת התפילה', כשהאותיות הראשונות מודגשות, כדי להגיש את ראשי התיבות 'שיבה', כמו שכתוב בספרים הקדושים שמי שזוהר שלא לדבר בתפילה זוכה לאריכות ימים ומגיע לשיבה.

הרבי היה אומר שההימנעות מדיבור בשעת התפילה, היא המפתח לכל הישועות, ואף ציין זאת כסגולה מיוחדת נגד המחלה הידועה ל"ע. אני זוכר מעשה נורא שראיתי במו עיני, שפעם אחת בקריאת התורה היה יהודי אחד שישב בבית המדרש ופטפט.

הרבי היה עומד במשך כל קריאת התורה עם סטנדר על יד ה'בימה', כדי שהקהל לא יצטרך לעמוד על רגליו כשהוא צועד ממקומו אל הבימה בעת שהוא מקבל עליה.

אותו יהודי פטפט, והרבי נעץ בו עיניים עם מבט תקיף מאוד, כדי לרמוז לו שיפסיק. האיש לא שם לב, או שכן שם לב והחליט להתעלם, אולי הוא חשב שהוא דיבר מדי בקול, והרבי התכוון רק שהוא ינמיך את קולו מעט, אני לא יודע למה הוא המשיך לשוחח אבל כך היה המעשה והוא פשוט המשיך לדבר.

בשלב זה נקט הרבי בצעד מאוד חריג, כשהעיר ליהודי הזה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שאין לשוחח בשעת התפילה ובקריאת התורה, ורבים מהנוכחים שמו לב לכך.

היתה זו פגיעה נוראה בכבודו של היהודי הזה, וכאמור היה זה ההיפך הגמור מטבעו של הרבי, אבל כשזה נגע לשיחה בתפילה או בקריאת התורה - הוא היה תקיף מאוד.

אחרי התפילה, כשעברו כולם לומר 'גוט שבת' לרבי, עבר גם אותו יהודי. הרבי עצר אותו ואמר לו בנועם ובנימה של מעין התנצלות: "בדבר הזה אני לא יכול להעלים עין", כך אמר הרבי, "זה ממש בנפשי!". ישנם עוד סיפורים רבים בסגנון הזה, אודות התקיפות בה נהג כלפי מי ששוחח בתפילה או בקריאת התורה, אבל את הסיפור הזה ראיתי בעיני, והוא נצרב בזכרוני באופן מיוחד.

הרבי החוויר כסיד

באופן כללי, היה לו לרבי לב רחום וחנון. הוא היה אדם מאוד מאוד לבבי, כמו שאמר הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זיע"א ש'ללוב' זה אותיות 'לו

לב', כי באמת אדמו"רי לעלוב לדורותיהם, הצטיינו כולם באופן מיוחד בנושא הזה של לב רחב כאולם ואהבת ישראל שאין לה שיעור.

זכורני שראיתי פעם שמי שנהיה לימים מחותני, הרה"ח רבי ישראל קרסיאנסקי שליט"א חילק מרק לאנשים באחד הטישים בלעלוב. הרבי הבחין בזה ואמר לי "מושה אהרן, הרבי רבי בונים מפרשיסחא היה אומר על הכתוב 'את קרבני לחמי לאישי ריח ניחוחי', ככה: הקב"ה אומר כביכול 'את קרבני', מי שרוצה להקריב לי קרבן, 'לחמי לאישי', שיחלק לחם ומזון לאנשים שלי, לעם ישראל...". הוסיף הרבי ואמר לו, שצריכים להרבות במעשי חסד וחלוקת מזון ליהודים כמה שיותר, לפני שיבוא משיח, כי עכשיו אנחנו יכולים להקריב קרבנות בזול... לא צריכים לקנות בהמות ביוקר ולהביא לבית המקדש כדי להקריב קרבן... כשהיו לו עניינים של עזרה לזולת, היה הרבי מגייס את כל מי שיכול היה כדי לעזור ליהודי. לא פעם הוא השתמש בקשריו הענפים ומעמדו הבכיר, של הגאון רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק, שהיה מסתופף בצלו של הרבי זצ"ל והיה קשור אליו בלב ונפש. הרבי היה מתקשר אליו והרב גרוסמן היה נרתם ומסייע כמיטב יכולתו.

בלי קיצורי דרך

פעם אחת, כשהיה איזה עניין דחוף, קם הרבי, נכנס לרכב וביקש מהנהג שייקח אותו למגדל העמק. מרחק נסיעה של כמה שעות...

הגיעו למגדל העמק, הרבי נכנס לרב גרוסמן שהופתע מאוד. הוא שמע מה בפיו של הרבי, איזו בקשה של עזרה למען יהודי, ותמה מאוד. למה הרבי היה צריך לבוא עד לפה כדי לבקש עזרה? הרי אפשר לדבר בטלפון...

ענה לו הרבי: "כשעוסקים בגמילות חסדים, לא צריך לחפש קיצורי דרך. צריכים להתאמץ בכל הכח, גם לנסוע עד מגדל העמק זה לא קשה מדי, כשמדובר בעזרה ליהודי!".

סיפר לי אברך, שפעם בא אל הרבי, וסיפר לו שגילו אצל הבן שלו מחלה שמצריכה טיפול רציני, ויש צורך להחליט לגבי הטיפול אם עושים את זה בבית חולים פלוני או בבית חולים אלמוני.

"כשהרבי שמע על המחלה", מספר אותו אברך, "הוא נהיה חיזור! לקח לי כמה דקות להרגיע אותו, לפני שיכולתי להמשיך בשיחה. הוא היה ממש כאוב בצורה יוצאת דופן על הצרה שנפלה עלינו. הרגשתי שזה כואב לו בדיוק כמו שזה כואב לי וכאבי הילד החולה...".

כי באמת, האהבת ישראל שלו היתה בלי גבול וקצבה, והוא הרגיש עם כל יהודי כאילו היה בן משפחה קרוב.

גם כשבישרו לו על שמחות, היו פניו צוהלות משמחה. הוא ממש שמח בשמחה של כל יהודי, והצטער בצער של כל יהודי.

אני זוכר מקרה שבו יהודי שהיה צריך לארס את בתו, התיעץ עם הרבי לגבי העניין הכספי. היהודי הזה היה פושט רגל, ולא היתה לו אפשרות לתת כמעט כלום, הרבי אמר לו שיתחייב על עשרת אלפים דולרים, שאז היה סכום מכובד יחסית, שיש בו כדי לסייע לסוג ברכישת דירה, כשמחירי הדירות לא היו כל כך גבוהים כמו היום. ביום שבו שמע הרבי שהשידוך נסגר בשעה טובה, הוא הודיע לאותו יהודי שהוא

כשכולם היו עוברים בסך במהירות, ולא היה זמן להתייחס לכל אחד, הוא היה מושיט את ידו לילדים קטנים, לפעמים גם היה מלטף אותם במעיין צביטת לחי קלה, כולם הרגישו לידו שהם רצויים ואהובים כאן, והאווירה סביבו תמיד היתה מלאת שמחה.

בסיום הדברים, כדאי להזכיר את מה שאמר הרה"ק בעל ה'בית עין' מאוורירטש לתלמידיו, ששאלו אותו לפני שעלה לארץ ישראל, איך הם יוכלו להישאר מקושרים אליו כשהוא יהיה כל כך רחוק מהם? השיב להם ה'בית עין', שדבר זה מהתורה אפשר ללמוד אותו. הרי כתוב "ובו תדבק", ושואלים חז"ל וכי אפשר להידבק בקב"ה? הרי הוא 'אש אוכלה', אלא מה, הידבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום וכו'.

אמר ה'בית עין', אני התרחקתי משלושה דברים בכל כוחי: לשון הרע, שקר וגסות הרוח. אם תתאמצו להתרחק משלושת הדברים הללו, תמשיכו להיות מקושרים אלי.

כך גם לענייננו. הרבי זצ"ל הרי היה דבק במידת החסד, הוא היה דבק בתורה, הוא היה דבק בתפילה, הוא היה נזהר בכל כוחו מדיבור בתפילה, ובכלל היתה לו לשון מאוד מאוד נקייה, ואף היה נזהר בדברים דקים מאוד על קדושת הפה והלשון. אם נידבק במידות הללו, נוכל להישאר מקושרים אליו, גם שנים רבות אחר הסתלקותו מאתנו.

ונסיים בווארט שהיה רגיל על לשונו לומר, בשם החסיד רבי יוסל טורנער, שהיה אומר על הכתוב "מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו", מאן מלכ? רבנן! הקב"ה מגדיל את הישועות על ידי הצדיקים ותלמידי החכמים, ולא זו בלבד אלא שהוא עושה חסדים גם עם מי שמשיחים (למשיחו עם שי"ן שמאלית) במעשיהם של הצדיקים, ובוודאי תגן זכותו הגדולה עלינו ועל זרעינו לאורך ימים ושנים.

הפקיד סכום של עשרת אלפים דולרים בכספת מיוחדת, כדי שישמש לרכישת דירה לזוג הצעיר, ואכן כשרכשו דירה נתן הרבי את מלוא הסכום, כאילו היתה הכלה בתו, ועוד הלווה לזוג סכום של כמה אלפי דולרים נוספים.

שמעתי מיהודי שהיה מתמודד עם קשיים רבים, היו לו צרות נוראות, והוא סיפר לרבי על כך. הרבי שמע אותו והשתתף בכאבו, ולבסוף אמר לו: "כשאתה מרגיש שקשה לך, אני מבקש שתבוא לשוחח איתי, ולספר לי על הקשיים שאתה נאלץ להתמודד איתם. בכל פעם שקשה לך, תבוא ותשוחח איתי".

הרבי הסביר לו אז, שהרה"ק רבי מנדלי מוויטעבסק מבאר ש"דאגה בלב איש שיחנה לאחרים", הכוונה שעל ידי השיחה שמישהו את הצרה לאחרים, הוא משתף בצער יהודי נוסף, ועל היהודי הנוסף הרי לא נגזר אותו צער, וממילא זה ממתיק את הדין. כך התנדב הרבי להקדיש מזמנו, כדי לשמוע את הזולת כדי להקל מכאבו.

הגמרא אומרת: "גדול המלכין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב". המידה הזאת, היתה אולי המידה הכי מובהקת אצל הרבי זצ"ל, תמיד ראו אותו מחייך לכל יהודי. אפשר לראות כמעט בכל התמונות שלו שהוא מחייך, כל אדם שהיה מגיע אליו, הוא היה מקבל אותו בחביבות, אם היה זה אחד החסידים שבא אליו עד צפת להתייעץ אתו, הרבי היה מתעקש להכין לו ארוחת ערב ולטגן לו חביתה. אם היה זה סתם אדם שעבר לומר 'גוט שבת' אחרי התפילה בליל שבת וכדו', היה היה מקדם את פניו עם הקריאה "אוו גוט שבת", כל אחד יצא בהרגשה שהרבי שמח לקראתו, ונהנה מאוד לפגוש אותו.

אפילו ילדים קטנים הרגישו שהרבי אוהב אותם ושמח לקראתם. גם

המשך מעמוד 21 | הרה"ח אהרן כהן

"החמישי: להכיר בחשיבות עצמנו, שאנו זוכים להיות חבר בלגיונו של מלך, ה'עמלים' ומשקיעים בלימוד תורתנו הק' בסדרי שינון וחזרות עד לידיעת הלימוד!".

● **מה אתה משיב לחבר/מכר המתעניין אצלך על הצטרפות לתכנית "קניין ש"ס"?**

"נדמה לי שאמרת מספיק", מגיב הוא בחיוך. "אך מכל מקום, עדיין נראה לי שכל זמן שלא מרגישים לבד את העריבות והמתקנות של השתתפות במבחן, כשרואים מול העיניים את תוצאות עמל הלימוד החודשי - אין אפשרות לקלוט ולהפנים עד כמה הדבר מאשר את הלומד! בעצם זה נרמז כבר בתהילים, "חותם הוא ברמז שעלה לו בפסוק: "ישמח לב מבקשי... שכל הנמנים על חברי מסגרות 'דרשו' הם מבקשי השם... כפי שכתוב בהמשך, ולזה לבד אמורים הם להיות 'ישמח לב'..."

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

להיפך, בכל יום אני מקפיד גם להתקדם בקצב ה'דף היומי' לצד המשך החזרות למבחני 'קניין ש"ס'.

"השני", מוסיף הוא בנועם. "אני זוכר כל הזמן את המטרה והיעד: אני מעוניין להיבחן כדי לזכות לדעת את הש"ס, כשזה לעצמו מוסיף דרבון-איש, ובעזרת השם יתברך אצליח בזה!

"השלישי: כדאי לזכור את הדבר החשוב ביותר, והוא: שעצם הדבר שיש לאדם תכנית ומטרה מסודרת וברורה לחיים - זה בעצם הברית התיכון של סוד ההצלחה, בדחיפה וסיפוק להתאמץ בכל מחיר.

"הרביעי: 'אוש זה המתכון הבדוק לכישלון. גם אם זה קורה ובדרך כלל לעתים-תכופות", ממחר הוא להדגיש, "חודש או מבחן אחד שנכשלנו, הציון הוא לא בדיוק מה שחשבנו או ציפינו, וההרגשה היא מאוכזבת ומתסכלת. כשהמחשבות המייאשות עולות וצפות, למה נראה לך שאתה תצליח?! זה הזמן להתחזק, ובעיקר להמשיך ולדעת שבכך שאני נמצא בין הנבחנים, לאחר כל ההשקעה של שעות לימוד, אני חשוב מאוד-מאוד בעיני השם יתברך, וכמובן גם בעיני עצמי - ופוק חזו כמה יוסף איכא בשוקא - שאינם זוכים להיבחן כלל..."

אח, כמה התגאיתי בו, כמה שמחתי בתשובתו- זהו שנאמר: "אפרים, מה לי עוד לעצבים". הכירו שאין בהם ממש!

"אבינו מלכנו, תהא השעה שעת רחמים ועת רצון מלפניך"

מה בין "שעת רחמים" ל"עת רצון"? אספר סיפור, ויביאנו להבנה. הרב מפונוביז' אמר לי בשעתו: "רבי יעקב, מימות עולם לא היתה סיעתא דשמיא לתורה, כמו בדורנו!" קטונתי, מי אני שאחלוק. אבל להבין, צריך? הזכרתי דברי המאירי (בתחילת פרושו לאבות) שכתב שחכמי התלמוד היו אלפים ורבות, והזכיר לדוגמה כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא. הסביר: "גם אז, הלא דרשו (קהלת רבה ז, מ) 'אדם אחד מאלף מצאתי' (קהלת ז, כח), בנוהג שבעולם אלף בני אדם נכנסים למקרא, יוצאים מהם מאה למשנה, ומהם יוצאים עשרה לגמרא, ומהם יוצא אחד להוראה. והיום, איכשר דרא: אותם אלף שנכנסים למקרא ממשיכים למשנה ומשם לגמרא, לא היה כן מימות עולם. זו סיעתא דשמיא מיוחדת!"

שאלתי: "מאחר והמדרש אומר שכך הוא נוהג שבעולם, וכך היה מדורי דורות, מה קרה שנשתנו בזמננו סדרי עולם?" התרגש: "משום שהדבר היחיד שהקדוש ברוך הוא ערב לו, היא התורה! ככתוב: 'והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד, כי לא תשכח מפי זרעו' (דברים לא, כא)! במשך כל הדורות שדבקו היהודים בתורה, התנהל הדבר על פי דרכו של עולם. אבל כיום, שהשתררה קרירות, חייב הקדוש ברוך הוא לדאוג, מפני

הערבות. וכשהוא פועל, הרי זו במידה גדושה ושופעת!". אמרתי: "יש לי להביא ראייה ליסוד זה, מגמרא מפורשת!" נאות: "הבה ונשמע!"

אמרתי: "המשנה אומרת בסוף תענית, שביום הכיפורים ובט"ו באב היו בנות ישראל מחוללות בכרמים, ומי שלא היתה לו אשה היה נפנה לשם. והיו מחוללות קבוצות קבוצות. 'תנו רבנן, יפות שבהן מה היו אומרות, אין האשה אלא ליופי'. מיוחסות שבהן אומרות תנו עיניכם במשפחה, לפי שאין האשה אלא לבנים. מכוערות שבהן מה היו אומרות: קחו מקחכם לשם שמים, ובלבד שתעטרונן בזהובים' (תענית לא ע"א)

"חוצפה שכוזו! מיוחסות אינן, יפות אינן. זקוקות לנס כדי שמישהו יאות לחשוב אודותן. ועוד יש להן תביעה, נדוניה הגונה וסידור מלא, לא פחות..."

"והתשובה, פשוטה: דוקא משום שזקוקות הן לנס, היד ה' תקצר?!" "אם נס, אז עד הסוף!"

והרב מפונוביז' נהנה כל כך! וככל החזיון הזה, הן רואים אנו בבקשות "אבינו מלכנו": חטאנו לפניך, מרחפות עלינו גזרות קשות, יש לבטל מחשבות שונאיו, ולהפר עצת אויביו, ולסתום פיות משטיניו ומקטרגיו, למחות ולהעביר פשעינו וחטאותינו ולמחוק כל שטרי חובותינו...

ועוד מבקשים: מלא ידינו מברכותיך, מלא אסמינו שבע! אכן כן, כי אם נס - היד ה' תקצר? אם נס - אז עד הסוף! אזי "תהא השעה הזאת שעת רחמים" - לכלות כל חטא עוון ופשע, "ועת רצון" - להשפיע כל השפעות טובות שבעולם!

(מתוך הספר 'הגדת' אלול)

המשך מעמוד 13 | הרב ישראל היימן

קיבלתי את מגפי הישנים מתוקנים ובדרך לביתי חישבתי לעצמי שאם אחסוך כמה פרוטות כל שבוע הרי שתוך שבועות ספורים אוכל להגיע אל הסכום שעולים המגפיים החדשים ולממש את רצוני לקנות את אשר חשקה נפשי.

שבועות ארוכים שחסכתי מפת לחמי ועשיתי מאמץ גדול מאד כדי להגיע אל היעד ואכן בסייעתא דשמיא גדולה אחרי חודשיים היה בידי הסכום המיוחל, צררתי אותו במטפחת בד וצעדתי אל הסנדלר בתקווה שהמגפיים הנחשקים עדיין עומדים שם על המדף. לשמחתי כבר בכניסתי אל הסנדלר ראיתי את המגפיים ורכשתי אותם בכל המעות שהיו בידי, חזרתי הביתה שמח והודיתי להשי"ת על שברחמי נתן לי את האפשרות לקנות מצרך שבשבילי הוא יקר המציאות אבל נצרך מאד.

לא יצאו ימים מועטים ועל דלת ביתי דופק הלך עני בלבוש מרופט ומבקש כוס חמין ודבר מאכל להחיות את נפשו, כמובן שהכנסתי אותו תחת קורת ביתי, האכלתי והשקתי אותו במעט שהיה לי בבית וכשביקשתי להציע לו מיטה למנוחה התעקש ההלך לצאת

ר' נחום ועלוול נקרא אל הקודש, הסבא סיפר לו את דבר החלום ופנה אלי: "אמור נא לי בני רחימאי, מהי לדעתך הזכות הגדולה שלך שגוברת על זכויותי וזכויות אבותי, מהו הדבר שבגללו זכיתי להיכנס בשערי התשובה?"

ר' נחום ועלוול חכך בדעתו מספר רגעים ואחר פנה אל אביו הצדיק וכה סיפר לו.

בחורף האחרון בעיצומם של השלגים הליטאים הסוערים נקרעו המגפיים היחידים שהיו לרגלי, לא שייך כמובן ללכת בשלג שנערם לגובה של מטר ויותר בלי מגפיים ראויים לשמם, ניגשתי לסנדלר היחיד שיש כאן בעיירה קלם וביקשתי ממנו שיתקן את מגפי בעד כמה פרוטות אותם מצאתי בבית.

בעודי ממתין שמגפי יוחזרו לי הבחנתי שעל המדף מולי מונחות מגפיים חדשות ומפוארות עם פרווה פנימית מחממת, תאוה לעיניים, נפשי חשקה מאד במגפיים הללו שיכולים לתת לי לעבור את החורף הקשה ביתר קלות, אבל המכשול בין הרצון למציאות היה כמובן הכסף ממנו יש בביתי בצמצום גדול בלאו הכי...

ולהמשיך בדרכו בטענה שמשפחתו המתגוררת במרחק רב מחכה לו כבר תקופה ארוכה. כשהבטתי על רגליו נדהמתי לראותם יחפות לחלוטין ונתונות בזוג גרבים קרועות בלבד, רגליו היו פצועות ומלאות כתמי דם וסימנים כחולים של קור, לא יכולתי לדמיין אותו הולך כך יחף דרך ארוכה כ"כ בשלג ובקור, נכנסתי לחדרי כשבדעתי לתת לו את המגפיים הישנות שאני כבר לא משתמש בהם. מחשבה מהירה כבזק חלפה במוחי כשהבנתי שמצווה נדירה הזדמנה לידי, ואם זו מצווה נדירה הרי שראוי להדר בה עד קצה גבול היכולת... בהחלטה של רגע נטלתי את המגפיים החדשים ומסרתי אותם במהירות להלך העני.

המשך מעמוד 24 | הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

"אני הייתי כאן קודם, הוא דחף אותי, ולכן אני דחפתי אותו בחזרה". השיב לו הרבי מבעלזא זיע"א, דבר עמוק ונפלא: "יהודי נמדד בעיקר כשהוא צודק"...
ואם מזכירים שכנים, אנא, אל תשלחו ילדים קטנים להוריד את פח האשפה. הם אינם מסוגלים לפתוח את פח האשפה הירוק ולהיאבק עימו, והתוצאות בהתאם, האשפה מתפזרת במקרה הגרוע, או

המשך מעמוד 25 | הרב ישראל ליוש

חז"ל: 'כל המשמר שבת כהלכתו אע"פ שעובד עבודה זרה כדור אנוש, מוחלין לו, הרי אם לא עשה תשובה, מה תועיל לו שמירת שבת, ואם עשה תשובה, הרי גם בלא שמירת שבת ימחלו לו על עוונותיו?'
"מתרץ הט"ז שאכן עשה תשובה, אלא, שתשובה אינה מועלה לגמרי, כמו שמבואר בגמרא שתשובה תולה ומיתה ממרקת, א"כ מחדשים חז"ל שאם הוא שומר שבת כהלכתה, לא יצטרך מיתה כדי שתמרק את עוונותיו, אלא תועיל לו התשובה לבדה".
רבי בעריש המשיך ואמר לשליחי הרופא: "הרי היום הוא 'שבת קודש', והרי השומר שבת מוחלין לו מיד אפי' על עבירה חמורה כעבודה זרה של דור אנוש, אם כן, לכו ואמרו לרופא שאם הוא חוזר בתשובה בלב שלם באמת ובתמים, הוא יישאר בחיים!".
חזרו השליחים אל הרופא, מסרו לו את דברי הרב, והוא קיבל על עצמו לשוב בתשובה שלמה באמת, ומיד חלה הטבה במצב בריאותו. הוא שכר מלמדים שילמדו את בני ביתו כל הלכות האיש הישראלי, והוא ומשפחתו שינו את אורח חייהם לחלוטין.

בשנת תרמ"ח נתמנה הגאון רבי יעקב יוזעף זצ"ל, תלמידו של הגה"צ רבי ישראל מסלנט זי"ע, לרב הכולל של ניו יורק. הוא עזב את וילנא ובא לארצות הברית, טעון במרץ רב להרבות תורה ויראה בקרב יהודי ארה"ב, אך עד מהרה נוכח שיהודי ארה"ב עסוקים ראשם ורובם במסחר וברדיפה אחר הממון, ולבם ונפשם שוקעים שם,

את הסיפור הזה סיפר הסבא בעצמו בשיחתו בת"ת דקלם ובסופו הוא האריך לבאר את הענין של בחסד ואמת יכופר עוון, אולי זה מסביר גם את סוד ההערה הנוראה שהייתה תלויה על דלת הת"ת בקלם בימי האלול בכתב ידו הקדוש של מרן הסבא זצוק"ל ועסקה בנושא זה בדיוק, כידוע.

הרי לנו שלהכנס ל'שערי התשובה' צריך זכויות מיוחדות ואין לנו זכות גדולה יותר מלהיטיב עם בן המלך, אין דרך יותר טובה להמשיך עלינו את השפע ממלכו של עולם יותר מלהתחסד עם בניו אהוביו, זו העצה הגדולה ביותר לזכות בדין.

"בחסד ואמת יכופר עוון"

שהם מניחים את שקית האשפה ליד הפחים ולא בתוכם, והנה נגרמה עוגמת נפש לשכנינו היקרים, דיירי הבנין.
אלו רק מעט נקודות שעלו ברעיוני בשעת הכתיבה. בוודאי לכל אחד מאיתנו יש נקודות שצריך לשוב עליהם בתשובה בנושאים של בין אדם לחבירו. הנה הזמן לעשות זאת, לכפר על עוונותינו ולזכות לגמר חתימה טובה, לשנה נפלאה ומאושרת ברוח ובגשם.

ואינם מותירים מקום לדברי המוסר וההשקפה של רבם החדש. הוא התאכזב קשות ונפל למשכב...

רבי יעקב לקה בשיתוק בגופו ופעילותו שקעה אט אט. בהגיע שבת תשובה, למרות חולשתו ובריאותו הרופפת מאוד, ביקש מבני ביתו שישאוהו על כסא לבית הכנסת, לדרוש 'דרשת שבת תשובה'...
חיש מהר פשטה הידיעה כי הרב עומד לשאת דרשת שבת תשובה, אחר תקופה ארוכה שלא ראו אותו, ובוודאי שלא שמעו ממנו דרשות, ההתרגשות היתה רבה ואלפי אנשים הצטופפו בבית המדרש לשמוע את דברי הרב...

הרב הועלה על כסא לבימה והחל לדבר... "הרמב"ם אומר בהלכות תשובה..." והשתתק... לתדהמתו, הוא שכח את דברי הרמב"ם. הוא ניסה שוב: "הרמב"ם אומר בהלכות תשובה..." ולא... הוא לא מצליח להיזכר... ניסיון נוסף: "הרמב"ם אומר בהלכות תשובה..." אבל לא, הוא לא נזכר בשום אופן...

לאחר שתיקה ארוכה, אחר שהבין שהוא לא מצליח להיזכר, הוא התאמץ מאוד ובשארית כוחותיו זעק, מנהמת ליבו בקול בוכים: "אני שהייתי בקי וחרף בכל חלקי התורה, הנה שכחתי מה הרמב"ם אומר בהלכות תשובה... ראו מה סופו של האדם! הנה לכם דוגמא חיה מהו האדם... קחו עמכם דברים ושובו בתשובה מבעוד מועד, כאשר עדיין כוחכם במוותנכם לחזור בתשובה ולתקן מעשיכם..."

הרב התרגש מאוד ופרץ בבכי רב, וקהל האלפים געה בבכי אחריו... אמרו: "יותר ממה שפעל רבי יעקב כל ימי חייו, פעל בשבת שובה האחרון בחייו..."

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ האם ניתן למנות בחור צעיר לש"ץ?
- ◆ האם עיוור יכול לשמש כש"ץ?
- ◆ מדוע רשאי גר צדק לומר בתפילה "אלקי אבותינו"?

את מי ניתן למנות לשליח ציבור?

• אדם שאינו משמש כש"ץ קבוע, לא יגש לשמש כש"ץ אקראי ללא בקשת הממונה על כך; ואף כאשר מבקשים הימנו לשמש כש"ץ בתפילה, עליו לסרב מעט, אך אין לסרב יתר על המידה.

הוראות שונות לשליח ציבור

• שליח ציבור הרגיל להתפלל בנוסח שונה מנוסח המקום שמתפלל בו - נחלקו הפוסקים אם יתפלל את תפילת הלחש בנוסח שרגיל בו, או בנוסח המקום.

• ש"ץ הרגיל להתפלל בהברה אחרת מזו שמתפללים בבית הכנסת - נחלקו הפוסקים אם חובה עליו להתפלל כהברת המקום (בכפוף להסכמת הציבור), או שרשאי להתפלל בהברה שרגיל בה.

• אין לש"ץ להאריך בתפילה באופן המכביד על הציבור; ואף כאשר הציבור ניאות להארכת התפילה, אין להאריך יתר על המידה.

• ש"ץ המכוון שלא להוציא אחד מהציבור ידי חובתו, מפני ששונאו - אף שאר הציבור לא יצאו ידי חובתם; ויש שהסתפק אם דין זה אמור גם לגבי 'בעל קורא'.

ענינים שונים

• אדם שה'בעל קורא' שונאו, אין לקוראו לעלות לתורה בקריאת ה'תוכחות' שבפרשיות בחוקותי וכי תבוא, מחשש שהבעל קורא יכוון בקריאתו עליו, ותהיה בכך סכנה עבורו.

• גר צדק רשאי לומר בתפילה "אלקי אבותינו", וכן לומר בברכת המזון "על שהנחלת לאבותינו"; והכוונה לאברהם אבינו, שנקרא בתורה "אב המון גוים", ולימד את אמונת ה' לכל אדם.

• אין למנות לשליח ציבור אדם שמרננים עליו כי עשה מעשים רעים, אף אם רינון זה נשמע עליו בצעירותו, ואף אם שב בתשובה.

• בעלי תשובה המצויים בימינו, שהיו רחוקים משמירת המצוות בצעירותם, ונעשו שומרי מצוות, אין להתחשב בכך שבצעירותם עברו עבירות, ומותר למנותם לש"ץ.

• אין למנות לש"ץ בחור בגילאים 13-17 שאין זקנו מגודל, ויש אומרים שאף באקראי לא ישמש כש"ץ כשיש אחר היכול לשמש כש"ץ. ובשנת אָבֵל יש להקל שיתפלל ערבית.

• אין נער מישראל חייב במצוות, וממילא גם אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתם, עד שימלאו לו שלש עשרה שנה, ולאחר מכן יצמחו בגופו סימני הגדלות.

• נער שמלאו לו שלש עשרה ולא נודע אם צמחו שערותיו, 'חזקה' היא שצמחו, אולם אין סומכים על חזקה זו לקולא אלא בנוגע לענינים דרבנן.

• עיוור יכול לשמש כש"ץ; ונחלקו הפוסקים אם ראוי למנותו לכתחילה כש"ץ ב'ימים הנוראים', אך לכל הדעות אין להעביר ש"ץ מכהונתו בשל כך.

• נהגו ישראל שבמשך השנה שלאחר פטירת האב והאם משמש הבן כש"ץ ואומר קדיש, ויש בכך זכות לנשמת הנפטר, להצילה מדין הגיהנום ולהעלותה בגן עדן.

• חכמי ישראל בדורות האחרונים הנהיגו שמינויי הרב, שליח הציבור, ה'בעל קורא', וכדומה, יהיו על פי דעת רוב חברי הקהילה, או על פי דעת ראשי הקהל, גבאים וכדומה, האחראים על מינויים אלו.

גליון 542
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

חידו למוסדות קייטום על האישור לפרויקט בלבד

סיפורי חז"ל

הקהל את העם האנשים והנשים והטף
(ל"א י"ב)

מסופר בתלמוד, מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא, שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין. אמר להם מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו, תלמידך אנו ומימך אנו שותים, אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש, שבת של מי היתה? אמרו לו שבת של רבי אלעזר בן עוריה היתה, כלומר, שהוא דרש בשבת זו. חזר ושאל אותם ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו בפרשת הקהל, שאל אותם ומה דרש בה? אמרו לו הוא דרש בפסוק "הקהל את העם האנשים והנשים והטף", והוא שאל אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באים? כדי ליתן שכר למביאייהם. אמר להם רבי יהושע, מרגלית טובה היתה בידכם וביקשתם לאבדה ממני.

(חגיגה ג)

פרשת השבוע

והיות והייתי סקרן לדעת ממשיך לספר הרבי מאלכסנדר את מי שואל מורי ורבי את הקושיא הו, הצצתי מבעד חור מנעול הדלת וראיתי כי אין איש בחדר מלבדו. אזי עלה ברעיוני לתרץ את הדיוק הזה, ולמדתי פשט לעצמי, "וידבר משה באזני כל קהל ישראל". משה רבינו ע"ה לימד ושינן את התורה לתוך כל קהל ישראל, עד כדי כך שהוא השלים אותם בתמימות, והמלה 'תומם' מכוונת לעדת בני ישראל ולא אל השירה. ומיד הופיע מורי ורבי הרבי בונם זי"ע בפתח חדרו, וקרא לי ואמר, העניכיעל האסט מיך מהנה גיוועזין (העניך גרמתי לי הנאה ונתן לי שני תפוחים).

שבת שובה

פעם סיפר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א: מנהג יפה הנהיג רב אחד, בשבת תשובה היה דורש בהלכות כלי חרס, כי בשבת שבין ראש השנה ויום כפור צריך אדם להיות שבור ורצוף ככלי חרס שאין לו תקנה, ובשבת הגדול דרש בענייני תשובה, אז אדם עוסק במצות של פסח ויש לו מוחין דגדלות, ומתוך כך יעשה תשובה.

וילך משה (ל"א - א') מסופר: בשבת האחרונה (תרמ"ד) של הרה"ק ה"יסוד העבודה" מסלונים זיע"א, ערך שולחנו הק' ואמר אז: משה רבינו ע"ה הי' בחינת מחשבה, יהושע תלמידו היה בחינת מעשה, שהיא בחינה נמוכה מבחינת מחשבה. כאשר הצדיק מסתלק מן העולם, הריהו עושה תחילה איזה ענין שאינו שייך עוד לבחינתו, כי אם לבחינת הצדיק שיבוא אחריו. וזה שכתוב, "וילך משה" בחינת עשיה בפועל, שהיא בחינתו של יהושע, כי הנה בכל דור יש ירידה גדולה, אלא שיש סיוע מן השמים מן הצדיקים שבדור הקודם.

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם (ל"א - ל') סיפר הרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זיע"א: פעם אחת עמדתי מאחורי הדלת של החדר שבו היה מורי ורבי הרבי רבי בונם זיע"א, ושמעתי את קולו מבפנים ששאל פשט בפסוק "וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם". ודייק מדוע כתב "עד תומם" ולא "עד תומה"? כי לכאורה הכוונה היא על השירה, ולכן צריך היה לכתוב "עד תומה".

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 7:01 ת"א: 7:03 ר"ת: 7:39

וילך - שובה

זמני כניסת השבת
ירושלים: 5:50 ת"א: 6:05

בתוך כך הפסיקו הנכרים לבוא אל הפונדק של היהודי. הן בגלל מעשה הרצח שעשה והן מיראתם שמא יעשה כזאת גם להם. עם התקרב מועד המשפט, מיהר היהודי ללויבאוויטש אל הרה"ק מוהר"ש זיע"א, לשאול ממנו עצה כדת מה לעשות ולבקש את ברכתו הקדושה, הוא סיפר לגבאי של הרבי כל מה שאירע אתו, והיות וישנם רק ימים מועטים למשפט, הוא מבקשו מאד להכניסו אל הרבי במהירות. אמר לו הגבאי שימסור את דבריו לרבי, ואם יצוה עליו להכניסו, הוא יכניס אותו מיד. כאשר סיפר הגבאי את הדברים לרבי. נענה הרבי ואמר נו עט איז פאראן פריערדיגע אורחים – ישנם אורחים קודמים. למחרת דיבר הגבאי שוב עם הרבי אשר אמר לו שוב אותם הדברים, כן חזר ונשנו פני הדברים בפעם השלישית. ביום השלישי שלח הרבי את הגבאי לקרוא מיד את היהודי הנ"ל, כאשר בא אל הרבי, לא דיבר עמו מאומה, אלא ציוה עליו לחזור מיד הביתה, ושיסע דוקא במחלקה הראשונה של הרכבת, ובהיות שנסיעה במחלקה זו היא ביוקר רב, אמר לו הרבי, כי אם אין לו כסף מספיק הוא יתן לו עבור הנסיעה, ובעת שנתן לו את הכסף אמר לו הרבי שוב אבל סע מיד ובמחלקה הראשונה דוקא. הרבי העניק לו את ברכתו והיהודי נסע מיד לדרכו.

עשה היהודי כפי שצווה על ידי הרבי, שילם עבור מקום במחלקה הראשונה, ונתנו לו תא מיוחד עבורו לבד, מאחר שטרם התפלל תפלת שחרית, התלבש בטלית ותפילין שלו ועמד להתפלל, החל היהודי להרהר לעצמו שבוע שלם התבטל עקב נסיעתו ללויבאוויטש וכעת נוסע כבר חזרה, ואילו הרבי לא אמר לו שום דבר, ואינו יודע מה לעשות כדי להוכיח שכל זה אינו אלא עלילת שווא, מרוב צער וכאב לא יכול היה להתאפק, והתפרץ בבכי גדול עד שקול בכיו נשמע באזני הנוסעים שבתא הקרוב.

הללו החלו להתעניין מה שקורה, ואחד מהם פתח את דלת התא שם עמד היהודי והתפלל, הם התפלאו לראות שם איש יהודי מעוטר בטלית ותפילין ושופך דמעות כמים תוך תפלתו, הוא שאל אותו על מה שקרה, ומרוב צערו סיפר לו היהודי על כל מה שאירע אתו עם אותו כומר, ואשר העלילו עליו עלילה שפלה, גם נוסעים אחרים החלו להתעניין במה שקורה, וכך סיפר לכולם כל מה שקרה לו. דבריו שיצאו מתוך לבו הכואב נכנסו ללבים והאמינו לו בכל מה שאמר. הללו יעצו לו לבל יגלה לאף אחד שדיבר עם מישהו בענינו, אלא אמרו לו להתייצב במועד שנקבע למשפט במועד.

מאוחר יותר התברר כי הנוסעים שהיו באותו תא לא היו אלא השופטים עצמם, הם נסעו למשפט זה ויחד אתם גם החוקרים שרצו לחקור במקום את כל מה שאירע, ברוסיה נהגו אז כי החוקרים או השופטים עצמם, היו באים אישית במקום כדי לחקור הדק היטב את כל מה שקרה, וכך יוכלו לחרוץ את פסק הדין מקרוב, ולכן נסעו כמה ימים לפני יום המשפט כדי לחקור את הכל, מובן שהיו לבושים בבגדים אורחיים שלא יכירו אותם.

ליומא דהילולא של הרה"ק המהר"ש מלויבאוויטש זיע"א (י"ב תשרי)

יהודי אחד החזיק פונדק קרעטשמע באחד הכפרים, ממנו התפרנס. באותו כפר גר גם כומר אחד רשע וצורר ישראל אשר קינא מאד מהצלחתו של היהודי, גם הלשינו עליו שהוא מתעשר מפונדק זה, דבר שהעלה את חמתו יותר ורצה להיפטר ממנו, כדי להגשים את תכניתו, פתח אף הוא פונדק כזה שם מכר יי"ש ושאר משקאות.

בימי ראשון בשבוע כאשר הגיעו הנכרים לבית תיפלתם, דרש בפניהם דברי בוז ונאצה על היהודים בכלל ועל בעל הפונדק בפרט, והוכיחם קשות על שקונים אצלו ועוזרים לו להתפרנס ולהתעשר מהם, הוא אמר להם, כי לכן הקים פונדק משלו כדי שיוכלו לקנות אצלו, וכך תפטרו מהיהודי. אולם דברי תוכחתו נפלו על אזנים אטומות והמשיכו לפקוד את הפונדק של היהודי, חלקם עשו זאת מתוך בושה, בהתביישם להשתכר ולהתהולל אצל הכומר, ואחרים לא הגיעו מסיבות אחרות, וכך המשיכו כולם לבוא אל היהודי.

הכומר בראותו שכל התחכמויותיו אינן עוזרות, נפל על המצאה חדשה, הוא בא אל אותו יהודי בעל הפונדק ואמר לו, הבה נעשה שלום בינינו כי הרי אין כאן מקום עבור שני פונדקים, כך שלי אין מספיק הכנסה וגם לך אין, הבה נעשה כך, אני אשלם לך סכום מסוים ותסגור את הפונדק שלך, או שתתן לי סכום מסוים ואני אסגור את הפונדק שלי, אמר לו היהודי הרי אתה יודע היטב שאני מחזיק את הפונדק שלי כמה שנים, ואין לי שום מקור פרנסה אחר, ואילו אתה הרי יש לך פרנסה מכל מיני מקורות אחרים מבית התיפלה שלכם, מהשדות והכרמים שלך ועוד.

הסכים הכומר לדבריו ואמר צדקת בדברך, ואני אסגור את הפונדק שלי. באותו מעמד היו כמה וכמה מאנשי הכפר ששמעו את כל מה ששוחחו ביניהם. והיו עדים להסכם שביניהם. לאחר הדברים האלה נענה הכומר ואמר ליהודי לרגל חתימת ההסכם. הבה נערוך מסיבה קטנה. נחלק משקה לנוכחים. למען ידעו כולם מההסכם שבינינו. הלך היהודי והביא בקבוק משקה וגם הכומר הביא בקבוק משלו. כאשר ראה הכומר שהיהודי אינו מרגיש, מיהר והחליף את הבקבוקים, העמיד על השולחן את הבקבוק שלו ומזג ממנו כוס לאחד הנוכחים.

ויהי כאשר אך שתה הנכרי מהמשקה, מיד אחוזהו כאבים נוראים ותוך שעה מועטה נפל ארצה מת בגלל הרעל שהכניס הכומר בבקבוק שלו. הלה החל להקים קול זעקה שהיהודי המית את הנכרי, ומיד הזמינו את המשטרה, הללו ערכו פרוטוקול וכתב אישום במקום, והעבירו את כתב האישום לבית המשפט אשר יפסוק את דינו נגד היהודי הרוצח.

משל ונמשל

מטוב לבו שרואה מאהבת השם יאות לשוב בתשובה

משל לאדון אחד שקנה שני עבדים בעד כסף רב, ואחרי שהיו אצלו ימים אחדים, ברחו שניהם בלילה אחד, זה ברח מצד זה של העיר וזה מצד שני, ולא אמר אחד לחברו מבריחתו דבר. והנה שניהם לא הלכו בפרשת דרכים מיראה, אולי יוודע לאדון ע"י עוברים ושבים אנה הלכו, והנה אחד הלך ליער ושמע קול שחל, והלך לצד אחר ושמע המית דוב, ומדאגה אולי למטרף חיות, חזר לעיר ושב לאדונו באימה. ואז אמר האדון למה חזרת אלי? ואמר מפני קול שחל ודוב ואמרתי בלבי זה העונש הגיע לי על עול שעשיתי שברחתי. ואמר האדון ודאי אתה חייב מיתה, אבל למה אפסיד ממוני? לכן לא אמיתך, אבל תתקן מעט מעט עוונך עד גמירא, והעבד השני אשר הלך לצד אחר, נודמן לו דרך טובה, ובא אל פרדס נאה, ואכל לשובע ממיני פירות טובים וגם נתן בכליו, ובעת התענוג מטוב הגן נתן אל לבו, אני אוכל למעדנים ואדוני נעצב עלי על אבוד ממונו שנתן בעדי, ואיך אשא פני? ותפעם רוחו כי לבו דווה על העוול שעשה, ולכן גמר לשוב אל אדונו, ובבואו אליו נפל לפניו ואמר חטאתי ועתה עשה עמי כנפשך, ויען האדון ולמה חזרת? והשיב כי לבי דווי על העוול שעשיתי, ואם לא תאמין ראה הפירות הטובים בתרמילי, א"כ לא הכריחני דבר אלא לבי. ויען האדון עתה ראיתי טוב לבבך, לכן תהיה בן חורין, ואשימך ראש על כל עבדי.

הנמשל: אנו עבדים להש"ת שקנה אותנו בידו החזקה ממצרים, וברחנו מעבודתו. והנה אם אחד שב מיראת העונש לא יאות לו שכר על שובו, יען שהוכרח לשוב, ועל כן נשאר חטא וצריך כפרה כשוגג, ואם לא הכריח אותו דבר, אלא מטוב לבו שרואה מאהבת השם שיאות לשוב, לכן עתה הוא מראה דבר חדש, דהיינו לב טהור, מה שלא היה קודם שחטא, לכן אלו זדונות הביאו לו זכות, כלומר כל הדברים שעושה אח"כ הם בלב טהור.

(זכרון אבות)

השופטים החליטו ביניהם לבין עצמם להתאכסן באותו כפר ודוקא בביתו של הכומר, כדי לגלות פרטים שונים הנחוצים להם למשפט. בהגיעם לכפר התענינו אצל הכומר אם יכולים הם להתאכסן בביתו מספר ימים. וישלמו לו במיטב. היות ובכפר זה לא נמצא בית מלון ראוי עבורם. הללו לא גילו לו כמובן מי הם ולאיוזה מטרה באו כאן.

הכומר קיבל אותם בכבוד הראוי. והזמינם לארוחה חגיגת. הוא הכין להם סעודה דשנה. וכמובן שגם לא יחסר המוג. האורחים מצדם הזמינו גם את מארחם להשתתף בסעודה. והשתדלו שהכומר ישתה בצורה מספקת. למען יוכלו להוציא ממנו דברים שהיו מעוניינים בהם. בהמשך הסעודה בראותם שהמשקה מדבר כבר מתוך גרונו. החלו לדבר על היהודים היושבים בכפרים. אשר יש ביניהם מושחתים רבים. כן התענינו אצלו באם גם בכפר זה ישנם יהודים. הכומר ענה להם שיש כאן יהודי אחד זה שנים. אבל בעת סידרתי לו משהו שאוכל להתפטר ממנו. האורחים שאלוהו באיוזה אופן הצליח לעשות זאת. ובהיותו שתוי מאד. סיפר להם שהוא עצמו שם רעל בתוך בקבוק המשקה שלו. ואחר כך החליף את הבקבוקים כאשר אף אחד מהנוכחים לא הרגיש בזה.

האורחים העתירו עליו דברי שבח על חריצותו ובתום המועד עזבו את ביתו. כעבור ימים מספר נודע לכומר שהאורחים שהיו בביתו הם השופטים. בהגיע מועד המשפט הגיעו היהודי הנאשם והעדים. כן גם הגיע הכומר שהיה אמור להיות העד הראשי, המשפט החל, התובע הקריא את כתב האישום, בו נאמר אודות ההסכם שבין היהודי והגוי, וכי בעת שהתיישבו לחגוג את ההסכם כיבד היהודי כוס משקה לאחד המשתתפים, ומיד כאשר שתה את הכוס, נתקף בכאבים ומת במקום, התברר כי באותה כוס היה מעורב רעל להרעיל את האיני יהודי.

הגיע שעת עדותו של הכומר העד הראשי. לאחר שאמר את גירסתו, שאלוהו השופטים באם זוכר מה שאמר להם בביתו בשעת הסעודה לפני כיומיים, בתחילה ניסה להכחיש שאינו יודע, וכי לא אמר שום דבר, אבל השופטים עמדו על דעתם, והכריחוהו להודות בפני כולם, שהוא עצמו נתן את הרעל במשקה שלו, וכי הוא הוא שהחליף את הבקבוקים, שכתוצאה מכך מת האיש. השופטים חרצו את משפטו, ושלחוהו למאסר ועבודת פרך. כך נתקיים בו מה שנאמר בור כרה ויחפרהו ויפול שחט יפעל כן יאבדו כל אויביך ה'.

צ'ין אדם לחברו

זהירותו של צדיק

נוהג היה רבי שמחה זיסל לערוך מפעם לפעם מגבית עבור התלמוד תורה. פעם אחת כאשר שב ממסעותיו ומסר למנהל המוסד דין וחשבון על הכנסותיו והוצאותיו, הניח על השולחן, לצד הכספים שאסף, חצי סיגריה. כשתמהו לפשר מחצית הסיגריה, הסביר להם, שכאשר סיים את שליחותו, הספיק לעשן חצי מן הסיגריה. אך מרגע שהפסיק לשמש בתפקיד של גבאי צדקה, שוב אין הוא יכול ליהנות מחשבון התלמוד תורה והוא מחזיר את הסיגריה לרשות מנהלי המוסד.

אני צריך לקחת אתי את המצווה הזאת לבית הכנסת

מסופר על הרה"ק ה"חתם סופר" זיע"א שפעם בערב יום כיפור קרא לבתו ואמר לה: לבי לקצה העיר ששם גר בחור יתום, ל"ע, ולכי לקצה אחר של העיר ששם גרה יתומה, ל"ע, ואמרי להם שאי"ה אחרי יום הכיפורים אני אשדך אותם. אמרה לו בתו: אבא, הרי אנו עומדים סמוך ל"כל נדרי" ועלינו ללכת לבית הכנסת. לאחר יום כפור אלך בעזרת השם. השיב לה ה"חתם סופר": בתי, אני צריך לקחת אתי את המצווה הזאת לבית הכנסת.

אני בא כדי לתת ברכה

מסופר: פעם כיבד יהודי שחיתן את בנו את רבה של ירושלים הגה"ק רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א בברכה השלישית של שבע ברכות. לאחר החופה מיהר המחזות להתנצל לפני

רבי יוסף חיים על שלא כיבד אותו ב"ברכה אחריתה". חיך הצדיק והשיב: "מעולם לא באתי לחופה כדי לקבל ברכה, אני בא כדי לתת ברכה".

כמה יקר כל אדם מישראל

הרה"ק רבי משה ליב מטאסוב זיע"א, היה רגיל לומר בוא וראה כמה יקר כל אדם מישראל, שכן תשעה גאוני עולם בעלי תריסין אי אתה יכול לעשות מהם "מניין" לתפילה, לקדיש ולקדושה, ולברכה, ואילו עשרה יהודים עמי הארצות פשוטים, מצטרפים ל"מניין" לכל דבר שבקדושה.

לעבור את החיים בלי לפגוע בשום

אדם

מספרים ששאלו פעם את הגה"ק ה"חזון איש" זיע"א, מהי הדרגה הגבוהה ביותר שיהודי יכול להגיע אליה בעולם הזה? והשיב ה"חזון איש": הדרגה הנעלה ביותר היא, "לעבור את כל החיים מבלי לפגוע באף אחד".

יתן אפילו מאה פעמים

מעשה בהרה"ק רבי פישל מסטריקוב זיע"א, שנכנס אליו עני וקיבל נדבה יפה, יצא והחליף כובעו ושוב בא לקבל נדבה, לחש בנו של הרבי ואמר: האיש זה הוא נוכל, עתה קיבל כסף והנה החליף כובעו כדי לקבל שנית. חיך רבי פישל ואמר: הנח למסכן הזה, עשירים עושים תחבולות כיצד להשיג כסף ואף הוא כמוהם. כלום להם מותר ולו אסור?. העניק לו הרבי שוב נדבה יפה.

תלולא דצדקיא

שבת קודש ו' תשרי
הרה"ק רבי אריה לייב הסבא משפאלע ב"ר ברוך (תקע"ב)
הרה"ק רבי מרדכי ב"ר דוד מטאלנא (תרל"ב)
יום ראשון ז' תשרי
זבולון בן יעקב (ב' אלפים שי"א)
יום שני ח' תשרי
הרה"ק רבי נח ב"ר מרדכי מלעכוויטש (תקצ"ד)
הרה"ק רבי אלעזר ניסן מדראביטש ב"ר משה מאיהעל (תרט"ו)
יום שלישי ט' תשרי
הרה"ק רבי דוד הלוי מסטעפין ב"ר שמואל (תלמיד הבעש"ט - תקע"א)
יום רביעי יום הכיפורים י' תשרי
רב אחאי בריה דרבה בר אבוהו (ד"א-רע"א)
הרה"ק רבי משה יצחק (ר' איציקל)
מפשעווארסק ב"ר נפתלי (תשל"ז)
הרה"ק רבי שמעון נתן נטע ב"ר משה מרדכי מלעלוב (תש"ע)
יום חמישי י"א תשרי
רב טביומי דהוא מר בר רב אשי (ד"א-רכ"ה)
רב הונא בריה דמר זוטרא (ד"א-רכ"ז)
הרה"ק רבי צבי אריה מאליק ב"ר גדליה (תקע"ב)
יום שישי י"ב תשרי
הרה"ק רבי אברהם המלאך ב"ר דוב בער (תקל"ז)
הרה"ק רבי שמואל ב"ר מנחם מענדל המהר"ש מליובאוויטש (תר"מ)
הרה"ק רבי יחיאל מיכל ב"ר משה מזוויהל (תרט"ז)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבטובין שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" לפרסם יוסף התרים" על המעשים.

עבירות שבין אדם לחבירו

א) עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייס את חברו, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים צריך לפייסו. (שו"ע אור"ח סימן תר"ו, סעיף א')
ב) אם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שניה ושלישית, ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים, וכן בכל פעם שהולך ינסה לפייסו בריצוי אחר. (שו"ע שם, ומגן אברהם ס"ק א')
ג) אם לא נתפייס בשלשה פעמים, אינו זקוק לו יותר, ואם רצה לפייסו יותר מותר רק אם אין שם בויזן התורה, ומכל מקום צריך שיאמר לפני עשרה שביקש ממנו מחילה, כדי לפרסם הדבר שמצידו עשה מה שהיה יכול לפייסו. ואם אף אדם לא ידע שפגע בו, אינו צריך לומר כן לפני עשרה. (שו"ע רמ"א שם, מגן אברהם ס"ק ב', מ"ב ס"ק ו', כף החיים שם ס"ק כ"ד)
ד) אף שחבירו מקפיד עליו שלא בצדק חייב לפייסו. (שפת אמת יומא דף פ"ז ע"ב, ב"ה איקפד)

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות "דודי קאר"

הסוכן החרדי שלך להשכרת ומכירת רכב בכל הארץ 052-7655-222

פניני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מקלחת ציון

פְּרִשְׁת וַיִּלֶךְ - הַכֹּל מֵאֵת ה' יִתְבָּרַךְ

"וּמִצָּאָהּ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בְּיָוֶם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֶלְקֵי בְּקָרְבִי" (דברים לא, טז-יז).

שמברך על הטובה". גם במה שנראה לנו כרעה יש טובה שלא תמיד נראית מיד.

ברור שכאשר האדם רואה שבאות עליו צרות ורעות כביכול, צריך לתקן את מעשיו ולחזור בתשובה גם כשמאמין שהכל לטובה. הטובה מתבטאת גם במסר שה' מעביר לאדם דרך הצרות והיסורים שיתקן את מעשיו ויחזור בתשובה.

בגמרא (ברכות ה ע"א) כתוב: "אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו וכו' פשפש ולא מצא- יתלה בביטול תורה וכו' ואם תלה ולא מצא- בידוע שיסורין של אהבה הם".

מכאן שבדאי הכל לטובה. יש משמעות מעשית ליסורין, לעורר את האדם בתשובה או למי שנמצא בדרגה גבוהה מאוד מדובר ביסורין של אהבה.

המסר מהפרשה הזאת להאמין בבורא-עולם בכל עת ובכל מצב. לדעת שהכל מה'. **גם הטובה וגם מה שנראה לנו רעה.**

עלינו תמיד לשאול ולבדוק: "מה הקב"ה רוצה מאיתנו? במה אנחנו יכולים להשתפר יותר?". כל המוסיף, מוסיפים לו מן השמיים וזוכה לברכה והצלחה בכל מעשי ידיו.

בברכת שבת שלום וכתובה וחתימה טובה
הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

צפני לכת

שעה	כנסת לכת	צאת לכת	יבין חס
19:42	19:01	17:50	י"מ
19:39	18:58	18:08	ת"א
19:40	18:59	18:09	מ"ב
19:41	19:00	18:10	כ"ב

הצלחה בגור"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ" שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש. כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרוו בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רותית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שלוש נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

התורה הקדושה מתארת בפרשתנו נבואה קשה על עתיד בני ישראל, שמשה מקבל לפני מותו: "אִם הָעַם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרַי אֲלֹהֵי כַכְרֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָא שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וְעַזְבֵנִי וְהִפְרֵ אֶת בְּרִיתִי וכו' וְהִסְתַּרְתִּי פְנֵי מֶהֱם וְהָיָה לְאָכַל וּמִצָּאָהּ רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בְּיָוֶם הַהוּא הֲלֹא עַל כִּי אֵין אֶלְקֵי בְּקָרְבִי מִצָּאוֹנִי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה" (דברים לא, טז-יז).

לכאורה סוף סוף יש ידיו ותשובה אבל התגובה הופכת להיות קשה יותר: "וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיָוֶם הַהוּא עַל כֹּל הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה" (דברים לא, יח).

מדוע לא מתקבלת התשובה של עם ישראל שנראית מאד כנה ואמיתית כשהם אומרים: "כִּי אֵין אֶלְקֵי בְּקָרְבִי מִצָּאוֹנִי הָרְעוֹת הָאֵלֶּה" (דברים לא, טז-יז)?

במילים האלו אין הכרה אמיתית בחטא, הבעת חרטה וקבלה לעתיד. כשהם אומרים בגלל שאלוקים לא בקרבי לא משגיח עלי קרו הצרות והרעות האלה- זה כמובן לא נכון כי הכל מאת ה'. הכל בידי שמיים חוץ מיראת שמיים.

להיפך, התורה הקדושה מזהירה תמיד לא ללכת בקרי ולחשוב שהכל במקרה כי אז באמת הצרות והקללות מתחזקות חלילה.

"וְהִלַּכְתֶּם עִמִּי בְּקִרְי... וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בְּחַמַּת קְרִי" (ויקרא כו, כז-כח). רק על ידי אמונה שהכל מבורא עולם ויש לתקן את המעשים הרעים ולשוב בתשובה שלימה אז מתקבלת התשובה וזוכים לחסדי ה' יתברך.

חז"ל אמרו: "חייב אדם לברך על הרעה כשם

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי	העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל
להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב	לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר
לע"נ הצדיק ר' חיים אבישלום כהן פרחיה בן בלנקה זצ"ל	לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר ולילד אלחנן רפאל בן איריס ולילד אורי חיים בן שלי

שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב בְּהִלְכָה - יוֹם כִּיפּוּר

מה הן הלכות יום הכיפורים?

שאלה:

הלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה:

בתפילת שחרית בערב יום כיפור לא אומרים תחנון ונוהגים לעשות התרת נדרים. לא עושים מלאכה בערב יום כיפור, והעושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם. מנהג טוב לטבול במקווה בערב יום כיפור (ללא ברכה). מי שלא יכול ללכת למקווה, ישפוך על עצמו שנים-עשר וחצי ליטר מים. אם גם את זה לא יכול לעשות, ישהה תחת הטוש במקלחת, עד שתישפך עליו כמות של שנים-עשר וחצי ליטר.

יום הכיפורים לא מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו עד שיפייס את חבירו. אדם שביקש מחילה, וחבירו לא רוצה למחול לו, יחזור לבקש מחילה עד ג' פעמים. כל פעם יקח איתו ג' אנשים ואם חבירו עדיין מסרב למחול - לא חייב לפייסו. אם צריך לפייס את רבו, יחזור אפילו אלף פעמים עד שיתפייס.

מכל מקום לא יהיה אכזרי מלמחול. כל המעביר על מידותיו - מעבירים לו על כל פשעיו. חובה קדושה לבקש סליחה מהוריו ורבותיו. בעל ואישה ימחלו זה לזה. טוב שיאמר: "הנני מוחל וסולח לכל מי שחטא כנגדי בין בגופי ובין בממוני".

נוהגים להתפלל תפילת מנחה בעוד היום גדול, כלומר בשעה מוקדמת. בתפילת העמידה אומר את הפסוק "יְהִי לְרִצּוֹן אֱמִרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי" (תהילים יט, טו). אחר כך יאמר וידוי "על חטא" כפי שנדפס במחזורים. יש נוהגים ללקות ל"ט מכות ברצועה שמתוך כך יתן אל ליבו לעשות תשובה.

ילך לביתו ויאכל סעודה מפסקת. יש לפרוש מכל חמשת העינויים: אכילה, שתיה, רחיצה, נעילת נעלי עור ותשמיש המיטה, לפני שקיעת החמה. (מצווה מן התורה להתחיל בכל דיני התענית לפני שקיעת החמה. ראוי לנהוג כך לפחות רבע שעה לפני שקיעת החמה).

מצווה להדליק נרות לכבוד יום הכיפורים. לפני ההדלקה יש לברך "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים". אין לברך על ההדלקה ברכת 'שהחיינו', אלא רק לאחר חליצת נעליים, מכיוון שבברכת 'שהחיינו' מקבל על עצמו קדושת יום הכיפורים. נוהגים להתעטף בטלית לפני שקיעת החמה (כדי שיוכל לברך עליה), ומתפללים את כל תפילות יום הכיפורים בטלית, כדי שיתפלל בכוונה.

הכל חייבים להתענות ביום הכיפורים. גם נשים מעוברות ומניקות חייבות להתענות. אסור לרחוץ במים ביום הכיפורים. אפילו להושיט אצבע במים אסור. לא אסרו אלא רחיצה של תענוג, אבל אם ידיו או שאר גופו היו מלוכלכים מותר לרחצם, מכיוון שאין זו רחיצה של תענוג. לא ישטוף את פניו ולא את פיו. ביום הכיפורים בשחרית יטול את ידיו לסירוגין עד סוף קשרי אצבעותיו בלבד ויברך על נטילת ידיים.

הַבְּרָק בְּעֵינַיִם

הרב יחיאל יעקבזון שליט"א, מגדולי המחנכים בדורנו, סיפר שפעם אחת הוזעק לטפל בבחור ישיבה שנשר לרחוב. הוא היה בן של ראש ישיבה ונכנס למעצר בעקבות מעשיו. לאחר ששחרר הרב יעקבזון התחיל לשוחח איתו ודיבר על עניין לימוד התורה ועל הישיבה. **הבחור עצר אותו מיד בתחילת הדברים ואמר: "כבוד הרב, תעשה לי טובה. אל תדבר איתי על תורה. אני יכול למכור לך עשר שיחות בשקל. מגיל קטן ינקתי בבית את כל השיחות והדיבורים על חשיבות לימוד התורה!"**

הרב יעקבזון שאל בפליאה: "אם כך, כיצד הגעת לאן שהגעת?". הבחור ענה לו תשובה מדהימה: "הכל טוב ויפה. אבא שלי דיבר איתי כל החיים על כמה חשוב ללמוד תורה, אבל את הברק בעיניים שלו לא ראיתי כשלמד תורה, אלא כשרכש רכב חדש ויוקרתי או כשקנה ריהוט חדש לבית או כשקיבל סכומי כסף גדולים. שם ראיתי כמה הוא מאושר ומלא שמחה, כמו שלא ראיתי אותו שמח אף פעם בזמן שלמד תורה. זה לימד אותי. מה האמת שלו ומה הוא אוהב יותר. **ממנו למדתי שיש דברים שמביאים לאדם אושר וסיפוק יותר מלימוד תורה!"**

הסיפור מבהיל. הרי מדובר פה בראש ישיבה, כלומר אדם שכל חייו הוא לומד תורה ומלמד אותה לתלמידים, ובכל זאת הוא לא הצליח להסתיר מבנו שמה שבאמת מדבר אליו הוא לא תורה אלא הצלחות גשמיות. יתכן שגם הוא בעצמו לא שם לב לכך, אבל כמו בהרבה מקרים, אנשים אחרים ובפרט הקרובים לנו רואים ומזהים מה באמת חשוב לנו ומה גורם לברק בעיניים שלנו. (מעובד מתוך 'בארה של תורה')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט"?

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה.

בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל' 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084 כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

מינויים

לקבלת העלון חינם במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnneEH@gmail.com

אם ראשונים כמלאכים - האדמו"ר הרב אברהם יהושע השיל טברסקי זצ"ל

האדמו"ר הרב אברהם יהושע השיל טברסקי ממכונבקה זצ"ל - נולד ב-כ"ד אדר ה'תרנ"ה (1895). משחר ילדותו ניכר כי לגדולות נועד. במיוחד בלטה התמדתו בתורה. מקורביו יכלו להעיד כי ראו אותו יושב ולומד שמונה-עשרה שעות ברציפות! נודע כ'עילוי ממכונבקה'. כשהיה כבן עשרים ושתיים שנים אביו נפטר (כ"ט אב ה'תרע"ז). רבינו סירב להתמנות במקומו לאדמו"ר עד שדודו, ר' דוד מסקווירא, לחץ עליו להסכים לקבל את המינוי והוא התחיל לשמש כאדמו"ר השני בשושלת מכונבקה.

גם כאשר הבולשביקים השתלטו על רוסיה והוציאו את היהדות מחוץ לחוק, רבינו המשיך להנהיג את הציבור ולהפיח בהם אמונה וביטחון. בשנת ה'תרצ"ב עבר למוסקבה כדי לחזק ולהעמיד את הדת על תילה. השלטונות התנגדו לפעולותיו. הם האשימו אותו במרד וחתירה כנגד השלטון והם איימו לא פעם על חייו. בהמשך נעצר ועבר עינויים אכזריים וקשים כאשר במשך היום הוחזק בצינוק כמעט ללא יכולת לנוע.

באמצע הלילה, כשחשבו שרבינו מתמוטט מעייפות, הוציאו אותו לחקירות. שם הוכה מכות נמרצות אבל לא הרגו אותו בפחדם פן הדבר יעורר רעש ברחבי העולם. לבסוף לנוכח עקשנותו היגלו אותו לסיביר למשך עשר שנים עם עבודת פרך! רק לאחר השתדלות של רבי יעקב יוסף מסקווירא שוחרר משם. לאחר שחרורו מסיביר ניתנה לו האפשרות לעזוב את ברית המועצות, אבל הוא סירב לכך **בנימוקו כי עליו לדאוג למצבם הרוחני של יהודי המדינה.**

בשנת ה'תשכ"ה (1964) עלה לישראל ופתח מחדש את חצרו בבני ברק. שימש כאחד מראשי מועצת גדולי התורה בארה"ק. היה מפורסם בקדושתו ובצדקותו. התמדתו ושקידתו בתורה היתה מופלאה. מעולם לא ראו את רבינו מתבטל אף לא רגע אחד. ענוותן מופלא. סיים במשך שנות חייו עשרות פעמים את הש"ס.

גאון בנגלה ובנסתר. היה חשוך בנים. עוד בחייו אימץ כבן את בן-אחיינו, רבי יהושע רוקח (נינו של רבי ישכר דב מבעלז). נפטר ב-י' בתשרי ה'תשמ"ח (1987). חי כ-92 שנים. ציונו בהר-הזיתים בירושלים באוהל צדיקי בית צ'רנוביל. אחיינו, ר' יהושע רוקח, מילא את מקומו.

אביו: האדמו"ר ר' יוסף מאיר ממכונבקה (הראשון בשושלת. בנו הבכור של האדמו"ר רבי אברהם יהושע השיל מסקווירא).
אימו: מרת בתיה רבקה (בת ר' מנחם נחום מלויב). **אשתו:** בתו של ר' דוד אהרון מז'וריק. **מתלמידיו:** הגאון ר' יהושע רוקח.
מספריו: ילעבדך באמת - ביוגרפיה, סיפורים והנהגות על רבינו.

ל אחר שהוגלה לסיביר, כעונש, השלטונות טרטרו אותו שיבוא כל יום לחתום את שמו בבנין המשטרה. הרבי ציית והגיע למשרדי המשטרה בכל יום, כולל בשבת, אבל ביום זה לא הסכים לחתום ואמר: "היום שבת קודש ואסור לי לחתום. אני מוכן לבוא לחתום בלילה". הקצין, שהופתע לשמוע את הדברים, שאל את הרבי בזעם: "ידוע לך שהינך נמצא כעת בסיביר?!". בסיכומו של עניין הקצין החליט להביא אותו למפקד הראשי שהיה אחראי על המחנה כולו. הוא כבר ידע לטפל בו...

בחדר של המפקד רבצו שני כלבים ענקיים, שרק הימצאותם בחדר, היה בו כדי לעורר פחד ובעתה. הרבי לא נבהל וגם בפניו חזר והודיע: "אצלנו היהודים היום שבת קודש, ואסור לי לחתום!". המפקד התמלא זעם והרעים על הרבי בקול מאיים: "דע לך שפה בסיביר לא ניתן להתחכם. מי שמתחכם הורגים אותו!". הרבי לא נרתע מהאימים. הוא מוכן ומזומן למסור את נפשו למען שמו יתברך באהבה, ולא לחלל את השבת. מול האימים, פתח את מעילו ואמר בקול תקיף ונחרץ: "הנה אתם יכולים לירות בי, עשו בי כטוב בעיניכם. אני את השבת לא אחלל בכל מחיר".

חמתו של המפקד בערה בו עד להשחית. בחמת זעם שלף נמרצות את אקדחו, והתחיל ללחוץ בידו על ההדק. אחת... שתיים... שלוש... הכדורים שנפלטו בזעם ובקול רעש גדול לא פגעו ברבי. הם רק שרקו וחלפו לידו. **הרבי לא זע ולא נע. נותר על עמדו, זקוף ויציב, כשליבו חשוף, מוכן ומזומן להחזיר את נשמתו הק' לבוראו, ולא לחלל חלילה את השבת.** המפקד היה המום. לפתע, הניח את האקדח ותחיל לומר כשהוא נרגש: "נזכרתי שגם אני יהודי".

הדבר השפיע עליו עד כדי כך שמיד הודיע לרבי כי מכאן ואילך הוא פטור ומשוחרר בשבתות וחגים מכל דבר שיש בו חילול שבת. לא זאת בלבד, אלא הוסיף לשאול בהכנעה אם הרבי מעוניין בדברים נוספים. הרבי ניצל את ההזדמנות, ואמר למפקד שראש השנה מתקרב ובא והוא זקוק לשופר. לא ברור כיצד המפקד הצליח להשיג שופר במעמקי סיביר, אבל לפני ר"ה המפקד הגיע עם שופר בידו והעביר אותו בחשאי לידי הרבי.

ל פעם שיצא לדרך לקח איתו את הגמרא, בה הגה כל שעת הנסיעה. בערוב ימיו היו פעמים שלקח איתו משניות כאשר בדרכו שינן פרקים שלמים מהמשניות. מרן הגאון ר' ניסים קרליץ סיפר פעם בהתפעלות מהתמדתו המופלאה של הרבי ואמר, כי בעת שהתקיימו ישיבות מועצת גדולי התורה בירושלים, הזדמן הדבר שנסעו בצוותא חדא כמה מחברי מועצת גדולי התורה, שהתגוררו באיזור המרכז.

בשעת הנסיעה שוחחו בעניינים שעמדו על הפרק כמו גם בשאר שיחות חולין של ת"ח. שונה מכולם היה הרבי. כאשר הוא נכנס אל המכונית, מיד פתח את הגמרא שלקח איתו ושקע בתלמודו עד גמר הנסיעה מבלי להרים את עיניו ולו פעם אחת מהגמרא, ולא התערב בשיחה כלל.

אחד המקורבים אף סיפר כי בעת מחלתו של רבינו כאשר התייסר ביסורים קשים ביותר, עד כי ראהו מתגולל על הארץ ביסורים. כאשר רבינו ראה שאינו יכול להירדם, הוא נטל את הגמרא וניגש למקום בו דלקה נורת חשמל, מכיוון שלא רצה להדליק אור בחדר מחשש להעיר את המשמש. כך הרבי למד במשך כמה שעות ברציפות.

פְּגִיעָה וְתוֹצְאוֹתֶיהָ

ר' יצחק פנה לגדולי ישראל רבים שהוא נמצא איתם בקשר או תורם למוסדותיהם. הוא ביקש שיתפללו על בתו לרפואה שלימה. הוא גם ביקש לדעת מה יכולה להיות הסיבה.

אחד מגדולי ישראל התקשר אליו וביקש לשוחח איתו. "אני לא יודע בוודאות, אבל הלב שלי אומר לי שהתמוטטות פתאומית כזו בעיצומו של יום בהיר יכולה לקרות רק עקב בעיה ב'בין אדם לחבירו'."

"לדעתי עליך לעשות חשבון נפש אם פגעת במישהו בסמוך למקרה שפקד אותך. אם כן – תמהר ותבקש את סליחתו!", וחתם באיחולי רפואה שלימה.

ר' יצחק עמד לצד מיטת בתו, והתחיל להעביר במחשבתו את מה שקרה בשעות שלפני המקרה. לפתע בשרו הפך חידודין חידודין. הוא נזכר כי אחיו נכנס אליו מספר שעות לפני לכן וכי הוא העליב ופגע בו.

הוא התקשר לבית אחיו וביקש לשוחח איתו. אמרו לו שהוא שהוא לא בבית. הוא ניסה להשיג אותו בכל דרך אפשרית עד שמישהו 'הדליף' לו שאחיו אושפז באותו יום, באותו בית חולים היכן שבתו מאושפזת, קומה אחת למעלה!

לפתע הבין עד כמה הפגיעה שפגע באחיו היתה הרסנית. הוא גרם לו לאשפוז בבית-החולים. הוא רץ בכל כוחו ורוחו לחפש את אחיו המאושפז קומה אחת למעלה.

כשמצא אותו, הוא פנה אליו ובקול בכי ביקש את סליחתו. האח, חלוש וכאוב, התקשה למחול על הפגיעה. התברר כי בקשת הסליחה הפתאומית שבה וטלטלה אותו טלטלה עזה.

ר' יצחק עמד לפניו ובכה כמו תינוק. הוא התחנן שימחל לו. לצורך בקשת הסליחה כפי שצריך הוא הוציא צ'ק, חתם עליו והשאיר אותו פתוח כדי שאחיו ירשום את הסכום שדרוש.

כאשר ר' אהרן ראה כך ולאחר שהבין את האסון הנורא שפקד את בת אחיו נכמרו רחמיו על אחיו. הפגיעה היתה אומנם קשה וכואבת, אבל הוא באמת השתדל 'למחוק את הפגיעה מליבו' ולמחול לאחיו בכל לב.

כאשר ר' יצחק היה משוכנע שאחיו התפייס אתו לחלוטין, הוא נרגע ושב למיטת בתו לראות מה מצבה. עוד באותו היום נרשמה מגמת שיפור, אצל שניהם.

ר' אהרן השתחרר מבית החולים כעבור יום יומיים. כעבור שבוע גם בתו של ר' יצחק השתחררה לביתה בריאה ושלימה.

לפעמים אנחנו לא מבינים למה מידת הדין פוגעת באדם פלוני. רבותינו מזהירים אותנו שלא נפגע בזולת. היחס של בין אדם לחבירו תופס מקום מרכזי מאוד בחיי האדם.

לא בכדי רבותינו דרשו את המשנה בפרקי אבות (פרק ב' משנה א'): "דע מה למעלה ממך" באופן הבא: אם אדם רוצה לדעת מה גזרו עליו מלמעלה, הרי זה ממנו. המעשים שלו הם אלו שיקבעו כיצד חייו יראו.

הגאון ר' אשר קובלסקי הביא סיפור ששמע מפי בעל המעשה. יש בו כדי ללמדנו עניין זה. הדבר אירע בשעת ערב בבית משפחת ל. בניו יורק.

ר' יצחק הגביר ישב על הכורסא שבביתו. לפתע נשמעו נקישות בדלת. בפתח עמד אחיו, ר' אהרן. אחיו ידוע כתלמיד חכם משכמו ומעלה שהוגה בתורה בהתמדה.

האח סיפר כי הוא עוסק בלימוד וליבון סוגיה הלכתית במשך מספר שנים, עד אשר למד אותה לעומק. כעת הוא חפץ להוציא לאור עולם ספר העוסק בסוגיה ההלכתית הזאת.

האח הוסיף ואמר כי כדי להוציא את הספר לאור הוא זקוק למימון הוצאה. לכן הוא פונה לאחיו העשיר. ר' יצחק שמע את דבריו ואמר בחוסר תשומת לב:

"למה שהספר שלך יעניין מישהו. ובכלל אם הנושא שעסקת בו היה מעניין מישהו, היו כבר ספרים אחרים בנושא. ובכלל, מי אתה שתתיימר להוציא ספר כזה".

ר' אהרן נפגע עד עמקי נשמתו. הוא יצא שבור, נכלם, מבויש ואובד עצות. העובדה שאחיו סירב לממן את הדפסת הספר למרות שיש לו את האמצעים לא הפריעה לו כמו העלבונות שקיבל מאחיו.

"אחי היה יכול לסרב בנימוס ולומר שאין לו כסף כעת או לתת תירוץ מכובד אחר. למה הוא 'דקר' אותי בצורה פוגענית שכזו", כך שאל את עצמו.

ליבו התייטר בכאב עצום. באותו ערב הוא חש ברע. רגע לפני שהתמוטט הוא הובהל לבית החולים ואושפז להשגחה. הוא ביקש מבני משפחתו לא לספר את הדבר לאיש. הוא סבל בשקט את הכאב הפיזי, לצד הכאב הנפשי שעדיין בער בתוכו.

מה שהוא לא ידע, שבאותו יום, כמה שעות אחר כך, גם בתו הנשואה של אחיו ר' יצחק, אישה צעירה ואמא לכמה ילדים קטנים, התמוטטה באופן פתאומי בביתה. גם היא אושפזה בביה"ח. כאשר ר' יצחק שמע על מה שקרה לבת שלו, הוא נסע מיד לשם. כשהגיע לשם הוא שוחח עם הרופאים כדי לנסות ולהבין מה קרה לבת, אבל גם הרופאים לא יכלו לתת תשובה מספקת כיצד אישה צעירה מתמוטטת לפתע ומתקשה לנשום עד שהיא נדרשת לאשפוז.

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	ולד יחיא בן יוסף ז"ל
פואד אברהם בן רגינה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	יצחק בן ברקו דב ז"ל
אביבה בת שושנה רייזל ע"ה	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	מאירה בת יפה ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	אביגדור בן ג'ולי ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חסיבה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	אסודי בת חביבה ע"ה	חוזה בת יעקב צבי ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה	יצחק בן מישא אסתר ז"ל
רחל רפאת בת השמעת ע"ה	יוסף בר סעדה ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה
לטיף בן פרוחה ז"ל	שלום בן אסתר ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מרים בן שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל	דוד יצחק בן פרוחה ז"ל
אביבה לוי ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	גורג'יה בת נעימה ע"ה
שרה בת נרקיס ע"ה	אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	ולד יחיא בן יוסף ז"ל
רחמים בן רחל ז"ל	פואד אברהם בן רגינה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	אביבה בת שושנה רייזל ע"ה	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה
ר' עוליאלי ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל
נביח בן אסתר ז"ל	סעידה בת תופחה ע"ה	מזל בת שמעון ע"ה
נעימה בת גורג'יה ע"ה	מזל בת שמעון ע"ה	יוסף בן מרים נוסרת ז"ל
חי זידי בן קלרה ז"ל	דב בן יצחק ז"ל	יעקב בן אסתר ז"ל
ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל	סוליקה בת עישה ע"ה	סלום בן פרוחה ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה	סלום בן פרוחה ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
אורה בת נעימה ע"ה	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	יהודה בן סעידה ז"ל
מישא אסתר בת זרהר ע"ה	יהודה בן סעידה ז"ל	עפאת בת השמעת ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל	עפאת בת השמעת ע"ה	

גליון באר הפרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מוריננו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וי"לך - יום כיפור

מכון
באר
האמונה

בס"ד

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדוי שבוטע בשבע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אדיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodelztorj.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2022 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

ב	פני ביום ההוא - להאמין שהקב"ה נמצא בתוך כל ההסתרות
ו	דרשו ה' בהמצאו - בל יהיה כשומה המאבד מה שנותנים לו
י	מה לך נרדם - לנצל כל רגע ורגע
יד	'ותשובה' - כחה של תשובה
יט	יעזוב רשע דרכו - רק יעזוב דרכו וכבר נחשב כ'צדיק'
כט	מודה ועוזב ירוחם - סגולת המכיר שחטא ומודה על האמת
ל	'ותפילה' - כח התפילה בימים אלו
לד	'וצדקה' - ריבוי הצדקה וחסד בימים אלו
לו	שבת בו תשוב - שבת שובה

יום הכיפורים

מ	שבעת ימים קודם - ענין ההכנה לקראת יוה"כ
מ	זה כפרתי - מנהג כפרות
מא	כל האוכל ושותה בתשיעי - מצות אכילה בערב יוה"כ"פ
מג	עד שירצה את חברו - יום עזיבת קנאה ותחרות יום שימת אהבה ורעות
מח	ומי מטוהר אתכם - ענין הטבילה בעיו"כ
מח	כי גדול יום ה' - תוקף קדושתו ועיצומו של יוה"כ"פ
נב	לפני ה' תטהרו - טהרת היום
נד	אשריכם ישראל - יום שמחה לעילא ולתתא
נו	והתוודה - מצוות וסגולת הווידוי
ס	והיה לפנות ערב - בשגב זמן כניסת יום הכיפורים
סג	תענו את נפשותיכם - סגולת התענית
סה	בעת נעילת שער - תוקף זמן נעילה

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

עניינים, ואין שם כח בעולם בלתי השי"ת, וכמו שאמר עוד מרנא הבעש"ט הק' בלשון הכתוב (שמות טו ט) 'אמר אויב ארדוף אשיג אחלק', שנכתב ה' פעמים בתחילת התיבות אות אל"ף המרמות על אלופו של עולם, להורות שהגם שנדמה שאמר אויב אך באמת הכל היה מאלופו של עולם, אלא שהיה זה בהסתר.

והנה כל מציאות ה'הסתר' והדינים רח"ל שייכים רק כשנדמה לאדם שהוא בתוך 'הסתר' ואינו מרגיש ומאמין שהקב"ה נמצא בתוך ההסתר, והוא שעשה את כל ה'חושך' הלוח, אכן אם יתאמת לאדם באמונה שלימה שהכל הוא רק דמיון והעלם, והקב"ה נמצא איתו בתוך ההסתר - אזי יתבטלו כל הדינים והחשבות", ויתהפך הכל לטובה

פני ביום ההוא - להאמין שהקב"ה נמצא בתוך כל ההסרות

בפרשתן (לא יח), 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא' וגו', נודע מאמרו של מרן הבעש"ט הק' זי"ע (הובא בתולדות יעקב יוסף בראשית א) לבאר כפל הלשון הסתר אסתיר, כי הנה מאמינים בני מאמינים אנו שהקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכך המעשים, ואין שום מציאות של הסתר פנים כלל, וח"ו מלומר שהקב"ה אינו משגיח בכל רגע ורגע על כל יציר נוצר ועל כל הנעשה בעולם, כי בוודאי הוא צופה ומביט בכל עת ובכל שעה ומנהיג את כל העולם כפי רצונו ית', אלא שלפעמים הקב"ה מנהיג את העולם באופן שיראה כאילו הוא אינו מנהיגו, ועבודת החיים של יהודי להתחזק באמונה שהכל דמיון ואחיות

א. וכבר המשיל הבעש"ט הק' זי"ע את כל ענין הגלות, למלכה שעברה על אחד מחוקי המלכות אשר עונש קצוב בצידו - להגלות ב'גלות' את העובר עליו, ומאחר ש'מלך במשפט יעמיד ארץ' והינו 'שומר חק' על כן לא היה בידו ברירה אלא לשלח לארץ אחרת אשר מעבר לים, והנה באותם הימים היו הספנים כאומה בפני עצמה, שלא היו כפופים למרות המלך ולחוקיו, אלא יכלו לעשות כטוב בעיניהם הרעות... וכל מי שנזקק להפליג בספינה היה מיוחד שמא יתנכלו אליו הספנים שהיו אנשים מושחתים ורעי מעללים. ותיכף משעלתה המלכה לספינה נעשה לה רע על הלב

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

ג

ולברכה^ג, וזהו שאמר הכתוב ואנכי הסתר אסתיר, שיהיה 'הסתרה כפולה', וכלשון קדשו 'ר"ל שישתיר מהם שלא ידעו שהקב"ה שם בהסתרה זו'.

וזאת עבודת האיש היהודי, להתחזק באמונה תמימה וטהורה, לדעת שהקב"ה הוא עשה ועושה ויעשה לכל אסתיר - פני ביום ההוא, כלומר, שגם כשה'הסתיר' כפול ומכופל עדיין פני ביום ההוא, שהקב"ה נמצא בתוך כל ההסתרי^ג, ושוכן על האדם ששרוי בחשכה ר"ל-ה.

וחושך בעיניים כשראתה מי ה'מושל' עליה, ונפל עליה פחד נורא כי מי יודע מה יעלה בגורלה, כשאינ מידם מציל. אך דבר אחד לא ידעה המלכה, כי הספן הראשי הנקרא רב החובל היה המלך בכבודו ובעצמו שהתחפש בדמות ספן, ואילו היתה יודעת מכך אזי לא היתה נתונה בהרגשת צר ומצוק, כי המלך נמצא איתה עימה בכל עת ובכל שעה ומה לה לפחד... ועל דרך זה ממש הוא עניין הגלות, כי הגם שהגלה אותנו הקב"ה אך ה'ממונה' עלינו הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, והוא שוכן איתנו ממש, ואדרבה גדולה השגחתו ית' עלינו במצב זה, ואילו היינו יודעים ומאמינים שאין אחד בעולם שיכול להרע לנו, והקב"ה נמצא עמנו, וכמו שנאמר 'עמו אנכי בצרה' שוב לא היה זה 'גלות'. וזהו הביאור בדברי הגמ' (ברכות לג.) 'כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, מי שיש בו דעה ושכל יודע שהקב"ה עמו ואין זה גלות כלל, אלא כאילו הוא יושב תחת גפנו ותחת תאנתו כמו בהשקט ושלווה וכמו שיהיה לאחר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו.

ב. וכן כתב עוד הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' (ויקהל ג) בשם הבעש"ט הק' בזה"ל, שבכל צעד האדם בגשמי וברוחני, שאם נותן לב שגם בזה הצער הוא השי"ת בעצמו אלא שהוא דרך לבוש, וכאשר נודע לו זה הוסר הלבוש ונתבטל הצער וכל גזירות רעות, עכ"ל, ומסיים שם בזה"ל, וזהו עצמות הגאולה, והוא בכל אדם ובכל זמן, והוא סוד גלות מצרים שיש בכל אדם ובכל זמן 'מן המצר קראתי קה' (תהילים קיח ה) 'בצר הרחבתי לי' (שם ד ב) שזהו הגאולה עצמו.

ג. כעין זה פירש בספר 'משכיות לבב' (על תהילים) בלשון הכתוב (קיט קיד) 'סתרי ומגני אתה לדברך יחלתי', שכך אמר דוד המלך ע"ה, ידעתי שגם בזמן שאתה נראה כסתרי - בעת שהסתרת פניך, עדיין מגני אתה, מגין עלי ושומר אותי, על כן לדברך יחלתי...

ד. באופן נורא ביאר חכם מופלג שליט"א על פי מה שכתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לפסח שני) לפרש בלשון הכתוב (במדבר ט ו) 'ולא יכלו לעשות הפסח ביום

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

וכמו שפירשו בלשון הכתוב (ישעיה מה טו) 'אכן אתה א-ל מסתתר', שגם בשעה שנדמה כי א-ל מסתתר ידענו כי אכן אתה נמצא עמנו ומשגיח עלינו.¹

ביוצא בדבר ביאר עוד מרן הבעש"ט זי"ע את הכתוב (תהילים צב י) 'כי

הנה אויביך ה', כי הנה אויביך יאברו, כאשר יכיר האדם שכל אויביו ומציריו באים לו מה, והוא המסתתר תחת כל ההפיכה, אזי כי הנה אויביך יאברו, יתבטלו כל צרותיו. ועפי"ז ביאר הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' זי"ע במאמר הגמ' (ר"ה י): 'בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים', כי הנה 'השנה' (360) בנימטריא 'שמן' (359), אלא שיש א' יותר, לרמז על אלופו של עולם שהוא נמצא גם בתוך השמן והדינים, והוה עניין ראש השנה' לדעת ש'מלכותו בכל משלה', ושהקב"ה מסתתר גם בכוחות הרע, וכאשר הגיע יוסף למדרגת 'ראש השנה'

כדברים הללו ביאר הנצי"ב (מרומי שדה חגיגה ה:) 'הא דאיתא בגמ' (שם) על הפסוק 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא - רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו שנאמר (ישעיה נא טו) ובצל ידי פסיתוך', והכוונה היא כי רב יוסף בא לפרש שאין הכוונה שהקב"ה הסתיר פניו מישראל ח"ו ואינו מביט בהם, אלא ודאי שבכל מצב הקב"ה משגיח עלינו, אלא שעניין 'הסתר פנים' הוא שכביכול 'ידו נטויה עלינו', כלומר, שהניח ידו לחצוץ, להסתיר כדי שלא נראה אותו היאך הוא משגיח עלינו, והביא על זה ראיה ממה שנאמר 'ובצל ידי בסיתוך', מלשון דבר המכוסה

ההוא, כי 'ביום ההוא' רומז על הארה דלעתיד לבוא שע"כ נאמר 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' (ויסודו בדברי האר"י הק' עיי"ש), ומעתה יש לומר גם בפסוק זה 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא', כי האמת היא שדייקא באותה שעה קשה של אסתור אסתיר, דהיינו הסתר אחר הסתר והסתרה שבתוך ההסתרה, הרי הקב"ה קרוב ביותר עד שהוא כאותה הארה של לעתיד לבוא, וככל שיגדל ההסתר וירבה החושך כן יתקרב הקב"ה אליו בעת צרתו...

ה. וכמו שמצינו בפרשתן (לא ב-ג) שאמר משה רבינו לבני ישראל 'בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וגו', ה' אלוקיך הוא עובר לפניך, וביאר ה'ספורנו' שבא לנחם אותם שלא יתעצבו על מיתתו, וכך אמר להם 'אין לכם להתעצב על מה שתאבד מכם הנהגתי כי אמנם ה' אלוקיך עובר לפניך ובכן תזכו להנהגה יותר טוב מהנהגתי', כי ה' אלוקיני אמת וקיים לעד, ולעולם לא יטוש ה' את עמו.

- לתוקף האמונה שהקב"ה נמצא גם בתוך ההסתר מיד התפרדו כל פועלי און ויצא יוסף מבית האסורים.

ובך פירש גם הרה"ק ה'דגל מתנה אפרים' זי"ע (הפטר בני תבוא) במה שנאמר

(ישעיה ס א-ב) 'קומי אורי כי בא אורך

ובבור ה' עליך זרח, כי הנה החשך יכסה

אריץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה' וכו' וכו'

עליך יראה', וכך יש לפרש, 'כי בא אורך'

מלשון הסתלקות האור, וכמו 'כי בא

השמש' (בראשית כח יא) שפירושו ששקעה

השמש ונסתלקה, ונמצא שהכתוב מדבר

על שעת העדר האור וסילוקו, אך מכל

מקום קומי אורי - התחזק והאמן שכל

ההסתר אינו אלא דמיון ואחיות עיניים,

כי באמת כבוד ה' עליך זרח (ועי"ש שמביא

באריכות משל מהבעש"ט הק' בעניין זה), וכל עניין

החושך והערפל ומסכים המבדילים אינו

אלא עבור עמי הארץ והלאומים הנלחמים

ובדרך זה מבאר עוד בלשון הכתוב

(תהילים פט טז) 'אשרי העם יודעי

תרועה ה' באור פניך יהלכון', כי אשרי

העם היודעים ומתבוננים שגם ה'תרועה'

והשבירה אינם אלא מה', ורק נדמה

כהסתר, ועל ידי זה זוכים לבאור פניך

יהלכון, ובאור פני מלך חיים.

באופן אחר קצת הביא הרה"ק

ה'תשואות חן' זי"ע בשם

הבעש"ט לפרש כפל הלשון 'ואנכי הסתר

אסתיר', וז"ל, שההסתר גופא אצלו

בהסתר ואינו מאמין עב"פ באמונה שודאי

1. כה אמר איש צדיק מלומד סבל בשיכול הבנים ל"ע לפרש בנוסח התפילה 'ובכן

הנעקד ישבית מדינתו ובזכות התם יוציא איום לצדק דיננו', כי ב'בן הנעקד' נכלל

כל אחד ואחד מישראל אשר עבר נסיון ה'עקדה', כל חד בידידה ה"י, והוא שובת

מ'לדון' ולטעון כביכול על הקב"ה למה הרעות... אלא מקבל את כל העובר עליו

באהבה ובתמימות, שבזכות התם - בזכות הגדולה של אותה תמימות וקבלת הדין

בדומיה, נזכה שיוציא איום לצדק דיננו.

וכאותו מאמר קדוש שאמרו לפרש בלשון הכתוב (יחזקאל טז ו) 'ואעבור עליך

ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי', בעת אשר יהודי מתבוסס בדמו (כל

חד וחד ב'פירוש' ומשמעות' משלו) והוא יושב דומם ושותק, אזי אומר לו הקב"ה בדמיך

- באותה דומיה חיי... כי אי אפשר לתאר ולשער גודל מעלתו של זה ששותק ומקבל

את הדין בתמימות, ומכוחה של אותה שתיקה הוא 'חיי'...

גאר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

טוב גנזו בגוהי, כי בשעב"פ מאמין באמונה שלימה שווראי טוב גנזו בגוה הגם שאינו מבין הטוב מ"מ נמתק הדין ממנוה, עכ"ל, ומביא שם עוד שמרגלא היה בפומיה קדישא של הבעש"ט זי"ע מאוד אני מפחד ונרתת מזה ההסתרה הנקראת 'הסתר אסתיר', יותר מההסתרה גופא.

דרשו ה' בהמצאו - בל יהיה כשוטה המאבד מה שנותנים לו

בה אמר הנביא (ישעיה נה ו) דרשו ה' בהמצאו, ופירש רש"י 'בהמצאו - בעוד שהוא אומר לכם דרשוני'. ואימתי זמן זה, אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליום הכיפורים (ר"ה ית). שבימים אלו קורא לנו הקב"ה בקריאה של חיבה - שובו.

א. בפרשתן (לא יט-כא), 'עתה כתבו לכם את השירה הזאת וגו', והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד, ולכאורה קשה שהרי ב'שירה' זו נאמרו תוכחות ופורענות הרבה, ואם כן מה מקום ל'שירה', וביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרנ"א) שהוא על דרך שנאמר (תהלים קא א) 'לדוד מזמור חסד ומשפט אשירה', ודרשו חז"ל (ברכות ס:) 'אם חסד אשירה אם משפט אשירה', וכן דרשו את האמור עוד (שם נו יא) 'בה' אהלל דבר באלוקים אהלל דבר' - 'בה' אהלל דבר זו מדה טובה, באלוקים אהלל דבר זו מדת פורענות, והיינו טעמא, כי כל ה'משפט' והדין הם לטובה, לגודל רחמיו של הקב"ה על בני ישראל, על כן שפיר נאמר 'את השירה הזאת'. נוראות מצינו בדברי ה'דעת זקנים' מבעלי התוס' על האמור בפרשתן (לא יז) 'וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם', בזה"ל, זהו דרך חיבה, כאדם שחטא לו בנו ואומר לרבו להלקותו, והוא אינו יכול לראות בצרת בנו שרחמיו עליו, ומסתיר פניו שלא יראה בהכאת בנו, עכ"ל. והרי שאפילו ה'הסתר פנים' נובע לגודל אהבתו של הקב"ה לבניו חביביו עד שאינו יכול לראות בצרתם, וגם בשעה שנאמר עליה 'וחרה אפי עדיין חיבתו עלינו'.

ח. ומן העניין להביא מה שביאר הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע (קהלת יעקב דרוש כח לעיו"כ תקצ"ד) במה שאמרו חז"ל (ברכות ח:) 'כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי', על פי מה שמוכיח שהבטחון בהשי"ת ואמירתו שהכל לטובה מהפכת את כל הדינים באמת לטובה, וכמו שמצינו בנחום איש גמזו, שעל ידי שאמר 'גם זו לטובה' נהפך באמת הכל לטובה (כמובא באריכות בתענית כא). ועפ"י"ז כתב 'דבאמת מצד עצמו היה ראוי יום הכיפורים להיות יום הדין גדול ונורא מאוד, רק ע"י שישראל אוכלין ושותים בערב יוה"כ ומראין בטחונם בו ית' וכמו שכתב הטור (סי' תר"ד) בשם החי"ט, ולכך בטחון זה גורם שמהפך את יוה"כ מיום דין להיות יום רחמים גמורים, וא"כ כיון דאכילת ערב יו"כ גורמת לכל יוה"כ, לכך הוא שקול כיוה"כ עצמו, והוא העצם של יום הכיפורים'. עכ"ל.

אלי^ט, ומושיט ידו - יד לפושעים^י. ומסייע להם לשוב בתשובה^{יא}. והמשכיל בעת

ט. שנה אחת חזר הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע כמה פעמים (בניגון ובתנועה המיוחדת) על לשון הפסוק (הושע יד, ט; שאומרים בהפטרה לשבת שובה) 'אני כברוש רענן' ופירש רש"י אני לו נכסף להיות אוחז ידו בי, כברוש רענן הנכסף לארץ, שאדם אוחז בענפיו, ובהשתפכות הנפש היה מעורר את הקהל, שכביכול הקב"ה מתכופף אלינו ומתחנן ומבקש מכל יהודי בכל מצב שהוא כאפ זיק אהן אין מיר... כלומר הנני מושיט לך יד לקבלך, וכל המוטל עליך אינו אלא לאחוז בידי ולחזור אלי.

הנה אמרו בגמ' (ר"ה יח.) על הפסוק (שמואל א' כה לח) 'ויהי כעשרת הימים ויגף ה' את נבל', י' ימים מאי עבידתייהו, כלומר מה טיבם של עשרת ימים אלו ומדוע המתין לו הקב"ה כל אותם הימים, אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ, ופירש רש"י, שהמתין לו הקב"ה שישוב ולא שב. ולמדנו מכאן שהקב"ה מצפה ומחכה בעשיית לכל אחד שיעשה תשובה ואפילו הוא רשע כנבל. עפ"י יש שהמליצו בלשון הכתוב (תהילים לט ט) 'מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני', ש'אחת שאלתי' - מכל פשעי הצילני והחזירני בתשובה שלמה לפניך שלא יהא בי מחרפת 'נבל' שלא התעורר באותם ימים עד שקיבל את עונשו.

י. וכך אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע אתה נותן יד לפושעים, שהנה כאשר האדם נופל לתוך המים הזידונים הרי הוא מוציא ידו חוצה ומגביהה כדי שיוכלו להצילו ולמשותו מן המים, אולם אם כבר עברו המים את ראשו ואין ביכולתו להוציא ידו אזי העומדים בחוץ נותנים ידם להצילו, כך הקב"ה נותן יד אף לפושעים שכבר טבעו ושקעו בדזונם למעלה ראש...

יא. אלא שזכות זו מחייבת עד מאוד, וכדי לשבר יותר את האוזן יש להמחיש את הענין במעשים שבכל יום, לשני אנשים המכירים זה את זה ומהלכים ברחובה של עיר, לא טוב הדבר אם יברך האחד את חברו לשלום והלה לא ישיב לו, וכבר אמרו (ברכות ו:) 'אם נתן לו [חברו שלום] ולא החזיר, נקרא גזלן', אמנם, גרוע מזה הוא אם הראשון עצר מללכת וקרא לשני בשמו ושאלו לשלומו, ואעפ"כ התעלם הלה ממנו רק המשיך בדרך הילוכו ולא התייחס אליו כלל, וגרוע עוד מזה, כשהאחד מושיט אליו ידו לשלום והלה אינו מביט לעברו אלא מפנה אליו עורף.

כיו"ב, בימים אלו הקב"ה דורש ומבקש מן האדם לחזור בתשובה, ולא עוד אלא מושיט יד לפושעים, וכביכול הוא יתב"ש מתכופף 'כברוש רענן' ומבקש מבשר ודם קרוץ מחומר להתקרב אליו יתב"ש, ואיש בער ולא ידע אינו מתייחס להקב"ה העומד עליו וברחמיו חפץ להשיבו למקום שורשו, הלא אין לך מבטט וכפוי טובה יותר מזה, אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה.

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

היה ישמור עצמו מלהחשב כ'שוטה' שוטה המאבד מה שנותנים לו יי, ולא ע"ד מה שאמרו חז"ל (הגינה ד.) 'איזהו יאבד אפילו רגע אחד לבטלה כי זה

וכבר מצינו ב'מדרש' (ילקוט שמעוני ישעיה תקח) משל לגביר אשר הלך ביער והזמינו שומר היער - איש פשוט והמוני המכונה 'בורגני' להתאכסן בביתו, אך הגביר לא נענה להזמנתו כי הרגיש בזה זלזול בכבודו.. והשיב אין דרך הגביר ללון אצל הבורגני. אך לבסוף נתעכב שם הגביר עד ששקעה החמה, ונבעת וגבר פחדו עד מאד בהיות היער מקום סכנת חיות רעות, וכדכתיב (תהילים קד כ) 'תשת חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חייתו יער', חזר לבית השומר והקיש על הדלת וצעק שברצונו ללון שם עד אור הבוקר, אלא שהלה השיב את פניו ריקם, ואמר לו, אין דרך הבורגני לפתוח דלתו בלילה... כך הקב"ה אומר לישראל דרשו ה' בהמצאו...

וכעין זה יש ללמוד מהא דאיתא בגמ' (ברכות ז.) על הא דכתיב (שמות לג כ) 'ויאמר לא תוכל לראות את פני - תנא משמיה דר' יהושע בן קרחה, כך אמר לו הקב"ה למשה כשרציתי לא רצית עכשיו שאתה רוצה אני איני רוצה' (שכשרצה הקב"ה להראות לפני משה בעמדו בסנה לא רצה משה לראות אלא הסתיר פניו, ועל כן כשביקש הראני נא את כבודך לא רצה הקב"ה להראות לו). ומכאן נבין ונשכיל עד כמה עלינו לשוב אליו בעוד שהוא אומר לכם דרשוני, שלא נבוא ח"ו למצב שיאמרו לנו כשרציתי לא רצית... אף שללא כל ספק הקב"ה מקבל תשובת ותפילת כל יהודי בכל עת ושעה, מ"מ לימוד יש כאן לדידן לנצל כראוי 'דבר בעתו'.

יב. ידוע מאמרו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע שכל התורה כולה כלולה ב'עשה' אחד ו'לא תעשה' אחד, עשה - היה חכם ופיקח, לא תעשה - אל תהיה שוטה... ולעניינינו כשמושיטים לנו מן השמים 'חבל הצלה' הבה נזהר שלא להיות מן השוטים המאבדים מה שנותנים להם...

הנה כתיב בגמרא (מגילה טז:) 'היינו דאמרי אינשי, תעלא בעידיניה סגיד ליה', כלומר, אף השועל שעה שקיבלו אותו החיות למלך עליהם, השתחוה לו, ומשל בני אדם הוא ללמד שיש להיכנע תחת כל מי שנתמנה בשררה אף אם אינו כ"כ חשוב וראוי, ומדוע נקטו 'תעלא' - שועל, הלא אף לחתול ועכבר יש להכנע בעת מלכותם.

ותירצו בדרך המעשה הידוע מבעל 'חובת הלבבות' (שער עבודת ה' פ"ט) שבאחד מאיי מדינת הודו נהגו להמליך עליהם בכל שנה איש זר אשר איננו מבני המדינה ובגמר שנה למלכותו היו משלחים אותו ממדינתם, והנה אחד המלכים שראה 'כי טוב' החל מביא ממדינת מולדתו את כל רכושו וחפציו, בגמר השנה בבוא העת הרחיקוהו ממדינת הודו ומצא עצמו בחוסר כל - כי הפסיד גם את רכושו שהיה לו בטרם נתמנה למלך... לשנה אחרת לקחו איש זר פיקח שהבין כי יש דברים בגו,

גַּזַר הַפְּרִשָּׁה - פְּרִשְׁת וּלְךָ - עֶשְׂרֵת יָמֵי תְּשׁוּבָה

ט

הַאִישׁ הֵנָּה אֶת שְׁנֵתוֹ (בַּהֲבֵלֵי הַזְּמַן) בְּזִמְנָן בִּי שְׁנַיִם יָמִים הַלְלוּ מִכָּל יְמֵי הַשְּׁנָה יי'.
- כֹּה 'אֵינוֹ מִן הַיְשׁוּבִי'.

הַחֵל לְקַרֵּב אֶת אֶחָד הַשְּׂרִיִּם, וְהִיא מִמֵּתִיק עִמּוֹ סוּד, וְאִף נִתַּן לּוֹ מִמּוֹן רַב, עַד שְׁבִיּוּם מִן הַיָּמִים שְׂאֵלוֹ לְפֶשֶׁר הַקּוֹרוֹת, וְאוֹתוֹ שֶׁר מְרֹב אֶהְבְּתוּ אֵלָיו גִּילָה לּוֹ אֶת הַסּוּד הַגָּדוֹל - שֶׁכַּעֲבוּר שְׁנָה יִסְלַקוּהוּ מִכֶּסֶּאוֹ וּמִמְדִּינָתוֹ, הַלֵּה הַחֵל לְשַׁגֵּר לְמִדְיַת הַיָּם אֲבִנֵי חֵן וּמִרְגְּלוֹתָיו, זֶהֱב כֶּסֶף וּנְחוֹשֶׁת. וְאִף שֶׁלַח לְשֵׁם מִשְׂרָתִים שִׁיבְנוּ לְשִׁמּוֹ אֲרָמוֹן מִפּוֹאֵר בְּתַכְלִית הַפֶּאֶר וְהַיּוֹפִי. וְכֹל מִנִּעְמֵי עוֹלָם שֶׁלַח לְאוֹתוֹ מִקּוֹם מְרוּחָק. וְאִכֵּן, כַּעֲבוּר שְׁנָה כְּשִׁמְצָא אֶת עִצְמוֹ מִחוּץ לְמִדְיַנָּה הַתְּנַעַר מִעַפְרוֹ, הֵלֵךְ לְאוֹתוֹ מִקּוֹם מְרוּחָק, וְנִהְנָה שֵׁם מִכָּל הָעוֹשֶׁר וְהַגְּדוּלָה לְאוֹרֵךְ יָמָיו וּשְׁנֵת חַיָּים.

הַשְּׂתָא יוֹבֵן שְׁפִיר, כִּי רַק לְמַלְכוּת שֶׁל חֶכֶם כְּשׁוֹעֵל יֵשׁ חֲשִׁיבוֹת וּמַעֲלָה - שְׁמִנִּיחַ לְעִצְמוֹ אוֹצְרוֹת לְמַעַן תִּישָׂאֵר לּוֹ עֲשִׂירוֹתוֹ אִף לְאַחַר גַּמֵּר מַלְכוּתוֹ... וְלִכֵּן אֲמַרִי אִינְשֵׁי, כֹּאֲשֶׁר הַשׁוֹעֵל מוֹלֵךְ הַשְּׂתַחוּוָה לוֹ... לְדִידָן יִיאַמֵּר, בִּימֵים אֵלּוֹ יָמֵי 'הַמְצָאוֹ' הָרִי אֲנוּ כְּעֲשִׂירִים', וְכֹל בַּר דַּעַת יִכֵּן לְעִצְמוֹ בְּזוֹ הַשְּׁעָה צִידָה לְכָל הַשְּׁנָה כּוֹלָה, וּבִתְשׁוּבָה תְּפִילָה צְדָקָה יִפְעַל לְעִצְמוֹ שְׁנָה טוֹבָה וּמִתּוֹקָה...

יג. 'מַעֲשֵׂה' בְּאִנְשֵׁי מַדַּע וּמַחְקֵר אֲשֶׁר רָצוּ לְלַמּוֹד עַל חַיָּיו שֶׁל אַרְיָה וְכֹל עֲנִינֵי גּוֹפּוֹ, וְגַמְרוּ בְּדַעַתָם לִילֵךְ אֶל 'גֵּן הַחַיּוֹת' וְלִהְיוֹצִיא אֶת אֲבָרֵי הָאֲרִיָּה בְּעוֹדוֹ בְּחַיָּים (שְׂאוּ הֵם עֲדִיין בְּתַקְפָם 'בְּרִיאִים' וּשְׁלֵמִים) וּלְנַתַּחֵם כְּמִשְׁפֵּט הָרוֹפְאִים', וְיִוּוֹדַע הַדְּבַר לְאַרְיָה וְיַחֲרַד לִיבּוֹ, עַד שֶׁחֲשַׁב לְעִצְמוֹ שְׁמוּטָב לּוֹ לְעַשׂוֹת עִצְמוֹ כְּמַת וְשׁוֹב לֹא יִהְיֶה צוֹרֵךְ בּוֹ... יֵשֵׁב בְּתַעֲנִית 'שְׁלוּשָׁה יָמִים וּשְׁלוּשָׁה לַיְלוֹת' עַד שֶׁכַּחַשׁ בְּשִׁרּוֹ עַל עוֹרוֹ, וּנְפַל אֶרְצָה אֵין אוֹנִים וּמִבְּלֵי לְהַזִּיז אֲבַר וְלִהְנִיד עַפְעָף. וְהִיא הַיּוֹם הַמִּיּוֹעַד וְהַגִּיעוּ עוֹ 'מִשְׁלַחַת מִלֵּאכִי חֲבֵלָה' עִם 'כְּלֵי עֲבוּדָה' וְרָאוּ שֶׁהָאֲרִי מוּטָל כְּאֲבֵן שְׂאִין לּוֹ הוֹפְכִין... בְּתַחֲלִילָה חֲשַׁבּוּ לְחַזּוֹר כְּלַעוֹמַת שְׁבָאוֹ, אֵךְ לְבִסּוֹף אֲמַר הָרוֹפֵא הָרֵאשִׁי כִּי בְּדִלִית בְּרִירָה נִיתֵן לְהַסְתַּפֵּק גַּם בְּאַרְיָה מַת. וּמִדִּבּוֹר לְמַעֲשֵׂה, נִטְלוּ קֶרְדוּם כְּבֵד וּמִשׁוֹנָן וְעַמְדוֹ לְהַנִּיפוּ בְּחִזְקָה עַל הָאוֹזֵן הַיְמִנִית, וּשְׂתַק הָאֲרִיָּה כִּי אֲמַר לְעִצְמוֹ עֲדִיף לוֹוֹתָר עַל אוֹזֵן מֵאֲשֶׁר יִתְבַּרֵּר לָהֶם שְׁעֲדִיין אֲנִי חִי... וְאִכֵּן עֲשׂוּ כֹּאֲשֶׁר זָמְמוּ וְתִלְשׁוּהוּ מֵרֵאשׁוֹ, הָאֲרִיָּה דָּנָן הַתְּגַבֵּר בְּגִבּוֹרַת אֲרִי' שֶׁלֹּא לְזַעוֹק מִחַמַּת כְּאֲבִיו וְחִשֵּׁק שְׂפַתוֹתָיו, וְהַמְשִׁיכּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם גַּם לְאוֹזֵן שְׁמָאל, וְאַחֲכִי פִתְחוּ אֶת פִּיו וּבְמַכָּה הַגּוֹנָה עִקְרוּ אֶת כָּל הַשִּׁינָיִים, וְהָאֲרִיָּה מִמְשִׁיךְ בְּשִׂתְקָתוֹ... עַד שֶׁשְׁמַע אֶחָד אוֹמֵר לְחֲבֵרוֹ הִבֵּה נּוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת ה'כְּבֵד', שׁוֹב לֹא הַתֵּאֲפֵק הָאֲרִיָּה אֲלָא אֲסַף כָּל כּוֹחוֹתָיו הַנְּשִׂאִרִים לְפִלִּיטָה, וּבִבַּת אַחַת הַתְּנַעַר מִעַפְר, הִכָּה אֶת הַשׁוֹמְרִים הַנְּדַהֲמִים מִנֶּס 'תְּחִיית הַמֵּתִים' אֲשֶׁר לְפָנֵיהֶם... וּבִרַח אֶל הַיַּעַר דֶּרֶךְ הַשְּׁעַר שֶׁהִיא פִתּוּחַ לְרוּחָה, כְּשֶׁהוּא בּוֹכָה לֵאמֹר הַפּוֹגוֹת וּמֵאֲנָה הַנַּחֵם נִפְשׁוֹ. שְׂאֵלוֹהוּ חֲבָרָיו שְׁבִיעַר מַדּוּעַ אֵינוֹ מִצְלִיחַ לְהִירְגַע וְלִהְתְּאוֹשֵׁשׁ, אֲמַר לָהֶם, הָרִי הַדְּלֵת הִיתָה פִתּוּחָה בְּכָל

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

ונמצא בינינו, ולא זו בלבד אלא שהוא ממציא עצמו אלינו, ואיתא במדרש

תנחומא (האוינו ד) ואם עשיתם תשובה לפני בלב שלם אני אקבל אתכם^{טו}. ואהרן

אתכם לבקף זכות, ששערי שמים פתוחין ואשמע תפלתכם, שאני משגיח מן

החלונות מציץ מן החרכים עד שלא אחתום גזר דין ביום הכפורים וכו', לכך

העת, מדוע נתתי להם לעקור את אוזניי ושיניי ולא ברחתי כבר בתחילה... ועל דא קא בכינא. אחיי ורעי, כל השערים פתוחים בימים אלו, הבה 'נברח' עתה, שלא נצטרך לבכות אח"כ מדוע לא נמלטנו מבעוד מועד...

והנה גם 'לשיטתו' של האריה... על האוזניים ועל השיניים ניתן לוותר, כי 'בשעת הדחק' ניתן לחיות גם בלעדיהם, אכן על הכבד אי אפשר לוותר, כי הוא 'אבר שהנשמה תלויה בו'... כיוצא בדבר יאמר כלפי ימים אלו שהנשמה תלויה בהם, כל חיי האדם בכל שנה הבאה תלויה בימים אלו, ואי אפשר לוותר עליהם...

יד. ה'טור' (סי' תקצז) הביא דברי רב נטרונאי גאון שנוהגים לישוב בתענית בעשי"ת וגם ביום ב' דר"ה וכן ב'שבת שובה', ואף שבכל שבת ויו"ט אסור להתענות 'משום דעשרה ימים אינון משונין מכל ימות השנה', והגם שלהלכה לא קיי"ל כדבריו ואסור להתענות בר"ה ובשבת, אך צריך לזכור בכל רגע ורגע כי ימים אלו משונים לטובה מכל ימות השנה.

טו. וכה אמר הרה"ק הי"שמח ישראל' זי"ע לפרש במה שאנו אומרים ב'ונתנה תוקף' בר"ה וביוה"כ 'אם ישוב מיד תקבלו', שכשם שכל סחורה בעונתה ובזמנה (הנקרא 'סעזאן') הרי היא נחטפת מיד הסוחרים מבלי לדקדק בה כל הצורך, מפני שהכל רוצים וצריכים לאותה סחורה, 'כן בימים האלה השי"ת חוטף תשובת ישראל מידם ונתקבל ברצון' (מאורן של ישראל אות ב).

וכמו שיש לפרש בדרך צחות מה שנאמר (הושע יד ג) 'אמרו אליו כל תשא עון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק שהיה צריך לומר 'תשא כל עון' ואמאי נקט לשון זה, אלא ללמדך שאפילו תשובה כגון דא, שאינה מסודרת ומיושב כל צרכה, אלא היא בבחי' כל תשא ובאופן משובש, אף היא מתקבלת לעילא באהבה ובחיבה.

טז. כתב ה'טור' (סימן קטו) שלכן ברכת השיבנו אבינו (בשמונה עשרה) מתחלת באות ה, וגומרת באות ה - הרוצה בתשובה, לרמז על עשרת ימי תשובה. יש שנתנו עוד רמז, שיש עשר תיבות בכרכה זו, וגם בזה יש כדי לרמז על עשרה ימים אלו שהם ימי תשובה, ויש ביד האדם לחזור ולהתקרב אליו יתב"ש.

לא עת לנום ולישן¹, כי מלך במשפט אשר יעור משנתו... כי הימים - ימי
יעמיד ארץ, וחרדה ילבש ויתעורר כאיש רצון², ותפילתו ותשובתו עושה פרי³.

אגב אורחא למדנו, ענין נפלא ומעורר לב ודעת, שבכל ימות השנה אנו מתפללים
ג"פ ביום 'השיבנו אבינו' לרמז על עשי"ת... ואולי יש לרמז בזה שענין ה'תשובה'
של כל השנה תלוי בעשי"ת (וכמבואר למעלה).

יז. ויזהר שלא יהיה כאותו בחור שהיה מרבה לישן ביום ובלילה, פעם אחת פגע
בו 'ראש הישיבה' ושאלו, נו, יקירי, האם ידעת כבר מהי התשובה על קושייתו
של 'רב החובל'... הבחור שלא ידע מאומה מהנלמד בישיבה, שאל את רה"י - באיזו
סוגיא מדבר ראש הישיבה... אמר לו ראש הישיבה, כי כבר הקשה רב החובל את
יונה הנביא 'מה לך נרדם' קום קרא אל אלוקיך... אולי יתעשת...

ידוע שהצאר ניקולאי היה מפעם לפעם מחליף שמלותיו ולובש עצמו כאחד
הכפריים, והיה מהלך בין הבריות לשמוע מה הבריות סחים ומה דעתם על הנעשה
במדינה. באחד הלילות פגש בכמה אנשים היושבים בבית המזיגה, פתח שיחתו
עמהם, בתוך הדברים שאלם - לו שמעתם שהמלך יושב בחברתכם, מה הייתם
מבקשים מאתו, ויענו כל אחד לפי דרכו, זה אמר הייתי מבקש לקבל אחוזה גדולה,
השני ביקש שדה גדולה, והשלישי ביקש סכום מעות אדיר... רק אחד מהם אמר
בזלזול 'מה לכם כי תדברו גבוהה, מה לכם עוסקים בשטויות והבלים - והרי אין
המלך נמצא כאן, שתקו והניחו אותי לנפשי', והם לא ידעו שהמלך מדבר עמהם.
ויהי ממחרת, קיבל כל אחד מהם ע"י שליח מבית המלכות ככל אשר שאלה נפשו
ביום האתמול, זה קיבל אחוזה, זה שדה, והשלישי קיבל את מלוא הסכום שדיבר
עליו אתמול... והרביעי קיבל מכתב חתום בידי המלך, אכן, נניח לנפשך מנוחה
שלימה שאתה רוצה בה, ומאומה לא יגיע אליך מבית המלך... וכי אפשר לתאר עלי
גליון את צערו הגדול שהפסיד אלפי אלפים בדבריו אלו...

ולדידן, ימים אלו גבוהים עד מאד כי הקב"ה ממציא עצמו אלינו - דרשו ה' בהמצאו...
בל נהיה כאותו שוטה שלא הרגיש כי המלך נמצא בסמוך אליו... ועל ידי בקשה מעומק
הלב בידינו להמשיך על עצמנו שפע גדול עד מאד, גם יש בידינו לקרוע ולבטל גזר הדין
ולהפכו מדין לרחמים, המבקש בזו העת 'מנוחה' אינו אלא מאבד עצמו לדעת ר"ל.

יח. ידוע שהרה"ק משינאווא זי"ע היה רגיל לומר, שהגם שהימים האלו הם ימי דין
ומשפט, בכל זאת הרי הוא מרגיש התעוררות אהבה כמו בימים טובים.

יט. בדרך צחות אמרו, כי אם אמרינן 'לב יודע מרת נפשו' הרי וודאי ש'לב יודע
מתיקות נפשו' - עד היכן ביכולתו להגיע, ואם הדברים אמורים בכל ימות השנה,

הרי על אחת כמה וכמה בימים מסוגלים ונעלים אלו.

וכתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפילה בהפרש האור מן החושך, ויפה שעה בתשובה ומעשים טובים בימים האלה מימים שלמים בשאר הימים, אשר על כן ראוי לחוש על כל הגע של ימים אלו - שלא לאבדו...^א

וכבר כתב רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער שני אות יד) וז"ל. בעשרת ימי תשובה, הירא את דבר השם, לבו יחיל בקרבו, בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלוקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נדון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים. ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה וישית עצות בנפשו, ובכל דרכי הריצות

כתב הרה"ק ה'ערבי נחל' זי"ע (הדוש לשבת תשובה תקנ"ב) וז"ל, לפחות כל אחד מבני העיר יתבטל יום או יומיים או שלושה ימים בחודש אלול מענייני ביתו ויעסוק כל המעת לעת בעסקי נשמתו ויתפלל לפני השי"ת, שלהיותו טרוד כל השנה יחשבו ימים אלו כאילו עסק כל

כ. הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע שאל פעם לעשיר אחד שקנה בדמים מרובים את ה'עליה' של 'מפטיר יונה' במנחה דיו"כ האם הוא יודע מהי חשיבותה של הפטרה זו, השיב הלה בפשטות מפני שנאמר בה גודל מעלת התשובה שמבטלת גזירות רעות, דכתיב (ג י) 'וירא האלוקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה, וינחם האלוקים על הרעה אשר דיבר לעשות להם', נענה הרה"ק ואמר, לא כן, כי עיקר עניינה 'מה לך נרדם קום קרא אל אלוקיך אולי יתעשת האלוקים לנו ולא נאבד' (א ו)...

כא. ב'תשעת הימים' נשאל אחד מגדולי הדור זצ"ל ע"י אחד מבעלי עסקים האם מותר לו לעסוק באיזה מסחר מטעם 'השתדלות'... שחק הגדול וענה ליהודי, וכי העת להשתדלות היא ב'תשעת הימים' - העת והזמן הם ב'עשרת הימים', כלומר שבימים האלו קוצבים לו לאדם קצבת כל השנה ואז יעשה השתדלות ב'תהלים' ובתחינותיו לפני השי"ת.

וכבר הבאנו את דברי הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמרי פינחס אות תפד) וז"ל, גם פעם אחת ציוה לומר פרשת המן בכל עשרת ימי תשובה, וכמה פעמים שמעתי שהיה מזהיר להתפלל על הפרנסה ושאר היצטרכויות ולהאמין שהשי"ת ימלא שאלתו בוודאי, והיא מצווה רבה.

וכך מספרים ששאלו את הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל לטעם מנהגו לסיים בכל יום מעשי"ת את ספר התהלים, והשיב שעושה כן, כי זה ה'השתדלות' שלו לפרנסה...

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

יג

יחיש מפלט לו, ולא תעלה על רוחו לפנות על ימין או על שמאל ולהתעסק ביתר חפזיו, ולא ישגיח לפתח ולשדר אדמתו, ולא יפנה דרך כרמים, ולא יתרפה ביום צרה מהכין לב להנצל כצבי מיד. לכן מה נואלו היוצאים לפעלם ועבודתם עדי ערב, בימים הנוראים ימי הדין והמשפט, ואינם יודעים מה יהיה משפטם... וראוי לכל ירא אלוקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים, להתבודד בחדרו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורות,

והתעסק בדרכי התשובה וכשרון המעשה, עכ"ל. הוסיף על דבריו ה'ראשית חכמה' (בספרו תוצאות חיים אות ג) וז"ל. ואני אומר שלא יעסוק במלאכה בכל יום מאותם הימים אלא מה שיספיק לו בצמצום, כי ימים אלו מקודשים, שיום טוב לפניהם ולאחריהם, והם כמו חולו של מועד, עכ"ל. והיינו שאף המוכרח לעסוק בענייניו על המחיה ועל הכלכלה, יזכור הישב באלו ימים הננו נמצאים...)

כב. משל ל'אביון מהודר' אשר ביתו ריק מכל, ולא היה לו בבית כי אם 'בית חיבור' (PLUG, שקע) אחד לחבר לתוכו מכונות וכלים אשר פעולתם נעשית ע"י זרם העלעקטריי"ק (חשמ"ל), ולפי הצורך היה משתמש בו, אם את התנור לאפות בו לחם לימות החול וחלות ליום השבת, אם את הפרידז' (מקרר) או למכונת כביסה וכיו"ב. ביום מן הימים ערכו בבית המלכות הגרלה בין עניי העיר, ומי שיזכה בגורל יקבל לביתו למשך כמה שעות את המכונה שבה מדפיסים את שטרות הכסף. משעלה עני פלוני בגורל שלחו מיד את המכונה לביתו, הלה שידע כי כל רגע ורגע שווה לו כל הון דעלמא ניגש למלאכתו בכל מרצו וחשקו, חיבר את המכונה לזרם החשמ"ל, ועיניו החלו נוצצות מרוב אושר ותענוג בראותו את ה'שטרות' מתגוללים מהמכונה חוצה לחלל ביתו, וממש לא ידע את נפשו לרוב 'שכרותו' מראיית כל כך הרבה שטרות מה שלא ראו הוא ואבותיו במשך כל ימי חייהם גם יחד.... לאחר זמן מה החלו בניו הקטנים בוכים כי רעבים הם ללחם (הדל) - כי בביתו היום עדיין לא אפו לחם בבית (מחוסר 'שקע' לחבר את התנור)... על כן הם מבקשים שיואיל נא אביהם לחבר את התנור עכ"פ לזמן קצר ביותר ויתן לחם לפי הטף... נענה האב ואמר, לכו נא ושאלו משכננו מעט לחם, כי כל רגע באלו השעות שווה אלפי אלפים, וכאשר יהיו ברשותנו אלו ה'אלפים' נבנה בית חדש עם עשרות 'שקעים', גם נוכל לקנות תחת רשותנו את כל הלחם אשר בעיר. שוב בקשו ממנו לכבס מלבושיהם המטולאים שנתלכלכו, אמר להם אביהם, חוסו נא, כי טוב לנו להמשיך לסבול מעט לילך בבגדינו אלו, העיקר שלא תשבות מכונה זו אף לא לרגע כמימריה. אף לדידן ייאמר, עשיית - כל רגע ורגע בימים אלו אין ערוך לחשיבותו, אין הזמן עתה להתעסק בו במילי

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

והנה כתבו הפוסקים (תרג א), שבעשרת ימי תשובה יזהר מלאכול פת עבו"ם^ג. (בפשטות אין הכוונה על חומרא זו דוקא, רק שיוסיף האדם להתנהג בקדושה ובחומרה יתירה)^ד, וביאר ה'לבוש' (שם) מדוע נקטו חומרא זו יותר משאר חומרות שבתורה, כדי להעלות על לבבנו שאנו מובדלים מהם (מנווי הארצות) בקדושה ובטהרה ונעשה תשובה, ויכיר בקדושתו - קדושת בני ישראל, וממילא יתרחק מתועבותם של אומות העולם.

אמנם, פעמים שיתדו יצרו לאמר, וכי זו 'דרך ישרה' היא - לקבל על עצמי 'חומרות' לכמה ימים ותו לא מידי, אין זה אלא הערמה בעלמא, כבר ענה אותו ה'ערבי נחל' (פרשת ויחי רד"ב) שהוא כעין מה דקיימא לן (חולין מב.) בהלכות

דעלמא (ואף מה שמוכרח לו לעסוק, יביט על עצמו כאותו עני שמפסיק את פעולת המכונה ה"ל עבור צרכיו אף ההכרחיים) וימלא כל רגע לתורה, תפילה, בקשת רחמים, צדקה וחסד. **כג**. כתבו הפוסקים (קיצשו"ע קל ב, וכע"ז כתב הרמ"ק בסדר עבודת יוה"כ, הובא באלף המגן סק"ג) ראוי לאדם שיתנהג בימים אלו גם בחומרות שאינו נוהג בהם כל השנה כי גם אנו מבקשים מאת ה' יתברך שמו שיתנהג עמנו בחסידות, והאוכל כל השנה פת פלטר לא יאכל בימים אלו כי אם פת ישראל וכדומה לזה. **כד**. ולדידן ייאמר, כי בימים אלו יזהר כל אחד שלא לסמוך על 'היתרים' שונים... וכגון, מי שיש לו 'היתר' אחר שאלת חכם להחזיק 'כלים' שמן הראוי שבימים נעלים אלו בל יזדקק להיתרים כאלו... וד"ל.

כה. איתא בגמרא (יומא פו.) 'אמר רבי חמא ברבי חנינא גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם'. הקשה ה'חוות דעת' בספרו 'אמת ליעקב' על אגדות הש"ס (שם) קשה להבין מה ענין רפואה דקאמר. אלא דהרמב"ם כתב בפירושו למשנה (סנהדרין ז ד) דיש מי שנולד בטבע רע וקשה לו לפרוש מתאוות רעות, ויש הנולד ברתיחת הדם שא"א לו לפרוש מכעס, וכיו"ב משאר מידות, אמנם, לשם זה נברא - להתגבר

'טריפה' שאם ניקב נקב כל שהוא בבהמה איננה טריפה, אמנם, אילו בנקב שבמוח מיד נטרפת הבהמה אף בנקב כל שהוא, ומעם הדבר, כי חיות הבהמה תלויה במוח, והוא אבר שהנשמה תלויה בו, על כן אפילו פגם וחסרון כל שהוא עושה אותה טריפה ואוסרת אכילתה, כיוצא בזה ממש הם ימים הללו, שהם כאבר שהנשמה (כל השנה כולה) תלויה בו. והם השורש והחיות של כל השנה כולה, לפיכך צריך להיזהר בהם יותר משאר ימות השנה מכל נדנדוד וסרך איסור, כדי שלא יוכלו למצוא אצלו שום חסרון ונקב.

'ותשובה' - כחה של תשובה

כתב הרמב"ם (הלכות תשובה ז ו) וז"ל, גדולה תשובה^ג. שמקרבת את

האדם לשכינה שנאמר 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך', ונאמר (עמוס ד ו) 'ולא שבתם עדי נאם ה'', ונאמר (ירמיה ד א) 'אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב', כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק, התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידידי.

על טבעיו הללו, ואז יזכה לשכר הרבה שהרי אמרו חז"ל (אבות ה כג) 'לפום צערא אגרא', ועל זה באו לומר בגמרא שאם בא לידי חטא ועושה תשובה - הקב"ה מרפא טבעו שלא תקשה עליו שוב השמירה מכעס ותאוה וכיוצא בזה, עכ"ל. ומכאן חיזוק גדול מצינו למתייאשים מעצמם - הואיל ותאוות ליבם או רוע טבעם נוטה לרע, כי ע"י התשובה ישתנה גם טבעם לטוב.

דבר נפלא כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (כתובות ל. ד"ה מיום שחרב, בדרך אפשר), שמי שנתחייב מיתת בי"ד בעדים והתראה, אין בי"ד מקבלים טענתו שכבר שב בתשובה שלימה ואפילו אם כבר עברו מאה שנים מאז שחטא, כי אין ה'תשובה' מועלת בבי"ד של מטה... מכל מקום אמרינו, שאם שב בתשובה, הקב"ה מסבב שלא יבואו העדים להעיד, ואף אם יבואו עושה הקב"ה שיוכחשו בעת ה'חקירות והבדיקות', כי לא ירשיע ה' נפש צדיק, והרי לך שתשובה מועילה אפילו בחטא שמתחייב בו מיתת בי"ד, להצילו מעונשו המגיעו.

באמת איתא בחז"ל (סוכה נב:) שכביכול הקב"ה מתחרט על שברא את היצר הרע. ובביאור מאמר תמוה זה, איך שייך לומר על הקב"ה שהוא מתחרט על מעשיו, הסביר הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע ב'זרע קודש' (פרשת נצבים ד"ה ושב) בדרך משל, למה הדבר דומה, לאב רחום שהפקיד סכין גדולה וחדה ביד בנו הקטן, ובסכלותו ובקטנות שהיתה בו בבן לא השגיח די הצורך ולא שמר עליה כראוי, ומחוסר זהירות נחתכו אצבעותיו על ידי הסכין בחתך עמוק מאד ורבו מכאוביו וצערו, כאשר ראה האב את צער הבן התעצב אל לבו על שהוא גרם לו לאותו צער, והוא מתחרט על שהפקיד מתחילה את הסכין בידו. והכי נמי כאשר הקב"ה האב הרחמן רואה את צער בנו שנכשל בחטא והוא מתחרט על מה שעשה, באותה שעה הרי הוא גורם ומעורר כלפי מעלה כביכול צער רב, עד שגם הקב"ה מתחרט על שברא את היצר הרע שניסה אותו בנסיון שלא הצליח לעמוד בו, והיינו דכתיב (דברים א ג) 'ושב ה' אלוקיך את שבותך' שיעשה תשובה מעומק הלב עד שזה יגרום כביכול להקב"ה, שגם הוא יתחרט וישוב על שברא את היצר הרע מתחילה, ונמצא שהקב"ה מתאוונן ובוכה יחד עם האדם.

כו. בירושלים של מעלה התגורר הגאון הצדיק רבי נחום יאס'ער זצ"ל מזקני וחשובי חסידי שטעפנשט אשר נולד והתגורר שנים רבות על אדמת רוסיה, בהיותו עדיין

עוד כתב הרמב"ם (שם ה"ד) על בעל תשובה ש'אהוב ונחמד הוא לפני הכורא כאילו לא חטא מעולם'.

באמת אמרו, כי בכל השנה כולה הקב"ה מבקש מבניו לשוב אליו, וכדאיתא בזה"ק (זו"ה טד:) וז"ל, אמר רב נחמן בר יצחק אדם הראשון כיון שנטרד מגן עדן חשב שימות מיד, והיה בוכה ומתחנן ושב בתשובה, עד שקבלו

בחול"ל הושפע ל"ע אחד מבניו מסביבת הקומוניסטים, ועזב את דרך התורה רחמנא ליצלן, ומעולם לא דיבר רבי נחום על צערו הגדול שיש לו מבנו זה שהלך לרעות במקומות זרים, ורק פעם ישבו אצלו חבורת אברכים דורשים ומבקשים, ואחד מן המשתתפים הזכיר לפניו דברי הרמב"ם אלו, והיו שואלים ותמהים איך יתכן כדבר הזה, שברגע כמימרא יתהפך ממשוקץ ומרוחק ומתועב לאהוב ונחמד קרוב וידיד, פתח החסיד ואמר בלב מורתח 'הרי יודעים אתם אודות בני...' הנה אם יבוא הבן באיזה יום, ידפוק על דלת ביתי, ויצעק אלי: 'טאטע, הנני עוזב את דרכי וחוזר אליך', כמה תגדל אהבתי אליו באותה שעה, ולא אחשוב לרגע על התלאות והצער והעגמת נפש שגרם לי מעודו ועד היום הזה, שהרי עכשיו הנני שמח שחזר למקור מחצבתו ועולה על דרך המלך, כמו כן ממש הקב"ה שמח כביכול בכל יהודי החוזר אליו בתשובה, לא שנא מיעט לחטוא ואף אם חלילה הרבה לחטוא, שהרי כעת הוא מתחרט על כל מה שעשה ורוצה להתקרב אל ה', וזה מעורר אהבה עזה מן האב לבן, וכמו שאמרו במדרש אגדה (תנא דבי אליהו פרק לא) מעיד אני עלי שמים וארץ, שהקב"ה יושב ומצפה להן לישראל, יותר ממה שמצפה האב לבנו והאשה לבעלה שיעשו תשובה.

כז. ובזה שמעתי לבאר את האמור בנביא (הפטרט שבת שובה, יואל ב כה) 'ושלמתי לכם את השנים אשר אכל הארבה' (בהענישו אותם על עוונותם), ותמוהים הדברים, הרי בצדק אכל להם הארבה את תבואתם כ'עונש' על חטאם, ואף אם עתה שבו בתשובה, הרי מעתה הם פותחים פרק חדש בחייהם, אבל מה יש להקב"ה להשלים ולשלם להם על שהענישם כראוי לחוטאים. ומכאן תלמד כוחה של תשובה, שעל ידה נחשב האדם כאילו לא חטא מעולם, ונחשב לו כמי שהעונש בא עליו בחינם עד שיש לומר 'ושלמתי לכם את השנים...'

להם כך כה, וזי להם לבנים שאינם שומעים
 ממנו, עיי"ש עוד, אך מ"מ בימים אלו
 התשובה נחשבת כ'מצוה שהזמן גרמא'.
 חיווק גדול כתב המבי"ט ב'בית אלוקים'
 (ריש פ"ו), שהשב בתשובה שלימה
 על חטאו וחזר ונכשל באותו חטא, אין
 אומרים שהתברר שלא היתה זה תשובה
 באמת וחזר למפרע החטא הראשון, אלא
 עדיין התשובה ההיא במקומה עומדת,
 ומה שעשה עכשיו נחשב כעבירה
 הראשונה שבאה לידו, ומבאר טעמא
 דמילתא, שמאחר שחזר בתשובה וגמר
 בלבו שלא לחטוא 'השית' מעביר חטאתו

כח. כך ביאר הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע בנוסח התפלה (תחנון לשני וחמישי)
 'הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים, נבהלה נפשנו מרוב עצבוננו', כי
 מה שאנו רואים שהקב"ה פותח יד בתשובה לכל פושע בכל מצב שהוא, זה גורם
 לנו להיות 'נבהלה נפשנו', לתמוה ולהשתומם 'מרוב עצבוננו', מדוע אנו שרויים
 בעצבות על החטאים שעשינו, הלא הקב"ה מקבל אותנו בידיים פתוחות, ועלינו לרוץ
 לקראתו בשמחה עצומה ובחדוה גדולה.

על פי זה ביארו עוד דעל כן אמרו 'נבהלה מרוב עצבוננו' ולא מרוב עווננו, כי
 על העוון אין מה להיבהל כי לזה ניתן לנו כח התשובה, ולא נבהלה אלא על העצבון
 ועל הייאוש שאיננו חוזרים בתשובה מחמתו.

פעם התאונן בחור לפני גאב"ד טשעבין זצ"ל, מצבי הרוחני קשה עד מאד, איני
 רואה כל דרך מוצא מעוונותי, אמר לו הרב שמע נא למעשה שהיה, איש יהודי
 הלך לבדו ברחובה של עיר כשהתרגול ל'כפרה' בידו הימנית ובידו השמאלית 'מחזור'
 לאמר מתוכו את 'סדר הכפרות' ולפתע... הוא מרגיש כי בתי עיניו (משקפיים) מתחילות
 ליפול מעל אפו ועד שלא הספיק למנוע כן בעדם נפלו בתי העיניים ארצה... נו,
 החל היהודי חושב לעצמו, אוי רבש"ע, מה אעשה כאן, כיצד אחלץ מן המיצר,
 להניח את המחזור מידי על הארץ הרי אין לך ביזוי הקודש גדול ממנו, לעזוב את
 התרגול מידי הימנית הרי יברח התרגול ובמה תתכפר נפשי... שאלו הבחור, נו,
 ומה עשה לבסוף, אך הרב לא ענהו מיד, רק הפליג בתיאורים וציורים שיבין הבחור
 באיזה מצב ביש עומד היהודי הלז.... ושוב שאל הבחור, נו... נו... מה עשה, אמר
 לו הרב, לא ידעתי, אבל זאת אדע שכבר איננו נמצא שם... אף אתה עם תשובתך
 תזכה שבקרוב כבר לא תעמוד על מקומך זה.

פעם אמר הרה"ק רמ"מ מלעלוב זי"ע 'לולי תשובה שעשועי אז אבדתי בעניי'.
 והיה מרגלא בפומיה לומר רבות 'איני רואה כל עצה ותקנה כי אם תשובה... כי אם
 תשובה... שוין שוין שוין...' (אין 'ועתה' אלא לשון תשובה), והיה חוזר ושונה ומשלב דבריו
 אלו, עד שהיו כל הנוכחים מתעוררים לתשובה שלימה.

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

בתשובה וכו', ולא יהיו החטאים הראשונים חוזרים וניעורים אחר שנתבטלו בתשובה הקודמת'.

איתא בגמרא (ברכות לד:) 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. כתב הרה"ק ה'שפת

אמת' זי"ע (נצבים תרל"ט) וז"ל. הענין הוא כי בני נכשלו בחטא העגל... וז"ש אתם נצבים, אתם דייקא - כי במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד, לכן הוציא עצמו מן הכלל... וזה היתרון של בע"ת שמתקן אורחות עקלקלות. ובאמת הו' כל זה הבנה לדורותינו השפלים. על כן אמר משה לבני ישראל

בדרך זה ביאר ב'ליקוטי מהרי"ל' (פרשת האוינו על הפטרה שובה) מתלמידי הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, מה שאמרו (ר"ה טו:) 'שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים, צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין נכתבין

כט. ביאור נפלא ביאר תלמידו של הרמ"ע מפאנו בספרו 'מאמרים מענין התשובה לארנ"ן זצ"ל', בהקדם מה דאיתא בגמרא (יומא פו.) 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד', כי מתחילה עומד היהודי מתחת לכסא הכבוד, וכדמצינו שאפילו אבות העולם אינם אלא מרכבה לשכינה, ואילו משחטא וישוב בתשובה יגיע עד כסא הכבוד, נמצא שבזכות החטא והתשובה שלאחריה עליו נתעלה הרבה יותר עד כסא הכבוד.

וז"ק, להיות חפצו ית' שהאדם יעלה במעלות (למעלה) ממקום שנברא עד שיעמוד אצלו בכסא כבודו, על כן יצר עמו מסית אחד שכמעט אי אפשר להנצל מפתוייו, ולזה אמרו חכמים 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד', פירוש, שמגעת האדם העושה אותה בשלימות להיות חביב אל השי"ת עד שמעמידו אצלו, והוא למעלה ממקור מחצבתו אף אם היה צדיק מתולדתו, שכבר ידוע שנשמתן של צדיקים היא מתחת כסא הכבוד, ובתשובה עולה ומגיע עד כסא הכבוד. ולזה אמרו כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, ומפני חשיבותה קדמה למעשי בראשית (פסחים נד.).

ל. בביאור הדבר אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, כי אין כל חידוש לעשות תכשיט מזהב וכסף, אמנם חידוש וחכמה גדולה היא להפוך חתיכת בד קרועה ופשוטה לתכשיט יפה, כיו"ב - כגודל שפלותו של אדם כן גודל חשיבותו כשישוב בתשובה.

הותר לו להיכנס אז ל'קודש הקדשים', כי 'גדולים בעלי תשובה יותר מצדיקים גמורים', ובכוח זה הרי הוא נכנס לקדשי קדשים.

יעווב רשע דרכו - רק יעווב דרכו וכבר נחשב כ'צדיק'

רבים המתאוננים לומר 'לא לנו' הרברים אמורים, מדוע תדברו אלי גבוהה, לא אוכל לשנות דרכי ומנהגי אף אם מעוותים הם, כי שקוע אני בהם כמי ששקוע בבויץ וברפש עד אפוי, שאף אם יוציא רגלו האחת מהבויץ הרי בהוציאו רגלו השניה תכנס שוב הראשונה וחזור חלילה, כיצד אצא אנוכי מהבויץ העומף את נפשי ונשמתי, תשובתו בפסוק (תהלים קג יב) 'כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו' - וכמה הוא המרחק ממזרח למערב - אינו נצרך אלא לסובב פניו וכבר הוא עומד לצד מזרח, כך נמי 'הרחיק ממנו את הפשעים' - יסובב עצמו מהם^{לא}, וכבר נחשב כמהלך בדרך

ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכפורים, זכו נכתבין לחיים לא זכו נכתבין למיתה, וידועה הקושיא, מדוע הוצרכו לייחד ספר ל'בינונים', הרי 'ממה נפשך' - אם יזכה יכתב שמו בספרן של צדיקים, ואם לאו יהא להיפך ח"ו, ומדוע נתייחד עבורם ספר מיוחד, אלא, דאינו כן, כי הבינוני שזכה להתהפך ל'בעל תשובה' הרי הוא עומד ב'מעלה ובמקום' גבוה מה'צדיקים', ואינו מן הראוי שייכתב יחד עמהם, לכן ייחדו עבורם ספר מיוחד.

הוסיף הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע לרמוז בן בפסוק (ויקרא מז ב) 'ואל יבא בכל עת אל הקודש' - שלא הותר ל'כהן גדול' להיכנס ל'קודש הקדשים' כי אם ביוהכ"פ בלבד, מפני שהכהן גדול צדיק גמור הוא ולכן אינו במדרגה גבוהה כזאת שיוכל להיכנס אל מקום קדוש לפני ולפנים, ורק ביוהכ"פ כשהוא משמש בשליח ציבור, ובא לכפר על עוונות בני ישראל ואז הוא כעין 'בעל תשובה', או

לא. הדבר דומה למי שהחזיק ברשותו 'בית מסחר' שבו מכר אבנים, חימר וכיו"ב לבנייני בתים, וביום מן הימים החליט להפוך לסוחר של 'רפואות', הרי בראשונה יוריד את השלט המודיע בראש כל חוצות כי כאן מוכרים כלי בנין, ויתלה שלט גדול המודיע שמהיום והלאה 'פנים חדשות' באו לכאן, וכל הנצרך לרפואה בגוף או בנפש יגש הנה. כך נמי, כל הרוצה לשנות דרכו לשוב להתקרב אל ה' עליו לשנות 'מהותו', 'לזוז' ממקומו, להלך מהיום והלאה בדרכים ישרות...

בעניין זה מסופר על הרה"ק רבי אהרן גראדיא זי"ע שהיה ד"ר גדול ומפורסם וחזר בתשובה על ידי הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע (הוא היה מטפל ברגליו המדוכאות בייסורים של המגיד), ביום מן הימים פנה רבי אהרן אל המגיד הגדול והתאונן בפניו על

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

מחשבות שונות מימי עלומיו, הפוקדות אותו וטורדות את מנוחתו, פתח המגיד במשל ליהודי שהיה מחזיק ברשותו בית מזיגה, והיו הערלים באים מידי לילה לשתות עד כדי שכרותו של לוט, וכל שולחנם מלא קיא, ולא זו בלבד אלא ששברו לו את חפצי הבית, עד שביום מן הימים החליט לומר די לכל הצרה הזאת, סגר את 'עסקי המזיגה', ופתח 'באותו מקום ובאותו זמן' בית מסחר לממכר 'בדים', ויהי בחצי הלילה - באו כמה 'שיכורים' ערלים לדפוק על דלתות הבית, בזעקם 'יהודי יהודי, פתח לנו, כי דבקה לשוננו מרוב צמא, יי"ש יי"ש...' כשמוע היהודי זעקתם בעוד ליל, לא התייחס אליהם, לא קם ולא זע מהם, אך הם בשלהם, המשיכו לדפוק עוד ועוד על דלתות הבית, עד שראה היהודי שעוד מעט קט, ותשבר הדלת, ואז יפרצו ה'שיכורים' אל תוככי הבית, ויקשה פי כמה וכמה לסלקם ולהרחיקם מן הבית, על כן השיב להם מבעד לדלת הנעולה - כבר אינני 'מוזג', יין אין כאן, שיכורים אין כאן, מעתה אין לכם מה לחפש בביתי... מכאן ואילך רק 'בדים' תמצאו כאן, כך, סיים המגיד הגדול ואמר לרבי אהרן, כאשר יבוא אליך היצר, עם מחשבות זרות ורעות, אל תפתח לו אפילו פתח קל ודק, כי אז יקשה ביותר להוציאו ולסלקו, אלא מבעד 'לדלת' אמור לו, טעות גדולה בידך - כבר איני אותו ד"ר שמלפני שנים, אלא פתחתי כאן 'עסקים' חדשים, מעתה הנני עובד ה', ואין כבר כל דריסת הרגל לכל אלו המחשבות.

וכבר המשילוהו, למי שהוצרך להגיע לווארשא, וכבר עלה על הרכבת... אלא שבטעות עלה על הרכבת החוזרת מווארשא, על אם הדרך פנה אליו ידיד נאמן, ושאלו למחוז חפצו... מששמע כן אמר לו ידידו הרי הנך נוסע ברכבת הנוסעת לצד ההפוך ממטרת נסיעתך, הלך הלה ובחכמתו טובב פניו בעודו ברכבת לכיוון וווארשא, במקום שירד לגמרי מרכבת זו, ויעלה על הרכבת הנכונה - הרי אין לך שוטה גדול ממנו כי בהנהגה כזאת לעולם לא יגיע לווארשא... כך נמי לדידן - הרוצה לשוב אל ה' לעולם לא יגיע למטרתו אם יישאר לעמוד על עמדו, בתוך הבוץ, ומאסר תאוותיו ושטויותיו, כל חד בדיליה. אלא יעזוב דרכו ויתחיל להלך בדרך הנכונה.

מספרים על יהודי שהיה מבריח סחורה בין הגבולות שלא כחוק. פעם נתפס בקלקלתו, ורצו מטעם השלטון להעמידו במשפט ולהענישו בכל חומר הדין. בצר לו נכנס היהודי אל רבו הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע ושאלו כדת מה לעשות, האם לברוח ולנוס על נפשו למדינה אחרת, היות ואפילו הסניגור אמר לו שאין כאן כל פתח לישועה, הורה לו ה'דברי חיים' להישאר על מקומו ולילך ללא כל חשש למשפט, ויבוא יום הדין, בעת המשפט פנה השופט אל היהודי ושאלו, האם אתה הוא משה 'קאהן', ענהו היהודי אין שמי 'קאהן' אלא 'כהן', חזר השופט ואמר לו, האם שמך הוא 'קאהן', והיהודי השיב בשלילה, אם כן אמר השופט אין יהודי זה 'הנאשם' אלא

כא צאר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

הנכונה לבי. וכבר אמרה תורה על מצוות אשר אנכי מצווך היום לא נפלאות היא התשובה (דברים ל ה-ב) ואתה תשוב ממך ולא רחוקה היא לי, לא בשמים ושמעת בקול ה' וגו', כי המצווה הזאת היא לי. וגו'.

הובא לכאן בטעות ואיני יכול לשפוט אותו, כי כל 'כתבי האשמה' נכתבו על שם 'קאהן', ואילו שמו של זה הוא 'כהן'. חזר היהודי אל רבו הקדוש והודה לו על המופת הגדול, נענה ה'דברי חיים' ואמר, הנה עומדים אנו באלו הימים קודם המשפט הגדול והנורא ביום הדין, אשר בריות בו יפקדו, ובאם נרצה להינצל עלינו לשנות את מעשינו שינוי הניכר עד שנהיה כבריה חדשה, וממילא כבר לא יהיה עלינו שום קטרוג כי נהפכנו לאיש אחר, ולא זה האיש החוטא.

לב. הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ביאר מה שפירשו בגמ' (ר"ה יח.) מה דאיתא שבר"ה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון, מאי כבני מרון וכו', ריש לקיש אמר כמעלות בית מרון, שהנה עינינו הרואות שיש אחד העומד בראש ההר ורעהו עומד בתחתית ההר, ולאחר זמן מה התהפכו היוצרות ועולים ויורדים בו, ואם ברצוננו לידע מי הוא העולה ומי הוא היורד אין לנו אלא להביט אחר פניהם, שמי שפניו כלפי ההר הרי הוא העולה בהר, וסופו שייגיע לפסגה, ולעומת זאת מי שפניו כלפי הארץ הרי בחזקת יורד הוא, ואף אם עתה נמצא למעלה למעלה אך סופו שירד. על דרך זה הוא בענייני עבודת ה', אשר מי שענינו נשואות כלפי מעלה ורוצה לעלות בהר ה', אזי אף אם נמצא עתה בתחתית שפל המצב אך שם 'עולה' עליו, וכבר ידון על שם סופו, לעומת זאת מי שעומד בראש ההר אך ל"ע פניו למטה והרי הוא מצב של ירידה, אזי תחילתו יוכיח על סופו כי מר הוא.

לג. הנה מצינו במקומות רבים בימינו דלתות הנפתחות מאליהם ללא כל מגע ופעולה מצד האדם, אין צורך לפתוח עם מפתח את המנעול ואף אין צריך ללחוץ על ה'יד' (ידיה), אלא הדלתות נפתחות מאליהן על ידי ה'עין רואה' הקבועה בו מלמעלה, אך זאת נדרש מהאדם, שיטרח להעמיד עצמו אצל הדלת, אז ירגישו ה'עינים' ויתפחו בפניו שערים גדולים. כיו"ב, בימים הללו, הסיוע ממעל גבוה הוא עד מאד, כל השערים נפתחים בלא צורך להקיש הרבה... אבל על זאת ממתניים לנו מן שמיא - שנבוא בסמוך, שנעמיד עצמנו...

וידע כי אינו צריך 'לילך למרחקים' לחפש אחר 'התשובה', אלא היא קרובה אליו ובהישג ידו. וכה כתב הגה"צ רבי שריה דבילצקי זצ"ל, מעשה שהיה - על סמך מה שמסרו לי שבשבת ר"ה יהיה 'חשמל כשר' במקוה - הלכתי למקוה כבר לפני שעה שלוש לשם, בפרוזדור ובמדרגות היה חושך מוחלט, אך קיוויתי שאחר שאפתח את המקוה יהיה שם אור. אך מצאתי בחושך את המפתח ופתחתי את המקוה, אך שם היה חושך מוחלט. מכיון שכבר פתחתי, חשבתי שאסתדר בחושך, מצאתי ספסל בחדר

ההלבשה ושם פשטתי בגדי, ומשם הלכתי לחדר המקוה, החושך היה יותר ממצרים, ופתאום אבדתי כל יחס באיזה צד ופינה אני נמצא, וגיששתי בקירות וגם את המקוה לא מצאתי, והייתי משוטט הנה והנה ללא פתרון, ופתאום נטבלו רגלי במים, גם כן טוב. נכנסתי, טבלתי ויצאתי, בשום אופן לא מצאתי את חדר ההלבשה ומיששתי בקירות ללא כל התמצאות, כי הכל נאבד ממני. ופתאום מצאתי חולצה ובגדים אך נוכחתי כי הם לא שלי, וכעבור רגע מצאתי את שלי והתלבשתי ורציתי לצאת, אך כאן נגמר הכל. פחדתי שעם כל צעד אסתבך יותר, והחלטתי מתוך צער להשאר לשבת על הספסל, עד ירחם... אך הצטערתי בלב שאצטרך להפסיד כל ה'קרבנות', ומי יודע אם גם לא פסוקי דזמרה, והתפללתי בלב לישועה.

והנה, לא עבר רגע ואני שומע צעדים מתקרבים ויורדים למקווה, ואני קורא בקול רם - אני לא רואה איך לצאת, רגע, רגע, ענה הקול. והנה יד שלוחה אלי ומעמידה אותי ברגע על מדרגות היציאה ונוכחתי כי גם עד כעת היו רק כמה סנטימטרים ממני ועד המדרגות שלא הרגשתי בהם.

המוסר השכל, אדם קרוב מאד לדרך התשובה, רק כמה סנטימטרים מפרידים, והוא חושב שהוא שרוי בחושך מוחלט ומתייאש. פתאום נשמתו מרגישה את צעדי הא-לוקים המתהלך בגן, והוא רק צריך לקרוא במר נפשו: אני לא רואה לצאת מהחושך שאני שרוי בו. רגע רגע עונה הקול, והנה יד שלוחה אליו ומוציאה אותו למרחב, והוא רואה שרק מספר סנטימטרים הפרידו בין החושך לדרך האור, והוא בסכלותו חשב שאבדה דרכו. פתחו לי פתח כחודו של מחט, רק איזה קריאה קלה ותיכף אפתח לכם פתח שכל קרוניות ועגלות יכנסו בו. השיבנו ה' אליך ונשובה - שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך, ע"י העוון שהוא חושך מוחלט נסתבכת עוד יותר, וכשלת. ונזכה לשוב בתשובה שלימה לפניו. עכ"ל.

לד. ונחלקו הראשונים על איזה 'מצווה' נאמר לא בשמים היא, ברש"י ועוד ראשונים סוברים שקאי על כל התורה כולה, והרמב"ן ס"ל דקאי על מצוות תשובה דמינה קאזיל. בין כך ובין כך הרי מצוות התשובה בכלל.

והנה לכאורה תמוה, אטו תשובה מילתא זוטרתא היא ו'לא רחוקה היא', והרי התשובה היא מהעבודות הקשות שבמקדש, אלא שאכן לא נאמר בפסוק שהיא מצוה קלה, אלא זאת נאמר כי קרוב אליך הדבר מאוד, שאינה תלויה בעזרת אחרים, אלא קרובה היא לאדם כי יש בו את כל הכוחות הנצרכים לחזור בתשובה.

אמנם מאידך גיסא צריך לדעת שלא יסמוך על אחרים שילחמו עבורו... אלא ילחם בעצמו מתוך הידיעה וההכרה שאין הדבר תלוי אלא בו בלבד וזהו הביאור במה דאיתא בגמ' (ע"ז יז.) על רבי אלעזר בן דורדיא, שכשרצה לחזור בתשובה הלך וישב בין שני הרים וגבעות, אמר הרים וגבעות בקשו עלי רחמים, אמרו לו עד שאנו

זכר איתא בפסיקתא (פיסקא שובה ישראל פ"ט), וז"ל שובה ישראל עד ה' אלוקיך, לבן מלך שהיה רחוק מאביו מהלך מאה יום, אמרו לו אוהביו, חזור אצל אביך, אמר להם איני יכול, שלח אביו ואמר לו הלך מה שאתה יכול לפי חכך ליה, ואני בא אצלך בשאר הדרך ליה, כך אמר הקב"ה לישראל שובה אלי

מבקשים עליך נבקש על עצמנו וכו', אמר שמים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו וכו', אמר אין הדבר תלוי אלא בי. הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה, רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא וכו', בכה רבי ואמר יש קונה עולמו בכמה שנים ויש קונה עולמו בשעה אחת, ואמר רבי לא דיין לבעלי תשובה שמקבלין אותן אלא שקורין אותן רבי. והתקשו המפרשים מדוע באמת נקרא בשם 'רבי' ששם זה הוא מלשון רב המלמד ומורה דרך, ומה לימד אותנו רבי אלעזר בן דורדיא עד שנקרא רבי. אך באמת יסוד גדול למדנו מדבריו שאין הדבר תלוי אלא בי, ובדין הוא שייקרא 'רבי' על כך בלבד.

לה. וכך הוכיח הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע מממה שנאמר (דברים ל יב) 'לא בשמים היא', ופירש רש"י, 'שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללמדה', ויש להקשות, מה שייך לעלות לשמים, וכי יש סולם גדול המוצב ארצה שראשו מגיע השמימה... אלא שרש"י בא ללמדנו כלל ועיקר גדול, שעל האדם לעשות כל מה שבידו ואח"כ מן השמים יסייעו בעדו ועל דרך שנאמר (תהילים נז ג) 'לא-ל גומר עלי', ואם אכן היתה התורה בשמים היה על האדם לעלות על הסולם הגדול ביותר שניתן לעלות עליו... והיו עוזרים לו משמי מרום להגיע עד לשמים...

פסק הטור (סי' תרו) חייב אדם לטהר עצמו בערב יום הכיפורים בטבילה במקוה טהרה, ואף שבזמן הזה כולנו טמאי מת ולא תועיל לו הטבילה לטהרו מטומאת מת, מכל מקום הטבילה תועיל עכ"פ לטהר מטומאה היוצאת מגופו (שאף כהיום 'המקוה' מטהרת מזה), ועיין שם בב"ח שמסביר את טעמו של רבינו סעדיה גאון הסובר (מובא שם בטור) דצריך לברך על טבילה זו אף שלא נטהר על ידה מטומאת מת, מכל מקום בכל טהרה וטהרה שאפשר לו לטהר עצמו חייב לברך עליה כשמטהר עצמו (אלא שאין הלכה כמותו לענין הברכה), והיינו שעל האדם לעשות ככל אשר לאל ידו, ואף אם לא יוכל לטהר עצמו לגמרי מכל מקום יעשה עד כמה שידו מגעת, וייחשב לו הדבר כאילו עשאה בשלימות. וכן הוא לגבי טהרת הנפש שע"י התשובה, אל ירים האדם את ידיו ולא ירפה את אחיזתו באביו שבשמים, אלא יעשה כל מה שביכולתו, בעמל ויגיעה רבה, ויקויים בו 'לא-ל גומר עלי'.

לו. איתא במשנה (יומא פה:): 'מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל... שנאמר (יחזקאל לו כא) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם', ד' קושיות

ואשובה אליכם, עכ"ל. וכך כתב רבינו יונה (בתחילת שערי תשובה) 'והתבאר בתורה, כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משגת ויחדש בקרבם רוח טהור להשיג מעלות אהבתו'.
 ואכן תכלית התשובה הוא הקבלה על העתיד לך, לעזוב את הרגליו שהרגילו עצמו בהם עד עתה לך, וכמו שדרוש דרש הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע בקול חוצב להבות אש קודש (הובא בשיח שרפי קודש

הקשה כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, א. הרי הכלל אומר שהקטן נתלה בגדול - כיצד מהפך ותולה כאן את הגדול - הקב"ה בקטן - טהרת המקווה... ב. מדוע בחר לו פסוק מדברי נביאים, כשהתורה כבר אמרה מפורשות שביום הזה 'לפני ה' תטהרו'... ג. וכי לא סגי לומר 'מה מקוה מטהר' מדוע הוסיף לומר 'מטהר את הטמאים', ועוד, הרי הנמשל 'אף הקב"ה' אינו עולה בקנה אחד עם ה'משל', שהרי אמר 'מה מקוה מטהר, אף הקב"ה מטהר את ישראל' וכי כל ישראל 'טמאים' הם, אתמהה... ומבאר באופן נפלא, וכע"ז כבר איתא בזרע שמשון' (פרשת שופטים) עפ"י דברי המשנה (ברכות פ"ג משנה ו) 'זב שראה קרי... טעון טבילה' (הזב טמא 'שבעה' ולא תועיל לו טבילה באמצע שבעה ימים הללו, ואילו על טומאת קרי יש לו לאדם לטבול מיד באותו היום, ויטהר בסוף היום ב'הערב שמש'), כלומר, שלא יאמר זה האיש, מה לי ולטבילה, הרי אף אם אטבול עדיין אשאר טמא, ולא תטהר אותי הטבילה אחרי שהנני טמא 'טומאת שבעה', לזה אמר התנא, לא כי, אלא עליך לטבול עצמך, 'טהר' עצמך במקוה, ותקרא בשם 'טהור' (עכ"פ לגבי טומאה זו) כי זה מה שבידך לעשות עתה, אמור מעתה, 'אף הקב"ה מטהר את ישראל' באופן כזה, שלא יאמר האיש, מה לי ולקבלה טובה, וכי מה תועיל לי עזיבת איזה דבר קטן, לטהר עצמי באיזה 'גדר' קטן וכיו"ב, הרי ממילא אשאר 'חוטא', כי מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, לזה האיש אנו אומרים, לא כי, עליך לעזוב אפילו הרגל אחד, 'טהר' עצמך בהתגברות זאת, ותקרא בשם הנכסף 'טהור'... ומעתה יבוארו וייתיישבו כל הקושיות, לא תלה כאן גדול בקטן, רק ללמד ענין זה שטהרה בכל מצב אפילו שנשאר טמא נחשבת טהרה, ודבר זה למד דייקא מדברי הנביאים ולא מן התורה המדברת מטהרה גמורה בשלימות, ולכן נקט 'מה מקוה מטהר את הטמאים' שמטהרת אפילו את הנשואים בטומאתם, מ"מ כל מעט טהרה נחשבת טהרה.

והקב"ה חפץ בתשובה ומקבלה אפילו תשובה כל דהו, וכמו שיש לפרש בדרך צחות מה שנאמר (הושע יד ג) 'אמרו אליו כל תשא עון', שלכאורה אין הלשון מדוקדק שהיה צריך לומר 'תשא כל עון' ואמאי נקט לשון זה, אלא ללמדך שאפילו תשובה כגון דא, שאינה מסודרת ומיושב כל צרכה, אלא היא בבחי' כל תשא ובאופן משובש, אף היא מתקבלת לעילא באהבה ובחיבה.

כה צאר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

לז. ידוע המעשה באחד שהכה על לבו באמירת הווידוי, אמרו לו מה לך דופק, הבעל הבית אינו בבית... כלומר שלבו אינו ברשותו, ואל יכה לחינם אלא יקבל על עצמו על העתיד ואז יחזור הלב לרשותו.

הגאון בעל ה'חפץ חיים' זצ"ל אמר בהאי עניינא, שבמקום להכות עם היד על הלב לאחר שנכשל בחטא, יהא דופק ומכה עם הלב על היד טרם החטא, שהראש יהא שליט על הלב ולא יתן לאבריו לעשות דבר שאינו כרצון השי"ת.

בשם המהרי"ד מבעלזא זי"ע אמרו שהדבר דומה לבן כפר ששהה בעיר והנה ראה שלפתע פרצה דליקה, וקרא ה'כרוז' לאמור הצילו... שריפה משתוללת, מיד רצו כל אנשי העיר עם דליי מים וכיבו את השריפה. כשחזר הכפרי הנבער מדעת לביתו סיפר בהתלהבות לכל אנשי הכפר הדומים לו, שראה דבר פלא בעיר, שצועקים ונכבית הדליקה... ונמלכו לנהוג אף הם במנהג נכבד זה... וכאשר פרצה שריפה לאחר זמן בכפר עמדו וזעקו... וכמובן שלא הועילו ולא כלום... הגיעו במרוצה לאנשי העיר והתמרמרו בפניהם מדוע אצלכם הועילה 'הסגולה'... הסבירו להם שאין התכלית בזעקה אלא במעשה... ואין הזעקה אלא כלי לאסוף את העם לכבות את האש. כך כיוצ"ב עיקרה של תשובה אינו החרטה והזעקה אלא הוא התעוררות לשינוי המעשים מכאן ולהבא.

לח. כך אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (פרשת נח ד"ה וישלח) בשם אביו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, דיש מין חיה הנקראת 'ביבער', וכך היא דרכה, להיכן שתלך, הרי בדרך חזרתה תשוב באותו דרך בדיוק ממש, וממילא כשרוצים לצודה מתבוננים בדרך הליכתה, ומכינים לה 'מלכודת' באותו מקום, וכשהיא תשוב בדרך חזרתה תלך ישר לתוככי המלכודת, ובאמת כשהיא חוזרת והיא רואה את אשר לפני - כי היא עומדת להילכד - תתחיל לבכות, אבל עדיין אינה מעלה בדעתה לשנות דרכה, וכך היא בוכה ונכנסת תוך כדי בכיה למלכודת... אך 'מותר האדם מן הבהמה' בכך שיכול לשלוט בעצמו שלא להמשיך בדרכו הרעה וליפול לאותה מלכודת... ואין טעם לבכיה אלא לעשות מעשה...

ודע, כי פעמים הרבה נראה לו לאדם כי 'מוכרח' הוא לנהוג כמנהגו וכדרכו, אך באמת אין זה אלא דמיון בעלמא. והמשיל זאת הגאון רבי מרדכי פאגערמאנסקי לשני אחים קטנים ששיחקו כשהאחד משמש כעגלון והשני נדמה לסוס, ו'בעל העגלה' מושך בסוס... והנה החל לירד גשם זלעפות, 'בעל העגלה' עזב את החוטים (מושכות) ומיהר אל הבית, אם הבנים שראתה כי רק בנה האחד שב הביתה דאגה לשלום אחיו מדוע הוא בושש לבוא, מיהרה לצאת חוצה, ומצאתו עומד כשהוא כפוף תחת כיפת השמים וכולו רטוב עד לשד עצמותיו, ותשאלהו, מדוע תעמוד בחוץ, והרי הגשם יורד עליך ללא הפסק, השיב הנער, כיצד אכנס הביתה, והרי

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

ח"ב עמוד קצב) במקום שמחשבתו של אדם נמצא שכשארם חושב על הקלקול הריהו נמצאת שם נמצא האדם עם כל נפשו, בתוך הרעליטי, ובוודאי לא ישוב בתשובה

אנוכי 'סוס'... על כך אמר דוד 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין'... עומדים אנו בעשי"ת, והלה אומר 'איני יכול להיכנס כי סוס אני', איני יכול לעזוב ולשנות דרכי לטובה... מי גילה לך 'רז' זה שאתה סוס, ומי מכריח אותך להמשיך להיות 'סוס', עזוב את הרגליך הנלוזים, פקח עיניך וראה כי עליך אמר הבורא 'נעשה אדם', ובכוחך להעפיל למדרגות ומעלות טובות לאין ערוך.

ידוע שלשמירת הפיל (שלא יברח) די בחבל דק וחלוש, אף שבוודאי בכוחו של פיל לעקור את החבל כלאחר יד, מכל מקום 'שמירה מעולה היא'... והסבר הדבר, מכיוון שכשהיה הפיל קטן בן יומו היה סגי לו בקשירת חבל דק, וכשניסה אז להשתחרר ממנו לא עלתה בידו, לכן קבע בנפשו שלעולם אין בידו לקרוע את קשרי החבל, וכבר איננו מנסה אפילו פעם אחת לחשוב אולי עתה משגדלתי ואני נושא משאות אדירים, כבר יכול אני לשחרר עצמי מחבל דק וקלוש זה... עלינו לדעת - 'מותר האדם מן הבהמה', להבין שאף אם כבר ניסה להתגבר על יצרו באיזה ענין ולא עלתה בידו, וכי משום הכי גם עתה לא יצליח, הרי יתכן שהיום נתחזקו כוחותיו ויוכל לנצח. לט. הרה"ק רבי שלום שכנא מפרוהבישט זי"ע היה אומר כי המהלך בדרכיו ונפל בבוץ, אם יתחיל מיד לנקות עצמו ואת בגדיו, לא די שלא ינקה בזה את בגדיו, אלא הבוץ יתפשט יותר על הבגד וילכלכנו יותר, ומה יעשה אדם זה - ימשיך בדרכו כלא היה, ולאחר זמן כשיתייבש הבוץ, אזי בגרירה אחת יתפורר כל הבוץ ויפול מבגדו ללא כל עמל ויזע. כיוצא בו מי שיתבוסס ב'סור מרע' ויחשוב הרבה מעברו שלא טוב היה, לא די שלא ינקה עצמו אלא מסוכן הוא להתלכלך יותר, ומהי תקנתו, לא יתייחס כלל לעברו - ולא יעסוק בסור מרע כלל, אלא ילך בדרכו בעסק התורה והמצוות כאילו לא אירע דבר, ובבוא הזמן 'כשיתייבש' הבוץ, בגרירה אחת - בהרהור תשובה אחד כדבעי, ינקה ויפול כל הרע מאתו (משמיע שלום, יש שהעמיסו בלישנא דגמי' (פסחים ק). 'פורס מפה - ומקדש', שיפרוס מפה על העבר ואז יוכל לקדש עצמו).

בסגנון זה אמר הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצוק"ל, במשל למי שנתלכלכו בגדיו ב'אפר' שריפה, שאם יתחיל לנקות עצמו על ידי שפשוף הבגד, אזי לא די שלא ינקה את עצמו אלא יטנפו בגדיו יותר, אלא כך יעשה - ינפח בפיו על האפר, ובנפיחה אחת יתפזר ויעוף כל האפר מבגדיו, ולדידן, המרגיש בנפשו כי נפשו נכתמה ב... לא ישפשוף - ויתחיל לחשוב אודות עברו, כי נכשל בזה ובוזה, ובמחשבות מעין זה. אלא ינפח פעם אחת ברוח פיו על כל ה'עבר', ויראה בעיני רוחו איך שכל עברו כאפר שכבר התפזר לכל עבר, ומעתה יעבוד את בוראו ויעסוק בתורה ויראה כמי שנולד זה עתה.

כי מוחו יתגשם ויגרום לטמטום הלב יש להקב"ה מזה, ובזמן שהוא חושב על ויכול ליפול לתוך עצבות חלילה, ומחשבה זה הריהו יכול להיות נוקב מרגליות, זו גרועה מעצם החטא², כי כשיחשוב על סור מרע ועל הבויץ - הפוך בבויץ והוא ישאר בויץ, בן חטא לא חטא, מה ברע, עשה טוב, עשית חבילות עבירות

בספה"ק הביאו לשון הזה"ק המפרש בלשון הפסוק (ישעיה נב ב) 'התנערי מעפר קומי - כהאי תרנגולתא דאיתנערת מן עפרא'. והכוונה בזה, שהנה מדרך התרנגולת להתפלש בעפר עד שכל כולה מלוכלכת ומטונפת, אמנם בשעה שקמה אינה מתחילה לנקות נוצה אחר נוצה שהרי אין לדבר סוף, אלא עומדת ומנערת עצמה ובבת אחת כל הלכלוך סר ממנה. וכך הוא הדרך בעבודת ה', שלא יתחיל לנקות ולשוב על כל חטא וחטא, אלא יתחזק ויאמר מעתה אעשה רצון קוני, והתנערות הגונה זו מכל דרכו עד עתה היא שתנקה אותו כראוי.

וכבר אמר גדול אחד, שכשירד לטבול במקווה טהרה ראה מודעה המכרזת ואומרת 'כשאתה יורד מדרגה היזהר מהחלקה' (פון זיך אויסגליטשען), ולמד ממודעה זאת, כי אומרים לאדם 'כשאתה יורד מדרגה' - כלומר כשנפלת ונכשלת באיזה חטא ופגם, 'היזהר מהחלקה' - שלא תוסיף ליפול מכל המדרגות.

מ. ולעולם לא תפול רוחו בקרבו, והדבר דומה לאותו שר הצבא בחיל המלך שיצא עם גדוד חייליו לשדה הקרב, ובאמצע המערכה פגע חץ באחד החיילים והרגו נפש, ברור לכל בר דעת שלא יעמוד המפקד לשאת דברי הספד בנהי בכי תמרורים על הסתלקותו של החייל, שהרי אם יעשה כן באותו הזמן ימשיך האויב להסתער ויקל עליו להפיל עוד חללים, ועוד שכתוצאה מההספד תשתרר עליהם עצבות ויאבדו ה'מוראל' ורוח הלחימה ומכאן ואילך ילחמו ברפיון ידיים, ודא קשיא מכולהו, אלא יצווה המפקד להמשיך במלחמה כאילו לא היה כלום, ורק כשוך סערת הקרב יתפנה, ועל דרך זה ממש, גם אם גבר עליו יצרו ח"ו אל יכנס לעצבות ולמרה שחורה כי בכך יפול שדוד לגמרי.

נוראות מצינו בדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק כי תבוא י) שמעיקרי התשובה לדעת שכל אותו חטא לא היה אלא כי כך גזרה חכמתו העליונה (פשיטא שקודם החטא אין מקום למחשבות אלו אלא התפקיד המוטל עליו לברוח מן העבירה ובידו הבחירה, וגם לאחר שכבר נכשל אסור לו לחשוב כן כדי להיפטר מן התשובה, אך יש מקום לומר כן כדי שיוכל להתחזק), וממילא אין כאן סיבה לנפילה כלל. כי היצר הרע מפתה אותו לחשוב שנפל מראש הגג עד לארץ וכולו מרוסק וחבול... אך האמת שעדיין הוא בראש הגג, וכל הנפילה היא בדמיון רוחו.

עשה מצוות כנגדן... עם ישוב הרעת, שיתחדש מעתה^{מ"א}. כבריה חדשה וכתינוק עכ"ל. אלא יקיים בעצמו מאמר חז"ל שנולד^{מ"ב}, וכך יוכל לבוא לפני ה' אלוֹקוֹ (בר"ר כאו) 'אין ועתה אלא תשובה', כלומר ולהתקרב אליו כבעל תשובה גמור.

מא. מעשה בחסיד אחד שנכנס אל הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, ובכה לפניו מקירות לבו על מצבו השפל ברוחניות, ובתוך דבריו פלט בלשונו שהוא כולו טבוע ברפש ובוץ, נענה הרה"ק מטאלנא והשיב לו - הבוץ הגדול ביותר אין לו קיום ויתייבש לבסוף אם אין מוסיפים לתת בו מים... כלומר, שאין עליו כי אם להחליט בהחלטה גמורה לעזוב דרך רשע ולהפסיק בנתינת עוונות, וממילא יתייבש הבוץ מאליו ויצא מאפילה לאור גדול.

הגאון הגדול רבי ברוך בער מקאמעניץ זי"ע בעל ה'ברכת שמואל' אמר פעם, דעו לכם שהיצר אינו מניח לאף אחד, ולכל אחד ימצא את הדרך להפילו בפח יקוש כפי מדרגותיו, ואף ה'ראש ישיבה' אינו נמלט ממנו, הן אמת שלא יבוא אליו לומר לו אל תלמד שהרי ראש ישיבה הוא ולא ישמע לו, ואף להדיחו מיראת שמים לא ינסהו מכיוון שהיצר יודע בעצמו שלא ישמע לו, על כן יבוא לעוררו שיחמיר בחומרות יתר על המידה עד כדי 'נערווען' (עצבים) המעבירות את האדם על דעתו, ובזה יפילנו לגמרי. וסיפר את אשר קרה עמו בראשית הימים, שאחר המלחמה עבר להתגורר בוויילנא יחד עם אביו הגאון רבי שמואל לייבאוויטץ זצ"ל, ושם חלה האב ור' ברוך בער ישב ליד מיטתו לילות וימים, ולא מש ממיטת חליו, אולם מקורביו שחששו לבריאותו הציעו לו שיחליף את מקומו עם אחד מבני הישיבה שהואיל לשבת ליד מיטת החולה. כל המאמצים לא נשאו פרי והאב הזקן נפטר, חלשה דעתו של רבי ברוך בער, בהאשימו את עצמו כי לא טיפל באביו כראוי, וכי אם היה מטפל בו די הצורך היה עשוי להאריך ימיו, צערו של הגאון גבר עליו מאד וסכנה היתה נשקפת לחייו, באחד הימים נזדמן הגאון לאסיפת רבנים שהתקיימה בוויילנא, גם ה'חפץ חיים' היה נוכח שם. הסתגר ה'חפץ חיים' עם רבי ברוך בער באחד החדרים הצדדיים, ופתח בשיחה על נושא התשובה כשידו אוחות בידי של רבי ברוך בער, וחזר עמו פעמים רבות שכח התשובה - לא די שהעוון נמחק כליל, אלא כל מהותו של האדם נהפך לאיש אחר, עד שהחל רבי ברוך בער לומר מרוב שמחה, 'א נייער ברוך בער, א נייער ברוך בער' (ברוך בער חדש), כי פנים חדשות באו לכאן, כל ימיו הכיר רבי ברוך בער טובה ל'חפץ חיים', באמרו ה'חפץ חיים' ממש החיה אותי.

מב. נוהג היה הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לברך את ברכת 'שהחיינו' בליל ב' דר"ה בעת ה'קידוש' כשהוא מכון על ה'רימון' (ולא אכל רימון בלילה הראשון), בשנה אחת בטרם ערך את שוה"ט בליל ב' דראש השנה (בביהמ"ד שבשכונת מאה שערים

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

כט

כי אין אלוקי בקרבי וגו', ועל ידי זה ואנכי הסתר אסתיר את פני לא מהם אלא על כל הרעה אשר עשה ופנה אל אלהים שהשתחוה לצלם בימי נבוכדנאצר - אסתיר פני מאותה הרעה. עכ"ל. כי ההכרה וההודאה שאכן חטא לאלוקי היא מעבירה את מידת הדין וכל פורענות^מ, ומאחר שהתוודו על עוונם והבינו שאירע להם הצרה כי לא הלכו בדרכי ה', יעוררו מידת הרחמים מלעילא, עד שהקב"ה יעלים עיניו כביכול ממה שחטאו.

וכן אנו אומרים ב'ווידוי הגדול' של רבינו ניסים (ביוב"ק ועוד) ומנהגך לרחם על בריותך, וביותר לשבים אליך ומודים

מודה ועווב ירוחם - סגולת המכיר שחטא ומודה על האמת

בפרשתן (לא י-יה), וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, וכבר הבאנו את הקושיא הידועה, מדוע 'אנכי הסתר אסתיר פני' אחר שכבר אמר 'על כי אין אלוקי בקרבי מצאוני הרעות האלה'. ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תרי"ג ד"ה ואמר על) וז"ל, ונלע"ה, מתחלה ואסתירה פני מהם, מהם דייקא - מהם אסתיר פנים, ועי"ז 'ומצאוהו רעות רבות וצרות', ועי"ז, יתודו וישובו ויאמרו על

בעיה"ק ירושלים) הודיעה בתו הרבנית קאפ ע"ה שנתגלה שהרימון 'מלא תולעים כרימון'... ואינו ראוי לאכילה, ואין 'פרי חדש' ל'שהחיינו', נענה הרה"ק הרמ"מ בפשטות, ואמר, מה ה'בהלה', אעשה תשובה ואהיה כקטן שנולד, וכבר יהא ניתן לברך שהחיינו על הולדת הבן...

מג. וכך אמר הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע שהאיש אשר ייסורים באים עליו ומתוודה באותה שעה על חטאיו ודאי שילכו מאתו היסורים, והיה אומר, שהדבר בדוק ומנוסה, שמיד כאשר יחזור בתשובה ויתוודה ימתקו הדינים ויהפכו לרחמים. ובדידיה הוי עובדא, בעת אשר נסע הגר"ח לשמחת נישואי בנו הגאון רבי איצ'לע, ובהיותו על אם הדרך חל 'יום הקריאה' בתורה - יום שני בשבת, וביקש הגר"ח שיביאו ס"ת מעיירה סמוכה בכדי לקרוא בו, אכן היה שם עוד רב אחד אשר היה גדול בשנים מהגר"ח והוא אמר שאין לטלטל ס"ת עבור זה, וקיבל הגר"ח את דבריו, ולא שמע באותו יום 'קריאת התורה'. בשובו לביתו נגנב מעמו הספר-תורה שלו, הבין הגר"ח מיד על מה באה עליו הרעה הזאת, ונכנס לחדר אחר ותוודה על שחטא בביטול קריאת התורה, ובעודו שם הודיעו שנמצאה הגניבה ונמצאו הגנבים - חיילי המלך שבזוז, וכשפתחו את הס"ת ראו שיריעה אחת נחסרה, והיה זה במקום הקריאה מה שהחסיר מלקרוא...

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

לפניך ועוזבים ומתנחמים על פשעיהם ולא
מבסים אותם, שכן כתוב (משלי כח יג) 'מכסה
פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם'^{מדי},
ומציל את נפשו מדינה של גיהנום.

שאין עומד מפני הפורעניות אלא תשובה,
שכל מי שחוטא ואומר 'חטאתי'^{מדי} אין
רשות למלאך ליגע בו^{מדי}.

'תפילה' - כח התפילה בימים אלו

ובך מצינו גבי בלעם הרשע, הכתיב
ביה (במדבר כב לד) 'ויאמר בלעם
אל מלאך ה' חטאתי', ואמרו במדרש
(במדבר כ טו) 'שהיה רשע ערום, ויודע
כתב הרמב"ם (תשובה ב ו) וז"ל, אע"פ
שהתשובה והצעקה יפה לעולם,
בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום
הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא

מזד. בקרב חסידינו של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע היה חסיד בשם רבי ירוחם, והיה
הבית אהרן מרבה לשלחו לגשת להתפלל לפני העמוד. פעם שאל אחד החסידים
שגם נפשו אוותה להתפלל לפני העמוד... רבי קדוש, וכי משום שהוא נקרא בשם
'ירוחם' יגש כל כך הרבה לעמוד... (כטוען מבלי אומר ודברים, נפשי מה תהא עליה), אמר
לו הרבי, לכשתהיה מודה וגם עוזב אז גם אתה תיקרא ירוחם...

מה. וכתב על זה הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (בלק אות כב) וז"ל. מזה לימוד עצום
שלא יאמר האדם איני מוכן לתשובה וכדומה מחסידישע תירוצים הכל הבל,
רק בכל עת פתוחין שערי תשובה. ועל עצם מחשבה זו - שאין בכוחו לשוב, יעשה
תשובה, כי זה וודאי שזה הרשע - בלעם, לא היה מוכן לתשובה, ולא חשב לשנות
דרכיו אף לרגע אחד, ואעפ"כ הועיל לו אמירת חטאתי, ק"ו לכל בר ישראל יהיה
מי שיהיה, בעת שישום לבו לשוב בתשובה - יקבלנו אביו שבשמים באהבה וברצון.
מו. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע היה חוזר על דברי מדרש זה, והיה אומר שמצווה
לפרסמו לבני הנעורים - במקום שיענו יומם ולילה תירוצים על מעשיהם, יענו
ויאמרו 'חטאתי' ויחזרו לדרך המלך - מלכו של עולם.

פעם ראה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שני בחורים המדברים ביניהם בשעת התפילה,
ניגש אל אחד מהם ואמר לו לא תדרוך כף רגלך בבית מדרשי משך שבועיים ימים,
החל הבחור להצטדק ולומר שאין האשמה בו, רק הלה דיבר והוא לא דיבר כלל
רק האזין לדבריו, אמר לו ה'בית ישראל' מכיון שאתה מתחיל עם תירוצים לא תיכנס
לבית המדרש ששה שבועות... לאחר מכן ניגש אל חברו ואמר לו מעתה אל תיכנס
לבית מדרשי שבועיים, ענהו הבחור, רבי, חטאתי, ורוצה אני לשוב על מעשה זה,
אמר לו ה'בית ישראל' [אחר שלא תירץ עצמו] היכנס תיכף ומיד לקידושא רבה.

אף הוא אמר פעם לאחד מחסידינו (שמעתי בשם בעל המעשה) שערך אליו 'נסיעה',
וכשקיבל שלום שאלו הרבי למטרת בואו, אמר לו 'באתי הנה אל הרבי', אמר לו

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה לא

מיד^{טו}, שנאמר 'דרשו ה' בהמצאו', במה דברים אמורים ביחיד^{מח}. וכלשונו של ה'ערוך לנר' (ר"ה יח.) 'דשאני עשרת ימי תשובה שאפילו תפלת יחיד ודאי מהני, ונקרע דינו לנמרי'. ולהפיל תחנה, והעת עת רצון והתפלה נשמעת בה^{טז}, כענין שנאמר (ישעיה מט

הרבי המדבר באמצע התפילה לא בא אלי לשבת (כאומר, אל תאמר במצב כזה שבאת אלי...), ומספר בעל המעשה שעפ"י אמת הוא לא דיבר מאומה בעת התפילה, רק זה היושב לצידו דיבר והיה נראה כמו שהוא השתתף בשיחתו, אבל זה החסיד נהג בחכמה ולא ענה לרבי - לא אנכי המדבר, אלא נענה ואמר, איך וועל שוין מער נישט רעדן... (יותר לא אדבר בעת התפילה) אמר לו הרבי ב'תוך כדי דיבור', אכן, באת אלי לשבת...

יסוד גדול אמר הרה"ק הרר"ב מפרשיסחא זי"ע, בבי"ד של מעלה לא ישאלו לאדם מדוע נכשל בחטא, רק טענה אחת - מדוע לא שבת בתשובה, וע"כ אין לו מה להשיב, כי מי הפריע לו להתחרט על העבר ולקבל ע"ע לתקן דרכיו מעתה. ומבואר כן להדיא במדרש (נשא, במד"ר יג ג) כי טרם שגורש אדם הראשון מגן עדן ביקש ממנו הקב"ה שיחזור בתשובה, ואמר לו 'אפילו עכשיו עשה תשובה ואני מקבלך', ומאחר שלא עשה תשובה גירשו אותו, והן הן הדברים, שעל עצם החטא היה בידו להצטדק, וכמו שטען בעצמו (בראשית ג יב) 'האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל', אך על הטענה מדוע לא חזר בתשובה לא היה לו מה להשיב, ומשום הכי נענש מן הדין.

מז. כמו כן יש לדקדק בדברי רש"י הנודעים (ב"מ קו. ד"ה ותגזור) 'מה שתבקש מן היוצר יעשה, ואני לא ביקשתי מן השמים בתחילת השנה שיצליחני בשעורים אלא בחיטים', שאין הדברים נאמרו רק לגבי התפילות בר"ה אלא 'בתחילת השנה'... מח. ועד היכן מגיע הכח שיש לכל יחיד ויחיד לקרוע שערי שמים בתפילתו יש ללמוד ממה שהביא ה'אליה רבא' (תקפ"א בא"ז סק"ו) מה שכתבו ב'מנהגים', שאף שבכל השנה אין היחיד יכול לומר י"ג מידות דרך תפילה ובקשה, אך עשרת ימי תשובה שאני וניתן לאומרם אף ביחידות, ואם כי להלכה ודאי שלא נפסק כך, אך עכ"פ למדנו מכלל הדברים שיחיד הרי הוא כציבור.

מט. הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ב'יערות דבש' (ח"א דרוש ו) נתן טעם להא מילתא, מדוע הקב"ה מקבל את הבקשות והתפילות בימים שמלך יושב על כסא דין, דלכאורה איפכא מסתברא שבימי דין לא יתקבלו תחינות ובקשות לזכות לרחמים וחסדים, רק כי מר"ה ועד יום כיפור יושב הקב"ה ודן את העולם, ולא כבכל

(ח) 'בעת רצון עניתך זביום ישועה עזרתך, עב"ל".

והנה בנוהג שבועולם (בקרוב אומות העולם) שכל מי שהועמד למשפט יתור אחר ה'שופט' ומעשיו או ישחדנו בממון או בשאר עניינים... ויזכה בדינו, אף אנו להבריל אלף אלפי הברלות נהיה 'מגלה סוד' - כי מצינו דרך לשחד כביכול את הקב"ה - שופט כל הארץ, והיא התפילה והצדקה, דאיתא בגמרא (ברכות כח:): שאמר רבי יוחנן בן זכאי, 'עכשיו שמולכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים וכו', ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחרו

בממון וכו', ולא אבכה'. וכתב המהרש"א (ח"א ד"ה ואיני) אף שאמר 'אי אפשר לשחרו בממון ולפייסו בדברים' זה אינו אלא לעולם הבא, אבל בעולם הזה יכולין לפייסו בדברים שהיא התפילה, ולשחרו בממון שהוא הצדקה. ע"כ, שמעו נא בני ישראל 'עורי נא התייצבי נא בעד הנפש חלי נא' כל עוד נשמתו בקרבו בזה העולם בכלל, ובפרט בימים הללו להרבות בתפילה וצדקה ויצא דינו לאור... וכבר כתב ב'טורי אבן' (ר"ה סז:): לבאר מה שאמרו שה'צעקה' מתקבלת מיד, ש'אין זה הטבת מעשיו לחוד, אלא שידפוק על שערי רחמים בתפילה ובקשה יתירה'.

יום שדן את העולם רק בג' שעות הראשונות ביום (כמבואר בע"ז ד.), והנה 'ידוע מחוק ונימוס הדין שאין לדיין לכעוס על בעל דין בעת המשפט', וזאת משום שני טעמים, חדא שלא יסתתמו טענת הבעל דין וגם כדי שלא יוציא פסק דין מעוקל מתוך כעסו, ומשום הכי בעת ישבו על כסא משפט אינו יכול לכעוס כלל ומאריך אפו, ולכן אף כי רבו עוונות כחול, לא יכעס כלל, וביד האדם לבקש מנה גדושה של רחמים המתעוררים בעשרת ימי תשובה, ולכך ימים אלו הם ימי חפץ וימי רצון לה' אף כי הם ימי דין.

נ. וביותר תגדל מעלת התפילה בערב יוה"כ, וז"ל הרה"ק ה'שם משמואל' (יוה"כ שנת תרע"ב) חיוב סעודה בעיוה"כ... ויש לומר הטעם כי ידוע שבאכילת עיוה"כ מתקנין כל האכילות של כל השנה, וכן כל התפילות של כל השנה מתקנין ומזדככין בתפילת עיוה"כ, ואם יש מכולן כדי לצרף תפילה אחת שלימה, יש לכל התפילות עליה בהדי תפילה זו.

גם נזכיר בקוצר אמרים מעלת יום (שבו אומרים את הסליחות הנקראים) 'י"ג מידות', שנהגו להרבות בו באמירת תהילים, כי גדול כוחו של יום, ובפרט לדעת ה'ריקאנט'י בפרשת העקידה (בראשית כב יד; הובא בכלי יקר ויקרא טז ג) שהיתה עקידת יצחק ביום הקדוש, נמצא שיומיים קודם לכן ביום ח' תשרי יצאו אברהם ויצחק להר המוריה, ויום זה של י"ג מידות היה היום הראשון ותחילה למקראי קודש.

נא. סיפר הגאון רבי מאיר שפירא זצוק"ל ראש ישיבת חכמי לובלין, מנהג היה לו לאחד מרבני העיירות שבכל עת שהיו העניים מתדפקים על דלתי ביתו לבקש

ויש ללמוד על חובת התחנונים בימים אלו, שהנה כתב הטור (תרב) ונהגין בספרד שגם בשבת מרבין לומר סליחות ותחנונים. והקשה עליהם שהרי קי"ל שאין מריעין בשבת. ומתרג' ה'בית יוסף', וז"ל. נראה ליתן טעם למנהגם שהם סוברים להלכה כמ"ד מתריעין בשבת על עיר שהקיפוה אויבים או שטפוה נהר

לפי שהוא דבר נחוץ וכו' וכיון דבעשרת ימי תשובה התפלה נשמעת יותר מבימים אחרים, וגם באותם הימים האדם מוכן להיות נגמר דינו ביום הכיפורים, אין לך דבר נחוץ יותר מזה. עכ"ל. ואם כי לדין אין נוהגים לומר בשבת, אך עכ"פ בכל ימי עשי"ת (ימות החול) ירגיש ש'אין לך דבר נחוץ יותר מזה'.

מטבע לצדקה הייתה הרבנית מעניקה מטבע של 'גראש' לכל אחד, אכן, בראותה כי עני 'בן טובים' עומד לפניו הייתה מכנסת אותו אל הרב בעצמו, והוא היה מעניק לו מטבע של 'זלאטע' אשר היה שווה מאה 'גראש', אחד העניים שהיה רגיל לבוא בכל ערב לבקש נדבה מאת הרבנית, הצליח פעם להיכנס אל הרב בעצמו אשר נתן לו כהרגלו 'זלאטע', החל העני להתחנן ולהפציר שיעניק לו הרב עוד מנדבת לבו. שאלו הרב, הנה הרבנית נותנת לך בכל יום גראש אחד ומעולם לא בקשת עוד, ואילו ממני שנתתי לך זלאטע שלם הנך מבקש שוב, ולכאורה היה מן הראוי שתסתפק בנדבה גדולה זו ולא תעז לבקש עוד. השיב לו העני, הנה אף אם אתחנן לפני הרבנית הרי לא תתן לי אלא עוד גראש, ואין שווה בעיני להתחנן בשביל נדבה מועטת כזו, לעומת זאת הרב מחלק מטבע גדולה, על כן 'שווה' לי להפיל תחינתי בשביל לזכות בעוד מתנה גדולה כזו. ולעניינו יאמר שבימים האלו מעניקים מן השמים זלאטעס שלמים בלי די, והצעקה מתקבלת מיד, והחכם עיניו בראשו לבקש בעד הנפש חנינה אולי יחוס ואולי ירחם.

נב. הנה תקנו הגאונים להוסיף לבקש בעשי"ת בברכת 'אבות' - 'זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים', וכבר הקשו שהרי ג' ברכות ראשונות של שמו"ע אינם אלא 'שבח' ותהילה לבורא ית"ש, ומה מקום לבקשות באמצע הברכה הראשונה (עי' טור סי' תקפ"ב). והביאור הוא על פי מעשה שהיה עם הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל בעת שכיהן ברכנות עיר הבירה לאנדאן (לונדון), אשר אחד מתושבי המקום ירד מנכסיו מטה מטה ל"ע וכמעט שלא גווע ברעב, והגיעו הדברים לידי 'פיקוח נפש' ממש, נחלץ הרב אברהמסקי לעזרתו והוא בעצמו ערך מגבית והסתובב בבתי גבירים להתרימם מממונם. בליל שב"ק עלה הרב לגביר אחד והחל לבקש ממנו שיפתח את ידו ויתן עכשיו תרומה נכבדה, נדהם העשיר ואמר, רבי, שבת היום... יסור נא מר לביתי לאחר השבת ואז אתן, אמר לו הרב, בכוונה תחילה הגעתי עכשיו כדי שתבין ותשכיל גודל נחיצות הבקשה עד שאפילו שבת נדחית מפניה, ולא עת דברים עתה כי אם 'קום ועשה'... כיוצא בדבר

גאר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

והנה אמרו (ע"י ר"ה טו:) 'תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה'... והיינו 'צום קול ממון', ואמר הרה"ק המהר"ש מבעלזא זי"ע (פסח על שה"ש ב יד), שעל 'צום' יש ביד האדם לומר שאין בכוחו לצום ולהתענות מפני טבעו החלש, וכמו כן על 'ממון' יענה ויאמר לא חנן אותי ה' עם מעות שאוכל לפזר לצדקה, אבל על הרמת 'קול' בתפילה לפני ה' אין לו תשובה... ומעתה אם אכן ירים 'קולו' בתפילה וזעקה הרי זה מוכיח בעליל את

צדקתו כי לא צם מחמת חולשה ולא נתן צדקה לחוסר הממון, אבל אם יתירשל גם ב'קול' יתברר למפרע שאין שום 'תירוץ' לא על ה'צום' ולא על ה'ממון' ורק עצלות תפסה אותו. וזה מרומז בפסוק (שיר השירים ב יד) 'השמיעני את קולך כי קולך ערב', כי ה'קול' ערב על הצום והקול יי'.

'וצדקה' - ריבוי הצדקה וחסד בימים אלו
בתב הרמב"ם (הלכות תשובה ג ד) 'נהגו בל בית ישראל, להרבות בצדקה יי'.

הננו מבקשים זכרנו לחיים דווקא שלא במקום הראוי ועל פי הסדר, כי אין הימים כתיקונם שצריך לשמור על ה'גינונים' ועל המנהגים.. אלא הזמן בוער כאש, ופיקוח נפש יש בדבר, רבש"ע זכרנו לחיים... ואם לא עכשיו אימתי...

נג. מסופר על החסיד המפורסם רבי מרדכי פעלץ זצ"ל ששימש כבעל שחרית אצל הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע, באחת השנים שמע בדרך הילוכו לביהכנ"ס השכם בבוקר קול בכי תמרורים הבוקע מאחד הבתים, משנכנס הביתה מצא שם חולה הזקוק תיכף ומיד ל'עצים להסקה' לחמם הבית, הלך ר"מ הביא עצים והסיקן מפני פיקוח נפש. אדהכי והכי איחר לבוא לתפילת שחרית ובעמדו בפתח בית הכנסת שמע שבעל התפילה מסיים 'הנורא בנוראותיך', והבין שעליו להתחיל מיד 'המלך', כדי שלא לעכב את קהל הקודש, לכן החל מיד להשמיע תנועת אה... אה... 'המלך' ממקום עמדו, המהרי"ד הביט לעבר הפתח מחמת הקול שנשמע משם, אחר גמר התפילה נענה הרה"ק ואמר, אכן, כאשר מסיקים מתחילה אפשר להתפלל בחמימות... ולכאורה ישאל השואל על ר' מרדכי, הרי לא אמר לא ברוך שאמר ולא פסוקי דזמרה - כיצד 'קופץ' מיד להמלך, אלא, שעשה כן מפני 'כבוד המלכות', שלא לעכב את רבו הרה"ק המהרי"ד וכל קהל הקודש. ולדין ייאמר, אף אם לא התעורר האדם בימי הסליחות ובימי ר"ה, עכ"פ מפני כבוד המלכות 'קפוצ' עכשיו וימליך קוב"ה על עצמו מעתה.

נד. עוד רמז שם, כי צום קול ממון כל אחד מהם עולה בגמטריא 'קול'. ו'ערב' עולה בגימטריא ב' פעמים קל"ו, ללמדנו שבשעת הדחק מועלת הרמת הקול במקום שנים האחרים שאין בידו לעשות.

נה. מאמר נורא אמר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע בביאור המעשה נודע שהיה אצל זקנו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע, עשיר קמצן נורא נתעלף ביוה"כ, והרופא אמר

וחסר בין איש לרעהו ובמעשים טובים תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ, ולעסוק במצוות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה'. וכך כתב רבינו אפרים (הובא בנהל קדומים ריש פר' שופטים) רמז מן התורה להרבות בצדקה בימים אלו, בלשון הכתוב (דברים נ"ו ב) 'צדק צדק מתוך עשרת ימי תשובה ישנם שישה

שעליו לשתות 'שיעורים', ושוב נסתכן ואמר הרופא שעליו לשתות כדרכו 'כוס' שלם בפעם אחת, מכיוון שכן נענה הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, שירכנו מעל החולה וילחשו באזנו כי מותר לו לשתות כדרכו בשתיה מרובה - אמנם על כוס וכוס יצטרך לשלם לאחר צאת החג 'מאה רייניש', וראה זה פלא והפלא, משלחשו כן באזנו, נתחזקו כוחותיו של אותו 'קמצן נורא'... וכבר לא הוצרך לשתות אפילו ב'שיעורין'... ובפשוטו, מאחר שידע עשיר שכל 'כוס' תעלה לו ביוקר כבר לא היה צריך לה... אכן ה'שפע חיים' ביאר בזה עוד, כי השטן הוא היצר הרע יודע ומכיר היטב עד כמה גדול כוחו של התענית ביום הקדוש, ועד כמה היא מעוררת רחמים בשמי מרום, ועל כן התאמץ להביא אותו עשיר לידי צמאון ופיקוח נפש בכדי שלא יוכל לצום... אמנם סגולת הצדקה להשביט כל מריע גדולה כהנה וכהנה מסגולת הצום... והיה 'עדיף' לשטן המשחית שהלה יוכל להתענות ביוה"כ מאשר יתן צדקה...

נו. מובא בגמ' (כתובות סז:) שמר עוקבא היה רגיל בכל 'מעלי יומא דכיפורי' (- ערב יו"כ) לשלוח לעני שהיה בשכנותו סך ארבעה מאות זוזים. וכתב המהרש"א (ח"א ד"ה ארבע) וז"ל, דקדק ליתן צדקה זו הגדולה ערב יו"כ, שזכות זו היא מכריע לטובה, (א"נ בו ביום צריך העני יותר לסעודתו). עכ"ל.

סיפר הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל אב"ד 'חוג חתם סופר' ב"ב, מעשה שהיה אצל הגה"ק בעל ה'חתם סופר' זי"ע, בשנה אחת אחרי 'סעודה המפסקת' קרא החת"ס לאחת מבנותיו, ואמר לה, שתלך להציע שידוך ליתום פלוני עם יתומה פלונית, אמרה הבת כי מיד בצאת החג תפעל להוציא את השידוך מן הכח לפועל, אמר לה החת"ס, הנה זקוק אנכי לאיזה זכות לקראת יום הדין והחתימה. מיד שלחה הבת לדבר עם הבחור אודות יתומה פלונית, ויען הבחור מה אעשה ואין הפרוטה מצויה בכיסי, הביאה הבת את דבריו אל אביה הגדול, נענה החת"ס והשיב שהוא מבטיח שלעולם לא יחסר להם דבר בביתם... מששמע הבחור את הבטחת החת"ס הסכים מיד (ואכן, לימים סיפר הלה, שתמיד היתה פרנסתו מצויה, ואף שלא זכה לעשירות לא היה חסר לו כלום מעולם), אף צד הכלה הסכימו מיד ובאו בברית האירוסין לשמחת החת"ס, שרק אחר שקיבל את הבשורה הטובה פנה לצאת לבית הכנסת לתפילת 'כל נדרי'.

ימים שניתן לתת בהם צדקה [שהרי בשני ימים דר"ה ובשבת שובה וביורה"כ אי אפשר לתת צדקה].

הברכה 'מלך אוהב צדקה ומשפט' - שהקב"ה אוהב את מעשה הצדקה הנעשית כמשפטה (בתיקונו). הוסיפו על כך את הנוסח בעש"ת - 'המלך המשפט', פירוש שבימים אלו הקב"ה דן האם קיימו כראוי את הצדקה. נמצא דהמלך המשפט קאי על מה שאומרים בכל ימות השנה 'אוהב צדקה ומשפט', ומשום הכי רמזו המשפט על מצות הצדקה הגם שכל מעשי בני אדם נידונים בימים אלו (ולא רק מעשי הצדקה), מכל מקום 'לא רמזו כי אם בענין הצדקה, להודיע שאין חביב לפניו בצדקה'.

זכה כתב הגה"ק מהר"מ פאפירש זי"ע (אור הישר, עמוד נמ"ח פ"א) בזה"ל, כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, ואין מדקדקין בתפילתו, ומקבלין אותו בפנים מאירות, והרבה מליצי יושר

המלך המשפט, וצריך להבין, דבשלמא 'המלך הקדוש' שאומר במקום 'האל-הקדוש' שפיר, מפני שרוצים להזכיר ענין המלכות בימים אלו, אך מדוע משנים ואומרים 'המלך המשפט' הלא בלאו הכי מוכרים 'מלכות' כשאומרים 'מלך אוהב צדקה ומשפט', ואדרבה יש מקום לומר הנוסח זה עדיף מפי, שאומרים שהקב"ה אוהב את הצדקה ומשפט שעושה בימים אלו.

פסק ה'מחבר' (סי' תקפ"א) 'בעשרת ימי תשובה אומר המלך הקדוש, המלך המשפט, וצריך להבין, דבשלמא 'המלך הקדוש' שאומר במקום 'האל-הקדוש' שפיר, מפני שרוצים להזכיר ענין המלכות בימים אלו, אך מדוע משנים ואומרים 'המלך המשפט' הלא בלאו הכי מוכרים 'מלכות' כשאומרים 'מלך אוהב צדקה ומשפט', ואדרבה יש מקום לומר הנוסח זה עדיף מפי, שאומרים שהקב"ה אוהב את הצדקה ומשפט שעושה בימים אלו.

הסבר לדבר מצינו בספר 'מעיל צדקה' (אות תקט) לבעל ה'שבט מוסר' זצ"ל, בראשית דבריו מפרש את דברי

בהגיעו לבית המדרש כבר שקעה החמה והכל עמדו מוכנים ומזומנים לתפילה מזה זמן רב, ובכניסתו רימזו הגבאי על השעה המתאחרת, נענה החת"ס ואמר 'לא אחרתי כלל', כי בשמים לא יתחילו 'כל נדרי' טרם בואי...

הרי לך מחד גיסא סבר החת"ס שאין בידו שום זכות לגשת ל'כל נדרי', והוצרך לפעול בכל כוחו כדי לעשות את השידוך בין יתום ויתומה קודם 'כל נדרי', אף שידע שאין מתחילים במרומים כל נדרי קודם ביאתו לביהמ"ד, עאכו"כ עלינו להרבות בצדקה וחסד בימים אלו.

נז. ראיתי לחכמים וגדולים המבארים הא דאיתא בירושלמי (סוף פאה) שהזקנים היו נוטלים מעות צדקה רק בעש"ת ולא בכל הנה כולה, ומבארים, שבכל השנה נמנעו הזקנים מלקבל כמובא ברמב"ם (מתנ"ע סוף פ"י) שיש מעלה במי שאינו נהנה מן הצדקה כדי שלא להטריח על הציבור, אבל בימים אלו שה'נותנים' נותנים כדי להרבות בזכויות שעל ידי זה יצא משפטם לאור, נמצא, שאדרבה לא 'לקחיה' זקנים אלא 'נתנו' למי שנתן להם.

באר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

לו

עליו בב"ד של מעלה בעת משפטו בא לנגדו.¹

נאמר לגבי 'שבת שובה', כי הקב"ה אומר 'אם תשיב משבת' - שתחזור בתשובה בשבת זו². מכל 'רגלך' מלשון 'הרגלים', כלומר, שתשנה את הרגילות שהנך רגיל בה, אזי מבטיח לך הקב"ה שתזכה לסיפא דקרא 'עשות חפצך' -

שבת בו תשוב - שבת שובה

הרה"ק מרוו"ן זי"ע ביאר בלשון הפסוק (ישעיה נח יג) 'אם תשיב משבת

נח. מעשה היה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שהגיע אליו אחד הנקרא בשם רבי יענקל קראקובער (יעקב מהעיר קראקא) וסיפר שהוא מתלמידי דמר מלפני ארבעים שנה, שאלו הח"ח לשלומו ולמצב פרנסתו, ויענהו ר"י בשבח והודאה לבורא עולם על שנתברך בעשירות מרובה, כי בשעה שהכל מרוויחים סך ארבעים רובל בחודש הוא מרוויח סך אלפיים רובל בחודש, כי הנה חבילת עצים אשר שוויה ברוסי' כ-10 רובל נמכרת בפולין תמורת 200 רובל, ובזה עיסקו ומעשיו - להעביר עצים מרוסי' לפולין מתחת עיני שוטרי הגבולות שלא יבקשו מכס העולה להון תועפות. שאלו הח"ח וכי לא חושש מר שמא יתפסוהו שוטרי הגבולות... והרי הם חשודים גם על הרציחה על 'עבירה' כזאת, אמר לו ר"י, אנו כיהודים מוצאים עצה לכל דבר וענין, כי בתחילה הייתי מעביר את חבילות העצים ומשחד בכל פעם את שומר הגבול, עד שביום אחד שאלתיו יגלה לי מר כמה הוא מרוויח בחודש, אמר לי השומר כארבעים רובל, אמרתי לו, שמע נא, אני נותן לך מעתה מאתיים רובל בכל חודש, שאלני השומר תמורת מה תתן לי שכר עצום כל כך, אז קבעתי עמו כי בכל עת וזמן שאנכי עובר בין הגבולות הרי אני כמי שהוא 'רואה ואינו נראה' - יעשה עצמו כמי שלא ראני כלל... וכן הוזה, ומשם באה עשירותי העצומה. לשמע דבריו אמר לו החפץ חיים, חזור על דברך ושוב לספר את המעשה ג' פעמים. אחרי הדברים האלה ביקש ר"י את ברכת הח"ח שהשומר הנכרי יאריך ימים על ממלכתו כי הלה הזקין לאחרונה ואינו יודע מי יהיה השומר הבא לאחריו ומה טיבו בעסקי השוחד... אח"כ אמר לו הח"ח הבה נכנס יחדיו להיכל הישיבה, אף שבאותה תקופה כבר לא היה הח"ח נכנס לישיבה, כאן יצא מגדרו ונכנסו יחדיו, ויאמר הח"ח לר"י עלה נא על 'ארון הקודש' במקום המיוחד ל'דרשנים' וספר להם את מעשה עשירותך, אך ר"י לא רצה (מחמת הבושה) לפתוח פיו ולדבר, מכיוון שכן עלה הח"ח וסיפר את המעשה, ולמד מזה, בכוחו העצום של 'שוחד' שע"י הרוויח היהודי שלא די שלא הרגוהו על גניבת הגבולות, אלא שזכה לעשירות עצומה. אף אנו פעמים שנראה לנו ברוב ייאוש כי מצוותינו ריקים מכל, יבשים מבלי כל לחלוחית ואינם חשובים מאומה,

אבל באמת פעמים שיבוא מלאך יגדיל וינפח אחת ממצוותיו עד שתגדל מעל כל עבירותיו יחדיו... וכשישאל האדם את המלאך איזו מצווה הגדלת כל כך, יענהו תפילת שחרית, שמא שחרית של יום הכיפורים, לא ולא, אלא שחרית של יום רגיל מימי החול... ומדוע כי איש זה שיחד כביכול כלפי שמיא, ומהו ה'שוחד' - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים. כי ברחמיו על הבריות קנה לעצמו כאותו ששיחד את שומר הגבולות גדלה עשירותו ע"י לאין ערוך. וכבר הובא לעיל דברי המהרש"א 'בעולם הזה יכולין לפייסו בדברים שהיא התפילה, ולשחדו בממון שהוא הצדקה'.

בימים מקדם כשהיתה אימת הצבא של מדינת ליטא על בחורי ישראל, עלה למעונו של הגאון הגדול רבי יצחק אלחנן ספקטאר זצ"ל בחור בן עשירים שהגיע זמנו להתייצב לפני הצבא, וכה בכה לפניו, רבי קדוש, עד לאחרונה היו בני העשירים משחדים את פקידי הצבא בממון רב והללו היו מוציאים כנגד ה'מצלצלין' שטר שחרור ו'פטור' מהצבא, אך לאחרונה גדלה רשעותם של פקידי הצבא הנוטלים את השוחד בשמחה רבה, ולאחר שהממון בכיסם הם שבים 'למסור' את המשחדים וכך אוסרים בבית האסורים את הבחורים ואביהם גם יחדיו, על כן נפשי בשאלתי, כדת מה לעשות, כי אם לא אתן שוחד הרי מיד אלקח לצבא, ולאידך, הרי גם נתינת השוחד איננה עצה... חשב הגאון כמה דקות, ולאחר מכן נענה ואמר, שמע נא, יש לי עסקן גדול (מאכער) שלגביו אין דלת נעולה, הכל פתוח לפניו - הב לי צרור מעותיך, ואני אמסור אותו לאותו עסקן, לך בשלום לדרכך, תן תנומה לעפעפיך ושטר השחרור יגיע ע"י הדואר עד לפתח ביתך, וכן עשה הבחור.

ואכן, כעבור שבועיים ימים נקש בביתם איש הדואר ומסר לידי הבחור מכתב מטעם הצבא הפוטרו משירות בצבא 'מטעמי בריאות' ושם ניתן בידו זכות ערעור עד יום פלוני... וליהודים הייתה אורה ושמחה וששון, הבחור שלא ידע את נפשו מרוב שמחה מיהר לביתו של הגאון להודות לו ולברך את שליחו הנאמן, ובתוך הדברים אמר לרי"א, הנה, מובן מאליו שאי אפשר לפרסם בראש כל חוצות מיהו העסקן שהרב השתמש בו, אבל אע"ז לבקש מהרב שיפרסם את שמו לכה"פ בין אנ"ש, ועכ"פ בין העשירים... אמר לו רי"א, שמע היטב, עסקן זה טוב הוא לא רק לענייני הצבא אלא לכל מיני הצלות שבני דורנו צריכים להם, ולא רק לעשירים... ואפרש שיחתי, באותו היום שבאת אלי לפני כשבועיים נכנסו אלי כלה ואמה אשר באו לשפוך ליבם כי מועד הנישואין קרב ובא ולרש אין כל, ובושה תכסה פניהם מרוב פחד ובהלה שתתפרד החבילה, משיצאו שניהן נכנסת עם 'שאלתך' אמרתי לעצמי, הנה הקב"ה בעל הגמול בוודאי לא ישיב ריקם את פני נותני הצדקה אשר גדולה צדקה להגן מכל מיני פורעניות צרות ויסורים, על כן ביקשתי ממך את צרור הכסף, נתתיו להם ובזכות שמחת לבם בא אליך כתב ה'פטור' עד הבית... (מפי הגאון

גאר הפרשה - פרשת וילך - עשרת ימי תשובה

לעשות צרכיך ולפסוק עליך שנה טובה תשובה שהיא שבת הראשון בשנה, ומתוקה 'ביום קדשי' - זה יום הקדוש הממשמש ובא^פ.

ולשון. ובר"ה שנעשה סדר חדש על כל ימי השנה כשמקבלין שבת ראשון כראוי איתא מהרה"ק ה"שפת אמת' זי"ע (תר"ם) בזה"ל, ויש להתחזק בשבת מתוקן כל השנה. עכ"ל.

הגדול רבי ראובן פיין זצ"ל, ששמע מהבחור בעצמו שכבר נהפך להיות 'בעל בעמי' - בימי נדודיו מאדמת אירופה לשנחאי שביפאן בימי המלחמה).

נט. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע נכנס פעם בליל שבת קודש אל בית מדרשו, וראה את הקהל הקדוש יושב ועוסק בתורה ועבודה, שאלם ה'חידושי הרי"ם', וכי מי התיר לכם לשהות עתה בבית המדרש, במקום שתלכו לעסוק בקידוש היום וסעודת שבת, דהרי 'וקראת לשבת עונג' כתיב, והאיך תבטלו מצווה זו. לאחר זמן מועט המשיך ואמר, מאחר והינכם עוסקים ב'תשובה', עליה אמר רחמנא 'ומלתם את ערלת לבבכם', ומצוות מילה דוחה שבת קודש, וממילא מותר ואף מצוה בידכם להמשיך בתורה ועבודה בבית המדרש.

הקשה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, דהא דמילה דוחה שבת אינו אלא 'בזמנה', וכאן הוא שלא בזמנה, דהרי זמן ה'תשובה' הוא בערב שבת קודש כידוע, והאיך הותר להם לדחות את 'כבוד ועונג שבת' מחמת מילה שלא בזמנה, אלא מכאן יש להוכיח דאין 'זמן' לתשובה, אלא כל שעתא ושעתא זמנה הוא, ועל כן דוחה היא את השבת (ופשיטא שבשבת קודש זו הרי זה מילה בזמנה...).

ס. בסעודת רעוא דרעוין בשבת שובה נהגו אדמו"רי בית בעלזא זי"ע לשבת ליד הפתח, כרמז לעני העומד בפתח ומתחנן לפני בעל הבירה שירחם עליו ויקבל אותו בתשובה. שנה אחת התיישב הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע בסעודה שלישית בשבת שובה אצל הפתח, ופתח לומר בקול חנוק מדמעות 'כעני בפתח, כעני בפתח' ותו לא מידי, ודבריו שיצאו מעומק לב טהור חדרו בלבות השומעים שתיכף ומיד חזרו בתשובה כעני בפתח.

יום הכיפורים

יטהר האדם אם לא עשה תחילה איזה פעולה לטובה - שהכנים כל גופו תחת המים המטהרים, כך הוא במהרת יוהכ"פ, אף שהקב"ה בא לטהר את בני ישראל, מ"מ על האדם לנקות ולטהר עצמו תחילה, וזהו אומרו 'לפני מי אתם מטהרין' - שמתחילה יטהר עצמו ואז יורוק הקב"ה עליו מים טהורים ויטהרהו.

זה כפרתי - מנהג כפרות

נהגו ישראל במנהג הכפרות קודם יום הקדוש. וצריך להתבונן בדברי המאירי ב'חיבור התשובה' (מאמר ב פרק ח) המבאר טעם למנהג 'כפרות', שהוא כדי לעורר את הפחד מיום הדין, וז"ל, ולדעתי רצ"ל בזה, שאין הכוונה במנהג רק להעיר לב האדם ולהרעידו, להיות מראה את עצמו כאילו הוא ובני ביתו מחויבים לכך מצד עוונותיו, ושאם ישוב לה' בכל לבו יהפוך ה' אליו את הקללה לברכה, ויקרע גזר דינו בתכלית תשובתו [ומוסיף, שלכן נהגו עם הכפרות להרבות בצדקה ולשלוח מנות לאביונים' עם התרנגולים ההם - איש כמתנת ידו], ומציין שמצא כיוצא בו בגאונים שכתבו,

שבעת ימים קודם - ענין ההכנה לקראת יוה"כ

בה רמז הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאמשוב זי"ע (תורת המניח מולאמשוב יוה"כ) בלשון המשנה (יומא נג): שם נתבאר כל ענין עבודת כה"ג ביום הכיפורים, נכנס למקום שנכנס ועמד במקום שעמד, שאף אם יכנס למקום הקדוש ביותר אינו נכנס אלא 'למקום שנכנס' מתחילה, כלומר מה שהכין את עצמו מבעוד מועד, וכך 'עמד במקום שעמד' במדרגה שהכין את עצמו להתייצב מראש.

הנה במשנה (סוף יומא) דימה התנא רבי עקיבא את 'מהרת יוהכ"פ' למהרת המקוה, וביאר ב'ילקוט הגרשוני' (קונס"א ערך תשובה) שכשם במהרת המקוה מצינו ברמב"ם (מקוואות פ"א ה"ט) שהקופץ למקוה הרי זה מגונה, כך גם לגבי מהרת יוהכ"פ נאמר בן הקופץ למהרת זה היום ללא הכנה הרי"ז מגונה, אלא יתחיל בהכנה קודם לכן דרגא בתר דרגא, ולא 'קפויץ' בריגעא חדא.

עוד ביאר ב'בינה לעיתים' (דרוש יא) כי כמו שבמהרת מעיין ומקוה הרי מעיין ובור מים לפניך ומ"מ לעולם לא

שְׁעִיקָךְ הַמְנַהֵג הוּא כְּרִי שֶׁהָחִי יִתֵּן אֵל לָבו וְיַעֲוֹרֵר אֶת לָבו לִירֵאת שָׁמַיִם סא.

וּבְשׁוֹת מוֹהַרִי וּוְיִיל (סִימָן קצא, הוּבא בְּשַׁעַר הַצִּיּוֹן סִימָן תְּרַה סק"ב) כְּתָב, שְׁנוּטִלִים תְּרַנְגוּל לְכַפְרוֹת וְנוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת בּו אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, 'סְקִילָה' - בְּמָה שְׁנוֹהֲגִים בַּעַת הַשְּׁחִיטָה לְהַשׁוֹת אֶת הָעוֹף כְּלָפִי מִטָּה, 'הַרְג' עַל יְדֵי שְׁחִיטָה, וְכִמו כֵּן נוֹהֲגִים לְשֵׁרוֹף חֶלֶק מֵהַנּוֹצָה בַּמְקוֹם 'שְׂרִיפָה', וְקוֹדֵם הַשְּׁחִיטָה נוֹתֵן אֲצַבְעוֹתָיו סָבִיב צְוֹאֵר הַתְּרַנְגוּל כְּרִי לְרַמּוֹ עַל מִיתַת 'חֲנֵק', וְיֹחֲשׁוּב בְּלָבו כְּאִילוֹ הוּא חַיִּיב מִיתָה... שֶׁאִם נִגְזַר מִיתָה עַל הָאָדָם כְּשִׁיבְטֵל הַגּוֹזֵרָה, צָרִיךְ לִיתֵן לוֹ לְמִלְאָךְ הַמּוֹת כּוֹפְרוֹ וְכו', וְזֶה הָעֵנִין שֶׁצָּדִיק מַצְרָה

נְחָלִין, הֵינּוּ שִׂדְמָה בְּנַפְשׁוֹ שֶׁהָיוּ רְאוּיִים לַעֲשׂוֹת עֲלָיו כְּכֹל אֲשֶׁר עוֹשִׂים עִם הָעוֹף, וְעַל יְדֵי שִׁיתֵן אֶת הַתְּרַנְגוּל לַעֲנִיִּים יוֹכֵה לְכוֹפֵר נַפְשׁוֹ, וְתַחַת שֶׁעָשׂוּ אַרְבַּע מִיתוֹת בְּעוֹף יֵצֵא הוּא וּבְנֵי בֵּיתוֹ לְחַיִּים טוֹבִים אַרְוִיבִים וּלְשָׁלוֹם.

כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה כְּתִשְׁעִי - מִצּוֹת אֲכִילָה בַּעֲרֵב יוֹהֲכ"פ

בְּתִיב בְּתוֹרָה (וְיִקְרָא כֵּן לֵב) 'וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לְחֹדֶשׁ', וְהִקְשׂוּ חוֹ"ל (ר"ה ט). 'וְכִי בְּתִשְׁעָה מִתְּעַנִּין וְהִלָּא בְּעִשְׂרֵי מִתְּעַנִּין, אֵלֵּא לֹאמֹר לָךְ כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה כְּתִשְׁעִי סב. מַעֲלָה עֲלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוֹ הַתְּעַנָּה תִּשְׁעִי וְעִשְׂרִי'.

סא. וְכֵן הָעֵמִיס הִרְה"ק רַבִּי מֵאִיר מִפְּרַעַמִּישְׁלָאן זִי"ע בַּפְּסוֹק (אֵיכָה ג א-ב) 'אֲנִי הַגְּבַר רֹאֵה עֲנִי בְּשַׁבַּת עֲבַרְתוֹ, אוֹתִי נִהַג וְיִלַּךְ חֶשֶׁךְ וְלֹא אוֹר, אַךְ בִּי יֵשׁוּב יִהְפּוֹךְ יָדוֹ כֹּל הַיּוֹם', שְׁנַרְמָזוֹ כֵּאֵן דְּבָרִים נוֹקְבִים כְּנֶגֶד הַמְשַׁכְּמִינִין בַּעֲרֵב יוֹה"כ וְנוֹטִלִים תְּרַנְגוּל וְסוֹבְבִים אוֹתוֹ עַל רֵאשׁוֹם כְּמִנְהַג יִשְׂרָאֵל, וְלִבָּם בַּל עִמָּם, דְּמָה הוֹעִילוֹ חֲכָמִים בְּתַקְנַתָּן, וְנַרְמָזוֹ בַּקְּרָא אֲנִי הַגְּבַר זֶה הַתְּרַנְגוּל הַנִּקְרָא גַם גְּבַר (יִזְמַא כ.), רֹאֵה אִישׁ עֲנִי בְּמַעֲשָׂיו (אֵין עֲנִי אֵלֵּא בְּדַעַת, נְדָרִים מ.) בְּשַׁבַּת עֲבַרְתוֹ שֶׁעֲבַר עֲבִירָה, וְכִדִּי לְהִינְצֵל אוֹתִי נִהַג וְיִלַּךְ - סוֹבֵב אוֹתִי סָבִיב לְרֵאשׁוֹ כְּשֶׁעֲדִיין חוֹשֵׁךְ וְלֹא אוֹר קוֹדֵם עֲלוֹת הַשַּׁחַר בַּעוֹד שֶׁהַחוֹשֵׁךְ מִכְּסֵה אֶרֶץ, אוֹלָם אֵינוֹ מַעֲוֹרֵר אֶת לָבו לְתִשְׁוֵבָה, וּבְכַהֲאֵי גוֹוְנָא שֶׁהוּא חוֹשֵׁב שֶׁאֵךְ בִּי יֵשׁוּב - שְׁרוּצָה לְתִלּוֹת הַתִּשְׁוֵבָה רַק בִּי הַתְּרַנְגוּל, אֲזִי, אֲפִילוֹ אִם יִהְפּוֹךְ יָדוֹ כָּל הַיּוֹם וְיֹאמֵר 'זֶה חֲלִיפְתִּי' לֹא יוֹעִיל כְּלוֹם, כִּי עִיקַר הַטַּעַם לְמִנְהַג זֶה הוּא 'מִרְדּוֹת אַחַת בְּלָבוֹ שֶׁל אָדָם' - לְהַתְּעוֹרֵר, לְחַזֵּר וּלְהַתְּקַרֵּב אֶל הַשֵּׁי"ת.

סב. הִרְה"ק רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מִבְּעִלְזָא זִי"ע בִּיאַר מִצּוֹת הָאֲכִילָה בְּיוֹם זֶה, כִּי מִטְּבַע הָאָדָם הוּא שֶׁעַל יְדֵי הָצוּם מִתְּמַעֵט חֲלָבוֹ וְדַמּוֹ שְׁנוֹצְרוֹ מִן הָאֲכִילָה שֶׁאֵכֵל בְּיוֹם אַתְּמוֹל, וְכֶנֶגֶד זֶה אֲנִי מִתְּפַלְלִים כְּכֹל תְּעַנִּית (וּמְקוֹרוֹ בְּבִרְכוֹת יז.) 'שִׁיחָא מַעוֹט חֲלָבִי וְדַמִּי שְׁנַתְּמַעֵט הַיּוֹם, כְּחֲלָב מוֹנַח עַל גְּבִי הַמְּזוּבַח לְפָנֶיךָ וְתִרְצַנִּי', עַל כֵּן אֵין מִן הָרְאוּי לְאֲכֹל בַּעֲרֵב יוֹם כִּיפּוּר אֲכִילָה שֶׁל 'רְשׁוֹת', כִּי אֵיךְ יִקְרִיב חֲלָב וְדָם זֶה לְקִרְבָּן מִן הַמּוּבַחַר, לְפִיכָךְ

הלבוש מבאר (תרא א) מדוע הוציא הכתוב את המצוה בלשון עינוי ולא אמרה בהדיא 'ואכלתם', כי לפום צערא אנרא, ושכר מצוה הנעשית מתוך עמל ויגיעה גדול משכר המצווה הנעשית ללא קושי, ורצה הקב"ה לזכות את ישראל ולהגדיל שכרם, על כן החשיב להם מצווה זו כמי שבאה ע"י עינויים.

אמרה תורה לאכול בתשיעי כדי שיווצר חלב ודם מאכילת 'מצוה', וממילא יהא חשוב כאילו הקריב חלב ודם של מצוה על גבי המזבח.

ולפי דבריו הקדושים הוסיף בנו הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע לפרש הפיט שאומרים בסליחות בערב יום כיפור 'ירצה צום עמך אֶשֶׁר דָּמוֹ לָךְ מִזֶּה, הַשּׁוֹב חֶלְבוֹ פֶּעַל זָבַח וְקָרְבָּנוֹ אֶל תַּבְּזָה, חֲתוּם עָלָיו אוֹת חַיִּים וְתַפְלְתוּ תַחֲזָה, מָחָר יִהְיֶה הָאוֹת הַזֶּה, כי הצום והתענית ביום הכיפורים חשוב כהקרבת קרבן והזאת הדם על המזבח, לכן מן הראוי להחשיב את האכילה של עכשיו 'כעל זבח' שלמים, וממילא 'וקרבנו של מחר' 'לא תבזה', ויעלה לריח ניחוח אשה לה' ואז יקבל תפילתו שיתפלל למחר ביום הקדוש.

ומעתה דעת לנבון נקל שהאכילה בעיוה"כ צריכה להיות בקדושה ובטהרה, שהרי עומד להקריבה למחר לריח ניחוח... וכבר אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע שבעת אכילתו בעיוה"כ יצייר בנפשו שבקשו לחנך ולהדריך זולל וסובא לאכול בדרך ארץ, על כן הושיבו אותו לאכול לפני ארי, ששם צריך לשקול ולמדוד תנועותיו, כן נמי תהא אכילתו בערב יום הכיפורים.

סג. מפורסמים דברי הטור (או"ח סימן תרד) שמביא מעשה רב בשם המדרש, 'מעשה בשוטר העיר, שאמר לעבדו קנה לי דגים ולא מצא אלא דג אחד ונתן בו זהוב, והיה שם יהודי חייט, והוסיף עליו עד שהעלהו לחמשה, ונשאר [הדג] לחייט, בא העבד אל אדוניו, וסיפר לו כל המאורע, שלח השוטר אחר החייט, ואמר לו מה מלאכתך, אמר לו חייט, אמר לו ולמה קנית דג שוה זהוב - בה' זהובים, ולא עוד אלא שלקחתו מיד עבדי ששלחתיו לקנותו לי, השיב לו, והיאך לא אקננו אפילו בי' כדי לאוכלו ביום כזה, שצונו הקב"ה לאכול ולשתות, ושאונו בטוחים שהקב"ה יכפר לנו עונותינו, אמר לו א"כ יפה עשית ופטרו והלך לשלום'.

וב'בית יוסף' הביא שכיו"ב הובא במדרש (בר"ר יא ד) ומסיים שם 'מה פרע לו הקב"ה, הלך וקרע אותו וזימן לו בתוכו מרגליות טובה, והיה מתפרנס הימנה כל ימיו'. צדיקים ביארו שכאן הוסיפו את סוף המעשה ללמדנו שהאכילה בערב יוה"כ מסוגלת שלא יחסרו לו מזונותיו כל ימיו, ויהיה לו שפע פרנסה בכבוד ורווח.

ומן הראוי להביא מה שכתב ה'פרישה' (סק"ה), דצריך לומר שהחייט הגיע יחד עם עבדו של השר אצל מוכר הדגים, דאי אמרת שבא אחריו, 'וכי שייך לומר שמפני

אשר לא עבדת את ה' אלוֹקֶיךָ בשמחה ובטוב לבב, ומפני שהצום ביום הכפורים, נתחייבו לקבוע סעודה על שמחת המצוה בערב יום הכפורים.

וכך אמר הרמב"ם ה'בית אהרן' (דף קלא:):
 ז"ע ר"ק בשמחה ובישוב הדעת, כי ע"י שמחה המוח מזוכך, ועיקר התשובה ע"י מוח זך'.

וגדולה השמחה להמתקת הדינים, והעמיסו בדרך רמז בפסוק (תהלים מזו) 'זמרו אלוֹקִים זמרו', שעל ידי הזמר והניגון אפשר לומר ולהכרית את מדת הדין המרומו בשם 'אלוקים'.

עד שירצה את חברו - יום עזיבת קנאה ותחרות יום שימת אהבה ורעות

שנו חכמים בלשון המושגה (יומא פה:):
 עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו¹, דרש ר' אלעזר בן עזריה 'מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו' (ויקרא מז ל), עבירות שבין אדם למקום יום הכיפורים מכפר, עבירות שבין אדם

השל"ה הק' (יומא תורה אור, אות קלד) מביא 'לשון האלקי' מהרמ"ק בספר עבודת יום כפורים, בטעם מצות אכילה בתשיעי, כי ביום הקדוש אי אפשר לשמוח מפני דאגות העוונות 'ועיני כל ישראל הם תלויים לאביהם שבשמים', לכן הקדימה תורה מצות אכילה בתשיעי כדי שישמח בו ואז תתקבל התענית בעשירי, מפני שעינו העשירי אינו נרצה לפניו מפני שהוא בדאגה, אלא אם שמח בתשיעי אז מקבל תענית העשירי, נמצא ששמחת התשיעי הינו מעין צום ותשובת העשירי.

כיו"ב כתב ב'שערי תשובה' (שער ד ח-ט) וע"כ אמרו רז"ל (ר"ה ט). כל הקובע סעודה בערב יום הכפורים כאילו נצטווה להתענות תשיעי ועשירי והתענה בהם, כי הראה שמחתו בהגיע זמן כפרתו, ותהיה לו לעדה על דאגתו לאשמתו, ויגונותיו לעונותיו. והשנית כי בשאר ימים טובים אנחנו קובעים סעודה לשמחת המצוה, כי יגדל וישגא מאד שכר השמחה על המצוות, כמו שנאמר (דה"א כט יז) 'ועתה עמך הנמצאו פה, ראיתי בשמחה להתנדב לך', ונאמר (דברים כח מז) 'תחת

שציוה ה' ביום הזה לאכול יסיג גבול או יגזול מיד חברו, ולמדנו מכאן, שהגם שיש לחזר לקיים מנהגי ישראל שיסודתן בהררי קודש, מ"מ מאד יש להיזהר שלא לשכוח מן העיקר, וחלילה להיכשל באיסור הסגת גבול או בשאר איסורי תורה ויתברך בלבבו לאמר שהוא מקיים עכשיו מנהג ישראל...

סד. וכבר היה נוהג הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל לעורר את הקהל בדרשתו קודם 'כל נדרי' על חובת הזהירות ב'בין אדם לחברו' בלשון הכתוב (שמואל ב'

לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה, **שוא תאמר, אם כן ננעלו שערי תשובה, את חברו^{ס"ה}. ואכן נפסק להלכה (ש"ע**
תרו ס"א ובמ"ב סק"א) שיש חיוב בערב יום או שמשום מה אינו יכול לרצותו ולפייסו
הכיפורים לפיים ולרצות את מי שפגע בו כדי שיוכל להיות נקי וזך ביוה"כ
מכל שמץ עוון ואשמה^{ס"ו}.
הביא ב'סידורו של שבת' (חלק א' השורש
הששי ענף ב) את דברי ה'חובות הלכות'

כדי יד) 'נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפולה', כי על 'הנפילות שביד
 ה" בעניינים שבין אדם למקום הרי רבים רחמיו, אך ביד אדם - חטאים שבין אדם
 לחברו אל אפולה, כי אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו...

סה. מובא בגמ' (ר"ה יז): שאלה בלוריא הגיורת את רבן גמליאל, כתיב בתורתכם
 'אשר לא ישא פנים' (דברים י יז), וכתוב (במדבר ו כו) 'ישא ה' פניו אליך', נטפל
 לה רבי יוסי הכהן, אמר לה אמשול לך משל למה הדבר דומה, לאדם שנושה בחבירו
 מנה וקבע לו זמן בפני המלך ונשבע לו בחיי המלך, הגיע זמן ולא פרעו, בא לפייס
 את המלך, ואמר לו עלבוני מחול לך ופייס את חבירך, הכא נמי כאן בעבירות
 שבין אדם למקום כאן בעבירות שבין אדם לחבירו. וכלומר, שעל עבירות שבין אדם
 למקום הקב"ה נושא פנים ומוחל על 'עלבונו', אכן על עבירות שבין אדם לחברו
 אינו נושא פנים.

וביאר המהר"צ חיות, כי בחטאים שבין אדם למקום כביכול הקב"ה הוא 'התובע'
 והבעל דין, וממילא יש בידו למחול על התביעה, מה שאין כן כלפי בין אדם לחברו
 שאז כביכול השי"ת אינו 'בעל דין', שהרי הלה פגע בחברו, אלא הקב"ה הוא 'השופט'
 היושב על כסא דין, ואין כח לשופט למחול אלא הוא מחויב לשפוט בצדק בלא
 שום נשיאות פנים.

סו. נפלאות מצינו ב'ענף יוסף' (יומא דף פא: בעין יעקב) לבאר עפי"ז מצוות האכילה
בערב יום הכיפורים, וכמו שכתב בזה"ל, ובספר 'שפת אמת' (הקדמון) כתב וז"ל,
ולי נראה כי לענין כפרת עון יותר תלוי ביום הט' מיום העשירי, כי בט' צריכין ישראל
לתווך השלום ביניהם וכמו שאמר רבי אלעזר בן עזריה (יומא פה:) דעבירות שבין אדם
לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו, ומטעם זה נתן הקב"ה מצוה זו לאכול
ולשתות ביום זה שיהיה לאדם לב אחד ושמת, כי קודם שיאכל האדם יש לו ב'
לבבות כי אז יש לו לב רגז, ולכן אמר הכתוב (ישעיה נח ד) 'הן לריב ומצה תצומו',
כי ביום הצום תתגבר המרה המחחרת כל ריב וכל נגע, ולכן צוה ה' לאכול ולשתות
ולהתענג בדשן, אז לב שמח ייטיב פנים נזעמים אל פנים לחבר את האהל ויאסוף
כל ישראל חברים ברגל יחף עומדים לפני ה' ע"כ.

(שער התשובה פרק י) לדחות מענה זו, עפ"י מה שמבאר שבכל חטא שבין אדם לחברו אוי מלבד מה שחטא לחברו הרי חטא גם כלפי הקב"ה שאסר לפגוע ברעהו ובמעשיו עבר על פי ה', וצריך תשובה וכפרה על שניהם, לפיכך הנה הוא יעשה תשובה לפי בחו באמת, בזה החלק שחטא נגד המקום, וכיון ששב בכל לבבו ונפשו, בצד היותר טוב ששייך לה', וה' הטוב המוחל לו על חלקו, יודע שלבו נתן באמת לתקן העבירה, ורוצה לתקן הכל ורק שאין סיפק בידו כמבואר, על כן זאת עושה הקב"ה עמו, להיות הוא בעצמו אשר בידו כח וגבורה, להעביר העבירה מן הארץ, שנותן בלב הנגזל באשר הוא שם להיות מוחל לו בכל לבבו מה שגזל ולקח ממנו,

ואז נתבטלה העבירה מכל וכל בחלק השמים והבריות, ואך מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו, נפלאות מלשון מכוסה, והיינו שאף מה שנמנע מכוחו של האדם יגיע לידי כך ע"י התשובה.

ולאידך צריך להשים על לב מה שכתב הרמ"א (סי' תרו ס"א) 'המוחל לא יהא אכזרי מלמחול', ואף אם קשה לו הדבר יעביר על מידותיו, ועי"ז יעבירו ממנו כל פשעיו.

ואדרבה מחובת היום להרבות באהבת ישראל^{סו}, וכמו שאומרים בתפילת מוסף (אחר סדר העבודה) 'יום שימת אהבה ורעות, יום עזיבת קנאה ותחרות'^{סז}, ולהוסיף בצדקה וחסד^{סח}.

סז. באחד השנים בערב יוה"כ לפנות ערב נראה הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע מטפל ומתקן בצינור שבור של מי שופכין (ביוב) שעמד בסמיכות לבית מדרשו כשהוא כבר לבוש בקיטל וטלית לקראת 'כל נדרי', אחד העוברים שראה את המחזה הנורא... וכמעט נעתקה לשונו מרוב תדהמה שאל הלה את הרבי, רבי קדוש, מה מעשיכם כאן בזו השעה - לטפל במי שופכין בשעה שאנו עומדים על פתחו של היום הגדול והנורא. אמר לו ר' שלומ'קה, מעשיי אלו הם כמעשיו של הכהן גדול בשעה שעמד אחת בשנה לפני ולפנים ב'קודש הקדשים' (כי מסביב אותו ה'שבר' שבצינור פרצה מחלוקת בין השכנים, ולהשקיט הסערה עשה ר' שלומ'קה מה שעשה).

ואף שאיננו בדרגת איש האלוקים להתעסק בסתימת צינורות של מי שופכין אצל אחרים, אמנם, לכל הפחות נדרש מעמנו לסתום 'צינורות' של מי שופכין' בבית פנימה, ועל אחת כמה וכמה להיזהר ביותר שלא לפתוח אותם, וכלישנא דגמ' (סנהדרין ז.) 'האי תיגרא דמיא לבידקא דמיא' (מחלוקת דומה לצינור מים), ודי בזה...

סח. וכך כתב בספר 'לבושי בדים' (דרוש כ, דרשה שנשא בשנת תקנ"א) בזה"ל, והעיקר ביום כיפור שיסיר מלבו הקנאה והשנאה ויהיה אחדות בינינו, ואז אין שום קטרוג 'כי אין לבוא אל המלך בלבוש שק' (אסתר ד כ), שק ר"ת שנאה קנאה, וליל יוה"כ נקרא 'שער המלך' שיושב על כסא רחמים.

וביותר צריך להיזהר שלא יבוא לידי מקדימין הסעודה. ונראה דעיקר שזכו כעס, שהנה כתב הרה"ק ללוחות אחרונות מכת התשובה שעשו ה'שפת אמת' זי"ע (י"ב תרס"ב) וז"ל. בערב יוב"פ, כי בלוחות הראשונות הסעודה שעושיין בעיו"כ משום שלא היה החטאם השמן כדי שלא יזכו אל הלוחות יום טוב לישראל כיוהכ"פ שבו ניתנו לוחות האחרונות. ולפי שמתענין כיוה"כ לירד מן ההר למחרת. ובודאי גם

סט. פעם ישב הרה"ק רבי דוד בידערמאן זי"ע מעיה"ק ירושלים וערך את 'סעודה המפסקת' בעיוה"כ כשהוא מוקף בנשברי לב - חסרי בית ומשפחה חולים ונדכאים, והיה יושב ומדבר על לבם בדברי בדיחותא וניחותא - מדברים המיישבים ומשמחים את לבם. באותה שעה עבר הגאון רבי שמואל שיינקר (חתנו של הגרי"ח זאננפעלד) בדרכו לבית הכנסת ל'כל נדרי' וכולו אומר הדרת וחרדת קודש, ומבעד לחלון ראה את הנעשה אצל ר' דוד'ל, נכנס ר"ד בהר"ן ושאל את הרבי, וכי זו עת זמן לשחוק עם אנשים אלו, אמר לו הרבי אמשול לכם משל, לתינוק שתקפוהו 'כאבי שיניים' ל"ע, מה תעשה אמו תעזוב את כל עסקיה וענייניה, תשחוק לפניו ותרקד לפניו (בכל כוחה) - להסיח דעתו מהכאב הנורא, אף אלו נשברי הלב הינם כביכול 'כאב השניים' של הקב"ה, אין לנו אלא לעמוד בכל עת ובכל זמן לרקוד לפניהם ולשמח אותם כי בזה כביכול הננו עושים רצון קוננו בשלימות...

סיפר הגאון הגדול רבי אמ"מ שך זצ"ל מה ששמע מ'הרשל'ע קאמניצער' (בחור מבוגר יחיד בעולמו), בשנה אחת כשהיה אצל הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע ביום הקדוש, לאחר שכל הבחורים עזבו את בית המדרש בליל יוה"כ, נשאר הוא 'בדד' בהיכל בית המדרש, אך תוך דקות ספורות התיישב ה'חפץ חיים' בכבודו ובעצמו לימינו פתח עמו 'שיחת רעים' על דא ועל הא, והחל מגולל בפניו כל מאורעות חייו, על יתמותו הקשה, ועל נישואיו שנשא את בתו של אביו חורגו בזמן שהציעו לו שידוכים אחרים שנראו הגונים יותר, וכל זאת עשה רק משום כיבוד אם, כי היא בקשתו מאד על זה. ואכן, ברבות השנים ראה שמאת ה' הייתה זאת לטובה בלבד, כי ידיו אשר נישא לבת עשירים עזב לאחר מכן את ספסלי דבי מדרשא לטובת העסקים הרבים, ולבסוף הפסיד את ממונו ונשאר קרח מכאן ומכאן, מה שאין כן בני ביתו עוזרים ומסייעים לו בעריכת ה'משנה ברורה' ושאר ספרים, וכך שוחח עמו ה'חפץ חיים' ועודדו בדברים של מה בכך במשך כל ליל יום הקדוש עד אור בוקר. ומזה נלמד לקח, כי מי לנו גדול כה'חפץ חיים', ואין זמן 'יקר' וקדוש כמו יוה"כ, אך מכל מקום כאשר ראה את נפשו השבורה של אותו הבחור הבין את חשיבותן של 'מידות' וישב בשעות הקדושות ביותר בשנה לעודד ולחזק נפש אחת מישראל.

הכעס, שהיא אבירייהו דעבודה זרה שהרי אמרו (עי' שבת קה:): כל הכועס כעובר ע"ו, וצריך לזוהר מאד לברוח מן הכעס ביום הזה".

ומצינו דברים כדרכונות שמוכח הצ"ח (בדרשותיו לשבת שובה, דרוש כד אות יב) וז"ל. והנה מעשה שטן ביום הקדוש -

ערב יוה"כ, רובם באים לידי כעס עבור דבר שטות... וגם הנר אינו צריך (שהרי הכל ממהרים לביהמ"ד עם 'נרות חיים' בידהם, כדי

באחרונות עמד השטן בכל כוחו לעכב אותן ולהחטיאם. ואבותינו גברו עליו, ועיקר בעל תשובה באותו מקום באותו הזמן ולפי שעמדו על נפשם זכו לתשובה שלימה וזכו לקבל לוחות אחרונות. ולכן איתא שהשטן מתגבר בעיו"כ לפי שהיטב חרה לו אשר נצחו אותו ביום הזה.

וביותר מנסה השטן זה היצר הרע בהגיע העת והמועד - יוה"כ והיום שקדם אליו, להכשיל את ישראל במדת

ע. גם צריך זהירות יתירה שלא להיות 'קצר רוח' ולהסתובב בפנים נפולות עצבות וזעופות... וכאותו מעשה שהיה אצל הגה"ק רבי ישראל סלנט'ער זי"ע שראה אדם מישראל המהלך ברחובה של עיר בערב יוה"כ פפנים נפולות לרוב יגונו על 'עונותיו', והיה הלה משרה סביבותיו רוח נכאה ודכאון, אמר לו רבי ישראל 'וכי מה אשמים כל עוברי אורח שחטאת'...

אלא יש להתאזר במידת ה'סבלנות' כלפי אחרים. פעם ניגש אל הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זי"ע בערב יום הכיפורים לעיתותי ערב איש אשר היה ידוע כמאריך בשיחה... (בלשון נקיה, וכפי הנקרא בפי הבריות פעגע, טרדן) הלה דיבר ודיבר ודיבר, והרה"ק ישב והקשיב לקולו, משסוף סוף הלך לו שאלו בני הבית את הרבי, וכי לא מצא לו זמן לדבר את שטויותיו אלא בעויה"כ ברגע האחרון, אמר להם הרבי בדברי הרמב"ן הללו - תתנהג לדבר כל דברין בנחת לכל אדם - אפילו פעגע כזה, ובכל עת - אפילו בעויה"כ לעת ערב...

וכבר אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע לחסידיו, דעו לכם שאם ממהר אדם לבית המדרש להתפלל ולומר כל נדרי בערב יום הכיפורים, ותוך כדי הליכתו ניגש אליו יהודי ורוצה לשפוך לפניו את כאב לבו על צרותיו הפוקדות אותו ולקיים דאגה בלב איש ישיחנה, חלילה לו מלעצור בעד היהודי בכדי למהר לכל נדרי. כי הלא כל מהות כל נדרי ומהות יום הקדוש הוא הרי תשובה שלימה, ותשובה מה היא, לקיים ואהבת לרעך כמוך בהידור... כי זה כל האדם.

פשיטא ואין צריך לומר שיחד עם זאת עלינו לזכור היטב היטב על יקרת הזמן הבווער באש לתוקף קדושתו, ולא יזעק 'לאחר מעשה' לומר חבל על דאבדין, אלא ימלא כל רגע ורגע... וכל ערום יעשה בדעת.

להדליקם בנהוג משום סימן טוב, עיי' רמ"א תרי ס"ד), 'שכבר הגדיל המדורה מדורת גיהנם, שכל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו ע"כ. והיינו שכבר הבעיר אש להבה של מדורה וכבר אינם זקוקים עוד להדליק אור של נר, ואוי שכך עלתה בידם רח"ל.

ומי מטהר אתכם - ענין הטבילה בעי"כ

נוהגים בכל תפוצות ישראל למבול במקוה טהרה בערב יום הכיפורים כמו"ש ב'טור' (תרו), וב'מאורי' (בחיבור התשובה ב פ"ח) כתב שמקור טבילה זו היא 'ממנהג זקנים', ואסמכוהו אקרא (ישעיה א טו) 'רָחֲצוּ הַזִּבּוֹ הַסִּירוּ רֵעַ מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגַד עֵינַי, וּבְרֹאשׁ (יזמא פ"ח סכ"ד) כתב הטעם, כדי שיהיו נקיים וטהורים ביום הקדוש הזה, והעיר השועה"ר (סימן תרו סעיף יא) על טעם זה [ומקורו במהר"י וויל

ס' קצא], דאם כן 'אין ענין כלל לומר ויודיים במקוה', וכן אין צריך למבול אלא פעם אחת, לפיכך מביא טעמו של מהרי"ל (הל' ערב י"ב עמו' שטו) 'שמעם טבילה זו הוא משום תשובה כגר המתגייר ע"י, ולפי זה יש למבול שלש פעמים, וזה חיזוק גדול לכל אחד ואחד, שיוכר ביוהכ"פ שמעתה נפתח לו נייר חלק וחדש, והרי הוא כקמץ שנולד ע"י.

כי גדול יום ה' - תקוה קדושתו ועיצומו של יוהכ"פ

כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יבילנו (יואל ב יא), ודרשו חז"ל (תנחומא וישלח ב) דקאי על יום הכיפורים, והיינו שאין ביד אנוש להכיל ולהשיג גדול מעלת היום כי הוא נורא ואיום ע"י ולמעלה מכל השגה ע"י.

עא. ובזה ביארו אמרינו בתחילת יוהכ"פ את הפסוק (במדבר טו כו) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם, כי אכן 'בתוכם' הוא הגר הלז, כי כל איש מישראל נחשב היום כגר שנתגייר.

עב. הרה"ק רבי יששכר דוב מבעלזא זי"ע אמר בשם הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע, שמצד הדין לא היה בידינו לברך ברכת 'שהחיינו' ביוהכ"פ מרוב פחד, כי איך יודה בשר ודם לפני מלך מלכי המלכים כשהוא מגיע במצב נורא כזה, אך מאחר שהקב"ה מטהר אותנו מכל עוונותינו, וכל אחד נעשה כבריה חדשה ממש, לכן צריך לברך 'שהחיינו', כי הוא מתחדש כבריה חדשה ממש פשוטו כמשמעו.

עג. וכנודע מה שכתב ב'בני יששכר' (תשרי ח) בטעמא דמילתא שהמסכתא העוסקת בדיני והלכות יום כיפור נקראת 'מסכת יומא' סתמא ולא 'מסכת יום הכיפורים' כשאר מסכתות ששמן מעין קדושת היום כגון שבת, פסחים, ראש השנה, סוכה, 'להורות' כי קדושת היום היא ממקום נעלם ראוי להסתירו [שהוא למעלה מן הזמן והשכל], על כן מנהג אנשי מעשה שלא להזכיר שמו כל כך בפשיטות באיזה דברים

ובך אומרים משם הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע, שקצרה בינתנו לדעת מה הוא מלאך, וכל שכן שאינו מבינים מהו כסא הכבוד, אבל זאת ידענו, שסביב לכסא הכבוד עומדים מלאכי אש קודש ומשמשים את הקב"ה באימה ויראה ורתת וזיע, והנה, ביום הכיפורים מוריד הקב"ה את כבודו לעולם הזה, ממילא נעשה כל יהודי כאחד המלאכים האלו, וכדכתיב (ויקרא טו ב) 'לפני ה' תטהרו', שעומדים אנו כלפני ה' ממש, ולכן אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו' בקול רם דוגמת המלאכים.

נוראות כתב ה'חתם סופר' (דרשות, ח"ב שסז): בהאי לישנא 'תענית יוד"ב

איננו לענות נפש ולצער ישראל ח"ו, כי אם מחמת קדושה וקריבות ודביקות במלאכי השרת, והוא בענין מ' יום הראשונים והאחרונים שהיה משה רבינו ע"ה בהר - לחם לא אבל זמים לא שתה מדביקות וקדושה ונהנה מזיו השכינה, ודכתיב (ויקרא טו כט) 'תענו נפשותיכם' איננו לשון עינוי אלא התעוררות...

בתוב בתורה (ויקרא טו ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש' - שאסור לכהן גדול לבוא ולהיכנס לתוך בית קדשי הקדשים 'בכל עת'. והקשה ה'כלי יקר' (ר"ה ואל יבוא), שלכאורה לשון 'בכל עת' אינו מדוקדק, כי משמע שלא יבוא בכל עת רק לפרקים, ובאמת אינו כן - שהרי

[פירוש שלא לומר 'יום כיפור'], רק כשמזכירים מעניינו לאיזה הצטרכות קוראים אותו סתם 'יום הקדוש', ודי בזה למשכיל, עכ"ל.

עד. גם אין בידינו להשיג גודל הרחמים העצומים המתעוררים בהאי יומא רבא. וכך מדייק הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מגיד תעלומה ברכות יב): בלישנא דגמ' (שם) 'כל השנה כולה אדם מתפלל הקל הקדוש מלך אוהב צדקה ומשפט, חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים שמתפלל המלך הקדוש והמלך המשפט וכו', אימתי ויגבה ה' צבקות במשפט אלו עשרה ימים שמר"ה ועד יוה"כ, ויש לדקדק שבסיפא דמילתא נקט 'שמר"ה ועד יוה"כ', ושלא כפי שאמרו תחילה 'שבין ראש השנה ויום הכיפורים', ומבאר שהוא 'להורות שיוה"כ גופיה הוא יום הרחמים ולא נקרא יום הדין והמשפט' [וכתב עוד, שאם כן קשה שאין 'עשרת ימי משפט', ומתרץ כי ערב יום כיפור נחשב כשני ימים, וכמו שאמרו שהאוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי]. נוראות מצינו בשל"ה הק' (יומא עמוד התשובה, סתרי יוה"כ) המבאר את הטעם שמחלל יוה"כ במזיד נענש בכרת ולא במיתת ב"ד כשבת, משום שביום הזה מתעוררים רחמים רבים (ולכן אין השטן רשאי להשטין בו) ולכן אף העונש שבו ממותק מרוב הרחמים. המתבונן בזה ישתומם, שהרי ה'עונש' בא לאדם שפל וחדל אישים כזה אשר אין לו שייכות כלל ליוה"כ ומחללו בשאט נפש, ואף הוא נכלל ברחמי השי"ת המרובים (עכ"פ להקל מעליו עונשו)...

באר הפרשה - יום הכיפורים

לא הותר לו להיכנס לשם כי אם ביום הקדוש פעם אחת בשנה.

ומבאר ה'כלי יקר' ז"ל. ואומר אני, כי ביום הכיפורים נמשלו כל ישראל ביום ההוא למלאכי השרת, שהם למעלה מן הזמן ואין הזמן שולט בהם, על כן דומה יום קדוש זה כאילו אינו בכלל העת והזמן, כי כל ימות השנה בכלל העת דחינו הזמן, חוץ מיום זה... על כן אינו בכלל העת של כל ימות השנה, אלא הוא עומד בעצמו נבדל מכל ימות השנה, וכשאמר 'ואל יבוא בכל עת' רמו שלא יבא כלל בשום יום שהוא בכלל העת, כי אם ביום שאינו בכלל העת, והוא ביום מחילה וסליחה שישראל נמשלו בו למלאכי השרת, שאינם נופלים תחת העת ואינו בכלל ימות השנה, עכ"ל.

והנה כתב ה'באר היטב' (תרי"ט סק"ד) ומנהג פשוט להתעטף בטלית מבעוד יום ומברכין עליו, וכך כתב האר"י ז"ל, ואם נתעטף בלילה אין לברך עליו, ועי' ספר הכוונות. עכ"ל. ברמח"ל בספרו 'קיצור הכוונות' (סדר יו"ט) כתב הטעם לפי דרכו, כי בשעת שקיעת החמה של יום הקדוש פורס קוב"ה 'טלית' על כל כלל ישראל, ובחסדו מחביא אותנו בצל ידו תחת כנפי השכינה, ומכיוון שהדבר הזה נעשה מעצמו לכן אין מברכין עליו.

איתא ב'חתם סופר' (דרשות, ח"א עמוד טו מור ב) שאף גופו של אדם מתעלה ומתקדש ביותר ביום הזה, ומביא ראיה ממה ששנינו (יומא פב.) 'עוברת שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה', ואיתא בגמרא (שם ע"ב) שהייתה אשה מעוברת שהריחה, אמר להו שילחשו לה באזנה שיום הכיפורים הוא, אולי על ידי כך תחלש תאוותה ולא תצטרך לאכול, ואם לא תירגע אז יתנו לה לאכול משום פיקוח נפש. ויש להקשות מדוע לא מצינו דין זה בשאר אכילות איסור, כגון כשמתאוה לאכול נבילות וטריפות, שנותנים לה ואין לוחשים לה שהתורה אסרה לאכול נבילות וטריפות. אלא הטעם, כי עובר במעי אמו יש לו קדושה נוראה בשעה שהוא לומד כל התורה כולה עם המלאך (כמבאר בנדה ז:), ואילו לא גוף עבוד של אמו מקיפתו, הוא גדול יותר ממלאכי השרת, לכן בכל השנה קרוב לוודאי שלא יועיל מה שילחשו באזנה שאסור לאכול נבילות וטריפות, כי הגוף העבור מושך אותו לתאוות גשמיות וחומריות. אבל ביום הכיפורים גם גוף האם מודכך, וממילא כאשר יזכירו לעובר שהיום יום כיפורים יתכן שיפסיק מלהתאוות עוד...^{עה}

והאמת, כי בני ישראל אינם רק במלאכי השרת אלא אף גדולים ונבוכים יותר, דהנה בכל השנה כולה אומרים

עה. ואף 'עביות וארציות' העולם מתעלה למאד ביום זה, כדברי הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא אות דש) בבארו מדוע נאסר 'נעילת הסנדל' ביוה"כ, כי אמרו

בתפילות שחרית ומנחה 'נקדישך' ורק במוסף אומרים 'כתר' (ולנסח אשכנז 'נעריצך'), ואילו ביום כיפורים אומרים בכל התפילות 'כתר' (ובני אשכנז 'נעריצך'), ומה הטעם לשינוי זה (ועיי' בלבוש שפירש בדרך הפשט שהתקינו לומר כן כדי שיאמרו 'ממקומו הוא יפן ברחמינו לעמו'), וכתב ה'מטה משה' (אות תתעב), שביום הזה מתעלה כביכול 'כסא הכבוד' על ידי תהילות ישראל (ע"ד האמור בזה"ק (ה"ג ו:)) 'ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים', וכבודו עולה ונגבה ומתרוםם למקום גבוה כל כך מתהילותיהם עד שאין ביד מלאכי השרת להגיע ולהשיג קדושת המקום ההוא, ולכן הם תמהים וצועקים כל הזמן 'איה מקום כבודו להעריצו', ומשום הכי אין אומרים 'נקדישך' שכתוב שם 'ממקומך' בלשון נוכח, כי המלאכים אינם יכולים לנקוט בלשון זו מפני שאין משיגים את 'מקום' הכסא, ומשום הכי חוזרים ואומרים 'ממקומו' בלשון נסתר.

הנה כתיב (שה"ש ג יא) 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו', ואמרו חז"ל (תענית כו:

רשי" ד"ה זה מתן תורה) שעטרה לו אמו - זה יום הכיפורים. נוראות ביאר הרה"ק ה'באר מים חיים' ז"ע (נשא ד"ה ולקח הכהן), עפ"י דברי המדרש (שהש"ר ג ב) א"ר יוחנן שאל רשב"י את רבי אלעזר בן רבי יוסי, אמר לו אפשר ששמעת מאביך מהו 'בעטרה שעטרה לו אמו', אמר לו (משל) למלך שהייתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדאי והיה קורא אותה בתי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אחותי, לא זו מחבבה עד שקרא אותה אמי, כך היה מחבב יותר מדאי הקב"ה לישראל וקראן בתי הדא הוא דכתיב (תהלים מה יא) שמעי בת וראי, ולא זו מחבבן עד שקראן אחותי שנא' (שה"ש ה ב) פתחי לי אחותי רעיתי, ולא זו מחבבן עד שקראן אמי שנא' (ישעיה נא ד) הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האוינו - ולאמי כתיב, עמד רשב"י ונשקן על ראשו ואמר אלו לא באתי אלא לשמוע מפך הטעם הזה דיי.

ומבאר ה'באר מים חיים', שהוא כדרך האב האוהב את בנו ומגביהו עד קומת ראשו של אב, ולפעמים

חז"ל 'לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו' (שבת קכט.), ומהי גודל הנחיצות שהפליגו כל כך בעד נעלים, אלא, כי מבואר בדברי 'הרב מהר"מ חאגיז' (משנת חכמים) בשם חכמי הרמז, שבשעה שחטא אדם הראשון נתקללה האדמה, כמו שנאמר (בראשית ג יז) 'ארורה האדמה בעבורך', ולכן ימכור אדם 'כל מה שיש לו' כדי שלא ידרוך על מקום קללה, אמנם בבית המקדש שקרקעו אדמת קודש היא, יש להשיל המנעלים ולילך יחף, ולכן 'לא יכנס אדם בהר הבית במנעלו' (ברכות סב:), כדי שלא תהא חציצה בינו ל'אדמת קודש'. כיו"ב, ביום הכיפורים לא נהלך במנעלים, כי כל הארץ וכל החומריות שבה יוצאים היום מכלל ארור לכלל ברוך ואמרים לו 'של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא'.

כשמחבבו יותר יגביהנו למעלה מראשו, ולפעמים מגביהו על ראשו ממש ועושהו עטרה על ראשו. והיא הבחינה והמעלה הגבוהה ביותר - שבני ישראל הם כביכול במדרגת 'אמו', שהיא גבוהה יותר כביכול מבורא כל עולמים עצמו, כאב שמרוב אהבתו לבנו יחידו מגביהו ומרימו למעלה מראשו, וזוא גבוה יותר ממנו. הכי נמי כביכול מרים הקב"ה כל יהודי ומזככו ומטהרו מכל פינוף, על פי זה יבואר אומרם 'שעטרה לו אמו - זה יום הכיפורים' שבזה היום עולים אנו למדרגה זו"ע.

לפני ה' תטהרו - טהרת היום בתב ה'חינוך' (מצוה קפה) וז"ל. שהיה מחסדי הא-ל על בריותיו, לקבוע להן יום אחד בשנה לכפרה על החטאים עם התשובה שישבו, שאילו יתקבצו עוונות הבריות שנה שנה תתמלא סאתם לסוף שנתיים או שלוש או יותר, ויתחייב העולם כליה"ע, על כן ראה בחכמתו ב"ה לקיום העולם, לקבוע יום אחד בשנה לכפרת חטאים לשבים, ומתחילת בריאת העולם יעדו וקדשו לכך"ע, ואחר שיעדו הא-ל ב"ה אותו היום לכפרה, נתקדש

עו. וכבר אמר הרה"ק מקאצק זי"ע, שאם היו בני אדם יודעים באיזה צחצוח מתנקה נשמתם ביום הכפורים, היו נזהרים ביותר לשומרה בטהרה שלא יטנפה שוב.

עז. הרה"ק ה'עטרת ישועה' מדז"יקוב זי"ע סיפר, פעם בהיותי ברחובה של עיר בווינא עיר הבריה, ראיתי היאך שאחד מנקה את הרחובות, ניגשתי אליו ושאלתי, לשם מה יטרח כבודו כל כך, הרי ממילא בעוד כמה שעות ישוב הרחוב להיות מלוכלך כדאשתקד, ומדוע תיגע לריק, ויענני ה'מנקה', הן אמת שתוך שעות ספורות שוב יתלכלכו הרחובות, אבל, אם לא אנקה אותם תמידים כסידרן, תעלה הזוהמא עד למעלה ראש עד שלא יהא שייך להלך ברחוב...

סיים ה'עטרת ישועה' ואמר, זוהי עבודתנו בימי הטהרה, 'לנקות ולשטוף', ואין כאן כל מקום לחשבונות - הרי ממילא אשוב לקלקל לבסוף, ומה ארוויח בנקיון עצמי כעת הזאת, אין זו טענה כלל, שהרי אם לא יעמול עתה לנקות עצמו, להיטהר מכל חלאה וזוהמא, הרי הם יציפו אותו עד למעלה ראש ח"ו...

עח. הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע היה רגיל לספר ב'סעודה המפסקת' בעיו"כ את המשל הידוע, 'לבעל הבית' שהיה לו תרנגול, והיה מחבבו כבבת עינו, מאכילו ומשקהו, מלבישו ומכסהו ודואג לכל מחסורו, ויהי היום, חמד לו 'גנב העיר' לאמץ לעצמו את התרנגול, כי במה שונה הוא מרעהו בעל הבית... וממחשבה למעשה, ויהי בחצי הלילה פרץ הגנב את דלתות הבית, ועשה בתרנגול 'מעשה ליקוחין', בעה"ב הרעיש עולם ומלואו לתפוס את הגנב אך העלה חרס בידו, ובבית הגנב - הגנב לא ידע כיצד לטפל בתרנגול, ומחוסר מזון ומים נחלש התרנגול מיום ליום, בלית ברירה הלך לבית השחיטה כדי לשוחטו, בעמדו שם לפני השוחט נכנס בעל-הבית והכיר

היום וקיבל כח הזכות מאתו יתעלה עד שהוא מסייע בבפרה"ט.

ה'לבוש' (סימן תקפב ס"א) מבאר מה שאומרים קודם תפלת שמו"ע בליל יוה"כ פ' כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני ה' תטהרו, שאין בזה משום הפסק בין גאולה לתפלה, כי הכפרה והטהרה היא היא גאולתנו, ואין לך גאולה אריכתא יתירה מזו.

וצריך להאמין בלב שלם שהקב"ה מוחל וסולח לעוונותינו ביום הזה^פ, וכמו שהביא הרמ"א (סי' תרו ס"ו) את לשון הרמב"ם (הל' שגגות פ"ג ה"י) 'יום הכפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו'^{פא}. וכו'. ובה ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם) מדוע אומרים בתפילת מעריב דמוצאי יוה"כ והוא רחום וסלח לנו, והרי עדיין לא

בתרגול שלו, מיד התחיל לצעוק על הגנב שיחזיר לו את הגניבה, אולם הלה כפר במצח נחושה שלא היו דברים מעולם, והוסיף לראיה כדבריו, שהרי התרגול שלו היה גדול ושמן ואילו התרגול שבידו הינו כחוש וחלש, אך הבעה"ב לא ויתר וטען ששתי רעות עשה הגנב, גם נטל דבר שאינו שלו וגם הזיקו והכחישו, בראות השוחט את כל המהומה שלח את שניהם לפני רב העיר שיפסוק עם מי הצדק, מששמע הרב טענותיהם לא ידע מה להכריע, שהרי כל אחד טען טענת ברי 'כולה שלי', עד שעלה ברעיונו להוכיח את האמת מיניה וביה, שיתירו את החבל הקושר את רגלי התרגול, ונחזי אנן למי ירוץ, ואכן כך עשו, וכמובן שהתרגול חזר מטבעו אל בעליו הראשונים. ובזאת סיים את דבריו בדמעות שליש, במשך כל ימות השנה מצליח השטן זה היצר הרע לצוד את האדם ברשתו, והוא מכחישו ומורט כנפיו על ידי שמכשילו בעוונות, אולם כבוא יום הכיפורים כאשר הקב"ה זורק על בני ישראל מים טהורים ומטהרם, ונפתחים כל החבילין דמעיקין של השטן וגונדא דיליה, מיד חוזר כל יהודי ורץ אל הקב"ה באהבה ובחדוה....

עט. וכך כתב ה'אור החיים' הק' (ויקרא כג כח) וז"ל, 'והטעם כי יום כיפורים הוא, פירוש כי עיצומו של יום מכפר וכו', והמשכיל על דבר עיצומו של יום לבנו יבין המכפר כי הוא אדון המאיר היום לְסָגֵל סָגֵל דבר זה'.

פ. הרה"ק רבי שלמה קלוגער (חכמת שלמה תרב) נתן טעם למנהג ישראל שאין נושאים נשים בעשרת ימי תשובה (עי' במטה אפרים תרב ה), דהנה אמרו חז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) 'חתן מוחלין לו כל עוונותיו', לכן אינו ראוי לישא אשה מפני שנראה כאילו הוא מחפש דרכים איך לזכות למחילת עוונות, 'ובזה הוא כמרים יד במלך מלכי המלכים שהבטיח כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם' (ויקרא טז ל).

פא. עפ"ז כתב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דבר נורא, וז"ל, לעומת ההתקרבות שמתקרב הקב"ה אלינו כביכול ביוה"כ - על האדם לטהר ולזכך עצמו לקרב עצמו לה',

הספיקו לחטוא אחר יוהכ"פ, ועל מה מבקשים 'סלח לנו'. אלא על הא גופא, שאין מאמינים באמונה שלימה בכפרה הגמורה יש לשוב ולבקש מחילה²².

ובאמת כבר כתב הרמב"ק 'בעל התניא' ז"ע (לנבי כל השנה כולה) ב'אגרת התשובה' (פ"א) שצריך 'האמונה והבטחון' להיות נכון לבו בטוח בה', כי חפץ חסד הוא וחנן ורחום ורב לסלוח תיבף ומיד שמבקש מחילה וסליחה מאתו ית', בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם', וראיה ברורה לכך הוכיח ממה שמברכים ברכה על הסליחה שלש פעמים ביום בתפלת שמו"ע, ואומרים 'חנן המרבה לסלוח'.

והרי קיימא לן (ברכות כא. וברא"ש שם סט"ו) 'ספק ברכות להקל', ואם אין המחילה והסליחה מובטחת היה לנו להימנע מלברך ברכה זו בשם ומלכות, דאיכא למיחש משום חשש ברכה לבטלה, אלא ודאי שאין כאן בזה שום ספק כלל מאחר שבקשנו סלח לנו מחל לנו.

אשריכם ישראל - יום שמחה לעילא ולתתא זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו²³, עת שמחה הוא היום לנו שהקב"ה בכבודו ובעצמו מטהר אותנו מכל חטאותינו, כמו שאמרו בסוף יומא (פה): 'אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני

ואם הוא כנרדם הרי הוא ח"ו כמתרחק וכו', וכאילו ח"ו בבחינה של 'מבעט ביוה"כ' כיון שאינו מרגיש ההבדל הגדול בו נבדל יום זה מימים אחרים, ולכן יש להיזהר שלא יאבד חלילה זמן כלשהו מים זה לבטלה, שהרי כל רגע מכפר (כדאיתא בכריתות ז.), ואם מאבדהו לריק ה"ו ח"ו כמבעט, והוא נורא עד מאד. עכ"ל (הובא בהליכות שלמה עמ' נא).

כמו כן הובא (שם) מהליכותיו, 'שעה ארוכה קודם תפילת שחרית העיר את נכדו הלן עמו בחדרו לאמירת תהלים באמרו 'קום קרא אל אלוקיך', כי כל רגע ורגע יקר מפז'. פב. עד היכן מגיע הטהרה והכפרה יש ללמוד ממה שכתב ב'מטה אפרים' (סימן תרכד ס"ה) 'אחר קידוש הלבנה פוקדין איש את רעהו בשלום וברכת שנה טובה בשמחה', ומבאר באלף המגן 'והטעם כי מאחר שמכופרין לו עוונותיו ברכתו עושה פירות לכל השנה כולה', והרי שכל אחד ואחד 'מפתח הברכות' בידו להשפיע שפע ברכה לכל השנה מאחר שהוא כ'צדיק גמור'. (אגב אורחא למדנו, שגם 'גברא רבא דכוותיה' עדיין זקוק הוא לברכות אחרים, שהרי כל ישראל זכים ונקיים עתה מכל חטא ועון, ומכל מקום עליהם להתברך זה מזה...).

פג. וכך איתא במדרש (מדרש החפץ, הובא בתורה שלמה) לפרש מה שנאמר (במדבר י י) 'וביום שמחתכם' - זה יום הכיפורים, שנתבשרו במחילת עוונם. והרי ש'יום שמחתכם' בסתמא מכוון על יום השמחה הגדול ביותר, והוא יום הכפורים.

מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים^{פד}, שנאמר (יחזקאל לו כה) 'זורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם', ואומר (ירמיה יז יג) 'מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל^{פה}.

ובפירוש אמרו בתנא דבי אליהו (זוטא סו"פ ד) ובארבעים יום האחרונים שעלה משה להר סיני להביא את התורה, גזרו [בני ישראל] יום צום ותענית, וביום האחרון שבכולם, שהוא סוף ארבעים יום, גזרו תענית ולנו בתעניתם כדי שלא ישלזו בהם יצה"ר, ולמחרתו השכימו ועלו לפני הר סיני, ישראל היו בוכים לקראת משה, והוא היה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכייתם למרום, באותה שעה

נתגלגלו רחמיו של הקב"ה על ישראל וקיבל את תשובתם, בישרה אותם רוח הקודש בשורות טובות ונחמות. ואמר הקב"ה לישראל, בְּנֵי נִשְׁבַע אֲנִי בִשְׁמִי הגדול שלי ובבטא הכבוד שלי, שתהא לכם בכיה זו לששון ולשמחה גדולה, ויהיה לכם יום זה יום סליחה וכפרה ומחילה לכם ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות.

ואף הקב"ה עצמו שש ושמח בסליחתו, ומבקש מהעליונים והתחתונים לשוב עמו משוב, וכדאיתא עוד בתנא דבי אליהו (פ"א) בארוכה, וז"ל. 'מים יוצרו ולא אחד בהם' (תהלים קלט טז), זה יום הכפורים לישראל (כי הקרי הוא 'ולו' בוא"ו, והיינו שהוא יומו של הקב"ה כביכול), לפי שהיתה

פד. ואם בל"ג בעומר מכרכרים ורוקדים בשיר זה בהתלהבות מפני עניינים נשגבים שיום זה מסוגל, ק"ו בן בנו של ק"ו ביום הקדוש, שאין מקרא יוצא מידי פשוט ועיקר כוונת רבי עקיבא היא על יום הכיפורים.

מספרים על הגאון רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל משגיח דישיבת פוניבז', ששנה אחת ביו"כ ראו אותו תלמידיו בהפסקה שבין תפלת מנחה לנעילה כשהוא חוזר בהתלהבות על דברי המשנה 'אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל', כי הרגיש בטהרה ובקדושה האופפת ומאירה על נפשו.

פה. הנה איתא בתחילת המשנה שם 'האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים... מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל'... וביאר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע שרבי עקיבא בא לחלוק על תחילת המשנה, ולדבריו אף מי ששייך לכת זו של 'אחטא ואשוב' גם כן מספיקין בידו לעשות תשובה, וכדוגמת טהרת המקוה - מה מקוה מטהר את הטמאים - אף אם כבר נטמא וטבל, ושוב נטמא וטבל וחזר להיטמא אפילו אלף פעמים מכיוון שטבל עלה מטומאתו, כך' הקב"ה מטהר את ישראל אפילו אלף פעמים.

שמחה גדולה לפני הקב"ה שנתנו באהבה רבה לישראל, משלו משל למה הרבר דומה, למלך בשר ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הזבלים, ומשליכין אותם כנגד פתח בית המלך, וכשהמלך יוצא ורואה את הזבלים הוא שמח שמחה גדולה, לכך נדמה יום הכפורים שנתנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה. ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעונותיהם של ישראל, אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה, לכך נאמר (יחזקאל לו ד) 'כה אמר ה' אלוקים להרים ולגבעות לאפיקים ולגאות' וגו', בואו ושמחו שמחה גדולה שאני מוחל להם לעונותיהם של ישראל, עב"ל פ"ו.

איתא ב'דרשות' הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ריש ה"א) לפרש הכתוב (תהלים יד ז) 'מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל', וז"ל דהנה בימים הקדושים ישלח מקודש עזרו לעורר לב כל ישראל לתשובה, וא"כ בתשובה כזאת יש לבעל דין לחלוק

ולומר, כי לא עשו תשובה רק ע"י ההתעוררות מן השמים (ומי יאמר שהם מתחרטים בתרטה נמורה על העבר שלא ישובו לכסלה ע"ה), אמנם, משום כן, מצווה לשמוח בבוא ימים אלו במצוות עשה של תשובה, ומשמחת לבנו ניכר כי שמחים אנחנו לקראת בואו, ורוצים אנחנו לשוב ולחדול מעושיק ידינו. ונתברר כי שבו באמת מתוך רצונם הטוב. ונסתמו דברי המקמרגים.

וזוהו שאמר נעים זמירות ישראל מי יתן מציון ישועת ישראל - כיצד תוכל הישועה לבוא לישראל, והרי בשוב ה' שבות עמו - התשובה באה רק ע"י התעוררות ממרום, ואם כן יאמרו המקמרגים שאין ישראל זכאים ח"ו לישועה, לזה מייעץ דוד המלך ע"ה יגל יעקב ישמח ישראל - שישמחו בני ישראל בתשובתם, ושמחה זו תוכיח שבאמת רוצים הם לשוב אל אביהם שבשמים - אף בלא שיעוררו אותם מן שמיא, אלא שהשאור שבעיסה מעכב פ"ו...

פז. בתוספת נופך הסביר הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע את עומק המשל והנמשל, שלכאורה איזו שמחה יש לו למלך כשרואה הררי זבל מונחים מחוץ לביתו, אלא הכוונה לאב רחום שרואה את בנו מתפתל מכאבים עזים בבטנו, וממהר לדרוש ברופאים שמצאו שיש לילד תולעים במעיו, מיד נתנו סממנים שונים עד שלאחר זמן מה יצאו כל התולעים כולם מתוכו והילד נרפא לגמרי. הנה, כאשר יראה האב את התולעים בחוץ, תגדל שמחתו עד מאד, שהרי הם הציקו וייסרו את בנו ועתה ניתן לברך 'ברוך שפטרני...' כך גם לדידן, הקב"ה שמח במחילת עונותיהם של ישראל, כי המה מייסרים את האדם, והאב שמח ברווחת בניו אהוביו.

פז. על פי זה פירשו במה דאיתא מהקדמונים (עץ הדעת טוב למהרה"ו פר' כי תצא) כי סופי תיבות אני לדודי ודודי לי הם ד' פעמים אות י', ורומז לארבעים יום

כתב הרה"ק ה'מאור עיניים' (האזינו ד"ה) והתודה - מצוות וסגולת הוידוי
 איתא) כי 'תשובה הוא מצוות עשה איתא בנמרא (יזמא פזי) תנו רבנן, מצוות
 מן התורה, ולבן צריך לעשותה וידוי^{פס}. ערב יום הכפורים עם
 בשמחה^{פח}. חשכה^ג, כי אי אפשר לתשובה בלא

שמר"ח אלול עד יוה"כ, כי ד' פעמים אות י' הם כר"ת של יגל יעקב ישמח ישראל, ללמד שכל מעלת התשובה של 'ארבעים יום' אלו אינה אלא כשנעשית מתוך שמחה וקרבה כי אני לדודי ודודי לי.

שמא תאמר, כיצד אגיל ואשמח כשלב יודע מרת נפשו, אכן התשובה היא בדברי הכתוב (תהילים קה ג) 'ישמח לב מבקשי ה'', כי אילו היה נאמר ישמח לב עושי רצון ה', אכן היינו צריכים להיות רחוקים מ'שמחה' כי מיהו שיעיד על עצמו שהוא מאותם העושים רצונו ית', אכן בכתוב לא נאמר אלא ישמח לב מבקשי ה', והכל יכולים להיות בכלל מבקשי ה', ו'בדין' הוא שיהיו בשמחה...

פח. ועל פי זה כתב דברים נוראים אודות העבירות שנאמר עליהם בזוה"ק (ח"א סט.) שאין התשובה מועלת רח"ל, כי חטא זה מביא את האדם לידי עצבות, ואי אפשר לשוב בתשובה מתוך עצבות. נמצא שתשובה הנעשית מתוך שמחה תכפר ותטהר את האדם מכל שמץ וטינוף.

פט. המנהג להכות באגרופו על הלב בשעה שאומר הוידוי, וב'אגרת הטיול' (חלק הרמז אות יט) להגאון רבי חיים בן רבי בצלאל מפרידברג (אחי המהר"ל), מבאר בדרך הלצה הטעם שמכים דווקא באגרופ, על פי הכתוב (דברים יז ז) 'יד העדים תהיה בו בראשונה', והלא אמרו בספרי (פר' האזינו סי' שז) 'כשאדם נפטר מן העולם, באים כל מעשיו ונפרטים לפניו ואומרים לו כך עשית פלוני, והוא אומר הן, והוא אומר לו חתום שנאמר (איוב לז ז) 'ביד כל אדם יחתום', נמצא שהיד הוא העד, ולכן עליו להעניש את האדם תחילה.

לאידך גיסא, ידוע המעשה באחד שהכה על לבו באמירת הוידוי, אמרו לו מה לך דופק, הבעל הבית אינו בבית... כלומר שלבו אינו ברשותו, ואל יכה לחינם אלא יקבל על עצמו על העתיד ואז יחזור הלב לרשותו.

וכך דקדק הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל (אזנים לתורה פר' נשא) בלשון הכתוב (במדבר ה ז) 'והתודו את חטאתם אשר עשו והשיב את אשמו בראשו וכו' ונתן לאשר אשם לו' שהוא המקור למצוות וידוי, שבתחילה פתח הכתוב בלשון רבים והתוודו, ותיכף ממשיך בלשון יחיד והשיב וכן ונתן, כי אכן רבים הם ה'מתוודים', אך מיעוטם עוזבים את החטא ומשנים ארחות חייהם למעשה...

ובהאי עניינא אמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שבמקום להכות עם היד על הלב

וידוי, וכמו שכתב הרמב"ם (הל' תשובה א א) וז"ל, כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני הא-ל ברוך הוא, שנאמר (במדבר ה ו-י) 'איש או אשה כי יעשו... והתודו את חטאתם אשר עשו' זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה^{צא}.

ה'ראשית חכמה' מבאר מדוע תקנו חכמינו ז"ל את סדר הוידוי על פי סדר אותיות הא-ב', כי חכמי

הקבלה כתבו, שהעולם נברא על ידי הכ"ב אתון דאורייתא, וכשהאדם חוטא הוא מחריב את העולם שנברא באלו האותיות, לכן בעת שנפשו מתעוררת לשוב אל בוראה, ובא לתקן את הפגם על ידי תשובה יש לו להתודות בוודוי המיוסד על סדר האלפא ביתא, ומוסיף, שמכל מקום מקדימים תחילה לומר 'חטאנו' אף שהוא מתחיל באות ה', כי תיבת חטאנו נצרכת לכל לראש, מאחר ובשעה שאדם עונה ואומר 'חטאתי', הרי הוא משבית מעליו את היצר הרע וקטרוגו^{צב}, ואז נעשה

לאחר שנכשל בחטא, יהא דופק ומכה עם הלב על היד טרם החטא, שהראש יהא שליט על הלב ולא יתן לאבריו לעשות דבר שאינו כרצון השי"ת.

צ. בגשתו לאמירת 'אשמנו' יתבונן במה שאמר הרה"ק ה'שמח משה' זי"ע ממה ששמע בנעוריו מפי מגידי אמת, שצריך לזכור בשעת אמירת הוידוי, שעתיד הוא להיות לבוש ב'קיסל' (תכריכים) וטלית ויתוודה (לפני ביי"ד של מעלה) ולא תתקבל תשובתו, שהרי אז כבר אין מועיל הוידוי, ואילו עכשיו עדיין בידו לתקן על ידי הוידוי, וזה יעשה עליו רושם.

באופן אחר אומרים משם הרה"ק רבי יעקב יחזקיהו מפאפא זי"ע בדרך הנכונה איך צריך האדם לומר וידוי, שיצייר בעיניו שהוא עומד בתוככי יער ו'שודדי דרכים' מצאוהו, וכבר הוציא הרוצח את חרבו מנדנה, והוא מתחנן לפניו שלא יהרגנו תיכף אלא ימתין דקות ספורות כדי שיוכל להתוודות קודם מותו.

צא. ה'משך חכמה' (פר' וילך לא יז) מוכיח, שוידוי הוא עיקר מצות תשובה, שהרי אין לומר שעיקר התשובה היא עזיבת החטא, דהא גם בלא תשובה אסור לחטוא מכאן ולהבא, ואם כן מה הועילה לו מצות תשובה במה שמקבל על עצמו דבר שהוא מושבע ועומד עליו מהר סיני, אלא ודאי עיקר התשובה הוא הוידוי מעומק הלב על מה שחטא.

צב. ענין מחילת העוונות מבאר המהר"ל ב'נתיבות עולם' (נתיב התשובה פ"א) במשל לראובן שעשה עוולה גדולה לשמעון, ומדינא יש לשמעון תרעומת עליו על שהתנהג כנגדו שלא ביושר, ואעפ"כ כאשר יבוא ראובן ויפול לפני שמעון ויבכה ויתחנן לפני רגליו שיסלח לו על פשעו, ויהיו ניכרים דברי אמת שהוא מתחרט על

בשר לומר את הוידוי, ללא שיקטרג עליו (מנחה) 'ומלמד אותנו הכתוב להתוודות בשמן לעילא...'.
 בדרך הזה, שאנחנו בטוחים בחמלתו
 יתברך שמו שירחם עלינו וימחול לנו על
 כתב הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק חטאתינו, ולא בעצבות יד. שמפרש את
 ז"ע ב'ליקוטי שושנה' (ד"ה שאו חטאיו ומעורר דינים על עצמו, כי אם

שעשה כנגדו ומבקש ממנו מחילה, מסתברא ששמעון לא יהא אכזר ויתרצה לסלוח לראובן על מה שעשה כנגדו, וכ"ש שבשר ודם המכיר בחטאו ומבקש מבעל הרחמים שיסלח לו תקובל בקשתו.

ומוסיף עוד, שכשם שבשר ודם נופל לפני רגלי חברו בקירוב מקום ומבקש ממנו מחילה, כן נמי נדמה האדם שמתוודה ומבקש מהקב"ה שיסלח לו, וכיון שהוא נמצא אצלו יתב"ש בקרבת מקום כביכול, על כן אין המקטרגים יכולים להשטין עליו, שהרי הקב"ה מחסה וסוכה עליו בעת הזאת, ואין לך הגנה טובה יותר מזו.

צג. הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע המשיל את הדבר לאחד הלווה מעות מרעהו, אם כשיבוא המלווה לתבוע את חובו, ידחה ויאמר לו הנה המתן לי עוד יום ויומיים, שבוע או שבועיים, אזי יחכה לו. אך באם יטען כנגדו איני יודע מה אתה סח לא היו דברים מעולם, תיכף ומיד יתפסהו הלה ויוליכו אל בית הדין למשפט על הכחשתו. זהו ביאור הכתוב (ירמיה ב לב) 'הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי' כי האומר לא חטאתי הרי מיד יבוא במשפט לפני מרן דבשמיא. אמנם אם יודה האדם על חטאו, אזי מודה ועוזב ירוחם.

צד. וכמו שאומרים העולם, שלכן יש 'תנועה' מיוחדת של ניגון באמירת הוידוי, כדי להזכיר שגם בעת כזאת אסור להיות בעצבות, ואדרבה יעשנו מתוך שמחה ונעימת השירה, וכמו שאומרים בשם החזן מזאסלאב (קדוש עליון וצדיק יסוד עולם תלמיד מהרה" ר' מיכל מ'זלאטשוב ז"ע) שהיה מנגן פעם באמירת הוידוי ומתוך כך נענה ואמר 'רבש"ע', אם לא היו בני ישראל חוטאים, מהיכן היה לנו 'אשמנו' מתוק כזה... (בית אברהם מאמרי ימים נוראים עמ' מג בשם הרה"ק ר' דוד פורקס מתלמידי בעש"ט, שראה זאת בעצמו). והאמת שאין זו מליצה בעלמא, רק יסודתה בהררי קודש בשם הרה"ק רבי זושא מאניפולי ז"ע, שהיה רגיל לומר לזכותן של ישראל, אם לא היינו חוטאים מאין היה להקב"ה 'ונסלח' כזה שאומרים בניעימה ובהשתפכות הנפש. והלימוד מזה פשוט וברור, שהוידוי חייב להיות מתוך שמחה של מצוה.

ויש שמביאים (סיפורי בעש"ט) שפעם הגיע הבעש"ט הק' ז"ע לעיר אחת לפני ראש השנה ושאל את בני העיר מה מנהגו של החזן שלהם בשעת תפילותיו בימים הנוראים, אמרו לו, הוא נוהג להגיד על חטא בניגון של ששון ושמחה, ביקש הבעש"ט

בבטחון גדול, כמאמר הכתוב (משלי כה יג) ומודה ועוזב ירוחם³⁷, עב"ל.

והיה לפנות ערב - בשגב זמן כניסת יום הכיפורים בעת התקדש היום³⁸. נהגו בני ישראל לומר 'כל נדרי' - והנה הכל

רועשים ומתעוררים לקראת רגעים הללו ו'בכיה' גדולה באה לעולם בזמן זה, אף שלכאורה אין בו כל 'התעוררות', ו'מה נשתנה' כל נדרי מסתם התרת נדרים, כי לא מצינו שינועו אמות הסיפים מ'התרת נדרים' שבער"ה. אמנם בוזה"ק איתא (ח"ב קי) שעל ידי תשובה אפשר

להביא לפניו את החזן ושאלו לטעמו של דבר, הסביר לו החזן את הענין, עבד בזוי בשעה שהוא גורף ביבין כדי לנקות את חצר המלכות מן הזוהמה והשופכין, כלום הוא עצוב, לא ולא, אדרבה, הוא שמח מאד על שזכה להיות מקורב אל המלך ולשמש לפניו במלאכת הנקיון, אין תימה שהוא מזמר בשעת אותה העבודה ניגונים שמחים, אמר לו הבעש"ט, אם בכונה זו אתה מתפלל הלואי יהיה חלקי עמך.

הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע מערלוי ביאר עוד בטעם אמירת הווידוי מתוך נעימה, כי על ידי תשובה מאהבה יתהפכו העוונות לזכויות, וממילא שמחה גדולה לנו כשאנו חוזרים בתשובה שע"ז ירבו זכויותנו. ועוד ביאר, כי הווידוי הוא מצוות עשה מדאורייתא, ואם כן צריך לקיים מצוה זו בשמחה ככל מצוות התורה...

הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (מאמרי ימים נוראים עמ' מג) מביא דהבעש"ט זי"ע שאל פעם לאחד מגודל מעלת אביו, כי ראה אותו בעולם העליון במדרגה גבוהה ומאיר מאד, השיב לו שהיה שליח צבור בימים נוראים ובעת שהיה אומר הודוים בבהכ"נ היה מנגן בנגוני שמחה.

צה. הנה אומרים אנו בסליחות 'וסלחת לעוני כי רב הוא' (ומלשון הכתוב תהילים כה יא), והקשו המפרשים כי לכאורה מה טעם יש בדבר שמחמת שרבו העוונות על כן 'וסלחת', ואדרבה לכאורה הרי זה טעם לסתור. וביארו בזה (הגה"ק הבן איש, עוד יוסף חי דברים, ועוד הרבה) בדרך צחות ומליצה, כי נחלקו בגמ' (ב"ק עה.) לעניין 'מודה בקנס ואחר כך באו עדים', שלדעת רב נפטר מחמת שהודה מקודם, ואילו שמואל אמר שהוא חייב, שהרי סוף סוף אין צורך להודאתו אלא ניתן לחייבו על פי העדים שבאו לבסוף, והלכתא כרב, ולזה אנו אומרים 'וסלחת לעוני' מאחר שאנו מודים עליהם... שמא תאמר, שיש 'עדים' בדבר, והרי כי 'רב' הוא - ההלכה כרב, ובדין הוא שמודה ועוזב ירוחם...

אגב אורחא, הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע ביאר בדרך מליצה, עפ"י מה שאמר רב (יומא סד.) 'בעלי חיים אינן נדחין' (שבהמה שהוקדשה לקרבן, ובעודה בחיים נדחית מהקרבנה מחמת פסול וכיו"ב, ואח"כ עבר בה אותו פסול שחזרת היא להכשרה הראשון), וזהו שאנו

לבטל גזירות רעות שיש עמם שבועה, ומעוררים רחמים במרום וכך יהיו מותרין ובשעת תפלת 'כל נדרי' נעשה עת רצון ושעת הכושר לבקש ולהתפלל להתיר ולבטל שבועות וחרמות אלו, דכיון שבית דין של מטה מתיר אותן שלא יהיו שרירין וקיימין עיי'ז פועלים

ובשעת תפלת 'כל נדרי' נעשה עת רצון ושעת הכושר לבקש ולהתפלל להתיר ולבטל שבועות וחרמות אלו, דכיון שבית דין של מטה מתיר אותן שלא יהיו שרירין וקיימין עיי'ז פועלים

ומעוררים רחמים במרום וכך יהיו מותרין ובשעת תפלת 'כל נדרי' נעשה עת רצון ושעת הכושר לבקש ולהתפלל להתיר ולבטל שבועות וחרמות אלו, דכיון שבית דין של מטה מתיר אותן שלא יהיו שרירין וקיימין עיי'ז פועלים

בב"ד של מעלה, ומשום הכי מתעוררת הבכיה באותה שעה, כי כל ערום מפשפש במעשיו וחוזר בתשובה^{צו}. ומשתדל בכל כוחו לבטל כל גזירות קשות ורעות^{צח}.

אומרים וסלחת לעוונני כי רב הוא, שהלכה כרב שבעלי חיים אינם נדחים, והוא יסוד וחיזוק גדול לדופקי בתשובה, כי לעולם אין אדם 'חיי' נדחה ח"ו מלחזור ולהתרצות לפני ה', ועד יום מותו יחכה לו אם ישוב מיד יקבלו...

צו. דבר נפלא כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לה.) לבאר עניין תוספת יום הכיפורים והקדושה הנוראה הנשפעת בו ממרומים, כי הנה כל בעל תשובה צריך עזר וסיוע אלוקי שיוכל לשוב בתשובה, והדבר דומה לטמא מת שחפץ להיטהר, שאף שאינו נטהר בלתי אם טבל במקווה לטהרתו, אך צריך הוא מקודם לעזר וסיוע - שיזו עליו אחרים מאפר הפרה ביום השלישי וביום השביעי, ורק לאחר מכן יכול לטבול, אבל אם לא יזו עליו לא יועילו לו כל הטבילות שבעולם. וכך גם לעניין יוה"כ, 'הוא יום מקוה ישראל כולם נכנסים לטבול מצואת צחנת העבירות, אך לולי הקב"ה זורק מים טהורים תחלה דהיינו בשעה של תוס' יוה"כ, טרם יעלה הגרזום לדון, הקב"ה שולח התעוררות ועזר מקודש ועיי"ז יכולים לשוב ביוה"כ' (עיי"ש עוד).

צז. פעם נכנס הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע קודם תפלת 'כל נדרי' לבית המדרש, ובהשתפכות הלב אמר לסובביו, שנינו בשבת (לה.) 'שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה', עשרתם ערביתם הדליקו את הנר', והלא יום הכיפורים נקרא 'שבת שבתון', לכן צריך לומר בערב יוה"כ פ' קודם חשיכה טרם תפילת 'כל נדרי', הלא עשרתם - שכבר חלפו ועברו כמעט כל עשרת ימי תשובה, ערביתם - אף 'ערב' יוה"ק עבר כבר עלינו, ואף הדליקו את הנר נשמה - שנוהגים להדליק בערב יוה"כ פ', ואכתי לא עשו תשובה, הלא אם לא עכשיו אימתא...

צח. הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לה:) האריך בעניין הבכיה הנובעת מהבושה שעדיין לא שבנו ממעשינו ואף שכבר עברו עלינו ימי הרחמים והרצון בחודש אלול, ר"ה וכמעט כל עשיית, וביאר בזה מה שאמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים וכו' ואומר מקוה ישראל ה', כי הקב"ה הוא מטהר אותנו ומעורר לבבנו לשוב אליו, אך דימה זאת למקוה דייקא, שהוא מקום מים מכונסים ואינו נובע מחמת עצמו כמעין אלא צריך להמשיך

ואילו מרן הבעש"ט הק' זי"ע ביאר
(בעש"ט עה"ת ר"ה ויהי"פ כב), דהנה
ידוע (יומא כ:) דשמן לית ליה רשותא
לאסטוני ביום כיפור, לכן בערב יו"כ עם
חשיכה מתאמץ היצה"ר בכל כוחו לקטרג
על בני ישראל, ואע"ג דאינון לא חזי
מזלייהו חזי - לכן מתעורר הבני באותה
שעה...

באופן נורא ביאר הרה"ק רבי פנחס
מקארין זי"ע (אמ"פ השלם תקלז)
סיבת הבכיה בעת אמירת 'כל נדרי', כי
קוב"ה ושכינתיה וכל הפמליא של מעלה
יורדים לעולם הזה ביום הקדוש, ואין שום
מקום בזה העולם שיוכל לסבול אותם

ואת קדושתם, על כן מתעורר בני גדול
'לשמוף' בדמעות כל זוהמת העולם צ"ט.

אמנם יזהר שהתעוררות זו לא תביא
אותו לידי עצבות ק, ויזכור דברי
הרה"ק מקארין זי"ע (תורת אבות, יו"כ)
שאמר לאידך גיסא, דכיון שהשמן יודע
שאין לו רשות להשמיין ולהכשיל את
האדם ביום הקדוש, לכן הוא מעורר את
הבני בשעה כזו כדי שיבואו לידי עצבות
ומרה שחורה ח"ו. על כן יזהר וישמר
לצאת ידי שניהם - לבכות מתוך שמחה,
ולחזק עצמו בהתחזקות ובטחון - כי ביום
הזה יכפר עליכם לפני ה' תטהרו במהרת
הלב קא.

לו מים ממקום אחר ואם לאו הוא מתייבש, וכך היא טהרתן של ישראל, וכלשון
קדשו, הקב"ה שולח עזרו מקודש בזו הרגע אם יזלו מים מעפעפינו וכו'.

צט. אגב אורחא בענין הבכיה, איתא מהרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (סוכות תרע"ח),
וז"ל, ושמענו על הקדושים בדור שלפנינו שלא רצו לקנות אתרוג עד אחר
יוה"כ"פ, באמרם שלפי מסת התפילה (שמתפללין ביום הכיפורים) כן מזדמן להם אתרוג
נקי, ובדמעותיהם מדיחין את הכתמים מן האתרוג שלהם, ויש שהיה כחם יפה ולקחו
אתרוג צרור כמו שבא ממרחקים, ולא ראו אותו ולא פתחו אותו כלל עד יום א'
סוכות שפתחו אותו למצוה, והיה נמצא תמיד הדר ומהודר, ע"כ.

ולדידן יאמר דהא אתרוג דומה ללב, ואם זוכה האדם להתפלל כראוי ולשפוך
דמעות ביום הכיפורים, אז בזה מעביר כל הכתמים מן הלב וזוכין ללב טהור לקראת
השנה החדשה.

ק. ראיתי לחכם אחד שמביא רמז נפלא בפסוק (ויקרא טז יז) 'וכל אדם לא יהיה
באהל מועד ב'בואו ל'כפר ב'קודש ע'ד צ'אתו ו'כפר ב'עדו' ר"ת בלב עצוב, היינו
שעם היות היום הקדוש הזה נורא ואיום לעת חיתום גז"ד אך 'כל אדם' אל יבא
בלב עצוב ח"ו בהיכלא דמלכא.

קא. וכבר פירשו במה שנאמר (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך', שדימה שפיכת הלב
למים, שכשם שהמים מעיקרם מחוברים לקרקע עולם, וכשדולה בכלי הרי הוא

נוראות כתב ה'אור החיים' הקדוש ז"ע
 אחר יום הקדוש שנת תק"ג
 לבני חברת 'כנסת ישראל' באיטליה,
 (בסיפורו על קורותיו בירושלים), ובתוך הדברים
 כתב 'ראיתי הארה גדולה' בשעת 'כל
 נדרי', וקנה לי גביר אחד מהמערב הוצאת
 ס"ת ד'כל נדרי', ובשעה שפתחתי החיבל
 ממש היה בעיני כפתחת שערי גן עדן
 ככל כך הארה שהייתה בבית הכנסת
 (הובא בנר מערבי עמו' ריו).

כיפור, ולא התיר את האכילה כי אם
 בשעת הרחק במקום פיקוח נפש ממש,
 והיה אומר שמאחר שכתוב בתורה שצריך
 להתענות ביום זה הרי שמצד דרך הטבע
 הצום והעינוי מוזין את הגוף בדרך הטבע,
 לכן אין צורך להקל בכך, ואמר עוד,
 שהתענית ביוהכ"פ מסוגלת לאריכות ימים
 כי היא מזינה ומרפאה את כל אברי
 האדם פפ.

וכתב ב'יסוד ושורש העבודה' (פרק עשירי)
 'ופשוט הוא', ששכר קיום מצות
 עשה זו שכרה מרובה יותר, כי צערא
 דגופא עדיף כידוע, הנה אחר כל ההצעות
 האמיתיות והכנות האלו, אחיי ורעיי,

תענו את נפשותיכם - סגולת התענית
 ידוע שהרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב
 ז"ע החמיר מאד בתענית של יום

מנתקם ממקור חיותם וחיבורם, ואילו כאשר המה נשפכים הרי הם חוזרים אל
 שורשם, כך על דרך זה ישפוך האדם ליבו נוכח פני ה' עד שיחזור לשורשו ולמקור
 חיותו האמיתי.

קב. פשיטא, דהני מילי היכי דליכא הוראה מרב מוסמך ומורה צדק המתיר לו
 אכילתו, כי אז מחויב החולה לאכול משום (דברים ד טו) 'ונשמרתם מאד
 לנפשותיכם', וכמו שכלל ישראל מצווה מן התורה להתענות ולצום כן מצווה על
 החולה לאכול ולשתות כדי להחיות את נפשו.

ונעתיק מכתב קודש שכתב הרה"ק ה'שם משמואל' ז"ע לחתנו (הובא בסוף הספר
 בחלק המועדים) אבל כאשר יום הכפורים ממשמש ובא, הנני להזהירך מאוד לבל תצדק
 הרבה בדבר הצום, וכפי אשר יאמר לך הד"ר כן תשמור לעשות אם יאמרו שדי פחות
 מכשיעור היינו פחות מחצי ביצה בתוך שמונה מינוט, אך באם יאמרו שגם זה לא
 יספיק, חלילה לך להחמיר. כי מי שציוה לצום ביום הכפורים הוא ציוה לשמוע לרופא
 ושלא לצום. ואל תחשוב שאין להתיר אלא לחולה שיש בו סכנה לשעתו, חלילה,
 אלא אפילו לספק ספיקא - כי אין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב, ואפילו לזמן
 מרובה שאין האדם יכול להחמיר. וכן אמרו ז"ל (יומא פג.) אפילו החולה אומר אין
 צריך והרופא אומר צריך שומעין לרופא, ואפילו החולה הוא חכם בטבעיות ויודע
 לשער בשל אחרים, ואפילו הוא עצמו מומחה, אין שומעין לו.

יתבונן כל אדם בשכלו כי ראוי וטוב לו לשמוח שמחה עצומה עד מאד בכל רגע בצער העיניו מאבילה ושתיה וחליצת הסנדל, על קיום מצות עשה מן התורה שמקיים בכל רגע שסובל העיניו, ובוראי מי שתקועה בלבו אהבת הכורא יתב"ש ויתעלה - חשקו ורצונו שיתארך היום הצום הקדוש הזה בפלי כפלים, בכדי שיקיים בכל רגע בצער הענוי מצות עשה מן התורה שצוה לו יוצרו ובוראו יתב"ש ויתעלה.

וכן בענין התפילה, ידוע שהש"ץ מוציא הנך דאניסי ואפילו עם שבשדות, וחשוב כמו שמתפללים בעצמם. ואם כן אם יצוה עליך הד"ר שלא תתפלל, ואתה אנוס בדבר - הש"ץ מוציאך, ולא דוקא הש"ץ דעירך אלא אפילו הש"ץ דסוף העולם, וא"כ בזה יפה כח היוצא ע"י הש"ץ, כי אי אפשר דליכא חד בסוף העולם היודע להתפלל יותר מש"ץ דעירך, והוא הוא המוציאך יד"ח.

ובכן, אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה האלוקים את מעשיך, וידוע שפסוק זה הוא בת קול שיצאה בימי שלמה על שאכלו ביום הכפורים בבנין הבית (עיי במדב"ר פי"ב ב').

כה אמר פעם הגה"ק החזון איש זי"ע לחולה שנצטווה לאכול ביום כיפור ואמר יש לי כאב לב מכך שלא אוכל לצום השיבו החזון"א מעולם לא שמעתי על מי שיש לו כאב לב מכך שצריך לעשות ברית מילה ביום השבת (מעשה איש ח"ד קסג).

וכך השיב בעל ה'ערוך לנר' (שו"ת בנין ציון החדשות סי' כה) לאחד שהוצרך לאכול ביוה"כ מפני חשש פיקוח נפש, והיתה נפשו עגומה עליו שמא הוא נכל בכלל דברי חז"ל (סוכה כח): לגבי ירידת הגשמים בסוכות, 'למה הדבר דומה לעבד שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו, ודחה ה'ערוך לנר' את דבריו, כי האוכל ביוה"כ מפני הסכנה הרי הוא מקיים מצות עשה של 'ונשמרתם מאד לנפשותיכם', ואין דמיון כלל לירידת גשמים שנתבטלה ישיבה בסוכה ולא קיים בזה מצווה אחרת [ועיי"ש עוד כמה חילוקים בדבר].

וכך כתב הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע 'זכרתי בעת שאמור"ר זצ"ל היה חולה, והלכנו במבוכה פן לא ירצה לאכול ביוה"כ פ, אמנם הוא ז"ל בגודל צדקתו היה זריז בדבר, ותיכף אחרי 'כל נדרי' מיהר וציוה ליתן לו לאכול כפי שהיה צריך, ואמר בזה הלשון הריני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי כפי שאמרו חז"ל, ואכל בשמחה יתירה, כמעט לא ראינו שמחה כזאת רק בעת אכילת מצה ונטילת לולב' (נדפס בספר לקט אמ"ק ח"ה עמו' קפא).

קג. מן הראוי לעיין שם בכל דבריו הקדושים, שמאריך בכוונת העינוי ובקדושת היום כי הוא נורא ואיום, ומנהמת לבו הטהור מלהיב את לב הקורא להתכונן כראוי לקראת יום זה.

בעת נעילת שער - תוקף זמן נעילה
איתא בספה"ק 'זרע קודש' (לעיו"ב, ובעוד ספרים), וכבר כתב בן בסידור האר"י, שנעילה הוא מלשון נעל י-ה - והוא מורה על שהקב"ה מתייחד עם בני ישראל בלחוד - 'ולא יתערב זר' ק"ד.
כתב הרמח"ל ב'קיצור הכוונות' (עבודת יום כפורים לתפילת נעילה), שבידו כל

אחד להגיע בעת בזאת להיות כאדם הראשון קודם החטא, כמו יציר כפיו של הקב"ה טרם שנפגע בחטא ק"ד.
כתב ה'רוקח' (סימן ריו, הל' ייה"כ) 'לעת ערב חותם הקב"ה, ועומדים כל צבא מרום, אלו מיימינים ואלו משמאילים, ואז כל הנשמות עומדות לפני הכסא להליץ, ועומדים שני מלאכים על גלגלי

פעם קרא הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע לשנים ממקורביו, וציוה עליהם להפיץ את דברי היסוד ושורש העבודה' אלו, מה שלא הורגל בכגון דא, ויצא מגדרו בראותו גודל התועלת שבקריאת הדברים.
קד. הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה נוהג בכל שנה לעלות על ציונו הק' של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע ביומא דהילולא דיליה (ז' אדר), ותמיד הגיע אל חלקת מחוקק ספון לקראת ערב סמוך לזמן השקיעה, שנה אחת הקדים לבוא לקאליב כבר בשעות הבוקר בעוד היום גדול, אך לא פקד את ה'ציון' אלא לעת ערב, שאלו משמשו מה ראה על ככה לבוא דווקא כי ינטו צללי ערב ובפרט שכבר שהה בעיר והיה בידו סיפק להגיע מקודם, נענה לו הרה"ק ואמר שבנוהג שבעולם ביום היריד 'אין די לעצטע מינוט'ן כאפט מען מציאות' (ברגעים האחרונים מוצאים מציאות גדולות...) ונתכוון לומר בדבריו שעיקר התעוררות הרחמים הוא דווקא בעת נעילת שער כי פנה יום.

הנה מצינו ביונה הנביא שביקש מה'מלחים' ומרב החובל 'שאוני והטילוני אל הים וישתוק הים מעליכם' (יונה א ח), והקשה הגה"צ רבי לייב חסמן ה'משגיח' דשיבת חברון, לשם מה הוסיף יונה לומר 'שאוני', והרי די היה באומרו הטילוני אל הים, ומדוע נכתבה תיבה זו, אלא שיונה רצה שישאו אותו כדי לדחות את זריקתו אל הים בעוד רגע אחד, כי אין ערוך לרגע אחד של חיים, בו ניתן עדיין להרהר בתשובה, ויש קונה עולמו ברגע אחד (הובא במשחת שמן בראשית עמוד ס'). והדברים נוקבים ללמד על חשיבותו של כל רגע בו ניתן לקנות אוצרות מלכים, ולעניינו יאמר אודות הרגעים האחרונים של האי יומא, לאחוז בהם ולנצלם כראוי וכנכון.

קה. ואולי אף בכלל זה, שבידו לבטל מעליו כל היסורים ומרעין בישין שנגזרו עליו, כי לאחר חטא עץ הדעת נתפזרו הניצוצות בכל העניינים הגשמיים, וכל יושבי תבל בכל הדורות צריכים לתקן חטא זה ולהחזיר הכל לשורשם, וגם תכלית היסורים

רוח, זה כנפיו מסוף העולם ועד סופו וזה וכו'פ, ועד עת החיתום יכול היחיד לשוב כנפיו כמלא עולם, אחד סופר וחותרם - אם ישבר לבוץ בתשובה שלמה למיתה ואחד לחיים, והקב"ה חותרם אמת מתקבלתפח.

'קול יעקב נוהם מתהומותיך, איש איש נגעו ומכאובו' הכל הוא כדי לתקן את הניצוצות במקום עליון, ואם זוכה האדם להיות במצב של קודם החטא משמעו שיכול להסיר מעליו כל מיני פגעים ומרעין בישין, ונעשה כאדם הראשון קודם החטא, ומראשית כזאת הודעת ומלפנים אותה גילית, שביד כל אחד להיות כמו בתחילת הבריאה.

קו. נוראות מצינו בדברי ה'משך חכמה' (וילך ד"ה שובה) שאף שאמרו חז"ל (יומא פו.) 'מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביוה"כ לכפר', אבל בעת 'נעילה' ניתן לכפר גם על חילול ה', ומבאר טעמו של דבר, כי מלכותא דרקיעא כעין מלכותא דארעא, וכמו שבארץ מתחת יש שופטים העומדים לשפוט, ומעליהם שופטים נכבדים יותר, ופעמים שמטים לכף זכות מחמת סיבה שהיא, אך מי הוא שיהיה למחול למי שפגע בכבוד המלך, כך גם בשמים ממעל, כל צבא מרום ושרפי מעלה היושבים בב"ד של מעלה אין בידם למחול על חילול ה' ח"ו, אמנם בשעת נעילה, כשהקב"ה חותרם את הדין, הרי הוא דן יחידי (ירושלמי ריש סנהדרין), ו'אז הוא שעת הכושר שהשי"ת יסלח מרוב טובו אחרי גודל הבכי והחרטה, כי אם הוא ימחול על כבודו מי יאמר אליו מה תעשה (ועיי"ש שמאריך בזה).

קז. וכמו שזעק פעם הרה"ק מסאטמאר זי"ע בדרשתו קודם כל נדרי, כל השערים פתוחים עתה, אבל השער הראשון המוליך ומביא עליהם עדיין סגור - והם שערי הלב...

אולם על ידי קבלה טובה יוכל למנוע נעילת השערים, משל למה הדבר דומה למי שעומד בשערי הבית ועמדו השומרים לסגור ולנעול בפניו את הדלת, מה עשה, דחף רגלו לפנים הבית ובזה נמנע מהשומרים מלנעול את הדלת בפניו, ויכנס האיש הביתה, כך נמי, על ידי הקבלה נשאר רושם מהיום וא"א לסגור.

קח. וצריך להתאזר ולהתאמץ בכל הכוחות כדי לדפוק על שערי רחמים באותה שעה, משל למה הדבר דומה, לצייד שהלך ביער לצוד ציד להביא, לפתע החשיך לו הדרך ואימה גדולה וחשיכה נפלה עליו, ומרוב פחד היה נדמה לו כל קול עלה נידף כאילו חיה רעה עומדת לפניו ורוצה לטרפו, לפיכך היה יורה עם חציו לכל דבר חשוד שאיקלע בדרכו, אך כולם היו סתם עלים ודברים של מה בכך, ויהי כאשר נשאר בידו החץ האחרון נתגלה אריה טורף מול עיניו, וידע האיש שיש לו בידו רק חץ אחד בלבד כדי להורגו, ואם חלילה לא יקלע במטרתו להסיר את הסכנה

חידוש נפלא חידש ה'תרומת הדשן' (סימן רעה) 'במוצאי יוה"כ, אין הדין והבימה מסתלקים עד שישלימו ישראל סדריהם, ואע"ג דכבר פנה היום ותוספות יוה"כ אינו אלא עשה, אלא חביבים ישראל לפני המקום, דהקב"ה מנהיג ביד של מעלה אחר סדריהם, לכן כל זמן שהאדם

מתפלל תפילת נעילה יכול עדיין לקרוע שערי רחמים אע"פ שכבר ירד הלילה. יה"ר מלאשב"ש שנזכה לשוב בתשובה שלימה, ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה קט. לרפואה שלימה בבריאות הגוף והנפש, בני מעלי חיי אריכי ומוזני רווחי, ונחתם כולנו לחיים טובים ולשלום.

מעליו עלול הוא להיות טרף לשיניו ח"ו, לכן בטרם זרק את החץ התאמץ בכל כוחו לקלוע את החץ שלא יחטא. וככל המחזה הזה יעלה בלב האדם בטרם תפילת נעילה, שכבר חלפו ועברו עליו ימי אלול וראש השנה ורובא דרובא מעשרת ימי תשובה, וכבר בזבז את כל החיצים על דברים של מה בכך, ועתה נשאר בידו החץ האחרון ועדיין יכול להציל את חייו וחיי בני ביתו על ידי תפלה כנה ואמיתית מעומק הלב.

קט. כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (אגרות ומאמרים מאמר כה) אמרו חז"ל (סנהדרין צז:): דבמוצאי שביעית בן דוד בא, פירוש שבסוף שנת השמיטה מתעוררת תמיד התעוררות למעלה על דבר ביאתו של משיח בן דוד, שאז ביאתו קרובה, מפני שאז היא שעת רצון לפני הקב"ה - שאם רק נהיה זכאים על ידי תשובה ומעשים טובים, אפילו שלא במדרגה גבוהה כל כך.

לעילוי נשמת
הר"ר משה יהודה
ב"ר שלמה ז"ל
מרמורשטיין
נלב"ע כ"ז אייר תשע"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת
מרת שושנה ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל
זילברשטיין
נלב"ע כ"ט כסלו תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: יום הכיפורים

פרשת וילך - שובה

בס"ד | גיליון מס' 399

מה הביא את רופא העור לחדר ראש הישיבה במפתיע?

כי ביום הזה יכפר עליכם!

חבל יהיה לעבור את הימים הנעלים האלו בלי לצאת עם צידה לדרך, איזו החמצה זו תהיה אם חלילה לא נצא מיום הכיפורים ברכוש גדול - שיישאר איתנו לנצח.

לפיכך, ניתנת לנו עצה יקרה: לנצל את שעת הכושר בימים אלו כדי לקבל על עצמנו קבלה טובה. אפילו אחת, אפילו קטנה, ובלבד שנוכל לעמוד בה, שתהיה בה 'הצהרת כוונות' על כך שאנו מתקדמים צעד אחד לקראת אבינו שבשמים, שאנו מייצרים כלי שיחזיק את הקשר הקרוב עמו לאורך זמן. לא לתת לאווירה המרוממת לחלוף על פנינו ביעף בלי להותיר זכר, אלא להשאיר מהם נכסי צאן ברזל לשנים ארוכות וטובות.

כשיהודי מקבל על עצמו קבלה טובה בימים אלו, הוא למעשה מצהיר שהוא בכיוון הנכון, שקרבת אלוקים הינה ערך חשוב בעיניו, שהוא רוצה ומוכן להתאמץ ולהילחם כדי לשמר ולו משהו מהאווירה המרוממת, מתחושת ה'וימינו תחבקני' בה אנו זוכים בימים אלה. כוחה של הקבלה הטובה הזו יפה כל כך, עד שכאשר עומדים בה לאורך זמן היא מעניקה כוחות עילאיים להוסיף ולהתעלות בעבודת ה', תוך המשך התחושה העילאית ושימורה לאורך ימים.

אחים יקרים, תהא השעה הזאת שעת רצון לפנינו, לקבל על עצמנו קבלה טובה אחת. להוסיף שעת לימוד תורה, להוסיף בכוונה בתפילה, לשמור את הפה, את הלשון והעיניים, להרבות מעשי חסד. הבה נקבל על עצמנו קבלה טובה אחת שתותיר בפנינו את הטעם הערב של הימים הנעלים, כך נזכה לגמר חתימה טובה ולשנה נפלאה!

הפריחה שפרחה באופן מפתיע...

הסיפור הבא, מתחיל כמה ימים לפני חודש אלול, לפני כמה שנים. בחור יקר וירא שמים ערך את חשבון הנפש האישי שלו, ומצא כי כדאי לו להתחזק בשמירת העיניים בימי חודש אלול המתקרבים ובאים. לפיכך - קיבל על עצמו קבלה איתנה וחזקה, לפיה במשך כל חודש אלול לא ייצא מבניין הישיבה בה הוא לומד - ישיבת 'יקרי ירושלים', כדי לשמור את עיניו בצורה הטובה והנעלית ביותר.

זמן אלול התחיל בהתרגשות רבתי, מיוחדת בחבור מסתער על הגמרא בשמחה ובשקידה, תוך שהוא אינו שוכח את קבלתו הטובה - לא לצאת את בניין הישיבה במשך כל חודש אלול, כדי לשמור את עיניו בצורה המיטבית. אלא

שביום מן הימים גילה פצעים קלים בידו. תחילה לא ייחס להם חשיבות, אולם עם הזמן הלכו הפצעים והחמירו, הוא חש פריחה בכל זרועו הימנית, ובאחת השיחות סיפר על כך להוריו.

ההורים שמעו על כך, וליבם התמלא בדאגה כנה לשלומם. הם הפצירו בו לגשת אל הרופא בכדי שיבדוק אותו, אולם הבחור נענה ואמר שקיבל על עצמו לשמור את עיניו בחודש זה ולא לצאת מפתח הישיבה, ולפיכך הוא אינו יכול ללכת לרופא. לאחר שהמצב החמיר, ניאות הבחור לעצת הוריו למרוח כל משהו ולקחת כל תרופה - אולם לצאת משערי הישיבה לא הסכים, כפי שקיבל על עצמו.

בצר להם, פנו הורי הבחור אל ראש הישיבה, הגאון רבי יהודה כהן שליט"א, וביקשו ממנו להיכנס לעובי הקורה, לבדוק את מצב ידו של בנם, ובאם המצב מחייב זאת - להורות לו לפנות אל הרופא. ראש הישיבה קרא לבחור המצטיין וביקש לשוחח

מצויים ועומדים אנו בין כסה לעשור, ימים מרגשים שמטלטלים את הנשמה היהודית. עדיין מהדהדת באוזנינו תקיעת השופר, עת המלכנו את מלך מלכי המלכים על הארץ ויושביה, וביקשנו שהכל יכירו במלכותו יתברך. בימים אלו ממש ניתנת בידינו הזכות להכריע את גורלנו ואת גורל העולם כולו, ואנו מבקשים לנצל את שעת הכושר העילאית הזו.

כל מי שנפש יהודי הומה בקרבו יודע, כי אין מיוחדים מהימים האלה, כשמם כן הם - עשרת ימי תשובה. אלו ימים של תשובה במובן הפשוט והברור ביותר, מיועדים הם לשוב ולחזור לחיקו של אבא שבשמים. במשך השנה, בימי השגרה השוחקים, לא פעם אנו טועים ותועים, מתבלבלים בדרך או נאבדים במרחב. ואז מגיע ראש השנה בו אנו מכריזים בהתרגשות 'המלך!', שבים להכרה מליאה במלכו של עולם, ושואפים לחזור אליו בימים המיועדים לכך, ימים אלו.

לא בכדי, במשך אלפי שנים ובכל הגלויות שעברנו, יהודים קרובים ורחוקים יותר ופחות, וגם יהודים שכבר נראה שהתרחקו בלי שוב - מצאו את הדרך לבית הכנסת בכניסת היום הקדוש יום הכיפורים, נקהלים ובאים למעמד 'כל נדרי'. אין כאן רק רגע מרגש ברמה היסטורית, אלא כל יהודי ויהודי, חש את האווירה השונה, את רוח הטהרה אותה מרעיף עלינו ממרום, את אבינו האוהב הקורא אלינו 'שובו אליי ואשובה אליכם...'

כל בר דעת יודע, מה קורה אם חלילה נאבד ילד צעיר, והשעות נוקפות עוברות והוא לא נמצא. תחילה הוריו דואגים לו, אחר כך גם השכנים חוששים לשלומם ולבסוף - כל השכונה, כל העיר ואף מעבר לה עוסקים בחיפוש אחריו, מבקשים למצוא אותו בכל מחיר. החרדה לגורל ילד אובד מאחדת את כולם, כולם חוששים לו ושואפים לראותו שב הביתה, וכמובן - בראש ובראשונה הוריו האוהבים, שנפשמ אינה מוצאת מנוח עד שיימצא וישוב אליהם בריא ושלם.

כל התיאור הזה הוא אפילו לא משל, לדאגה של אב אוהב שבשמים, שחפץ לראות את בנוי שבים אליו. הרי הוא שמעניק לנו חיים, בריאות, כוחות, כשרונות, יכולות ופרנסה, הוא שדאג לכל מה שעבר ועובר עלינו, והוא שקובע ומכריע את עתידנו. הוא חפץ כל כך שנשוב אליו ואז הוא יוכל להרעיף עלינו את אהבתו בשפע רב, הוא מתחנן לראות אותנו נענים לקריאתו ושבים אליו - לעובדו בלבב שלם.

לפיכך הוא נתן לנו מתנה יקרה ושמה 'עשרת ימי תשובה', ובסיומו - את יום הכיפורים. כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, ביום הזה הוא לוקח כל אחד מאיתנו, וכמו אב אוהב שבנו חוזר משנה של שהות במדבר צחיח ומלוכלך - הוא מנקה אותנו, רוחץ את נשמותינו, משיב אותנו אליו ומחבק אותנו באהבה.

כל רצונו הוא רק לשמוע מאיתנו את הקריאה 'השיבוה' אליך ונשובה', ואז הוא יקבל את פנינו בימין מקרבת, ינקה אותנו מכל כתם, וישיב אותנו למעמדנו כבנים אוהבים. רגע לפני שיחתום את גורלנו לשנה שלימה, הוא קורא לנו לשוב להיות סמוכים על שולחנו, לחזור להתרפק עליו באהבה, כדי שיוכל להרעיף עלינו שפע טובה וברכה.

אלא שבסיומו של ימים כה נעלים, לאחר גילויי אהבה והשגחה כה נפלאים - עדיין מבקשים אנו להותיר מעט מהטעם המתוק הזה, להשאיר ממנו חותם בלי ימחה. כמה

פרחים ליום הכיפורים...

'עשרת ימי תשובה', הימים הנעלים בשנה, היו נשגבים ונעלים במיוחד במחיצתו של הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל, ראש ישיבת טלז. כל מי שהיה בסביבתו בימים אלה - חש היטב את אימת הדין, את הימים הנוראים, את ההזדמנות השנתית להתקרב לאבא שבשמים. ולמרות זאת - - -

מדי שנה, לפני הסעודה המפסקת, היה מבקש מאחד מתלמידיו להסיעו לחנות פרחים. שם קנה זר נאה, אותו היה מביא הביתה ומגיש לרעייתו הרבנית - לכבוד יום ההולדת שלה שחל בעשרת ימי תשובה. כך מדי שנה בשנה! גם כשנחלש וישב בכסא גלגלים - היה שולח לרכוש עבורו זר פרחים, אותו היה מניח על ברכיו עד הגשתו לרבנית!

ללמדנו: כולנו בחרת הדין, כולנו מבקשים לעלות ולהתעלות, כולנו רוצים לזכות לנצל את הימים האלה היטב. בל נשכח כי עבודת הקודש מתחילה בבית פנימה, בהענקת התחושה הטובה לבני הבית, גם בימים אלו. הבה ננצל כל רגע בעשרת ימי תשובה וביום הכיפורים, הבה נתעלה מעלה מעלה - אך בד בבד נזכור לתת תחושה טובה בבית, לשמור על המידות הטובות, להיות סבלן ונחמד תמיד. זו עבודת הקודש המושלמת בימים כבירים אלו!

מצוה לפרסם! סגולה בדוקה לעורר רצון לקדושה, לטבול לעילוי נשמת

הרה"ח רבי פתחיה טעלישער בן הר"ר יוסף יונה הי"ד רזנברג
מזקני חסידי בעלזא, נעקרה"ש בשנות הזעם - י"ג בסיון תש"ד

לעילוי נשמת

ר' שלמה פּוֹרֵץ ז"ל ב"ר מאיר הלוי גולדשמיט (ארא"לי)
ת.נ.צ.ב.ה.

עמו, וכשהבחור נכנס אליו וראש הישיבה הבחין בזרועו העמוסה פצעים - קבע על אתר: 'זו אכן קבלה טובה ומיוחדת, אולם אין לך ברירה אלא להפך אותה... אתה חייב לראות רופא...'

כשמוע הבחור את ההוראה המפורשת מראש הישיבה, כבש את פניו בידי ופרץ בבכי מר. הן הוא כל כך רוצה לשמור על קבלתו איתנה וחזקה. כה חושש הוא להפך אותה ולו במשהו. צערו וכאבו על שלא עולה בידו לעמוד בקבלתו התפרצו משני עיניו בנחלי דמעות שוצפים, וראש הישיבה הבחין מיד כי קשה עליו הדבר מאוד. הבחור הסביר שאם אין ברירה, הוא בוודאי יציית. אבל הוא מבקש מאוד להימנע מכך, כי זה דורש ממנו להפך קבלה טובה שקיבל על עצמו!...

כראות ראש הישיבה את צערו של הבחור ואת כנות רצונו, נענה ואמר לו: 'אולי המצב לא דחוף עד כדי קריטי. אני מבין לליבך, ולפיכך הבה נסכם שנחכה עוד כמה שעות. אם יחלפו עוד כמה שעות ולא יהיה שינוי במצב - אינני רואה ברירה אחרת זולת לצאת ממניין הישיבה בניגוד לקבלה, וללכת אל הרופא...'

הבחור יצא מראש הישיבה ברגשות מעורבים. מחד גיסא - הוא מבין אל נכון את המצב, הסיכויים שלא יצטרך להפך את קבלתו - קלושים מאוד. מאידך גיסא - בכל זאת אולי יתרחש הנס והדבר יימנע ממנו, אין לדעת...

הגיעה שעת הצהריים, ולפתע נשמעו דפיקות בדלת חדרו של ראש הישיבה. כשזו נפתחה, עמד שם יהודי מבוגר, שהכרת פניו ענתה בו שהוא אינו מבני הישיבה או מרבניה, למעשה - זו הפעם הראשונה שהוא כאן... הוא ניגש אל ראש הישיבה וביקש לשוחח עמו, וראש הישיבה נענה לו ברצון.

'נפגשנו לפני כמה ימים', פתח היהודי הזר, 'כשהשתתפתי בחתונתו של בחור פלוני - מבני הישיבה, אז הבחנתי כי יש בעיה מסוימת בבריאותו של ראש הישיבה, לא משהו מפחיד, אבל כדאי לטפל בו. הואיל ואני רופא עור מומחה בברזיל ואני שב כבר מחר לארץ מולדתי, החלטתי לקפוץ לישיבה ולייעץ לראש הישיבה מה לעשות, ויעמוד לי הדבר לזכות שדאגתי לבריאותו של ראש הישיבה!'

ראש הישיבה הופתע מהמחוה הפתאומית, והאורח - שהתברר כרופא מומחה, בדק את שבדק. תוך כדי הבדיקה, לפתע ננער ראש הישיבה ממקומו בהשתאות ואמר: 'הלא הגעת לכאן דווקא היום בהשגחה פרטית מופלאה! יש כאן בחור שחייב לראות רופא עור, ולבו נוקפס אם יצטרך להפך את קבלתו לצורך יציאה לרופא. באת בדיוק בזמן!'

הרופא שמע את הסיפור המלא והתרגש. הוא בדק את הבחור, והסתבר שהבחור זקוק למשחה מסוימת שהרופא הביא עבור ראש הישיבה - בחושבו כי ראש הישיבה יזדקק לה, אולם הסתבר שראש הישיבה כלל לא זקוק לטיפול. המשחה עברה לידי הבחור המאושר, שנבדק אצל רופא עור מומחה, שהגיע אליו לישיבה, והביא את המשחה אותה מרח הבחור ונרפא - וכל זאת בלי לצאת מכותלי הישיבה, בהתאם לקבלתו!

סיפור נפלא זה, אותו סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א בשם ראש ישיבת 'יקיני ירושלים' הגאון רבי יהודה כהן שליט"א, מעורר את הלב: אחים יקרים, ראו נא ראו את כוחה של קבלה אחת, וכמה בורא עולם משדד מערכות בכדי שנוכל לעמוד בה. זה דורש מאיתנו החלטה אחת, נחושה ועיקשת, אולם ההחלטה הזו היא מנוף עצום לקרבת אלוקים, ולפעמים גם מתברר עד כמה בורא עולם בעצמו יעזרו לעמוד בה!

הבה נקבל על עצמנו קבלה טובה כזו, בפרט בימים אלה. זה הזמן וזו העת לבחון באיזה תחום עלינו להשתפר, ובמה ראוי שנתחזק. כל קבלה טובה היא כסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, כל החלטה נחושה שלנו מעוררת רעש בשמי מעל, ומקרבת אותנו לבורא. הבה ננצל את הימים הללו בכדי לקבל על עצמנו קבלה טובה, ונזכה שבורא עולם יראה את שאיפתנו להתקרב אליו, ויושיט לנו את ידו הפתוחה לשבים אליו בתשובה שלימה!

החלטה שחוללה מהפך!

שיחת טלפון חריגה קטעה את שגרת יומו של ר' פנחס ד. כשעל הצג הופיע מספר הטלפון של התלמוד תורה בו לומד בנו. המזכיר הודיע לו קצרות כי בנו בן העשר סובל מחום וכאבים, ולפיכך ההורים נדרשים לבוא לקחתו. ר' פנחס מיהר להגיע במונית אל התלמוד תורה, וכשראה את בנו - הבין שהעניין מורכב ממה שהעריך, ומיהר להמשיך עם המונית ישירות לחדר המיון בבית החולים 'שערי צדק'.

הילד נבדק בבדיקות דם שגרתיות, וכשהתוצאות הגיעו - הובהל האב לחדרו של הרופא במחלקה לרופא דחופה. 'ש לו זיהום חריג ומסוכן בדם, הדבר עלול להתפשט הלאה. אנחנו מכניסים אותו לאשפוז...'

ר' פנחס חשב שהוא צונח תחתיו. הוא בעיצומו של יום שגרתו, הוא רק דאג קצת לשלום בנו ומיהר לבית החולים. אבל ככה? להתבשר שמדובר בזיהום חריג וחמור? לשמוע שממשיכים מיד לאשפוז? - בעוד לבו הולם בפראות, הוא שומע את הרופא

אומר: 'אנחנו ניתן לו מינון גבוה של אנטיביוטיקה חריפה ישירות לווריד, וזאת במשך כמה שבועות. תתפלל שהזיהום לא יספיק להגיע לעצם הרגל, כי אז הוא עלול לסבול מנכות כל החיים!'

ר' פנחס כבר לא הצליח לשמוע, העולם הסתחרר סביבו. בבוקר התעורר בנו כילד שמח וחייכן, ואחר הצהריים הוא כבר מאושפז לתקופה של כמה שבועות. מתוך תקווה - אולי יחוס רופא כל בשר ואולי ירחם - שלא תישאר לו פגיעה בלתי הפיכה כתוצאה מהזיהום המסוכן הזה. איך זה יכול להיות?!

תוך כמה דקות כבר היה בנו בחדר האשפוז במחלקת ילדים, כששלוש צינוורות מחוברות אליו ודרךן הוא מקבל נוזלים, אנטיביוטיקה ושאר דברים פחות נעימים. ר' פנחס ניצב ליד מיטת בנו בדאגה, מקווה לטוב וחושש מבשורות קשות. כשבנו נרדם, בשעת ליל מאוחרת, הרשה לעצמו לצאת לסיבוב בבית החולים ולחלף את עצמותיו הלאות, ואז הוא מגיע לבית הכנסת שבמרכז הרפואי 'שערי צדק'.

בכניסתו, הבחין במודעה שצדה את עיניו, וכך נכתב בה: 'כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו, והנזרה שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה - זוכה לעצור מעליו גזירות קשות ויניצל הוא ויוצאי חלציו מכל צרה וצוקה!' - המודעה, השגרתית בדרך כלל, עמדה מולו כמנופפת אצבע לעברו: שתיקה יפה בשעת התפילה! עניית אמן 'יהא שמיה רבא!' - מה מצבך בכל אלה? מה אתה עושה בכדי להינצל מגזירות קשות, מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה?

הוא ניצל את העובדה שבית הכנסת היה ריק מאדם, ניגש אל ארון הקודש, הסיט את הפרוכת ופרץ בבכי מר. ידוע ידע את שפל מצבו בכל האמור, הן הוא בקושי מתפלל במניין, וגם כשהוא מתפלל במניין - איך נראית התפילה, מליאה בדיבורים מכל הכיוונים, רחמנא ליצלן... המודעה הזו שברה את לבו לרסיסים, והוא פרץ בבכי נוראי...

שעה ארוכה עמד ובכה, כשדמעות רותחות זולגות מעיניו ללא הרף, דמעות של חרטה כנה על העבר וקבלה טובה על העתיד. הוא ערך את חשבון נפשו כמה הוא לקוי בנקודה זו, וקיבל על עצמו להקפיד על תפילות במניין כהלכה, לשתוק בשעת התפילה מראשיתה ועד סופה, ולענות 'אמן יהא שמיה רבא' בכל כוחו. מעתה - הבטיח לעצמו - הטלפון הנייד מכובה, אין חברים, אין דיבורים, אין עלונים, אין כלום. דע לפני מי אתה עומד, לפני מלך מלכי המלכים!

כדי לחזק את קבלתו, קבע לעצמו שכל מה שלא היה עושה כשהוא נכנס לרבו - הוא לא עושה בשעת התפילה. הרי אילו נקרא לשוחח עם רבו, היה מגיע בזמן, ניצב במקום מתחילה ועד סוף, מרוכז כל כולו. לא קורא, לא עונה, לא מבטי בנייד, ובוודאי שלא משוחח עם איש. הרי הוא ניצב אצל רבו! מעתה - כך החליט, כך בדיוק תיראה התפילה שלי!

בתחושה מרוממת עזב את בית הכנסת, ונתן תנומה לעפעפיו. למחרת - בתפילת שחרית כבר עמד בקבלתו זו, מקווה לטוב. ואז, בשעת הצהריים, נבדק בנו שוב על מנת לבחון את השפעת התרופה, והנה הרופא שקיבל לידי את התוצאות - ביקש שיחזרו על הבדיקה פעם נוספת בנוכחות רופא...

הבדיקה נערכה שוב, ואז התכנסו כמה רופאים יחדיו, כשהם מכחכים בגרונם בבלבול מזה. הם מחזיקים בידם את תוצאות הבדיקות מאתמול ואת תוצאות הבדיקות מהיום - והדבר לא יאומן: הזיהום שהיה נעלם ואיננו, נגזר והלך. לא יתכן שדבר כזה קורה תוך כמה שעות אנטיביוטיקה, זה פשוט בלתי אפשרי!

אחד הרופאים אף סיפר, שהוא מטפל כל ימיו בזיהומים כאלה, ובשלושים השנים שהוא רופא - מעולם לא חווה כזאת, והוא גם לא מכיר תיעוד כזה בספרות הרפואית. איך יתכן שזיהום נעלם תוך לילה אחד? מה היה בטיפול הרפואי שקיבל הילד אמש שחולל מהפך כה קיצוני? איך יכול להיות שהוא כבר הבריא, ואין בגופו זיהום?!

ר' פנחס שותק, למרות שהוא יודע את התשובה, והיא אכן קשורה לשתיקה - לשתיקה בשעת התפילה כמובן... הרופאים שחררו אותו במקום, ומתוך חוסר אמון - ביקשו ממנו לשוב שוב במוצאי שבת לבדוק אם אכן הזיהום נעלם. למותר לציין כי אכן כן, הזיהום נעלם, גם בבדיקה החוזרת לא נמצא לו זכר!

ר' פנחס היקר, במכתבו שפורסם בספר 'שתיקה ונושעתי', כותב כי הבטיח לפרסם את הנס כדי לגלות גם לנו: הן כמה יהודים זקוקים לישועה, מפעילים סגולות מסגולות שונות, מקוים לטוב. בידינו הדבר לזכות בישועות נפלאות, בקבלה טובה אחת - להתפלל כהלכה, לשתוק בשעת התפילה, לענות 'אמן יהא שמיה רבא' כראוי!

והלך ברוך: אחים יקרים, ניצבים אנו ברגעים קריטיים לחיינו, כל השנה הבעל"ט ניצבת על כף המאזניים. זה הזמן לקבל על עצמנו קבלה טובה אחת, בענייני 'מורא מקדש', בהתחזקות בתפילה, בענייני 'אמן יהא שמיה רבא', או בכל נושא אחר - כמו תוספת לימוד תורה, התחזקות בחסד, או מידות טובות. לקבלה טובה יש כח עצום - הבה נפעיל את הכח הזה כדי שיפעל עבורנו גמר חתימה טובה ושנה טובה ומתוקה!

משיעוריו של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

לשמיעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייגו: 073-2951342 | לקבלת העלון במייל: 6778160@gmail.com | לתרומות והנצחות (גם בכ. אשראי) למען הפצת העלון חייגו: 055-677-8160 | ניתן לתרום גם בעמדות נדרים פלוס

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וילך - שובה תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

במדרש רבה: משנסתלק עמוד הענן הלך משה אצל יהושע, ואמר לו, מה אמר לך הדיבור? אמר לו יהושע: כשהיה הדיבור נגלה עליך יודע הייתי מה מדבר עמך! אותה שעה צעק משה "מאה מיתות ולא קנאה אחת".

ולפלא הוא הדבר מדוע באמת לא רצה יהושע לגלות למשה מה אמר לו הדיבור? ברם, אותם הדברים ממש אמר השם יתברך ליהושע על מנת שיאמרם למשה, שהרי משה ביקש להישאר בחיים בתור תלמידו של יהושע, ציווה איפוא השם יתברך על יהושע לומר לו כדברים האלה, למען ירגיש היטב כמה קשה הדבר ליהפך מרבי לתלמיד כי אז כבר יסכים למות. שכן מוטב "מאה מיתות ולא קנאה אחת".

(הגר"א)

וקשה הלא היה משה העניו מכל אדם, וכיצד באה אליו מידה זו של קנאה? ביאר בזה הגה"ק מאוסטרובצא שמן השמים רצו להקל את צערו של משה על היאלצו למות, והכניסו בו במתכוין מעט קנאה, נענה משה רבינו ואמר: כל ימי טרחתי ועמלתי על תיקון המידות, וכעת, על סף מיתתי הנני מגלה בקרבי את המידה המגונה של קנאה, לכן מוטב למות מאשר לחיות חיי קנאה, "מאה מיתות ולא קנאה אחת"

(אמרי חן)

מאוצרות המגידים

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגורן אשר בשעריך (לא, יב)

בגמרא (חגיגה ג, א) "תנו רבנן מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין, אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום? אמרו לו: תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין. אמר להם: אף על פי כן, אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש, שבת של מי היתה? שבת של רבי אלעזר בן עזריה היתה, ובמה היתה הגדה היום? אמרו לו: בפרשת הקהל. ומה דרש בה? הקהל את העם האנשים והנשים והטף, אם אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע, טף למה באין? כדי ליתן שכר למביאייהן. אמר להם מרגלית טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני"

מה היתה כוונתו של רבי יהושע "מרגלית טובה היתה בידכם וכו"? כתב בספר משך חכמה עפ"י הגמ' ירושלמי בסוף פ"ק דייבמות (ח, ב) "ראה את רבי יהושע וקרא עליו (ישעיה כח) את מי יורה דעה. זכור אני שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה" לכן אמר ר' יהושע ובקשתם לאבדה ממני, שלו יאות המאמר כמרגלית טובה לבעליה שגם אמו עשתה כן.

בספר ציוני תורה כותב: המפרשים נתקשו במאמר חז"ל זה, שאם כוונת התורה היא כדי ליתן שכר למביאייהם בלבד, יכול היה לצוות שיביאו איתם עצים או אבנים, וגם אז יהיה שכר למביאייהם?

ועוד קשה, שהרי מביאייהם כבר מקבלים שכר על עצם ביאתם? והיה צריך לומר "לכפול" שכר, שיקבלו שכר גם על מה שהביאו את הקטנים?

ואפשר לתרץ בדרך רמז, בהקדם מאמר חז"ל (מדרש רבה שיר השירים א, כג) "בשעה שעמדו ישראל לקבל התורה, אמר להם (הקב"ה): אני נותן לכם תורתך, הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואתננה לכם. אמרו: אבותינו עורבים אותנו, אמר להם הקב"ה אבותיכם יש לי עליהם, אברהם יש לי עליו שאמר (בראשית טו) במה אדע, יצחק יש לי עליו שהיה אוהב לעשו ואני שנאתיו, שנאמר (מלאכי א) ואת עשו שנאתי. יעקב שאמר (ישעיה מ) נסתרה דרכי מה'. אלא הביאו לי ערבים טובים ואני נותנה לכם, אמרו לפניו: רבש"ע, נביאינו ערבין לנו, אמר להם: יש לי עליהם, שנאמר (ירמיה ב) והרועים פשעו בי וגו', וכתבי (יחזקאל יג) כשועלים בחרבות נביאיך ישראל היו, אלא הביאו לי ערבים טובים ואתננה לכם, אמרו: הרי בנינו עורבים אותנו, אמר הקב"ה הא ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם, הה"ד (תהלים ח) "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז", ואין עוז אלא תורה שנאמר (שם כט) ה' עוז לעמו יתן, בשעה שהלוח נתבע ואין לו לשלם מי נתפש, לא הערב? הוי מה שנאמר (הושע ד) ותשכח תורת אלקיך אשכח בניך גם אני וכו'"

גם כאן יש להבין מה הפשט ש"בנינו ערבים לנו"? אם כפשוטו שהקב"ה מענישם כשלא מתנהגים כדבעי, אז למה לא יכול להעניש את הנביאים בעבור

ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום (לא, ב) היום מלאו ימי ועתותי, מלמד שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום (סוטה יג, א).

הגר"ח קנייבסקי (בספר טעמא דקרא) מבאר ע"פ הירושלמי (ר"ה פ"ג ה"ח) "עמלק מכשף ה', מה ה' עושה, היה מעמיד בני אדם ביום גינוסיה שלו (פ"י ביום לידתו), לומר לא במהרה אדם נופל ביום גינוסיה שלו. והיינו שביום לידתו של אדם בריא ותקיף מזלי, לכן קשה שימות באותו יום". וזה רק בסתם בני"א, שהמיתה עונש להם, אבל צדיקים גמורים, אדרבה, המיתה טובה להם, שהולכין מיד לג"ע, א"כ אדרבה משום דביום לידתן בריא מזולן - לכן נפטרין ביום לידתן. ע"כ (ועיין בספר חומת אנך להרב החיד"א על קהלת ג, שכבר קדמו ברעיון זה).

ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק (לא, ז)

כתב בספר "משך חכמה" "על דרך צחות, כי גם המלך נצטווה לבלי רום לבבו (לעיל ס"פ יז), ויהושפט מלך יהודה כשהיה רואה ת"ח כו' (מכות כד) מחבקו ומנשקו כו' אבי אבי כו', וזה רק בצנעה, אבל לעיני העם 'מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול' (כתובות יז), ומצינו שמפני מה נעשו שאול? על שמחל על כבודו (יומא כב, ב), וזה מה שאמר לו משה רבינו ליהושע: אם קטן אתה בעיניך, וירא וחרד מפני כל, ונמוך בדעתך לכבד כל אדם, אבל בכל זאת, "לעיני כל ישראל חזק ואמץ", לא תתנהג בענוה ולא תראה להם מורך, רק היה קשה ככבודו וגבור כארי נגד העם.

והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות (כא, לא)

בגמרא חגיגה (ה, א) "רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי: 'והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות' עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות תקנה יש לו!"

בעל ה"קול אריה" ביאר את הפסוק "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם וכו' כן עינינו אל ד' אלוקינו עד שיחננו", כך: בדרך כלל אם אדון מרים את ידו להכות את עבדו הריהו בורח, אבל אם עבד חכם הוא, הרי הוא נותן את שיניו או את עינו כדי שיפגע בו האדון, וזוהו יצא לחופשי. וזה מה שאמר דוד המלך הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם שהעבדים נותנים את עיניהם כדי שיפגע בהם יד אדוניהם כן עינינו אל ד' אלוקינו עד שיחננו שאחרי הצרות יוציאנו לחופשי ויפדנו מגלותנו.

כעין יסוד זה, ביאר בספר "הר צבי" את דברי רבי יוחנן: שהנה אם האדון מכה את עבדו והוציא לו שן ועין, העבד יוצא לחירות, אבל אם האדון ממציא לו מכות ע"י ששולח אחד שיכה את עבדו, אין העבד יוצא לחירות.

ועל זה בכה רבי יוחנן, שעבד שרבו "ממציא" לו צרות הרי אין לו מזה שום תועלת שאינו יוצא בזה לחירות. וכאן שהפסוק אמר לשון של "תמצאן אותו", שיהיה כאילו שמוצא את הצרות לבדו ויתלה זאת בדרך מקרה, ולא יבין שהוא בשביל מטרה לגואלם, על דא קא בכי.

(ציוני תורה)

כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ (לא, ז)

כתב רש"י "משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתן ועצתן, אבל הקב"ה אמר ליהושע "כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם" תביא על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן, דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור".

הקשה ר' אלחנן וסרמן היאך שינה משה רבינו בדבריו ליהושע את לשון הדברים שנמסרו לו מפי הגבורה? והוא משיב על כך: באמת שני הדברים צודקים. כי זה ודאי שמנהיג הדור צריך לשמוע דעתם ועצתם של הזקנים והחכמים, ואסור לו להסתמך מראש רק על דעתו בלבד. אולם אחרי ששמע את כל הדעות של יועציו צריך שתהא ההכרעה למעשה מסורה בידו לבד! אחרת תשתרר אנדרלמוסיה בעם ואיש הישר בעיניו יעשה.

(מעיינות הנצח, הובא באמרי חן)

ויאמר ה' אל משה הן קרבו הן ימין למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד: (לא, יד).

אם זוג נעלים שמייצר הסנדלר יקרות יותר מאלה המיוצרות בבית החרושת, הרי שהסנדלר צריך להיות עשיר יותר מבעל בית החרושת. האם אכן כך הוא המציאות? הוסיף ה"חפץ חיים" ושאל.

לא. השיב השד"ר, בעל בית החרושת עשיר יותר, הואיל ובבית החרושת מייצרים כמות נעלים גדולה פי כמה וכמה מאשר מייצר הסנדלר, ולכן בסופו של חשבון מרוויח הסנדלר פחות.

אם כך הוא הדבר, הסכת ושמע, אמר לו הסבא קדישא רבן של ישראל לשד"ר, אם הינך רוצה לעשות לעצמך - להפסיק את עבודתך כשד"ר ולחיות חיי שלווה, הרי אמת ונכון הדבר שראשך יהיה פנוי יותר והמחשבות הזרות המטרידות בזמן התפילה יפחתו, תפילותיך תעמודנה בדרגה גבוהה יותר, ואף במעלות לימוד התורה תוכל לעלות יותר, אבל, אם תסתכל על עבודתך בגיוס כספים עבור הישיבה במבט רחב יותר, ותחשוב כמה בחורי ישיבה יכולים ללמוד ולהתפלל כהוגן בזכות עבודתך כשד"ר, אז תבין שבעבודתך הנוכחית הינך עושה הרבה יותר לתורה ויראת שמים מאשר בזמן שלימודך ותפילותיך יהיו בשקט ובשלווה, אמנם כל תפילה לעצמה תהא גדולה יותר, אבל היום בתפילת הרבים ובלימוד התורה של הרבים זכותך גדולה ביותר, על כן מן הראוי והרצוי שתמשיך בתפקידך כשד"ר, זכות הרבים תלויה בך, ושכרך מן השמים גדול.

זוהי מה שאמרו חז"ל והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה (אבות ב' א') (חיים שיש בהם)

אחת לשבע שנים נצטוינו במעמד "הקהל": כל ישראל, אנשים נשים וטף, עולים לבית המקדש לשמוע קריאת ספר דברים מפי המלך, ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים" (דברים לא, יב). ושאלו בגמרא (חגיגה ג, ב): אנשים באים ללמוד, נשים באות לשמוע טף למה באים, הלא אינם מבינים את הנאמר. ותוצו, כדי ליתן שכר למביאייהם. והשכר הוא שיהיה חינוכם קל, כי בכך ילמדו ליראה את ה' כל הימים (כביאור "אור החיים" הק'). ומדוע, וכיצד. אלא כשהאדם - אפילו ילד קטן - רואה ציבור כה עצום ורב, ויודע שהוא חלק ממנו, אין לנו מושג איזה חינוך זה נותן. וככתוב: ולמדו ליראה את ה' אלקיכם כל הימים" השראת יראה לכל החיים!

אספר סיפור ששמעתי בנעורי, ועוררני למחשבה.

כשהייתי מפשיסחא זצ"ל נפטר, התפלגה העידה. החלק הגדול נהא אחרי השרף מקוצק זצ"ל, לפיד האש ועמוד היראה, והחלק האחר הכתיר את הצדיק רבי יצחק מוורקא זצ"ל, ריעו וחבירו של השרף מקוצק, והנהגתו שונה בתכלית, בשובה ובנחת, סבלנות וננוחות.

יום אחד הלך הרבי מוורקא ברחוב, ועצרה לידו עגלה גדושה בחסידים נלהבים, הנוסעים לקוצק. אחד, עז פנים, הורה לעגלון לעצור. פנה אל הרבי בהתרה: "רב איטשע, וואס מאכסטו זיך נאריש, שפילט זיך א רעבע - מה אתה משתטה, משחק את הרבי. פשוט את הגלימה ובוא איתנו לקוצק!" הנוסעים נדהמו מהחוצפה, המתינו לתגובה.

אבל הרבי מוורקא נותר נינוח כשהיה. בחיוך ענה: "האמת, מעולם תמהתי

שלווה חברים קנו כרטיס פיס במשותף, וזכו בפרס הגדול, מאה אלף רובלים -

יחלקוהו ביניהם, ולא ידעו מה לעשות בהון העצום שנפל בחלקם, די והותר להם ולבניהם אחריהם! ובכל זאת, מעולם לא שמענו שיפנו לחבר רביעי ויזיעו לו להתחלק עימם בזכיה, למרות שיש בה די לכולם.

אז מדוע, כשיש לאלף חסידים רבי -

והרבי הלא עסוק בשלו, בתפילותיו, ולימודו, התעלותו ודבקותו, כמה זמן יכול הוא להקדיש לכל אחד מהם -

למה שוקדים הם לצרף חסידים נוספים, להגדיל את החסידות? הלא מזיקים הם לעצמם, מטילים יותר עומס על רבם, ויהיה לו פחות פנאי עבורם!" בני החבורה שמעו בענין. מעולם לא חשבו על כך. אכן, שאלה!

המשיך הרבי ואמר: "אבל אגלה לכם את התשובה.

החסידים עצמם אינם בטוחים במעלת רבם. האומנם מורם מעם הוא, איש אלוקים קדוש, אשר רוח ה' דיבר בו ומלתו על לשונו. מבקשים הם חיזוקים, הסכמות. אם יצטרפו חסידים נוספים, יתנו גושפנקא לרבי, ואהיה בטוח שטוב בחרתי..."

שמע נא, וינגערמאן. אני מכיר את רבך מזה שנות דור. קבל את עדותי שהוא קדוש וטהור, מרומם ונשגב. יכול אתה לנסוע איליו בלב שקט, מבלי לצרף חסידים שיחזקו..."

ופני אותו חצוף חפז...

איני יודע האם הוציא את שנתו, היום ודאי אינו חי, והסיפור יפה, והתשובה כה נוקבת. אבל כמדומני שהתשובה האמיתית אחרת -

מדוע משתוקקים החסידים להגדיל את החסידות, הלא תהיה לכל אחד פחות תשומת לב מרבו. אמת ויציב. אבל לעומת זאת איזו התחזקות תהיה לו

זה, ולמה מייאן הקב"ה לקבלם כעריבים? הרי מצינו שגדולי הדור אכן מסתלקים בעון הדור.

ואפשר לבאר, שדרך אנשים, כשהאדם בימי בחרותו, אין לו שום חשבון ומעצור לדרכיו, גם כשנושא אשה, עדיין אין לו מעצור להשיג הנאותיו, אמנם, כשב"ה יש לו כבר צאצאים, והם מתחילים לגדול, מעתה יש לו "שומר" על דרכיו, כל מה שעושה יודע שבנו רואה ולומד ממנו, ומי אינו רוצה שבנו יגדל לירא שמים? ועל כרחו נמנע מללכת למקומות שאינם הולמים, מלדבר דיבורים שאינם הגונים, ובכל מה שעושה מחשב עשרה פעמים מה יחשוב בנו כשיראנו...

ואולי זה הפשט, הקב"ה ביקש לדעת מי יהיה הערב שישמור שאכן נקיים את המצוות ולא קיבל שום הצעה שיוכל לסמוך על זה, שכן האבות אינם רואים כל הזמן וגם הנביאים, אבל כשאמרו "בנינו עריבים לנו" מיד הסכים הקב"ה.

בפרשת הביכורים, כתוב "וענית ואמרת" וברש"י מהגמ' שיש לומר בקול רם. מסופר שאצל אחד הצדיקים באו אצלו קהל גדול לראש השנה, והיה רעש גדול, פתח ואמר, שכעת מבין למה היה צריך לומר את פרשת הביכורים בקול רם כיוון שכשכולם באו להביא ביכורים, הרי לא נתראו כבר הרבה זמן ופטפטו הרבה והיה צריך לצעוק כדי שישמעו שאומר את פרשת הביכורים...

ולעניינינו, מצוות "הקהל" היה אחת לשבע שנים, וכשנתראו שם אחרי כל כך הרבה זמן, היה צריך לשמוע את המלך שהוא קורא בתורה, ואיך ישמעו כשיהיה רעש כזה? והרי יכול האדם לבוא ולא ישמע ואז לא יקבל שכר? לכן אמרה התורה תביא איתך אף את הטף, ויהיה לך "שומר" שישגיח שלא תדבר באמצע קריאת התורה של המלך, ותזכה להתעורר לתשובה, וכך תקבל שכר על ביאתך, וזהו אומרו "ליתן שכר למביאייהם" ולא אמר "לכפול", כיוון שרצה שאתה תקבל את השכר ע"י שתאזין כדי שבינך יתלמד ממך האיך להתנהג...

ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם (לא, יט)

בענין לימוד תורה לאחרים וזכותם של "מזכי הרבים", מובא בספר "בדרך עץ החיים" ח"ב:

רבי יצחק רוזנטל מנהל כולל "מדרש בני ציון" בא פעם אל הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל וסיפר לו שלאחרונה הוטב במקצת מצבו הכספי, ולכן הינו שואל את דעתו אולי כדאי שיתפטר מניהול הכולל כדי שיוכל להקדיש את רוב מרצו וזמנו להתעלות בתורה, הקשיב רבי איסר זלמן לדבריו בתשומת לב כדרכו תמיד, והשיב לו: עשה כפי הבנתך, אבל לפני שתחליט ברצוני לספר לך מעשה שהיה.

מעשה ביהודי תלמיד חכם שהיה שד"ר (שלוחא דרבנן, משולח) של ישיבת סלוצק במשך שנים אחדות. הוא החליט להפסיק את עבודתו זו, ולקבל עליו משרת רבנות, לא היה נעים לו לשד"ר לשוחח אתי על כך, המשיך רא"ז וסיפר, ולכן נסע לדבר בענין עם ה"חפץ חיים", הוא הסביר לו שבעבודתו כשד"ר הוא מתעייף מהליכתו במשך כל היום, קשה לו להתרכז בשעת התפילה, ולעתים אף קורה שבאמצע התפילה הוא חושב על נדיב פלוני או אלמוני, ואף אין באפשרותו ללמוד כפי שצריך, לכן ברצונו לכהן כרב באחד הכפרים כדי שיוכל להתפלל וללמוד כבשנים שעברו, לפני שקיבל עליו את התפקיד הקשה והמייגע של שד"ר..

ה"חפץ חיים" שמע את דבריו, והשיב לו "שיהיה בהצלחה". הודה לו השד"ר ופנה אל עבר הפתח. כאשר השד"ר הגיע לדלת קרא לו ה"חפץ חיים", ושאל אותו, אולי ידוע לך כמה עולה זוג נעלים?

- אינני יודע מה הוא בדיוק מחיר זוג נעלים היום, שכן עבר זמן רב מאז קניתי נעלים חדשות, אבל דומני שהמחיר הינו בערך כך וכך.

לאחר שענה על שאלתו זו, נפרד ממנו לשלום, ופנה פעם נוספת לעבר דלת היציאה. משגגיע לדלת, חזר ה"חפץ חיים" וקרא לו ושאל: איזו הוצאות יש לסנדלר על זוג נעלים ומה הרווח שנשאר בידו על כל זוג שהינו מייצר? אין לי כל מושג, השיב השד"ר, הרי מעולם לא הייתי סנדלר.

בכל זאת, אמר לו ה"חפץ חיים", אולי נאמוד ביחד, ננסה לשער כמה מרוויח הסנדלר על כל זוג נעלים שהוא מייצר, ומה הן הוצאות.

עמדו שניהם וחישובו במשוער את חשבון הוצאה והרווח של הסנדלר על כל זוג נעלים. ולאחר מכן פנה השד"ר אל הדלת על מנת ללכת לדרכו. משגגיע לדלת, חזר ה"חפץ חיים" קרא לו ושאל אותו:

אמור נא לי בבקשה האם יש רק נעלים אשר מייצר הסנדלר או שישנן כאלה שמיוצרות אף ע"י אחרים?

אכן יש שמיוצרות על ידי סנדלרים ויש שמייצרים בבתי החרושת, השיב השד"ר.

ואיזה יקרות יותר? הוסיף ה"חפץ חיים" ושאל.

הנעלים שמיוצרות על ידי הסנדלר יקרות יותר מאלה אשר מיוצרות בבית החרושת. השיב השד"ר.

מעוצמת החבורה, מגודל העידה! מאוירת היחד, הליכוד, הגבוש. איזו חויה זו, איזו עוצמה!

וזו מעמד הקהיל!

ילד שיחווה זאת, ילמד "ליראה את ה' כל הימים!"

"כל הימים", גם אם ישוב לעירו וישונו, גם אם יקלע לבדידות ויהיה לבדו, ידע שהוא חלק מציבור ענק ומלוכד, וזה יתן לו כח ועוצמה.

ואמרו בנובהרדוק, שזוהו שאמרו (ברכות לא, ע"א) שהנפטר מחבירו וכן יפטר אלא מתוך דבר הלכה. והגר"א היה רגיל לומר ממנו ההלכה שיחיד ורבים הלכה כרבים ("תורת גבריאל" ויצא, וכן הוא באוהב ישראל לקוטים וכן ב"אגרא דפרקא" עיי"ש) והענין, שכשהיו שנים ויותר, היו חבורה וקל היה להתחזק, וכעת נפטר מחבירו והולך ביחידות, יזכור שהוא חלק מהחבורה, וימשיך להתחזק!

(והגדת)

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת וילך. הפרשה הראשונה שנקרא השנה. השבת נקראת 'שבת שובה' על שם ההפטר שנקרא בשבת זו – (הושע יד, ב) שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך: {ג} קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו.

נעמוד היום על נק' קטנה בפרשת השבוע, וממנה נגיע ליום הכיפורים:

פוחתת הפרשה: {דברים לא, א} וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל.

שואלים המפרשים – לאיפה בדיוק הלך משה?

כותב התרגום יונתן בן עוזיאל – ואזל משה למשכן בית אולפנא.

אומר המבאר על התרגום יונתן – "הלך להוכיחם".

כותב הרמב"ן – הלך ממחנה לוי אל מחנה ישראל לכבדם כמי שירצה להפטר מחבירו ובא ליטול רשות ממנו.

בא האזנים לתורה, ולא מבין מדוע היה צריך משה רבינו לצאת ממחנה לוי כדי לדבר עם עם ישראל, שהרי בשביל זה נתן לו הקב"ה חצוצרות:

אומר האזנים לתורה – למה לא קרא את בני ישראל אליו ע"י החצוצרות, שנאמר "והיו לך למקרא העדה?" ע"ז תרצו חז"ל שאין שלטון ביום המות ומכיוון שמת באותו היום לא קרא אותם אליו ע"י חצוצרות, כמנהג המלכים (ספרי בהעלותך, ב"ר צ"ו, קה"ר), וגנזם הקב"ה באותו יום. אבל למה לא קרא אותם אליו ע"י שלוחים וכנאמר להלן: "הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם..." (פ' כי"ח), ולמה הלך הפעם אל העם? ולמה הלך אליהם יחידי ואפילו את יהושע ומשרתו לא לקח עמו, שהרי נאמר אח"כ: "ויקרא משה ליהושע" (פ' ז')? ומה היתה מטרת הילוכו הפעם? ונ"ל עפ"י דברי חז"ל, אין מעמידין פרנס על הציבור אלא א"כ נמלכין בציבור (ברכות נ"ה), וכשבא הקב"ה למסור לבצאל את מלאכת המשכן, אמר הקב"ה למשה הגון עליך בצלאל? ואח"כ צוהו לשאול שאלה זו את בני ישראל. עאכ"כ כשבא משה במצות ה' למסור את רסן ההנהגה על בני ישראל ליהושע, שהוכרח לשאול את בני ישראל, אם הגון עליהם יהושע? ולא רצה משה לשאול אותם בפני יהושע, שמא יש להם בלבם טינא עליו ויתביישו לאמר בפני יהושע ולפיכך הלך בעצמו, ויהושע לא מש מתוך האוהל, ואמר לבני ישראל שמהיום "לא אוכל עוד לצאת ולבא וה' אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה" וה' רוצה להעמיד תחתי את יהושע וצוה לשמוע מכם אם הוא הגון עליכם. ומשלא עליכם. ומשלא מחה שום איש על מינויו של יהושע, אז ויקרא משה ליהושע (שנשא עד עתה באוהל) ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ... ואתה תנחילנה אותם". וסרו כל הקושיות, וגם מטרת ההילוך ברורה...

אפשר לראות כמה גדולה ענותנותו של משה רבינו, שלא שלח את יהושע (שלטובתו הלך אל העם) לאיזה מקום, בשעה שרצה לשאול את העם אם הגון עליהם יהושע להמליכו אחריו, אלא טרח א"ע ביום פטירתו (והוא בן ק"כ שנה ורבן של ישראל) ללכת אל כל ישראל, והנער יהושע משרתו נשאר באוהל... האם אפשר למצוא דוגמת העניויות הזאת אצל מלכי או"ה, מבריאת העולם ועד היום?!

פירוש הדבר, 'וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה' – הלך ממחנה לוי למחנה ישראל, שכל מטרתו היתה להיוועץ בבני ישראל אם הם מוכנים לקבל עליהם את יהושע למנהיג, ולכן הלך לבדו ללא יהושע.

בא הכלי יקר בפרשת השבוע, ואומר שמשנה רבינו הלך להוכיח אותם ולהורות להם דרך תשובה;

כותב הכלי יקר – שרצה הפעם לזרום על התשובה אשר עיקרה בדברים, כמ"ש (הושע יד, ג) קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. לכך נאמר וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל. ומדקאמר אח"כ ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. אם כן דבור ראשון להיכן אזל, אלא שהוא דבור קשה של מוסר ולכן אמרו אל כל ישראל, לומר כל מי שיש לו להשיב יבא וישיב כמו

שפירש"י על מ"ש אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל (דברים א.א). וכן כאן אמר לכולם ענין התשובה התלויה בדברים, ולפי שאין אדם רואה חובה לעצמו לעולם וכל חוטא ורב מרי לעולם לא ילך הוא אל החכם הרופא לבקש תרופה למחלתו בחלי הנפש והלואי שישמע בקראו אליו החכם ההולך אליו ומדבר על לבו לפתותו ע"ד התשובה, ע"כ אמר וילך משה שהוא הלך מאהל לאהל אל כל אחד מישראל והיה מדבר על לבו את הדברים האלה היינו עניני התשובה התלויה בדברים והוא מוסב על מ"ש למעלה כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך. דהיינו ענין קחו עמכם דברים.

ואולי הוא ענין השלום, שדרשו על פסוק בקש שלום ורדפהו (תהלים לד, טו) כי השלום אינו כשאר המצות כי כל שאר המצות כציצית ומזוזה וחלה אם תבא לידך אתה מחויב לעשותה אבל אין אתה מחויב לחזר אחריה אבל השלום אתה מחויב לחזור אחריו (ויק"ט ט.ט) ויש ליתן טעם בדבר מה נשתנה השלום יותר מכל שאר מצות שבתורה, ויבא על נכון אם נאמר שלום זה הוא לעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ע"י התשובה, וע"כ אתה צריך לחזר אחריו משני צדדים אם מצד שהחוטא לא ישים אשם בנפשו לעולם ואינו רואה חובה לעצמו לעולם כמו שאתה רואה חובתו ע"כ צריך אתה לחזור אחריו כי לא יחזר הוא אחריו, אם מצד שאתה צריך אל זה השלום כי כל ישראל ערבים זה בעד זה. ורז"ל אמרו (יומא פו:): גדולה תשובה שאפילו בזמן שיחיד עשאה מוחלין לו ולכל העולם כולו שנאמר (הושע יד, ה) ארפא משובתם כי שב אפי ממנו. אם כן שלום זה הוא להנאתך דין הוא שתחזר אתה אחריו.

ואף אם השלום כפשוטו בין איש לרעהו, מ"מ יש בו צורך גדול אל התשובה כדי שיהיו השבים רבים כי בכל ימות השנה אין הקב"ה מקבל כי אם תשובת הרבים ויחיד אימת בעשרת ימי תשובה דווקא ע"כ נאמר (ישעיה נז, ט) שלום שלום לרחוק ולקרוב. כי מי שהוא רחוק ונתקרב צריך לשני שלומות אלו הן שלום בינו ובין אלהיו, הן שלום בינו לרעהו, ואז אמר ה' ורפאתיו. וכמו שלום זה המסבב התשובה חייב כל אדם לחזר אחריו כך עשה משה, זה"ש וילך משה כי הוא הלך אחריהם וזרום על התשובה ועל הדרכים המסבבים התשובה דהיינו השני שלומות שהזכרנו ושניהם נכללו באמרו וידבר את הדברים האלה. הן דברי וידוי בין אדם למקום, הן דברי פיוס בין אדם לחברו, כי על שניהם נאמר קחו עמכם דברים ושובו אל ה'.

אם ככה, משה זרום לתשובה והשבת היא 'שבת תשובה' ולכן הייתי רוצה לדבר היום על ענין אחד מענייני יום הכיפורים, וממנו נבין יסוד בעבודת ה' שלנו:

ביום הכיפורים, נאמר בע"ה עשרה וידויים בסדר של 'אשמנו, בגדנו וכו'. **כותב הלבוש (ס' תר"כ, א)** – ומכוונים לומר לפחות עשרה וידויים ביום זה כנגד עשרה פעמים שהיה מזכיר כהן גדול את השם ביה"כ.

אומר המהרי"ל – ועשרה וידויים הם ביום הכיפורים, שנים בליל כפור, אחד לצבור בתפילת הלחש, ואחד לשליח צבור (בקול רם), וביום, ארבעה לצבור (בתפילת הלחש), ואחד לשליח צבור (בקול רם), וביום, ארבעה לצבור (בתפילת לחש), וארבעה לשליח צבור (בחזרת התפלות בקול רם, שחרית, מוסף, מנחה, נעילה, וכן כתוב באו"ח, כנגד עשרה קדושין שמקדש כהן גדול את עצמו במקדש ביום כפור, וכנגד אלו הקדושין יכוין כל אדם להשלים העשרה וידויים, בין אלו שאומר בינו לבין עצמו בלחש, ובין אלו שאומר עם השליח צבור.

כותב המהרי"ל ווי"ל (ס' תצ"א) – דיו"כ בעשור לחודש, דעשור הוא קודש קדשים.

בא הכלבו ומביא דברי מדרש בפרשת כי תשא:

אומר המדרש {שמות רבה, פרשה מד, אות ד} – כיון שעשו ישראל אותו מעשה {חטא העגל} היה האלקים כועס עליהם, התחיל אומר הקדוש ברוך הוא (דברים ט, יד): הרף ממני ואשמידם, אמר משה רבון העולם על מה אתה כועס על ישראל, אמר בשביל שנטלו עשרת הדברות, אמר לו יש להן מהיכן לפרע, אמר לו מנין, אמר הזכר שנסיית אברהם בעשרה נסיונות, ויצאו עשר בעשר, הוי: זכר לאברהם ליצחק ולישראל.

כותב הכלבו – וכנגד זה אנו מתוודים עם השליח צבור עשר פעמים בו ביום. סדר הוידוי, בנוי עפ"י סדר האל"ף – ביי"ת – ולמה?

אומר הבן איש חי – לפי שבו ברא הקב"ה את העולם.

אומרת הגמרא {מסכת מנחות כט, ב} – מאי דכתיב מה פירוש הפס' {ישעיה כו-ד} בטחון ביו"ע עדי עד כי ביה יי"צ צור עולמים? אמר ליה רבי אמי: כל התולה בטחונה בהקב"ה, הוי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא. אמר ליה רבי יהודה נשיאה לרבי אמי: אנא הכי קא קשיא לי כששאלתי את שאלתי, זה מה שהיה קשה לי: מאי שנא מהי הסיבה דכתיב בפס' "ביה" ולא כתיב "יה" בלי הבי"ת? הרי הפס' היה יכול לומר פשוט "כי יה" (ה') הוא צור העולמים". אמר רבי אמי: התשובה לשאלתך היא כדדרש ר' יהודה בר ר' אילעאי: שתי אותיות אלו בשם 'יה' מקבילות לשני עולמות שברא הקב"ה בהן, אחד בה"י ואחד ביו"ד. והפס' נדרש כך: "כי ביה" באותיות יו"ד וה"י, ה' צור עולמים, יצר ה' את שני העולמות. והנה מפס' זה בלבד איני יודע אם העולם הבא נברא ביו"ד והעולם

הזה בה"י אם העולם הזה ביו"ד והעולם הבא בה"י. אולם, כשהוא אומר בפס' אחד (בראשית ב-ד) {אלה תולדות השמים והארץ בהבראם שניתן לדורשו: אל תקרי בהבראם אלא בה"י בראם, כלומר: באות ה"י ברא אותם, את השמים ואת הארץ [הוי אומר שהעולם הזה נברא בה"י והעולם הבא ביו"ד] ומפני מה נברא העולם הזה בה"י? מפני שה"י פתוחה למטה, בדומה לאכסדרה המוקפת משלש רוחות ופתוחה ברוחה הרביעית. הפתח הרווח שבאכסדרה מאפשר את הרוצה לצאת ממנה לעשות כן בנקל. וכן עולם הזה ניתנה לאדם בחירה חופשית כדי שכל הרוצה לצאת ממנו לתרבות רעה – יצא.

יש אומרים, שגם מגילת איכה נכתבה עפ"י סדר האל"ף – ב"ת כיון שכל חטא שאדם חוטא משפיע בכל העולמות ומעכב את בנין הבית.

היודי הוא המצוה המרכזית ביום הכיפורים. אמנם אנחנו מתענים בחמשה עינינו, אבל הדבר המרכזי שעושים ביום הכיפורים, הוא היודי.

כותב הרמב"ם {הלכות תשובה פ"ב ה"ז} – יום הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל. לפיכך חיבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים. ומצות ודוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קדם שיאכל שמא יחנק בסעודה קדם שיתודה. ואף על פי שהתודה קדם שיאכל חוזר ומתודה בליל יום הכפורים ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה. והיכן מתודה. יחיד אחר תפלתו ושליח צבור באמצע תפלתו בברכה רביעית.

עוד כותב הרמב"ם {שם פ"א ה"א} – כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר (במדבר ו-ו) 'איש או אשה כי יעשו' וגו' (במדבר ז-ז) 'והתודו את חטאתם אשר עשו' זה ודוי דברים. ודוי זה מצות עשה. כיצד מתודין. אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובשתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה. וזהו עקרו של ודוי. וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משבח.

את המלים "הרי זה משבח", אנחנו מכירים מליל הסדר – "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח".

מהמילים האלה אפשר ללמוד שחובת היום היא להרבות בוידויים; בני אדם אומרים 'פעמים' 'אשמנו – בגדנו', ו'פעמים' 'על חטא'. ב'אשמנו בגדנו' ישנן כ"ד תיבות (וידויים). לאחר מכן יש לנו פעמיים כ"ד 'על חטא'; אצל בני עדות אשכנז חוזרים על כל אות פעמיים, ואצל בני עדות ספרד אומרים פעם אחת מאל"ף לת"ו ופעם אחת מת"ו לאל"ף – סכ"ה – מ"ד אותיות – וביום כיפור חוזרים על זה עשר פעמים = 440 פעם! ואם נוסיף עוד 'פעמים' 'אשמנו בגדנו' = עוד 240 פעם! – בסכ"ה 680 וידויים!

עלינו לדעת, אדם שדופק על החזה – 'אשמנו בגדנו וכו' ולא מבין מה הוא אומר, הוא יכול גם לדפוק על החזה ולומר 'דם צפרדע כינים' – אין הבדל! אדם שהולך לבקש סליחה, חייב לדעת על מה הוא מבקש סליחה!

אם תבוא למישהו ותאמר לו: "סליחה..."

"על מה אתה מבקש ממני סליחה?"

"לא יודע... אמרו לי להגיד לך סליחה – אז אני אומר" – מי היה מקבל סליחה כזאת!?

היום ב"ה יש ספרים/חוברות וכו' עם ביאורים – מזה 'אשמנו' מזה 'בגדנו' וכו' ואיזה עבירות נכללות בכל סעיף – אתה מבין ככה על מה אתה מתודה – אתה מבין כל פרט ופרט! א"א לבוא ולהתודות, כשלא מבינים על מה בדיק אנחנו מתודים!

בפרשת נשא, עוסקת התורה בגזל הגר: {במדבר ה, ו} דבר אל בני ישראל איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעל מעל בה' ואשמה הנפש ההוא: {ז} והתודו את חטאתם אשר עשו וגו'.

נשאלת השאלה – למה כתבה התורה את מצות היודי, דוקא בפרשת גזל הגר?

כותב רבינו יונה {שערי תשובה, שער א', א} – מן הטובות אשר היטיב השי" עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם. ולנוס מפח פשעיהם. לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם שנאמר - (תהילים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו לא סגר בעדם דלתי תשובה שנאמר (ישעיה לא) שובו לאשר העמיקו סרה. ונאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ...

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

כותב רבינו יונה {שערי תשובה, שער א', א} – מן הטובות אשר היטיב השי" עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם. ולנוס מפח פשעיהם. לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם שנאמר - (תהילים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו לא סגר בעדם דלתי תשובה שנאמר (ישעיה לא) שובו לאשר העמיקו סרה. ונאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ...

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

נשאלת השאלה – למה כתבה התורה את מצות היודי, דוקא בפרשת גזל הגר?

כותב רבינו יונה {שערי תשובה, שער א', א} – מן הטובות אשר היטיב השי" עם ברואיו כי הכין להם הדרך לעלות מתוך פחת מעשיהם. ולנוס מפח פשעיהם. לחשוך נפשם מני שחת ולהשיב מעליהם אפו. ולמדם והזהירם לשוב אליו כי יחטאו לו לרוב טובו וישרו כי הוא ידע יצרם שנאמר - (תהילים כה) טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך. ואם הרבו לפשוע ולמרוד ובגד בוגדים בגדו לא סגר בעדם דלתי תשובה שנאמר (ישעיה לא) שובו לאשר העמיקו סרה. ונאמר (ירמיה ג) שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם ...

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

[ב] ודע כי החוטא כאשר יתאחר לשוב מחטאתו יכבד עליו מאוד ענשו בכל יום. כי הוא יודע כי יצא הקצף עליו ויש לו מנוס שמה. והמנוס הוא התשובה. והוא עומד במרדו והגו ברעתו. ובידו לצאת מתוך ההפכה. ולא יגור מפני האף והחמה. ע"כ רעתו רבה (ועי' במדרש קהלת משל על זה).

בעל תשובה עושה קידוש ה', בכך שאומר: "לא טוב לי, אני לא רוצה להיות במצב הזה" - זו המעלה הגדולה ביותר של אדם שעושה תשובה. הוא מוכיח כלפי חוץ, כמה לא טוב לו להיות במצב הזה.

נביא משל נוסף לענין הזה:

אתה פוגש אדם, שנשפך לו על החליפה סיד - "אדון משה, כנראה התלכדת מהסיד. כל החליפה שלך כתם"

"ראיתי תודה. אני כבר בדרך הביתה"

כל מי שפוגש אותו בדרך מעיר לו על זה. אתה מבין שבעוד שעתיים הוא מגיע הביתה, ומחליף את החליפה. אבל מה קורה, אם אחרי שבוע אתה פוגש אותו ורואה אותו עם אותו כתם על החליפה?

"משה, מה זה ???"

"מה, זה לא יפה ?!" ☺

מה אתה למד מההתנהגות שלו ? אם הוא אומר לך: "בסדר, אני הולך להחליף" - אתה מבין שהמצב הזה רע לו. אבל אם הוא נישאר עם זה - זה אומר שטוב לו עם זה ! טוב לו להיות בתוך הלכלוך ! על זה מגיע לו עונש !!!

אומר לנו רבינו יונה - על זה מגיע לו עונש. יש לו אפשרות לנקות את עצמו, אבל הוא לא רוצה!

בשנה שעברה, ביום הכיפורים, למדתי את השערי תשובה ושאלתי את עצמי שאלה - למה אותו בעל משל, בחר דוקא משל של כת של ליסטים? מיד עניתי לעצמי תשובה, כי אם אותו בעל משל היה כותב 'כת של מרגלים', הייתי שואל 'למה דוקא כת של מרגלים' - אבל זה לא נוגע, כי לרבינו יונה יש ספר נוסף שנקרא **יסוד התשובה**. שם הוא אומר, שכאשר מתחיל האדם את דרך התשובה שלו, עליו לשים מאחור את כל 'הלכלוך' מהעבר ולא להתעסק בו, כי אם הוא יתעסק בו, לעולם הוא לא יעשה תשובה;

כותב רבינו יונה - ביום ההוא ישליך מעליו כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאילו אותו היום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה. וזה היום תחילת מעשיו ואז ישום דרכיו ויפלט אורחותיו ולא ינועו מעגלותיו מדרך הטוב. ומדה זו תביאנו לשוב בתשובה שלמה, כי אם לא יעשה עצמו כמשליך גילוליו, כובד העונות ועוצם החטאים אשר עשה יבהילוהו ולא יניחוהו לשוב כי יבוש מחטאיו. [בא אלי יהודי השבוע לאחר השיעור, ואמר לי: "הרב, אתה יודע כמה עבירות עשיתי בחיים שלי?! אין לי אפילו מקום בגיהנום!", אמרתי לו: "אל תדבר כך! אל תתעסק בעבר. תתעסק בתורה והיא כבר תכפר!"; אמנם אומרים וידיים על העבירות שעשינו, אבל לא לחשוב על העבירות כל הזמן, כי אם נחשוב לא נוכל לשוב בתשובה. לאחר שבעל תשובה מיישב את עצמו בתורה, רק אז עליו להתחיל בדרך התשובה - אה, עשית עבירות? אין שום בעיה! תקבל על עצמך להתענות שני וחמישי ... תקבל על עצמך 'תענית הראב"ד' וכו'.] ולא יוכל להעזי פני ולשוב, כי יאמר בדעתו הן חטאתי עויתי ופשעתי וכזאת וכזאת עשיתי, עברתי ושניתי ושלשתי עד אין ספורות. ואיך אבוא עוד לפניו כבושת גנב כי ימצא. כי בושתי לעמוד לפניו. וללכת בדרכיו ולדבקה בו ואף איך ארמוס חצריו ואיך אספר חוקיו. והמסיר היושב במפתחי הלב [ברכות סא, א] המתחדש בכל יום. וצופה ומבקש להכשילו [קידושין ל, ב] משיא לבו לעצה הרעה הזאת, ומניא אותו מדרך הישר והטוב, ולכן טוב לו להשליך כל פשעיו ולעשות לו לב חדש.

רבינו יונה לא אומר "כבושת רוצח" או "כבושת מרגל", אלא נוקט בלשון "כבושת גנב".

לבי עדות אשכנז, ישנה תפילה שאומרים אותה לפני כניסת היום הקדוש - קודם תפילת 'כל נדרי', בשם 'תפילה זכה'. וידי נורא שהנהיג החפץ חיים. שם בוידי הזה, מתוודה האדם על כל חטאיו; לוקח האדם את גופו - מרראש ועד הרגליים, ועובר איבר - איבר, ומוכיח לעצמו שאין לו איבר בגוף שהוא לא חטא בו - פחד פחדים!
בואו נקרא קטע אחד:

"ולא די לי שלא קדשתי את איברי אלא טמאתי אותם. בראת בי מח ולב ובהם חוש המחשבה לחשב מחשבות טובות והרהורים טובים ולב להבין דברי קדשך ולהתפלל ולברך כל הברכות במחשבה טהורה. ואני טמאתי אותם בהרהורים ומחשבות זרות. ולא די לי בזה אלא שעל ידי ההרהורים הרעים באתי לידי טמאה פעם ברצון ופעם באנס בטמאה המטמאת את כל הגוף. ומהם בראתי משחיתים ומחבלים הנקראים נגעי בני אדם.

אוי לי כי תחת המחשבות הטובות שיכלתי לברא על ידי זה מלאכים קדושים שיהיו סנגורים ופרקליטים טובים עלי, תחתיהם בראתי משחיתים לחבל את עצמי כמו שכתוב והוכחתי בשבט אנשים ובנגעי בני אדם. בראת בי עינים ובהם חוש הראות לראות בהם מה שכתוב בתורה ולקדש אותם בראית כל דברים שבקדשה והזהרת בתורתך ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. אוי לי כי הלכתי אחרי עיני וטמאתי אותם להסתכל בכל דבר טמאה. בראת בי אזנים לשמע דברי קדשה ודברי תורה. אוי לי כי טמאתי אותם לשמע דברי נבלה ולשון הרע וכל דברים האסורים..." - וכך עוברים איבר איבר - "מששתי את כל איברי ומצאתי אותם בעלי מומין. מכך רגלי ועד ראשי אין בי מתום..." - לאחר שאתה מסיים להתחנן, אתה אומר: "באנו לפניך בלב נשבר ונדכה כעניים ודלים ורשים לבקש ממך מחילה סליחה וכפרה על כל מה שחטאנו

ועונו ופשענו לפניך. ידענו ה' רשענו ועון אבותינו. בשנו ונכלמנו להרים פנינו אליך כבשת גנב כי ימצא..." - שוב פעם גנבים! ☺

שאלתי את עצמי - מה קרה, למה קוראים לנו רבותינו בשם 'גנבים'!?

חשבתי שגמרנו? בואו נקרא דברי מדרש:

אומר המדרש {ילקוט שמעוני, תהילים, רמז תשי"ח} - **אשרי נשוי פשע. אתה מוצא ביום הכיפורים בא שטן לקטרג את ישראל והוא פוטר עונותיהם ואומר:**

רבו העולמים, גנבים הם ישראל. והקב"ה פוטר זכויותיהן של ישראל...

אם ככה, גם השטן מצטרף לחבורה וקורא לנו 'גנבים'.

אם אלה הדברים, בואו נתקדם:

ביום הכיפורים, נקרא בפרשת 'אחרי מות' על עבודת הכהן הגדול; אחד משיאי עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים היה הקרבת שני השעירים - שעיר אחד לה' ושעיר אחד לעזאזל. הדבר הנוסף, כניסת הכהן הגדול, פעם אחת בשנה, לפני ולפנים לקדש הקדשים עם כף ועליה קטורת.

במנחה, נקרא בע"ה ג"כ בפרשת 'אחרי מות' - אבל בסוף הפרשה, פרשת העריות.

נשאלת השאלה - מה פתאום ביום הכיפורים קוראים פרשת העריות ?!

אומרת הגמרא {מסכת מגילה לא, א} - **ביוה"כ קורין {ויקרא טז-א} אחרי מות, ומפטירין {ישעיה נז-טו} כי כה אמר רם ונשא, ובמנחה קורין בעריות...**

אומר רש"י - **קורין בעריות. שמי שיש עבירות בידו יפרוש מהן לפי שהעריות עבירה מצויה שנפשו של אדם מחמתן ויצרו תוקפו.**

אומר תוספות - במנחה קורין בעריות. לפי שהנשים מקושטות בשביל כבוד היום לפיכך צריך להזכירם שלא יכשלו בהן ובמדרש יש שלכך קורין בעריות לפי שישראל עושין רמז להקב"ה שכשם שהזהיר אותם שלא לגלות ערוה כך לא תגלה ערותם בעונותם.

ממשיכה הגמרא ואומרת - ומפטירין ביונה.

נשאלת השאלה - מדוע מפטירים דוקא ביונה ?

כותב האבודרהם {סדר תפילת יום הכיפורים} - והטעם להפטרה זו, ללמד לבני העולם שאין אדם יכול לברוח מפני השם, אם עבר עבירות.

כותב שער הציון {סימן תרכ"ב סק"י} - **וביאר החפץ חיים, כי האדם חושב כמה פעמים לייאש את עצמו שאין יכול לתקן בשום אופן, וע"כ יתנהג תמיד באופן אחד ואם יגזור עליו הקב"ה למות ימות, אבל טעות הוא שסוף דבר יהיה כל מה שהקב"ה רוצה מנפשו שיתקן מוכרח הוא לתקן ויבוא עוד פעם ופעמים לעולם הזה ובע"כ יוכרח לתקן וא"כ למה לו כל העמל, למות ולסבול חיבוט הקבר ושאר צרות ולחזור עוד הפעם. וראיה מיונה, שהקב"ה רצה מאתו שילך וינבא והוא מיאן בזה ונס לים מקום שלא ישרה עליו עוד השכינה לנבאות כידוע, וראינו שנטבע בים ונבלע בדג והיה שם במעיו כמה ימים ולפי הנראה בודאי לא יוכל להתקיים דברי הש"י ומ"מ ראינו שסוף דבר היה שרצון הש"י נתקיים וילך וינבא, כן הוא האדם בעניניו, וזהו שאמרנו באבות "ואל יבטיחך יצרן שהשאלו בית מנוס לך שע"כ אתה נוצר וכו'".**

כותב המחזור ויטרי {אות שנה"ה} - **מפטיר ביונה, משום תשובת אנשי נינוה.**

נשאלת השאלה - למה שלח הקב"ה את יונה לנינוה, מה היה העוון המרכזי שלהם?

גזל, כמ"ש {יונה ג, ח} **וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם. אומרת הגמרא** {מסכת תענית טז, א} - **מאי ומן החמס אשר בכפיהם? אמר שמואל: כך צוה מלך נינוה: אפילו אדם שגזל מ'ריש קורה ובנאו בבירה וקבע את הקורה במגדל שבנה, ואין דרך לעקור את הקורה מבלי להרוס את כל המגדל, מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מ'ריש לבעליו חייב הגזל להרוס את המגדל כדי שיוכל להחזיר את הקורה.**

פירוש הדבר, אנשי נינוה עשו תשובה שאפילו קורות הבתים שהיו גזולות, פורקו והוחזרו לבעליהם!

אומר הירושלמי {מסכת תענית פ"ב} - **א"ר יוחנן: מה שהיה בכף ידיהם [בבית] החזירו. מה שהיה בשידה תיבה ומגדל [שקבעו בקירות] לא החזירו.**

אם נסכם, בשחרית קוראים על עבודת הכהן הגדול, שאחד מהעבודות שלו היה שילוח השעירים - הא' לה' והשני לעזאזל. ומי היה נמצא בעזאזל?! שני המלאכים שחטאו בעריות - עוזא ועזאל. מכאן רמז ג"כ לעריות. ואז במנחה שוב פעם עריות, ובתוספת לזה קוראים גם על הגזל.

לכאורה, כל אחד שואל את עצמו - בכל היום אמרת עשרה וידיים, ובמנחה אמרת עוד שתיים - זה לא נוגע? כן. הגעת לתפילת הנעילה, אתה מוסיף קטע נוסף בענין הגזל - "למען נחלד מעושק ידינו".

מאיפה לומדים את כל הדינים, לוידי ביום הכיפורים?! מגזל הגר!

בהפטרה שקוראים ב'שבת חזון', אומר הנביא: {ישעיה א, טו} **גם כי תרבו תפלה אינני - ולמה? כי "ידיכם דמים מלאו"**

נשאלת השאלה - מה פירוש "דמים מלאו" ?

בפשטות - רצח. אבל יש לזה פירוש נוסף;

כותב הגאון מוילנא {אדרת אליהו, ס' ישעיהו} - **ידיכם דמים מלאו. דמים תרתי משמע - גזל ושפיכות דמים.**

ביום הכיפורים, אנו מוסיפים תפילה אחת נוספת - 'תפילת הנעילה';

נשאלת השאלה – מאיפה לקחו אנשי כנסת הגדולה מקור, שביום הכיפורים צריכים להוסיף תפילה נוספת?

המקור לכך, מופיע בירושלמי במסכת תענית;

אומרים חז"ל ירושלמי מסכת תענית פ"ד ה"א – ומניין לנעילה מי תיקן ומדוע תיקן נעילה בתענית? ניחא שחרית מנחה וערבית סמכו על האבות, אבל נעילה, מניין? ועונה א"ר לוי: זה שנאמר {ישעיה א, טו} גם כי תרבו תפלה אינני שמע פס' זה נאמר לאחרי שנגזרה, ואומר שלאחרי הגזירה איני שומע, אבל לפני שנגזרה גזירה – תפילה מועילה. לכן קבעו בתענית תפילה נוספת – היא 'תפילת נעילה'. מיכן שכל המרבה בתפילה נענה.

כותב ר' יוסף ענגיל {תפארת יוסף, פרשת בראשית, מאמר 'שורש כל החטאים – לשה"ר גזל עריות} – הנה, שורשי כל החטאים הם ג', והם לשון הרע וחמדה ותאוה, כי שורש כל החטאים הם חטא עץ הדעת, שהיה החטא הראשון בעולם, דהראשון הוא תמיד שורש לכל הבא אחריו כמו שאמרנו כבר, ובחטא עץ הדעת מצינו אלו הג', לשון הרע' בנחש שדיבר לשון הרע על בוראו, וכמבואר במדרש {ב"ר כ, א}: איש לשון, זה הנחש שאמר לשון הרע על בוראו, ובש"ס תענית {ח.} על הכתוב {קהלת י, יא} אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון ע"ש, ו'חמדה' ו'תאוה' כדכתיב {בראשית ג, ו} וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל, ועל כן אלו הג' לשון הרע וחמדה ותאוה, להיותם יחד בחטא אחד – חטא עץ הדעת, זה מורה כי יש להם שייכות זה לזה, וקשורים בקשר אחד.

ועל כן מצינו בהם שהם נחשבים יחד, כי חמדה ותאוה הם גזל ועריות, וכלשון המשנה מכות {כג:} גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן מחמתן, והיינו דגזל הוא חמדה, דעל ממון נופל לשון חמדה שחומד ממון חבירו, ועריות הוא תאוה – תאות המשגל, ועל כן מצינו שנחשבים יחד אלו הג' – לשון הרע וגזל ועריות, ובש"ס בבא בתרא {קסה.} רוב ביגול' ומיעוט בעריות' והכל ב'לשון הרע' כו', וכן כתוב בתהלים {נ, יח} נאמר – אם ראית גנב ותרץ עמו ועם מנאפים חלקך: {יט} פירך שלחת ברעה ולשונך תצמיד מרמה: {כ} תשב באחריך תדבר בנן אמך תתן דפי; הרי גם כן אלו הג' – גזל ועריות ולשון הרע.

ובזה יובן, הא דיום הכיפורים מכפר על כל החטאים שבתורה {עייני יומא פה.}, כי מצינו בו בפרטות כפרת וסילוק אלו הג', וזה, כי גזל ועריות דהם חמדה ותאוה נתכפר, כי היות דמדריגת יום דיום הכיפורים הוא נגד דיבור דלא תחמוד {שמות כ, יג}, כמבואר מדברי התנא דבי אליהו {זוטא פרק כב} וז"ל: מפני מה נתנה קורת רוח בעשרה ימים מראש השנה ועד יום הכיפורים כו', כנגד עשרת הדברות שקיבלו ישראל בסיני כו' עכ"ל, והיינו דעשרת ימי תשובה הם נגד עשרת הדברות. ועיני ביערות דבש {ח"ב דרוש א' ד"ה ולכן עשרת כו'} דכתיב כן מסבירא דנפשיה, וכתב שם דב' ימי ראש השנה הם יומא אריכתא {ביצה ד:}, והיינו משום דהם נגד ב' דברות הראשונות – אנכי ולא יהיה לך {שמות כ, ב} דדיבור אחד נאמר {כמבואר ברש"י מכות כד.}, ועל כן גם ב' הימים הם יומא אריכתא ודו"ק, עד כאן תוכן דבריו ע"ש. ועל פי זה נמצא, דמדריגת יום הכיפורים הוא נגד דיבור דלא תחמוד ולא תתאו, אם כן מדריגת היום כיפור הוא ניגוד וביטול החמדה והתאוה, ועל כן בכוחו לכפר עליהם.

וזהו הענין, שקורין במנחה דיום כיפור בפרשת עריות, ומפטירין ביונה {עייני מגילה לא.} דכתיב ביה {יונה ג, ח} וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם, הרי שהוזכר גזל בפרט. וכן מצינו עוד כפרה ביום הכיפורים על עריות בפרט, בשעיר המשלח דכתיב ביה {ויקרא טז, ח} לעזאזל, ודרשינן ביומא {סז:} לכפר על מעשה עוזה ועזאל, פירוש על עריות {מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין, ועליהם נאמר – להלן ו, ב – ויראו בני האלהים את בנות האדם, כלומר על העריות מכפר, רש"י}, וגזל גם כן נזכר ביום כיפור בפרט, בתפלת נעילה: "למען נחלל מעושק ידינו". והנה לשון הרע מצינו בו כפרה ביום כיפורים – בקטורת דלפני ולפנים.

ואם כן נמצא, דביום הכיפורים יש כפרת וסילוק אלו הג' – לשון הרע וחמדה ותאוה, היינו 'לשון הרע' בקטורת דיוה"כ דמכפר ומסלק אותו לגמרי, ו'חמדה' ו'תאוה' בכח מהות היום דהוא דיבור דלא תחמוד ולא תתאוה כנ"ל, ועל כן מפאת שמכפר ומסלק אלו הג' – דהם שרשי כל החטאים וכנ"ל, לכן מכפר ומסלק ממילא כל החטאים שבעולם, כי בהסתלק השורש מסתלק הכל, ודו"ק היטב כי הדברים נכונים בס"ד.

עד כאן דבריו.

לאחר ההקדמות הללו, הייתי רוצה לומר יסוד אחד נפלא וממנו להגיע למסקנה:

כותב השפת אמת {פרשת נשא מאמרי תרל"ג} – אא"ז מו"ר ז"ל אמר על מה שכתוב מצות תשובה והתוודו בגזילה, כי כל עבירה בכלל גזל, שמי שמחזיר כל הדברים לה' יתברך שהוא המחיה הכל והוא בעלים של כל הנבראים ומי שיודע זה אינו חוטא בודאי.

בא נכדו של השפת אמת ומוסיף על דבריו;

אומר העבירא דדשא {שבת תשובה} – והנה לאו דלא תגנוב יש לו שייכות לכללות ענין התשובה, כי הלאו אינו רק העוון הפרטי של לא תגנוב במובן הגשמי בלבד, אלא כולל את כל העבירות, וכדברי החידושי הרי"מ זי"ע שלכן נכתב פרשה של תשובה – 'והתוודו' אצל עבירה דגזל, משום שכל עבירה כולל בגזילה, שאינו יודע ומכיר שחיות הכל הוא מהש"י, כי כשאין אדם יודע זאת הכל גזל, ולהיפך כשיודע זאת בהכרה ברורה שהש"י הוא המחיה את הכל והוא בעלים של כל הנבראים, בודאי אינו חוטא.

יש להוסיף דנאמר דייקא אצל גזל הגר, כי בכל גזל מלבד העבירה של בין אדם למקום יש גם עבירה של בין אדם לחבירו שהנגזל או יורשיו תובעים את הגזלן, אך מגזל הגר אף שבשעת הגזילה עבר נגד הגר, אך עתה אין יורשים שתובעים, רק הקב"ה תובעו כדאייתא בגמרא {ב"ק קט:} 'קנאו השם ונתנו לכהנים', על כן דייקא בו נכתבה פרשת תשובה לרמז שכן הוא בכל החטאים שהם גם כן גזול כלפי שמיא בלבד.

והמכוון בזה הוא שעל האדם להתבונן היטב שהרי כל כוחותיו קיבל בפקדון מאת הבורא ית"ש, ולהכיר שהוא הנותן לו כח לעשות חיל, ובבואו לעולם העליון יתבע אותו בעל הפקדון היכן פקדוני האיך שמרת עליו, וכשאין האדם מנצל הכוחות שקיבל מהש"י כראוי לעבודתו ית"ש, אלא עוד מעיז פניו לעשות ההיפך מרצון ה', להשתמש במתנות כנגד נותן המתנה – הבורא ית"ש, הרי הוא גונב את הכוחות לצורך עצמו, וזהו עיקר העבירה דגניבה, 'גזול אביו ואמו'.

עכ"ד.

לאחר שחטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת, אף אילן לא הסכים לתת לו את עליו כדי להתכסות בהם מלבד התאנה;

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה טו, אות ז} – בשעה שאכל אדם הראשון מאותו האילן, טרדו הקדוש ברוך הוא והוציאו חוץ לגן עדן, והיה מחזר על כל אילנות ולא היו מקבלין אותו, ומה היו אומרים לו, אמר רבי ברכיה הא גנב דגנב דעתיה דבריה שגנבת דעת הבריות! הדא הוא דכתיב {תהלים לו, יב}: אל תבואני רגל גאוה, רגל שנתגאה על בוראו, {תהלים לו, יב}: ויד רשעים אל תגדני, לא תיטב ממני עלה. אבל תאנה שאכל מפרותיה, פתחה דלתיה וקבלתו, הדא הוא דכתיב {בראשית ג, ז}: ויתפרו עלה תאנה.

אומרת הגמרא {מסכת ב"ק עט, ב} – שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי: מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן? אמר להן: זה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו, כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואוזן של מטה כאילו אינה שומעת.

פירוש הדבר, הגזלן לא מפחד לא מהקב"ה ולא מבני אדם. אבל הגנב מפחד מבני אדם ולא מהקב"ה. לכן צעקו האילנות לאדם הראשון "גנב" ולא גזלן – כי מהקב"ה הוא לא פחד!

כשהשטן בא לדבר ביום הכיפורים, אומר המדרש בתהילים, הוא פותח ישר במילים "עם ישראל גנבים" – מה פירוש גנבים?!

אומר השטן – "ריבוננו של עולם, נתת להם גוף עם נשמה ותראה מה הם עשו בו – השתמשו בו נגדך!"

גם רבינו יונה משתמש בביטוי 'גנבים', וכך גם המדרש שהוא מביא 'משל לכת של לסטים'; שאלנו – למה דוקא לסטים, למה לא מרגלים או שודדים?

התשובה פשוטה מאד. עוד לפני שאתה מדבר איתי על עבירות אחרות: לשון הרע, שמירת העיניים וכו' – דבר ראשון, הקב"ה נתן לך גוף ונתן לך הוראות איך להשתמש בגוף הזה!

משל למה הדבר דומה? פלוני מבקש ממך את המשאית כדי להעביר דירה מקום למקום. מאוחר יותר התברר לך, שלא רק שהוא לא לקח את המשאית שלך כדי להעביר את הדירה שלו, אלא הוא לקח לך את המשאית כדי לעזור למתחרה שלך! – כך החוטא, לוקח את הגוף שנתן לו הקב"ה ומשתמש בו לטובת הסיטרא אחרא – לחטאים!

עפ"י הדברים האלה, יש לנו פשט נפלא:

נמצאים בעשרת ימי תשובה – ימים שבהם קרבת ה' היא הגדולה ביותר. אבל כגודל מעלת הימים הללו – כך גודל התביעה!

מספרת הגמרא {מסכת יומא פז, א} – רב הוה ליה מילתא בהדי הוא טבחא רב היה לו דבר תרעומת על טבח אחד שחטא לו. לא אתא לקמיה לא בא הטבח אליו לבקש ממנו מחילה במעלי יומא דכפורי בערב יום הכיפורים. אמר איהו רב: איזיל אנא לפיוסי ליה אלך אני אליו כדי להתפייס איתו פגע ביה פגש אותו רב הונא בדרכו לטבח. אמר ליה לרב: להיכא קא אזיל מר לאן הולך מר? אמר ליה רב: לפיוסי לפלניא להתפייס עם פלוני. אמר רב הונא: אזיל אבא למיקטל נפשא אבא {כלומר רב} הולך להרוג את הנפש! אזל וקם עילויה הלך רב ועמד על יד הטבח. הוה יתיב וקא פלי רישא הטבח ישב ושבר עצמות של ראש של בהמה. דלי עיניה וחזייה הרים הטבח את עיניו וראה אותו. אמר ליה

לר: אבא את אתה אבא, זיל לית לי מילתא בהדך לך! אין לי דבר אתך. בהדי דקא פלי וישא בהיותו שובר עצמות ראש הבהמה, אישתמיט גרמא ומחיייה בקועיה וקטליה נשמוטה עצם, והכתה את הטבח בגרגרתו והרגתו.

נשאלת השאלה – מאיפה לקח רב את ההלכה, שאדם שפגע בחברו צריך להמציא את עצמו אל החבר כדי שימחל לו?! מישוהו פגע בי, אז אני צריך ללכת אליו בעצמי כדי שהוא יבקש ממני מחילה?!

הרי ידועה האמרה 'הרוצה את הרב – יבוא אליו'; אם אתה פגעת בי – תבוא אתה אלי ותבקש מחילה!

שאלה נוספת – אם מגיע לו עונש מוות על מה שהוא עשה לרב, מדוע הוא לא נענש בשעת המעשה? מדוע המתין הקב"ה עד עכשיו?!

בא ר' איצ'לה בלאזר בספרו **כוכבי אור**, ומבאר את הדברים:

רב הלך אל הקצב, כי למד מהנהגתו של הקב"ה, שנאמר {דברים כח, ט} **והלכת בדרכיו** – מה הוא רחום אף אתה רחום. מה הוא חנון אף אתה חנון.

התבונן רב – "אנחנו פוגעים בקב"ה והוא בא להתפייס איתנו – איפה מצאנו דבר כזה?! ואם כך נוהג הקב"ה, על אחת כמה וכמה שאנחה כמותו!" – והלך אל הקצב כדי להתפייס איתו.

אומר ר' איצ'לה בלאזר – למדנו מכאן דבר נורא. אם רב הגיע אל הקצב כדי להתפייס איתו, והקצב מצדו אומר לו: "לך מכאן, אין לי עסקים איתך!" – העונש הוא מייד – לא מאריכים אף. אומר הקב"ה: "אני בא להתפייס איתך ואתה אומר לי 'לך מכאן'?!" – התביעה היא עצומה ונוראה!

אם ככה, נותרו לנו עוד כמה ימים ליום הגדול בשנה – יום הכיפורים – כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם" – יום שבו רוחץ אותנו הקב"ה מכל עוונותינו, כמ"ש הנביא {ישעיה ד, ד} {אם רחץ ה' את צאת בנות ציון ואת דמי ירושלם ידח מקרבה ברוח משפט וברוח בער.

אסביר את דברי הנביא, עפי"י מה ששמעתי ממורי ורבי הגאון ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל:

ניקח לדוגמא ילד קטן שישן בלול – פתאום בשעה 6 בבוקר הוא צועק: "אמא!!! – והאמא ישנה, לא שומעת כלום – אמא!!!" – ושום דבר ...

הילד עשה את הצרכים וזה שורף לו, אז הוא מוריד את הטיטול ומורח את עצמו מכף רגל ועד ראש – כולו מטונף!!! ☺

עוברת אחותו ורואה את המראה: "פייז איזה סירחון!!!"
האמא מתעוררת – חשבה שכבר קרה משהו – "מה קרה???"

"תראי מה מויש'לה עשה – איזה גועל נפש!!!" – והאמא כולה חום ואהבה – "בוא מויש'לה שלי, אני מצטערת שלא שמעתי אותך" – מכניסה אותו לאמבטיה ומקלחת אותו – "ופי מויש'לה – איזה חמוד אתה! עכשיו אתה זך כבדולח!" – מרימה אותו ושמה אותו על המגבת ... מורחת אותו בד"ר פישר – "תן חיך לאמא!" ☺

עוונות זה כמו צואה! זה סירחון!

אומר הנביא: "רחץ ה' את צאת בנות ציון" – הקב"ה רוחץ אותנו ביום הכיפורים מכל העוונות שלנו!!! – פתאום יש ריח טוב!!!

אם יוצא אדם אחרי תפילת נעילה, ואומר: "תגידו, יש עוגת גבינה???" – שידע, שלא עבר עליו יום כיפור! אבל מי שמרגיש: "אחח, התרחצתי – אני נקי! אני כמו חדש!" – זה נקרא שעבר עליו יום כיפור!

יזכנו הקב"ה לשוב בתשובה שלימה, ויחתום את כולנו בספרם של צדיקים גמורים, לשנה טובה ומוצלחת – שנת גאולה וישועה ב"ב אמן ואמן!!!

(ברוך שאמר)

🌸🌸🌸

שבת שובה

אף מי שאינו נזהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזוהר. ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם בימי תשובה וספק עבירה צריך יותר תשובה

(שו"ע סימן תר"ג)

נשאלת השאלה. כתוב בהלכה כי מי שבכל ימות השנה אינו מחמיר מלאכול פת פלטר וחמאת עכו"ם, בימים אלו – של עשרת ימי תשובה. ראוי שיחמיר וימנע מלאכלם. והשאלה, מה ההבנה בהלכה זו, כל השנה אני אוכל ולפתע עשרה ימים אני נמנע, וכי יש לכך משמעות?!

אמשול לכם משל וביאור:

מי שמבקש להנפיק תעודת זהות במשרד הפנים, מצטלם ומגיש להם תמונה והיא זו שנחתמת בתוך התעודה לשניים הבאות.

לא איכפת להם אם הוא מצטלם עם חליפה שלו וכובע שקנה בחנות או שמצטלם עם קפלוט'ש של השכן. מה שכן חשוב להם, ובעיקר לו, שהתמונה תהיה ברורה ויפה, כי זו תשאר.

כביכול הקב"ה נותן לנו ג"כ אפשרות כזו, הדיינו?
בעשרת ימי תשובה, בימים הללו מצטלמים, לפני ה' החותם אותנו בתעודה לכל השנה. תמונה זו תישאר, איך שמצטלמים כעת.

רבותי הבה נצטלם ביפיינו לפני בורא העולם. וזה סוד ההלכה של עשי"ת להחמיר בפת פלטר. כי אם בימי הדין זכה האדם ונגע במטרה, אם השכיל והרצון שלו עמוק ואמיתי יש לו סיכוי להינצל מהדין הקשה (כמו שנאמר: "באשר הוא שם").

כח ציבור
תדעו לכם עוד. כי עשרת ימי תשובה הם ימים קדושים מאד. בכל הזדמנות אני אומר את המשל דלהלן:

בארץ ובעולם קיימת מערכת של תחבורה ציבורית, רבים נוסעים בה, אך לפעמים נאלץ אדם לנסוע במונית ספיישל. הנסיעה במונית נקבעת לפי מונה, שהמחיר בו מופיע על מסך קטן מול הפנים של הנהג והנוסע. כל כמה שניות של נסיעה הסכום עולה ועולה, עוד חצי שקל עוד ועוד, השעון דופק ועמו הלב... אך אין מה לעשות, כאשר נוסעים באופן פרטי – משלמים ביוקר.

והנה, המרחק מהארץ עד השמים הוא לא קטן כלל. מתפללים מידי יום שלוש פעמים ומעוניינים שהתפילה תגיע בשלום עד כסא הכבוד, אזי, אם נוסעים בתחבורה ציבורית: "תפילת ציבור" לא מוכרחים לשלם ביוקר כדי להגיע למטרה, כי תפילת ציבור כוחה רב, אבל כאשר מתפללים ביחידות נזקקים לזכויות מיוחדות כדי שהתפילה תתקבל. כך כל ימות השנה.

אך בימים אלו של עשרת ימי תשובה, כידוע, כל תפילת יחיד היא כתפילת ציבור. אם אני מרים עיני לשמים באמצע היום ומבקש אבא! טאטע! "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך" "אל תזכור לי עוונות ראשונים" "וטהר ליבי לעבדך באמת" תפילה זו חשובה היא, כתפלה של ציבור.

א"כ כמה אנו צריכים לנצל את אלו הימים.
להפוך מידת הדין

נדע כי שתי דרכים יש להפוך מידת הדין למידת הרחמים (א) "המעביר על מידותיו מעבירם לו על כל פשעיו" אם מוותר ראובן לשמעון ושמעון לראובן שכן לשכנו איש לאשתו ואשה לבעלה – מידה כנגד מידה גם להם יוותרו.

(ב) "כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים". מביטים מהשמים מה קורה איתך אם מישוהו בא אליך להתחנן לרחמים כיצד אתה מתנהג באותה שעה.

הייצר מבלבל אותנו שנעשה דברים שלא יועילו, כל מיני מעשים שלא מביאים רחמים [דרך אחת בלבד יש: "תשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה"] ועלינו לחזק בימים קדושים אלו דברים שיש בהם תועלת, כמו: להעביר על המידות.

הכבשה חסרת הדעת

"וכל באי עולם יעברון לפניך כבני מרון" ככבשים הנכנסים לדיר ומעשרים אותם אחד אחד – העשירי נותנים לו עם שוט על גבו בצבע אדום, והוא המיועד לשחיטה.

אמר רבי ישראל מסלנט "כל באי עולם עוברים כבני מרון" כאותם כבשים – אילו היתה לנו שיחה משותפת עם כבשה זו שגבה צבוע אדום: "מה קרה לך בגב?" היינו שואלים.

"קיבלתי מכה עם שוט".
"כואב לך?"

"לא, הכאב עבר חלף, שכחתי ממנו" והשיחה עם הכבשה תסתיים.

אילו הכבשה היתה מבינה שהצבע שעליו מדברים – הוא גורלה הרע, היתה ניגשת לנהר להתרחץ והכל יבוא על מקומו בשלום, ואז כשבעל הבית יחפש אותה לא יידע מי היא... אבל, אינה מבינה. אין לה מידע על גורלה הנחרץ.

יש בכוחו של אדם להתרוצץ ולנקות את הסימן שנגזר עליו בראש השנה. עבודתנו בימים אלו של עשרת ימי תשובה – ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את הצבע האדום – את רוע הגזירה. וזה מה שנותר בידינו כי חוץ מזה, שום דבר לא בידי האדם, מאומה לא יועיל לו, פרנסה לא ייקח לבד. בריאות לא נוטלים בכח, כי רק הוא הקב"ה לבדו פועל גבורות עושה חדשות בעל מלחמות וזרע צדקות – הכל. ומה אנו כן עושים בעולם? ותשובה ותפילה וצדקה – כח הבחירה לבחור בטוב "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

אם נעשה את המוטל עלינו אין ספק כי אבינו אב הרחמים המכיר אותנו ואת מצבנו "זכור כי עפר אנחנו" הוא מדע את מאובינו וכוחותינו, וירחם עלינו כרחם אב על בנים.

בשל מי הסער הזה?
ברצוני לסיים.

מלאך המות בא להקב"ה בטענה: רבונו של עולם, כולם יקללו אותי על המות שבא לעולם בגיני. יש בעולם מלאכים טובים ועלי נגזר להיות המלאך

הרע, אמר לו הקב"ה: אל דאגה, אין לך לפחד לא יזכירו אותך בכלל, מי יחשוב על מלאכים, כאשר אחד ימות ישאלו, ממה הוא מת?

היה לו סרטן.

ממה נפטרו?

מהתקף לב.

איפה מלאך המות? הוא לא בשטח של המחשבה. טועים, לא יודעים כי אין סרטן ואין מחלות, הללו רק שמות. הכל משמים בכל מיני צורות.

לכן כאשר שמענו לאחרונה מקרים קשים עלינו להתעורר. "כי בשלי הסער הזה!". ה' אהב אותנו, ובא לעוררנו. "מאהבת ה' אתכם". חז"ל אומרים "חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם" מקרי העולם המתרחשים בעיר ובארץ הם מחמתי ולצורכי... בשבילי נבראו מקרים אלו. ואם אדם שוכח מאמר חז"ל זה, אינו זוכה להתעורר.

יהי רצון שבאמת נזפה לחתימה טובה ולגאולה קרובה ונאמר אמן.

(להגיד)

החלום של השוחט - רבי שלום שבדרון זצ"ל

בני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחלמא דבעו למיחסר שבע מאה דינרי. עשניהו שקל מיניהו לצדקה... חזא להו בחלמא במוצאי יום הכיפורים (רש"י בבא בתרא דף י')

באחד הספרים שיצאו לאור בירושלים עיר הקודש מספרים בני המחבר על אביהם עובדה, מעשה שהיה.

אבא, היה ירא שמים מאד. ושימש כשוחט בעיירה. ויהי היום בוקר אחד, ותפעם רוחו, סיפר לבני הבית על חלום נורא שחלם:

חלמתי כי סיימתי את חיי, והנה אני מגיע למשפט לפני בית דין של מעלה. במקום ניצב מלאך חבלה וטענתו בפיו, כי הוא נברא מעבירה שעשיתי. וכי אין לוותר עליה - עבירה! ומה היא?

בערב שבת קודש בעודי עוסק בהכנות לשבת, באה אלי אלמנה ובקשתה בפיה: "עדיין לא בישלתי לשבת, רק עכשיו השגתי עוף אחד, אבקש שתבוא לשחוט". השבתי לה כי הסתיים זמן השחיטה, כמו כן אני טרוד לקראת שבת, עדיין לא הלכתי לבית המרחץ וכו', לכן אין לי אפשרות לשחוט לה! (כמי שאומר, השבת תאכלו מאכלי חלב) לא שחטתי.

מעבירה זו נברא מלאך דין קשה. והוא תבע שיענישו אותי.

פסקו בבית דין: כיבוס וטיהור בגיהנום שלושים יום, או לחזור לעולם הזה ושם לתקן את העבירה. ביקשתי לסבול גהינום העיקר לא לשוב לעולם. הובילו אותי לגהינום וככל שהתקרבתי הרגשתי חום רב ונורא עד שלא הייתי מסוגל לעמוד בו - צער רב. בקשתי בתחנונים לשוב לבית הדין ולבחור בביררה השנייה.

אני בחלומי מתחנן למלאך. המלאך מיאן.

התחננתי עוד, עד שנאות להשיבני לפני בית דין של מעלה.

אמרתי לפני בית הדין כי אני חוזר בי, ובוחר לרדת לעולם הזה. הסכימו איתי. אבל, יצאה הוראה להעניש את המלאך, מדוע? כיון שלא מילא את שליחותו כהוגן, "מי הרשה לך להשיבו?!, השבת אותו ללא ציווי". הענישו אותו במכת שוט אש - פולסא דנורא. הזדעזעתי מאד מהעונש שביקשו להעניש אותו ותוך כדי הפחד וזעזוע של מכת אש צולבת, התעוררתי.

ע"כ החלום.

ותפעם רוחו.

הוא התיישב לבדוק את ימי חייו עד הנה, ולא נזכר במקרה שהיה לו עם אלמנה, (אך 'אינו זוכר' לא ראייה. כיון שבהחלט יכול להיות ששכח, אולי הפטיר פעם ברחוב תשובה מתחמקת לאלמנה, המשיך לדרכו ואפילו לא מודע לצער שגרם לה, מניין שיזכור) ישוב שוב וניסה בכל זאת, להעלות על דף את פירוט כל חייו כשוחט, לא מצא בעצמו שום פגם בתפקידו כשוחט, (כי אכן היה ירא שמים) חישב לעצמו שבועות וחודשים לאחור והגיע למסקנה כי תמיד

התייחס כראוי לבקשות אנשים יהיה מי שהיה וקל וחומר לאלמנות. בצר לו נכנס לרב העיר. הרב שמע את כל הפרטים והרגיע את רוחו:

"אם אכן לא קרה לך כדבר הזה מה לך כי תדאג?!"

כיון שרוחו עדיין לא שבה אליו הלך לדפוק על פתחי חכמים וצדיקים. הכל אמרו לו כי אם אינו זוכר מעשה כזה, מסתבר שמדובר בחלום של דברים בטלים.

ברבות הימים, אט אט רוחו שבה אליו, הוא נרגע, ודבר החלום החל להישכח מתודעתו.

חלפו שנים רבות - כעשרים שנה. והחלום נשכח כליל.

ויהיה ערב שבת קודש אחד. בדרכו למקווה. הלכה למולו אלמנה ובידיה עוף "אין לי עוף לשבת בבקשה תשחט לי את העוף הזה".

"סיימתי את כל השחיתות, בשעות הבוקר המוקדמות, עכשיו ממש אין לי זמן", השיב בהתנצלות רבתי, "אני טרוד מאד" והמשיך בדרכו, והתיק בידו - לטבול במקווה לכבוד שבת.

הוא שב מהמקווה הכין את שאר עניני הבית, השבת התקרבה. הוא יצא לבית הכנסת לאמירת שיר השירים וקבלת שבת, כדרכו, בדביקות.

התפלל מעריב ושב לביתו, שורר "שלום עליכם מלאכי השרת". התיישב ליד השולחן למזוג יין. ולפתע...

ולפתע ניתר ממקומו בצווחה: "הוי! הוי! אוי! אוי! ווי!". הוא נזכר בחלום. הבהלה שאחזה אותו היתה איומה, אהה! אהה! גנח ופרס את ידיו בחרדה, וי, וי, ונפל מתעלף. העירו אותו.

הוא אזר כוחות וביקש לבני ביתו: "מהרו לשלוח לאלמנה פלונית, מגש עם דגים, מגש עם בשר, כפי יכולתנו! אחריהם הלך גם הוא לפייס את האלמנה.

היא מחלה לו בלב שלם, וגם אכלה מהמטעמים ששלחו לה.

רוחו שבה אליו. שב לביתו קידש על היין בקול אדיר של התרגשות: "יום השישי ויכולו השמים והארץ!" דמעות של שמחה וקדושת שבת התערבבו יחד ונפלו לתוך הגביע. אח"כ סעד את סעודתו. בירך ברכת המזון בשמחה ובהודאה לה'. והלך לישון. בבוקר לא ניעור.

הוא השיב את נשמתו לבוראו. עם תיקון מעשהו.

בהלווייתו שהתקיימה במוצאי שבת, הילכה השמועה הנ"ל בין המלווים. ובספר שיצא לאור לעילוי נשמתו, הסכימו בניו לספר את המעשה כצורתו.

עלינו להתחזק עלינו לדעת. כי יש דין ויש דיין. אין מעשה שנאבד. כי על כל מעשה יביא האלוקים במשפט, אם טוב ואם רע. את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם.

ונזכה כולנו לכתיבה וחתימה טובה אמן.

(להגיד)

בדרך הדרוש

שמעתי, ולך ה' החסד וכו', כי בכל מצוה אנו עושים מצוה כפולה, ועושים רצונו בכפלים, למשל מניח תפילין ועושה רצונו ומקבל שחר או עושה עוד רצונו ית"ש שביכולתו להטיב לנו. וזו"ש אחת דיבר שתיים שמעתי, שכל מצוה הוא שתיים, ולך ה' החסד שאנו מתחסדים עמו כשמשלם לאיש כמעשהו. ויש לכון זה בדברי חז"ל [ר"ה יז]: בתחלה כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ולבסוף לך ה' החסד, והיינו בתחלה משלם לך שחר ולבסוף אחר ששילם לנו שחר מצוה אח"כ החסד שלו שהתחסדנו עמו, והארכתני עוד במק"א:

ומעתה אומר בפסוק שלפנינו, אחר הברכות דכתובים תחלה שנהיה בא"י ונראה נקמה בשונאיו והותירך ה' עוד בכל מעשה ידך בפרי בטןך לטובה, שלא יהיה לרעה ח"ו כמקבל שחר בעולם הזה, ואמר שאין זה שחר המצוה אלא שחר על שעשינו רצונו וראויים אנתנו לשכר בעה"ב. ויש לפרש המשנה [פאה א, א] אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעוה"ב, דהקרן קיימת לעולם הבא ופירותיהם בעולם הזה אלו הפירות ששכר משכר כנה"ל. וכל זה מפני שה' שש עליו להטיב לנו לאהבתנו אותנו כאב השש להטיב לבנו. ולכן אמר כי ישוב ה' לשוש עליו לטוב כאשר שש על אבותיך, ותקבל בעולם הזה רק פירות משכרך הצפון בעולם הבא וק"ל: (כתב סופר)

יודע שעתידיים לחטוא ואם כן מוכח תחית המתים מאהרן כנזכר לעיל: (חנוכת התורה)

הן בעודי חי עמכם היום מורים היתם עם ה' ואף כי אחרי מותי (לא, כז)

שמעתי מהרה"ג ר' אלכסנדר ברלין ששאל מה ק"ו הוא זה שייאמרו אחרי מותו, הרי גנמי (סנהדרין לו, א) איתא שכיני דר' זירא סמכו כל ימי חייו עליו שיבקש רחמים עליהם ואחר שמת אמרו מה יא עמנו מי יבקש עלינו והורו בתשובה. הרי אף שבחיי חיותו חטאו, שבו לאחר שמת, וא"כ שמה בני" נמי אחר מות משה שוב לא יחטאו ולא ימרו את פי ה' בגלל שמת משה ומי יבקש רחמים עליהם כמו שכיני דר' זירא. אלא הק"ו הוא מחטא העגל שכסבורים היו בני" כי משה מת ואף שבאמת היה חי וחטאו וא"כ ק"ו אחר מותו וזהו הן בעודי חי וגו'. (כרם חמד)

והותירך ה' אלקיך בכל מעשה ידך בפרי בטןך וכו' לטובה כי ישוב ה' לשוש עליו לטוב כאשר שש על אבותיך. (ל, ט)

בלי להאריך בדקדוקים אומר בקיצור ע"פ מה שפירש בהפלאה [פנ"י ראה, ד"ה כי אתם] שחר מצוה מצוה, כי ה' הפץ להטיב לנו, ואם אדם עושה רצונו וראוי לתשלום שחר ומשלם שכרו הטוב, על השכר עצמו מקבל שחר כי נעשה רצונו להטיב לבניו האהובים לו, והיינו שחר מצוה מצוה. וכתבתי במק"א בזה [עין להלן סוף ליקוטים מעניני תשובה ד"ה במדרש תהלים] לפרש הפסוק [תהילים סב, יב] אחת דיבר אלקים שתיים זו

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת וילך תשפ"ב שנה ט | גליון מס' 452

פתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

'בין כסה לעשור עדיף לשובה'

'אבינו מלכנו הפר עצת אויבינו'

עגית אמן גורמת שעצת אויבינו תופר, וגמולם ישוב בראשם. כפי שדרשו חכמים (תנ"א רבה י) על הפסוק (שופטים ה ב): "בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה" - "בזכות מי נפרע להם הקדוש ברוך הוא לישראל מאמות העולם? בזכות בני אדם שמשפיעים ומעריבים לבית הפגנט ולבית המדרש ועונים אמן..."

'אבינו מלכנו קרע רע גור דינינו'

במסכת שבת (ק"ט ב) מובא: "אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה אמן יהא שמה רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גור דינו". בזהר הקדוש נתנה הבטחה זו על כל עגית אמן, ולא דוקא על 'אמן' יהא שמה רבא, ספק מובא (תיקון ז מ א): "העונה אמן בכל כחו קורעין לו גור דין של שבעים שנה" (שומר אמינים' מאמר פתחו שערים א). הרי שאם נתמיד בעגית אמן, בודאי יקרעו מעלינו כל גזרות קשות ורעות.

'אבינו מלכנו כתבנו בספר חיים טובים'

אמרו חכמים (ברכות מז א): "כל המאריך באמן מאריך לו ימיו ושנותיו". מאמר זה המבטיח אריכות ימים למקפיד על עגית אמן הובא אף בתלמוד ירושלמי (ברכות ח ח) בתוספת תבה אחת ומיחדת: "העונה אמן מאריך לו ימיו ושנותיו בטובה". הרי שבעגית אמן זוכה האדם ל'חיים טובים'.

'אבינו מלכנו'

כתבנו בספר גאלה וישועה'

דרשו חכמים (מדרש תהלים לא) על הפסוק (תהלים לא כד): "אמונים נצר ה"; "אלו ישראל שאומרים ברוך מחיה המתים, ובאמונה עונים אמן - שמאמינים בכל כחם בקדוש ברוך הוא שמחיה המתים, ועדין לא בא תחית המתים. אומרים 'גואל ישראל' ועדין לא נגאלו, אומרים 'ברוך בונה ירושלים' ועדין לא נבנית. אמר הקדוש ברוך הוא: 'ישראל לא נגאלו אלא לשעה וחזרו ונשתעבדו, והם מאמינים בי שאני עתיד לגואלם. הוי אמונים נצר ה" - מאמינים ועונים אמן, נוצר ה". הרי שבזכות עגית אמן באמונה נזכה לגאלה וישועה.

'אבינו מלכנו'

כתבנו בספר פרנסה וכלכלה'

דברים נפלאים על העבדה שכל השפע בעולם משפע בזכות אמן, כתב השל"ה הקדוש (מס' תמיד אות פ) וזה לשונו: "מי שמכון לכל ברכה וברכה היוצאת מפי המברך ועונה אמן בכונה כדניו, גורם למעלה קדשה הרבה מאד, ומשפיע

רוח טהרה אופפת כל יהודי בימים שבין כסה לעשור. תחלתה של שנה חדשה, כאשר אורח התחדשות חופפת על כל באי עולם, היא הזדמנות מיחדת לכל אדם להתחדש בעבודת ה' ולהוציא אל הפועל רצונות וחסופי קדש שעד כה היו חבויים בלבו.

בתקופה שבה כל ישותנו זועקת: "רצוננו לעשות רצונך!" - בין מעמד ההמלכה שקימנו בראש השנה לעמידתנו לפני יתברך ביום הכפורים כמלאכי מרום צחים מחטא וזכים מעון - נתנו לנו 'עשרת ימי תשובה', שבהם ידו יתברך פשוטה לקבל תשובתנו באהבה, ועיניו צופיות ברחמים לראותנו מיטיבים דרכינו.

אין זמן טוב יותר לערף חשבון נפש על קלות פחמורות ולהתמודד עם השאלה המהותית והנוקבת: האם אכן מקפידים אנו על קיום המצוות כלן בכל לב ונפש?

גאון פוסקי הדורות, רבנו הרמב"ם, נתן משקל גדול דוקא למצוות הנראות כקלות בעיני בני האדם, כאשר בין עשרים וארבעת הדברים המעכבים את התשובה שמהם בפ"ד מהלכות תשובה, מנה: "חמשה דברים [אשר] העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן, לפי שהם דברים קלים בעיני רב האדם ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא..."

נקדה זו נוגעת במיוחד למצוה החביבה - מצות עגית אמן - אשר כל מבקש אמת שעינו וברו על אודותיה בספרי רבותינו, הבין במהרה כי מדבר באוצר בלום, אשר למרות יקרתו, הוא מזמן בפני כל אדם. במאמץ קל יוכל לאסוף אל חיקו 'הלומי אמינים' רב, אשר באמצעות עגיתו יתרבו זכיותיו ויגדל שָׁכרו בזה ובבא.

אף העבדה שכל מהותה של מצות אמן היא המלכת הבורא, כפי שאמרו חכמים (שבת ק"ט ב): "מאי אמן - א-ל מלך נאמן", מקשרת במיוחד בינה לבין הימים הקדושים שאנו מצויים בתוכם.

אם כן אפוא, אין מתאימים יותר מימים אלו כדי להציג בפני הקוראים ולו מעט מהעשר העצום המצוי בספרים על מצות עגית אמן. בשורות הבאות אביא מקצת מדברי רבותינו בענין, בדגש על דברים שיש בהם הקשר מיוחד לבקשות השגורות בפינו בימים אלו - בקשות 'אבינו מלכנו'. תקנתנו שהדברים יפעלו את פעלתם והלבבות יתעוררו באמצעותם להבין ולהשכיל בשגב גדלתה וקדשתה של עגית אמן.

שפע רב טוב לכל העולמות, כי הוא פותח המקור העליון מקור מים חיים, כמו שפותח המעין להשקות לכל הצריכים השקאה..."

'אבינו מלכנו כתבנו בספר זכיות'

זכיות! מי הוא זה אשר לא יבקש להרבות בזכיות בימים אלו! מסתבר כי בימים אלו, כמו בכל ימות השנה בידינו להרבות זכיות בנקל; ולא סתם זכיות - זכיות של אמן אשר אין גדול לפני ה' מהן, כמאמר חכמים (דב"ר ז א): "אין גדול לפני הקדוש ברוך הוא יותר מאמן שישאל עונים".

יהודי יקר! רבבות אמינים פזורות סביבנו ובידינו לאוספן בקלות רבה. מחר בבקר בהכנסה לבית הכנסת פקח נא עיניך והתבונן; כמדוי בקור עומדים סביבך יהודים האומרים את ברכות השחר. מדוע שלא תטה אף אתה אונק לשמע את הברכות, ולכל הפחות מהעומד לצדך? בהשקעה קלה ביותר תוכל להוסיף ולהטות את כף זכיותך באמינים רבות המצויות לה בקלות.

אם לא די בכך, הרי שבפעם העבדה שהעזת לגשת לחברך ולבקש ממנו לומר בפניך את ברכותיו, גרמת לחאק בקרב מעגל סובבך. בעקבותיה יתעוררו אף אחרים לזכות בכך, ואין משמעות גדולה מאז לבקשת 'שיברו זכיותינו', שהלא כמה אמינים יאמרו בזכותך במשך השנים הבאות, ואין לדבר סוף!

'אבינו מלכנו'

פתח שערי שמים לתפלתנו'

זההר הקדוש בפרשת השבוע, פרשת וילך (רפח ב), מגלה שעגית אמן היא הפותחת שערי תפלה, ואלו דבריו: "כאשר ישראל נזהרים לענות אמן פראוי, הקול מכריז בכל העולמות: 'פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמינים' (ישעיה כו ב) - אל תקרי 'אמינים' אלא 'אמינים'; 'פתחו שערים' - כשם שישאל פתחו שערי הברכות, כך פתחו בפניהם שערי תפלה, ותתקבל תפלתם".

אם נקפיד כלנו על עגית אמן פראוי, נזכה שיקרא עלינו הפסוק: "גוי צדיק שמר אמינים", ומתוך כך נזכה להחתם בספרן של צדיקים גמורים לשנה טובה ומתקה. אמן.

בקריאת 'תהא שנת פתיחת גן עדן' ובברפת 'תחל שנה וברכותיה', יעקב דב מרמורשטיין.

ונבשו אותה ויעש - נורא וקדוש

לא ידעתי להשית עצות בנפשי. הן כל ימי, עד לאותו מקרה, הצלחתי לשמור על הנהגתי בצד תקף, וחדרתי למחשבה שאאלץ לוותר על כך בפעם הזו. מלבי בקעה כמאליה תפלה שאזכה גם הפעם לקיים את מנהגי, ושחלילה לא יבא מלאך פגום מחמת ברכת, ובחסדי שמים תפלתי נשמעה.

לפתע שמעתי רחש מבין השיחים שסביבי. הפנתי ראשי לכוון מקור הרחש והפתעתי לראות כיצד ממעבה עצי היער יוצאים שני אנשים בעלי מראה משונה ונורא הוד. האנשים התקרבו לעברי בלא אמר ודברים ונעמדו לצדי. כיון שפך, ברכתי מד את הברכה בחיל וברעדה, ואותם אנשים ענו אחרי אמן במתיקות ובהתלהבות בלתי מצויה. בקשתי להודות להם, אלא שבטורם הספקתי לעשות זאת, נעלמו השנים מעיני כלא היו.

למשך דקות ארוכות עמדתי שם נרעש ונפחד. הבנתי כי מיכאל וגבריאל - מלאכי אלקים - הם שנשלחו אלי מן השמים לענות אמן אחר ברכת, אחר שמשמים חפצו שאתמיד בהנהגת הקדש שהרגלתי בה. למותר לצין כי אותו עגלון גם ופוזז לא ראה לא בבואם ולא בצאתם, ומיד לאחר מכן עליתי על העגלה ונסענו לחיים ולשלום.

באותו מעמד עלה בדעתי לדרש את לשון הכתוב באיוב (כג יג): 'והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש', פסוק המזכר בפיו בתפלות ראש השנה בתוספת המלים: 'נורא וקדוש', וכך בארתי את לשון הכתוב:

כידוע, ענית אמן משלימה את דברי המברך. הכל חפצים להשלים את ברכתם בענית אמן, ומה יעשה אדם שנאלץ לברך בבדידות, בביתו או בדרך למחוז חפצו, ואין מי שישלים את ברכתו בענית אמן? על כך משיב הכתוב: 'והוא באחד' - כאשר האדם נאלץ לברך ביחידות, 'ומי ישיבנו' - ואין מי שיענה אחריו אמן, אזי אם ונפשו אותה' - אם הוא משתוקק שברכתו תשלם בענית אמן, כי אז ויעש - נורא וקדוש' - יש בידו להויל נוראות בכך שישלחו לו מלאך מן השמים, שיענה אמן להשלים את ברכתו.

בהמשך הדרך גמנתי מעט על מושב העגלה, ומן השמים התגלה לי בחלום כי פה פנתי בפרושי, ואכן היו אלו מלאכי אלקים אשר נשלחו אלי מן השמים לענות אמן אחר ברכתי."

אהל יצחק [לרמ"ו וואלדן] עמ' לו

של הרב הנערץ. בעצומה של שעה קדושה זו הפנה הרבי הקדוש את פניו לעברם של תלמידיו ואמר להם:

"ברצוני לספר לכם ספור מפלא שארע עמי. הספור התרחש לפני שנים רבות, ומאז התרחשותו היו כמה הזדמנויות שבהן חפצתי לספרו לכם. אולם, יראתי פן חלילה תקצר דעתכם ותטילו בלבכם ספק בדבר התרחשותו, ובכך נמצאתי מכשיל אתכם במקום להביא לכם תועלת. עתה, כאשר הנני חש כי קצי קרוב חפץ אני לספר לפניכם דברים פהגותם, למען תקחו מן ספור ותלמדו כי כאשר אדם מוסר נפשו ורוצה בכל מאווד לקיים מצוה, מבטח לו כי משמים יסיעו בידו להשלים את רצונו."

המשיך רבי שמעלקא וספר לתלמידיו:

"בדאי יודעים ומפירים אתם את ההנהגה שבה נוהרתי מאז ומקדם ועד עצם היום הזה, שלא לברך ברכה מבלי שלצדי יעמד יהודי שיוכל לענות אמן אחר ברכת. וכך הטעמתי את מנהגי לפניכם לא פעם, כי מפל ברכה נבוא מלאך, ואולם צורתו אינה נשלמת אלא באמן שנענית אחריה. לפיכך מקפיד אני שברכותי תענינה באמן כדי שהמלאך שנוברא מהן יבא בשלמות.

באחד הימים התבקשתי על ידי בעל בית עשיר מאחת העירות הסמוכות לעיר מגורי לשמש סנדק בברית מילה שערך לבנו. ביום המיעד נשלחה לביתי על ידי אבי הבן כרפיה רתומה לסוסים אבירים כדי להובילני למקום הברית. הכרפיה הייתה נהוגה בידי עגלון שאמנם היה יהודי, אך סבר פניו, ושיגו ושיחו העידו כי הוא איש גם והמוני, רחוק מתורה וחסידות.

באמצע הדרך, כאשר עצרנו למנוחה קלה, הצרתי לברך ברכת אשר יצר. בחסדי שמים הזדמן לי מעני מים שבו יכלתי לרחץ את ידי טרם הברכה. אולם, כאשר פנהגתי מאז ומקדם בקשתי לברך את הברכה לפני העגלון היהודי,

כדי שהוא יענה אחריו אמן, הבנתי עד מהרה כי כה ריק ופוזז היה האיש, עד שלא היה מקום לצרפו לשום דבר שבקדשה.

הימים - ימים שלאחר הפסח תקל"ח, המקום - מעון קדשו של הרבי הגאון הקדוש ר' שמעלקא מינקלשבורג ז"ע. מוטל היה הרבי בחלשה על גבי מטתו, כשהוא מודע לכך שאלו הם ימיו האחרונים. סביבו עמדו כגון עגולה רבים מבני ביתו ומתלמידיו הדגולים, ורוח אלקים חפפה עליהם.

בשעה ש'צר אלקים טרם יכבה' היו אזניהם של הסובבים את מטת הרבי כרויות לרוחה. פה קדשו של רבם הגדול לא פסק מלרחש בדברי תורה, תוך

באחד הימים התבקשתי על ידי בעל בית עשיר מאחת העירות שסבבו את עיר מגורי לשמש סנדק בברית מילה שערך לבנו. ביום המיעד שלח אבי הבן לביתי עגלה רתומה לסוסים אבירים ונהוגה בידי עגלון יהודי, איש גם והמוני, שתקחני למחוז חפצי.

שבין לבין הוא מוסר הליכות חיים וארחות מוסר, מגלה טפח מגולות ומכסה טפחים מ'סתרות', והם לא אוו להפסיד ולו הנה קדש אחד מדברותיו

אמונים גשו לנצח אים

במסכת ברכות (ג ג) אמרו חכמים: "רבי יוסי אומר: גדול העונה אמן יותר מן המברך". אמר לו רבי נחוראי: השמים [לשון שבועה]! כך הוא. דע, שהרי גולרים מתגרים במלחמה, וגבורים נוצחים". ומפרש המחורש"א (שם) שבענית האמן נבראים מלאכים גבורים "לנצח המלחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משיחית".

ההגלה תתקיים א"ה ביום ראשון ה' בחשוון תשפ"ג. הזוכים יקבלו הודעה ושמעותיהם פרסמו במוקד 'דרך אמונה' שלושה 3.

אברך יקר!
בזכות חזק ענית אמן בקרב מתפללי בית מדרשך, יפתם פי המקטרגים והמשטינים, ויזכו כל בית ישראל להחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום.
המקפידים על כללי מיזם 'דרך אמונה' במהלך חדש תשרי, זכאים להשתתף בהגלה על 10 מלגות בסך \$ 500 כל אחת.

מוקד 'דרך אמונה'
03-91-7-91-91

שלושה 1 - שמיעת כללי המיזם | שלושה 2 - הרשמה להשתתפות בהגלה, בין השעות 20:00-22:00 | שלושה 3 - שמיעת שמות הזוכים

הרפיון – שרש הכשלו

"חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלקיך הוא ההלך עמך לא ירפך ולא יעזבך" (לא ו)

את המלים "לא ירפך ולא יעזבך" פרש רש"י: "לא יתן לך רפיון להיות נעזב ממנו".

באור נפלא בדברי רש"י אמר בעל המנחת אלעזר' ממונקטש:

כאשר נחלה האדם והוא משליך יתנועע על הרופא, אם הרופא מיאש ממצבו יתכן שעבדה זו תחרץ את גורלו, שכן תחזיתו הקודרת של הרופא גורמת שבטחונו יתרופף וכחותיו יחלשו עד לסוף הבלתי נמנע. אך מי שאינו שות לבו לדברי הרופא, ותחת זאת מתחזק באמונה שביד ה' לרפאותו מכל מצב, ממילא ספוי החלמתו גדלים מאד.

לכך כון רש"י בפרושו: כאשר תבוא עליך צרה "לא יתן לך רפיון", שיגרם לך "להיות נעזב ממנו", אלא: "חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלקיך הוא ההלך עמך...", וכך תחלצו מהצרה (אמרי דבש' [לרד"ב שווארץ] עמ' קמט)

מחילת עוונות בזכות הטף

"הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת" (לא יב)

תמהה הגמרא (חגיגה ג א): "אנשים באים ללמד, נשים באות לשמע", אך "טף למה באין?" ומתראת: "לתן שכר למביאי ה'".

אם רצון הבורא להעניק לנו שכר, מדוע בחר דוקא בדרך זו?

באר רבי שלמה אפרים מלוונטשיץ, רבה של פראג:

עקר מטרתה של מצות הקהל הוא לעורר את העם לשוב בתשובה, ולכן היה המלך קורא בפניהם את חמשת דברים שרבו דברי תוכחות וכבושין. כאשר ישראל שבים בתשובה ומרבים בתחנונים שימחלו עוונותיהם, מוסיפים הם ומבקשים שצאף אם אינם ראויים למחילה, תעמד להם זכות עולליהם שלא חטאו, וכפי שאומרים בתפלת 'אבינו מלכנו': "חמול עלינו ועל עוללינו וטפנו". משום כך צותה התורה להביא אף את הטף למעמד הקהל, כדי שפך יוכלו לבקש: "עשה למען טף אלו המובאים בית ה'". נמצא שעצם הבאתם היא השכר הנתן למביאייהם, שתשובתם תתקבל בזכותם (פלי קר').

קללת הסתר הפנים

"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים" (לא ח)

מדוע כפלה התורה "הסתר אסתיר"?

באר הגאון מוילנא: כאשר פוקדת צרה את האדם, אם הוא מבין שצרה זו באה עליו

בגזרת שמים, ומתוך כך ישוב אל ה' ויתחזק בתפלה לפניו - יושע. אך אם חלילה יחשב כי צרה זו באה אליו מדרך הטבע ולא בהשגחה, ומתוך כך ימנע מתשובה ותפלה, לא יוכל להמלט מהרעה. זוהי משמעותם של 'החטאים המעכבים את התשובה' (ראה רמב"ם תשובה פרק ז), שהחוטא בהם נענש בכך שהקדוש ברוך הוא מסתיר ממנו את הידיעה שהעונש בא אליו מידו יתברך, וממילא הוא תולה זאת בפגע הטבע ואינו שוב בתשובה.

זהו שפפל הכתוב: "ואנכי הסתר" - אעלים מידיעתם כי הצרות באו עליהם, משום

'מאה ברכות' מגנות מקללות

"והיה כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפיו זרעו" (לא כא)

במסכת חגיגה (ה א) מובא: שפשהיה רבי יוחנן מגיע לפסוק זה היה בוכה ואומר: "עבד שרבו ממציא לו רעות וצרות, [האם] תקנה יש לו [לעבד]?" ויש להבין, הלא בפרשת פי תבא נכתבו צ"ח קללות קשות ביותר, ומדוע לא בכה עד שהגיע לפסוק זה?

פרש רבי יעקב יהושע פרומן מלוודו:

בתחלת הענין (לא טז) נאמר: "וקם העם הזה וזנה", ופרש 'בעל הטורים': "תגין על הקו"ף - לומר שימאסו בק' ברכות". מדבריו משמע שעד כה הגנה על ישראל זכות מאה הברכות, וכפי שכתב הרוקח (סי"ט) שמוצות 'מאה ברכות' נועדה להציל את ישראל ממאה קללות; תשעים ושמונה הכתובות בפרשת פי תבא, ושנים נוספות שנומזו בפסוק (דברים כח טא): "גם כל חלי וכל מכה". אולם עתה, לאחר שפאסו במאה הברכות בכה רבי יוחנן על כך ששוב לא תהיה להם זכות שתגן עליהם (נחלת יעקב: הושע').

ש"אסתיר פני ביום ההוא". כיון שפך יתלו הם את רעתם בפגעי הטבע וימנעו מלשוב ולהתפלל, וממילא לא יושעו (דברי אליהו).

מפני מה איננו מברכים על כתיבת ספר תורה?

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדוה את בני ישראל שימיהם בפניהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל" (לא ט)

בפסוק זה הצטוינו על המצוה האחרונה בתרי"ג המצוות - מצות כתיבת ספר תורה (ראה ספר החנוך תרי"ג). יש לברר מדוע לא

תקנו חכמים ברכה על קיום מצוה זו כפי שתקנו לשאר מצוות?

כמה באורים נאמרו לכך:

א. המרדכי (מנחות סי' תתקמט) פרש שמצוה זו אינה דומה למצוות שתקנו לברך עליהן, לפי שאפשר לקיימה על ידי שליח, בכך שישכר סופר סת"ם שיכתב ספר תורה בעבורו, לפיכך לא תקנו לברך על קיימה.

ב. מהר"ר בירב (שו"ת, סי' סב) באר זאת על פי הכלל המבאר בגמרא (מנחות מב ב) שאין מברכים על מצוה הנעשית כהקדמה והכנה למצוה אחרת (ראה רמב"ם ברכות יא ח). כיון שמצוה זו אינה מסתיימת בכתיבת ספר התורה אלא בקריאה בו, וכמפורש בצווי שנוצטוה המלך לכתב ספר תורה (דברים יז ט): "והייתה עמו וקרא בו כל ימי חייו", לפיכך אין מברכים עליה.

ג. החתם סופר (שו"ת, או"ח נב) הסביר: כיום אין ביכולתנו לודא שאנו מקיימים מצוה זו בשלמות, שהלא כבר אמרו חכמים (קדושין ל א) כי איננו בקיאים לדעת אלו מלים בתורה צריכות להכתב בכתיב מלא ואלו בכתיב חסר. וכיון שספר תורה שחסרה בו אפלו אות אחת אינו נחשב ספר תורה (מנחות לא א), יתכן שלא קיימנו מצוה זו כדבעי, ולכך איננו מברכים עליה.

אלא שתמה הישדי חמד' (ח"ד מע' ברכות א טז): אם אכן יש לחשש שאין לספר התורה שבדינו דין 'ספר תורה', כיצד יכולים העולים לתורה לברך על קריאתו?

תרוץ הפני מנחם' כי יש לחלק בין ברפת העולה לתורה לברפת המצוה; העולה לתורה אינו מברך על 'ספר התורה' אלא על קיום תקנת חכמים לקרא בתורה בזמנים שקבעו, ולענין זה אין חלוק בין אם נכתבו המלים בכתיב מלא או חסר, אם משמעותן אינה משתנה (ראה רמ"א או"ח קמג ד) שהלא סוף כל סוף תקנתם מתקיימת. ואולם ברפת המצוה נאמרת על כתיבת 'ספר תורה', ולכך אין לברכה אלא על ספר שנכתב כתקנו (תורתך שעשעי' ו'לף).

ד. טעם נוסף הביא החתם סופר' (שם) בשם רב אהד', כי הסבה שאין מברכים על מצוה זו היא לפי שיש חשש שמא היא לא תתקיים בפוף. כתיבת ספר תורה נמשכת על פני זמן רב, ואם יברכו בתחלתה, יתכן שמשפכה כלשהי לא יזכו להשלימה, ונמצאת ברפת הכותב נאמרת לבטלה.

ה. בפסר 'מקור הברכה' (עמ' יח) פרש זאת על פי דברי האור זרועי' (ח"א סי' קמ) שהסבה שאין מברכים 'ברפת המצוה' על שתיית ארבע כוסות בליל הסדר היא לפי שאין מברכים על מצוה שאינה נשלמת בפעם אחת. אף מצות כתיבת ספר תורה מתפרשת על פני תקופה ארכה, משום כך אין לברך עליה.

אמן בקול רם

רבי שלמה אבן וירגא ממגורשי ספרד, הביא בספרו 'שבט יהודה' תאור קדום שתאר 'ירושוריש איש רומי', על אודות מעמד הליכתו של הכהן הגדול מביתו לבית המקדש לקראת עבודת יום הכפורים. בין הדברים מתאר שם: "ובהגיעם לפתח הר הבית, היו מתפללים שם על קיום מלכי בית דוד, ואחרי זה על הכהנים ועל המקדש, והיה הקול כל כך חזק מרובי העם בענותם אמן עד שהעופות הפורחים היו נופלים לארץ..." ('שבט יהודה' [מהד' לוי-אפשטיין] עמ' קג).

ארבע פעמים אמן

בתשובות ונהגות' (ח"ד אורח סי' קנג) כתב שביום הכפורים שחסרות ברכות רבות כדי להשלים למקסת 'מאה ברכות', יכול אדם לצאת ידי חובת 'מאה ברכות', בכך שישמע מחברו 'ברכות השחר' ויענה אחריהן אמן, ובתנאי שחברו יכון להוציא [אף על פי שכבר ברך בעצמו] והוא יכון לצאת. ומוסיף: "וראיתי בשם האדמו"ר הקדוש רבי אהרן רוקח מבבלזא ששמע ביום הכפורים ארבע פעמים ברכות השחר וענה אמן, ושמעתי שהפליג והחמיר בזה".

למערכת 'וכל מאמינים',

בעלון פרשת ואתחנן הבאתם שהגאון רבי יוסף שטיינהרט מפירדא בעל ה'זכרון יוסף', בדרשתו לשבת תשובה, הוכיח מן שפנו חכמים (ברכות נג ב) את עגית אמן כ'גבורים הנוצחין', שאף שגם מאמירת ברכה נברא מלאך טוב, אין בכחו של אותו מלאך להתמודד עם המקטרגים. אך המלאך שנוצר מעגית אמן הוא 'תקוף וגבור שבכחו לנצח המקטרגים'.

חשבתי שנתן למצא לכך רמז בתבת אמן עצמה שהיא ראשי תבות: 'נברא מלאך אמיץ'. יתכן אף שמשום כך אף שמפל מצוה נברא מלאך, דוקא מצות אמן היא בגימטריה 'מלאך', ללמדך שהמלאך שנוברא מעגית אמן הוא מלאך מיוחד שמסייע לאדם כנגד המקטרגים. אף הפסוק, שאותו אנו אומרים בתפלת מוסף של יום הכפורים: "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו" (איוב לג כג), מרמז על המלאך של אמן. המלה 'מליץ' מסתיימת באות צ', ואלו המלה "אחד" מתחילה באות א', יחד מצטרפות האותיות לצ"א - בגימטריה אמן.

ישר כח על המפעל הנהדר ועל הפעילות המיוחדת, אפרים לונגר - ירושלים.

נתן לשלח מכתבים לפקס שמספרו 08-9746102
ia לכתבת המייל: 9139191@gmail.com

אמן וברכות במשנת בעל ההלולא

צדיק באמונתו

מעלת מצות 'מאה ברכות'

בתורה נאמר (דברים י יב-ג): "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולא הבה אתו...; לשמר את מצות ה' ואת חקתיו אשר אנכי מצוה היום לטוב לך". תמה רבנו: מלשון הכתוב "כי אם" משמע שהקדוש ברוך הוא שואל מן האדם מצוה שקל לקיימה ואינה דורשת כל מאמץ, אולם מייד לאחר מכן מפרטת התורה צוויים הכוללים את קיום כל התורה כלה, והדברים טעונים באור.

ופרש: חכמים (מנחות מג ב) דרשו מהפסוק שלפנינו סמך לחובת האדם לברך מאה ברכות מדי יום, בדורשים: "אל תקרי 'מה' - אלא 'מאה'" מצות 'מאה ברכות' היא מצוה שקל לקיימה בדרך כלה, לפי שהמתפלל שלוש תפלות ביום ומברך ברכות הנהנין כהלכה, יגיע ללא קשי למגן זה. המצוות המנויות בהמשך לא נכתבו באופן של צווי, אלא כתבתן התורה כדי ללמדנו שכה גדולה מעלתה של מצות 'מאה ברכות', שקל המקפיד לברכן מדי יום מעלה עליו הפתוב כאלו עובד את בוראו מיראה ומאהבה ומקיים את כל מצוות התורה וחקיה ('צור המור' שם).

מעלת עגית אמן

על הפסוק (במדבר ה לא): "ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את עונה", הקשה רבנו: הלא פסוק זה מדבר על אשה שלא נטמאה (ראה במדבר ט כז) ואיזה עון עליה לשאת?

ובאר: חטאה האשה בכך שענתה 'אמן' בגלוי הראש, כפבאר לעיל (פס' כב) שהאשה אמרה "אמן אמן", אחר שגלו את ראשה, כנאמר (פס' יח): "ופרע את ראש האשה".

הפעם שהחמירה התורה כל כך באסור זה, הוא משום שאמן היא בגימטריה שמות הוי"ה ואדנות, והרי הלכה היא (ראה שו"ע ארח חיים צא ג) שאסור להזכיר שם שמים בראש מגלה, ואם כן אסור אף לענות אמן בראש מגלה ('צור המור' שם).

ה'צור המור' ט' בתשרי רס"ט

רבי אברהם בן רבי יעקב סבע שגולד ופעל בקסטיליה שבספרד, היה מגדולי הדור בתקופה שלפני גרוש ספרד. עם גרוש ספרד נודד לפורטוגל, אולם אף בה לא הניח לו. הוא נאסר וענה בעוון דבקותו בתורת ישראל, ולבסוף הצליח להמלט לעיר פאס שבמרוקו.

שער הכניסה לבית הקברות היהודי בבורנה

בהקדמתו לספרו 'אשכול הכפר' הוא מקונן על חבריו ועל בניו שאבדו: "באו אלי אנשים יהודים ואמרו לי, שמי שימצא עמו ספר, אחת דתו להמית. ומיד הלכתי וטמנתי אותם תחת עץ זית אחד, וקראתי לו 'אלון בכות', לפי ששם קברתי כל מחמד עיני - פראש התורה והמצוה, הנחמדים מזהב ומפז רב, לפי שבהם הייתי מתנחם על שני בני שהיו קירות לבי, שלקחום בעל כרחם להמיר דתם".

בשבתו בפאס שב וכתב מחדש את פראשו לתורה שחבר בדרך הדרוש והקבלה - 'צור המור', וכן את חבורו 'אשכול הכפר' על מגלות רות ואסתר. אף על פי שחברם מחדש הוא כותב (שם): "וידע אני שהעקר חסר מן הספר ממה שהיה כתוב בראשונה". נכדתו, בת בנו רבי יצחק, נשאה למרן הבית יוסף זצ"ל.

את שעת פטירתו מתאר החיד"א (שם הגדולים) מערכה א אות פא): בעודו מפליג באניה התרחשה לפתע סערה אימה שאימה להטביע את הספינה על יושביה. בהכירו בגדלותו התחנן רב החובל לפני רבנו שיתפלל שינחם הים מעפפו. רבנו נאות, אף התנה זאת בהתחייבות שאם יסתלק מן העולם בעודו על הספינה, לא ישליכוהו לים, אלא יביאוהו לקבריה באחת מקהלות ישראל. רב החובל התחייב, רבנו התפלל והסערה שככה בארץ פלא.

יומים לאחר מכן, בעצומה של ההפלה, השיב רבנו נשמתו ליוצרו ובערב יום הכפורים, ט' בתשרי רס"ט. רב החובל קיים את הבטחתו והסית את הספינה ממסלולה לעבר העיר הקרובה ביותר - העיר רונה שבאסטיליה. בני קהלת רונה הביאוהו לקבריה בבית הקברות שבועים בכבוד גדול.

פרשת וילך (שובה)

ללמד תורה לתלמידים

ללמד בטוב טעם ובסבלנות עד שיהיו הדברים ברורים ורהוטים בפי התלמידים!

נלמד מהפסוק: "ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם" (פרק לא-יט)

ודרשו חז"ל: מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו? שנאמר "ולמדה את בני ישראל" ומנין עד שתהא סדורה בפיהם? שנאמר "שימה בפיהם" (עירובין נד:) וכתב הרמב"ם (פ"ד מתלמוד תורה ה"ד): "הרב שלימד ולא הבינו התלמידים כראוי, מפני עומק הסוגיא, או מפני שהיתה דעתם קצרה, לא יכעוס עליהם ולא ירגז, אלא חוזר ושונה הדבר אפילו כמה פעמים עד שיבינו עומק ההלכה.

רבינו הגרא"מ שך זצ"ל היה רגיל לומר: "הדרגה הנבונה ביותר היא להעמיד תלמידים!" והיה מציין את מה שכתב **בעל הפרי מגדים** בהקדמתו, על מעלת המלמדים: "מהם זוכים להרביץ תורה ברבים עם תלמידים, ומגדיים נעשו תישיש ותרב הדעת. ויש אשר לא זכו לזה, מצאו עיצה לנפשם שכותבים בעט ברזל ועופרת ושמעתייהו מבדרים בעלמא".

ובהמשך הוסיף וכתב: "ואני הדל והצעיר יוסף מלמד תינוקות הייתי בק"ק לבוב והעמדת מעט תלמידים, תלמידי חכמים חשובים. ושוב חתם בסוף ההקדמה "הצעיר יוסף מקרי דרדקי מלבוב, עבד נאמן למלמדי הזמן". הרי מוכח שראה כל מעלתו כ"מלמד תינוקות" ו"מלמד דרדקי". וחשב שעיקר זכותו בהעמדת תלמידים.

והוסיף הרב שך: למען האמת אין אנו צריכים לכך, שהרי על הקב"ה אומרים "המלמד תורה לעמו ישראל", ואם כך נאמר על הבורא ית"ש, וזהו השבח הגדול שבו תיקנו חכמים לשבח, קל וחומר שעלינו לדבוק במידותיו ולהיות בבחינת ה"מלמד תורה", כל אחד ואחד כפי יכולתו.

לדעת הגרא"א דסלר זצ"ל (במכתב מאליהו), מי ששאפתו ללמד באה מתוך מדרגה פנימית של חסד, הרי בשבילו ככל שיהיו התלמידים קטנים יותר וחלשים בלימוד, כן יגדל ערך החסד ותגדל דביקותו בקונו. אך מי שחסר לו בפנימיות, ובשאפתו ללמד, מעורב גם "שלא לשמה" כמו כבוד וכדומה, הרי אז ככל שהתלמידים גדולים יותר, עדיף יותר, כי הוא יבנה מהתלמידים, וגם זכותם תסייע לו.

כידוע, בסיום ברכת התורה "לעסוק בדברי תורה", מוסיפים בקשה מיוחדת: "והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפינו... ונהיה אנחנו וצאצאינו... כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה..."

תמה על כך **הגר"ש פינקוס** זצ"ל (בתפא"ש): מדוע לא מוסיפים הוספה כזו בכל ברכת המצוות כגון "יהי רצון שיהיו מצוותיך מתוקות בפנינו" שהרי את הפסוק "חכו מחמדים וכולו ממתקים" דרשו חז"ל על המצוות, ומדוע תיקנו חז"ל לומר נוסח כזה רק בברכת התורה?

מבאר הרב פינקוס פשרו של דבר, כי עיקר תפקיד המלמד הוא להקנות לילד את החשק ואת ההרגשה שהתורה היא דבר מתוק. טמון בה אור. והרי ידוע המנהג המובא **בקדמונים** שכאשר מכניסים ילד ל"חידר", מורחים על האותיות הקדושות דבש, כדי שהילד ירגיש "דבש וחלב תחת לשונך". אם הילד לא ירגיש שהתורה היא בבחינת "דבש" לא עשינו דבר!

כדי להקנות לילד אהבה לחומר הנלמד, חייב גם המלמד בעצמו לאהוב ולחיות את הדברים. אם המלמד אינו אוהב אהבת נפש את דף הגמרא או את הפסוק מהחומש אותו הוא מלמד, הוא אינו יכול להעביר לילד את תחושת הערבות והמתיקות.

"הסביר בסבלנות, בהטעמה ובנחת..."

סיפר רבי בן ציון ידלר זצ"ל על המהרי"ל דיסקין זצ"ל: בצעירותי קבענו ללמוד עם חבר בספר "חפץ חיים". יום אחד כאשר למדנו והגענו לסוגיית דיבור לשוה"ר "באפי תלתא" נתקשינו מאוד בהבנת הדברים. החלטנו לעלות לביתו של המהרי"ל דיסקין כדי שיבהיר לנו את הענין.

כשכנסנו, קרבנו המהרי"ל בסבר פנים יפות. הוא הושיב אתנו לידו והסביר לנו בסבלנות, בהטעמה ובנחת את פשט הדברים בהם נתקשינו ולא נתקררה דעתו עד שלמד עמנו את כל הפרק, והכיר שירדנו לעומק הענין כדבעי.

בטוב ירושלים

תלמידים כבנים...

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל אהב את תלמידיו באהבת נפש, כמו אב שאוהב את בנו. הוא דאג לבריאותם של התלמידים, שמח בשמחתו וכאב את כאבו של כל תלמיד ותלמיד, ומה מאד היה שרוי בעצב כאשר שמע פעם על שני תלמידים שסרו מן הדרך הישר, עד שלא היה מסוגל למסור שיעור באותו יום...

פעם התארס תלמיד צעיר ולא היו לו חברים רבים שישתתפו במסיבת האירוסין. נסע רבי בן ציון עם עוד תלמיד. הציבור היה עממי והמוני ולא היה עם מי לשוחח שם. אעפ"כ ישב שם רבי בן ציון זמן רב, שר שירים ודרש באריכות.

בדרך חזר שאל התלמיד את רבו: היאך יכול ראש הישיבה לשהות זמן כה רב בחברה כה פשוטה?

השיב לו רבן ציון בתמיחה: "בן מתארס, וכי אביו לא ישתתף במסיבת האירוסין, משום שיש לו ביקורת על רמת המשתתפים במסיבה!?"

ופעם התבטא רבי בן ציון: "אין יום בו איני מעביר לנגד עיניו את כל התלמידים, היאך מצב כל אחד ואחד ברוחניות ובגשמיות מכל הבחינות!"

הלמות עמלים

באהבה ובמסירות אין קץ...

הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל היה יוצא מגדרו כדי לסייע ולהעלות תלמידים על דרך המלך. פעם הובא לפניו בחור שהיה צריך לחזקו. בחור זה לא היה מתלמידי בשיבה. האפשרות לחזקו היתה בכך שיקבע עמו לימוד באופן אישי...

הישב רבי מיכל יהודה, איזה זמן יכול להקדיש עבורו ולא מצא זמן פנוי, עד שאמר: "יש לי חצי שעה ביום לכתיבת ספרי "מנחת יהודה". את הזמן הזה אתן עבור הלימוד עם הבחור!"

בפינקס קבלותיו היה כתוב: "לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך על ידי התעסקות בתלמידים". ואכן הכל הרגישו כי תלמידי חקוקים על לוח לבו ונשא אותם באהבה ובמסירות אין קץ, מעולם לא משך ידו ולא התייאש משום תלמיד.

מעשה שביקש המשגיח בשיבה מרבי מיכל יהודה שיאמר דברי מוסר לאחד התלמידים בענין מסוים. אולם הוא סירב ונימוקו עמו: "עדיין לא נתתי לו מספיק קירוב, כדי שאוכל לתת לו מוסר..."

הלמות עמלים

"ביקשתי שיתחיל להרביץ תורה..."

שח הגאון חכם שלום כהן זצ"ל למקורבו: "לפני שלושים שנה, פניתי לתלמיד חכם אחד ואמרתי לו, כיון שחסרים מגידי שיעור ספרדים - בזמן ההוא, לא כמו היום שיש בשפע - ביקשתי ממנו שיצא מהכולל ויקבל עליו תפקיד 'מגידי שיעור', ויתחיל להרביץ תורה לתלמידים".

"ענה לי אותו תלמיד חכם: "אני קיבלתי על עצמי להיות ה'חזון איש' של הספרדים, רק אח"כ אצא להרביץ תורה". התפלאתי על דבריו. אבל תראה מה קרה איתו, האברך הזה ישב ועסק בתורה וב"ה כיום הוא אחד מתלמידי החכמים החשובים ביותר בעולם התורה, הוא מרביץ תורה ברבים ומוסר שיעורים ברחבי הארץ. אמנם הוא עדיין לא חזון איש... אבל אם לא שנהג בעצמו כ"פתי" לשאוף להיות "חזון איש", לא היה זוכה להגיע לאותן דרגות גבוהות שהגיע..."

מתוך מאמר